

Fotograaf Etienne Oldeman

Jaarstukken 2015

Afdeling Financiën

Corsanummer: T16.04295

Inhoudsopgave

1.	Inleiding.....	5
1.1	Managementsamenvatting.....	7
1.2	Financiële verschillen t.o.v. najaarsnota	12
1.3	Leeswijzer.....	15

Jaarverslag

2.	Programmaverantwoording	19
2.1	Programma 1: Bestuur en dienstverlening	21
2.2	Programma 2: Sport, cultuur en onderwijs	32
2.3	Programma 3: Maatschappelijke ondersteuning	43
2.4	Programma 4: Lansingerland schoon, heel en veilig	55
2.5	Programma 5: Lansingerland ontwikkelt	63
2.6	Programma 6: Grondzaken	74
2.7	Overzicht algemene dekkingsmiddelen.....	80
3.	Paragrafen	83
3.1	Paragraaf Lokale heffingen.....	85
3.2	Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	92
3.3	Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen.....	100
3.4	Paragraaf Financiering en Treasury	106
3.5	Paragraaf Bedrijfsvoering.....	111
3.6	Paragraaf Verbonden partijen	119
3.7	Paragraaf Grondbeleid	135
3.8	Paragraaf Interbestuurlijk Toezicht.....	144
3.9	Paragraaf Taakstelling en reserveringen	145

Jaarrekening

4.	Balans en toelichting	149
4.1	Balans	150
4.2	Toelichting op de balans.....	152
4.2.2	Toelichting op de balans: activa.....	158
4.2.3	Toelichting op de balans: passiva	167
5.	Niet in de balans opgenomen belangrijke financiële verplichtingen	177
Waarborgen en garanties		178
6.	Overzicht van baten en lasten en toelichting.....	181
6.1	Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar	183
6.2	Toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar	184
7	Single Information Single Audit (SiSa).....	205

Overige gegevens

8	Overheveling incidentele budgetten	209
9	Rapportage Interbestuurlijk Toezicht	215
10	Kasstroomoverzicht.....	221
11	Vaststellingsbesluit en ondertekening.....	223
12	Controleverklaring	225

1. Inleiding

1.1 Managementsamenvatting

Financieel resultaat

Voor u liggen de jaarstukken 2015. De jaarrekening sluit met een positief saldo van bijna € 21 miljoen. Ten aanzien van dit resultaat wordt voorgesteld om een bedrag van € 1,2 miljoen aan incidentele budgetten over te hevelen naar 2016. Per saldo resteert dan een voordeel van € 19,7 miljoen. In de najaarsnota werd uitgegaan van een positief resultaat van € 5,5 miljoen. Per saldo resteert dan dus een verbetering van het jaarrekeningresultaat van € 14,3 miljoen.

Het jaarrekeningresultaat wordt voor € 10 miljoen veroorzaakt door de uitkomsten van de actualisatie van de grondexploitaties. Deze actualisatie heeft in 2015 tweemaal plaatsgevonden. De eerste in juni 2015 en de tweede ten tijde van deze jaarrekening. Na juni 2015 is de vastgoedmarkt flink aangetrokken en is de rente op kapitaalmarkt verder gedaald. Dit voordeel was ten tijde van de najaarsnota nog niet bekend. De omvang van het voordeel is weliswaar dus groot, maar tegelijk voor een belangrijk deel incidenteel. Zodra de rente weer gaat stijgen, zal dit namelijk leiden tot nadelen. We moeten dus waken voor teveel optimisme.

Het overige voordeel van € 4,3 miljoen wordt veroorzaakt door diverse andere posten. De belangrijkste daarbij zijn:

- de voorzieningen gevel (nadeel € 1,5 miljoen),
- de hogere waardering van Wilderszijde (voordeel € 1,6 miljoen),
- het sociaal domein (totaal voordeel € 2,1 miljoen); en
- de vrijval van de voorziening baggeren (voordeel € 1,1 miljoen) als gevolg van BBV-vereisten. Voor dit saldo willen wij graag een egaliseringsreserve vormen, zie twee paragrafen hieronder.

Daarnaast stellen wij voor om voor € 1,2 miljoen aan verschillende kleinere posten over te hevelen naar 2016. Het overige bedrag betreffen kleine posten. Voor een gedetailleerd overzicht van deze posten verwijzen wij naar hoofdstuk 8.

De resultaten van de grondexploitaties hebben naar onze mening een te groot beslag op het totale resultaat. Dit vertroebelt derhalve het zicht op de resultaten van de gemeente als geheel. In dit kader stellen wij voor om, in navolging van veel andere gemeenten, een Reserve Grondbedrijf in te stellen. Met het instellen van de Reserve Grondbedrijf wordt de financiële huishouding van de grondexploitaties gescheiden van de overige gemeentelijke taken. Tevens dient de reserve als buffer om eventuele risico's in de grondexploitaties op te vangen. Hierdoor wordt in de algemene reserve ook beter zichtbaar wat het weerstandsvermogen is voor de overige gemeentelijke taken en daarmee gepaard gaande risico's. In de loop van 2016 zullen wij hier bij de Raad op terugkomen.

Het positieve jaarrekeningresultaat van € 21 miljoen wordt in principe gedoteerd aan de algemene reserve. Wij willen echter voorstellen om het resultaat 2015 als volgt te bestemmen (afgeronde bedragen):

- € 1,1 miljoen te doteren aan een nieuw te vormen reserve baggeren. Als gevolg van een nieuwe aanpak bij het baggeren mag dit saldo vanuit de BBV niet meer in een voorziening zijn opgenomen. Hierdoor valt de voorziening voor het totale bedrag van € 1,1 miljoen in 2015 vrij. In 2017 is eenzelfde bedrag benodigd voor de uitvoering van baggerwerk, waardoor een egaliseringsreserve gerechtvaardigd is.
- € 1,2 miljoen aan incidentele budgetten over te hevelen naar de begroting 2016. In hoofdstuk 8 worden deze voorstellen nader beschreven.
- € 1,6 miljoen te doteren aan de reserve NIEGG Wilderszijde als gevolg van de nota rentebeleid.
- € 0,2 miljoen te doteren aan de te vormen egaliseringsreserve afvalstoffenheffing. Door een egaliseringsreserve wordt de afvalinzameling in combinatie met de afvalstoffenheffing een gesloten financieel circuit. Door egalisatie kunnen eventuele toekomstige tariefstijgingen en -dalingen worden gedempt.
- En de resterende € 16,8 miljoen te doteren aan de algemene reserve.

In het collegeprogramma hebben wij aangegeven dat wij streven naar een saldo dat maximaal € 3 miljoen afwijkt van het begrotingssaldo. Deze maximale afwijking heeft betrekking op verschillen waar wij als gemeente direct invloed op hebben. Vanuit het totale resultaat betreft dit een bedrag van € 4,3 miljoen. Het bedrag is als volgt opgebouwd, waarbij de genoemde posten afkomstig zijn van de verschillenanalyse ten opzichte van de najaarsnota welke in paragraaf 1.2 zijn toegelicht:

Omschrijving	Bedrag (x € 1.000)
Wet werk en bijstand minder lasten en meer baten	597
Verschil Rijksbijdrage en realisatie participatie	434
Verschil Rijksbijdrage en realisatie nieuwe WMO	1.198
Verschil Rijksbijdrage en realisatie Jeugd	(155)
Post onvoorzien	250
Budgetten niet besteed die worden overgeheveld	1.186
Formatie en inhuurbudgetten	750
Voorziening gevels	(1.465)
Vrijval voorziening baggeren	1.080
Overige verschillen	396
Totaal	4.271

De overige verschillen, zoals de actualisatie van de grondexploitaties, hogere waardering Wilderszijde en het resultaat dat al bij de najaarsnota bekend was, worden veroorzaakt door externe factoren waar wij als gemeente geen of zeer beperkte invloed op uit kunnen oefenen. Het is dan ook niet terecht om die posten in deze analyse mee te nemen.

Beleidsinhoudelijk resultaat

Op 14 september verwelkomde de gemeente Pieter van de Stadt als nieuwe door de Kroon benoemde burgemeester. Honderden schoolkinderen juichten hem toe toen hij in een brandweerauto aan kwam rijden. 's Avonds was de feestelijke installatie in een bijzondere gemeenteraadsvergadering. In augustus had de raad afscheid genomen van waarnemend burgemeester Coos Rijdsijk.

In november bood de gemeente voor 6 dagen huisvesting aan tachtig asielzoekers. Ze namen tijdelijk hun intrek in de Sterrenhal. De gemeentelijke crisisorganisatie draaide op volle toeren. De vele vrijwilligers zorgden dag en nacht dat de vluchtelingen zich thuis voelden in Lansingerland. Verder hebben we 100 asielgerechtigden gehuisvest en zo voldaan aan onze taakstelling.

Dat Lansingerland bijzonder is blijkt ook uit Lang Leve Lansingerland, een antropologisch onderzoek naar de identiteit van onze gemeente. Bijzonder omdat onze inwoners de gemeente zien als stads met dorpse geborgenheid of dorps met stadse voorzieningen. Het is belangrijk om de balans tussen het stadse en het dorpse goed in de gaten te houden, anders gaat het unieke karakter van onze gemeente verloren. Dit moet dan wel gebeuren in samenhang met de zes kernwaarden die uit het onderzoek naar voren kwamen: het goede leven, ondernemend, eigenheid, eerlijk, beschut en gezond verstand.

Het college wil dit unieke karakter van onze gemeente graag versterken en heeft daartoe in het collegeprogramma 'Delen, Durven, Doen' vijf speerpunten benoemd:

- Financiën op orde;
- Kansen creëren en benutten bij de verkoop van gronden voor bedrijven en woningen;
- Gezonde en krachtige samenleving;
- Realistisch duurzaam;
- Anders besturen met wijkgericht werken en slimmer organiseren.

Wat heeft het college in 2015 bereikt bij deze speerpunten?

Financiën op orde

Het speerpunt dat het meest in positieve zin in het oog springt is 'financiën op orde'. In 2015 stond de gemeente nog onder preventief toezicht van de provincie Zuid-Holland. Dat wil zeggen dat de gemeente Lansingerland voor elke begrotingswijziging toestemming nodig had van de provincie. Op 1 januari 2016 heeft de provincie dit preventief toezicht opgeheven. De gemeente had voldaan aan de daarvoor gestelde eisen. Zo heeft de gemeenteraad bij behandeling van de Kadernota 2015 besloten tot een concrete bezuiniging oplopend tot 3 miljoen in 2018. Daarnaast heeft de Raad de nota Rentebelief vastgesteld waarin besloten is tot een andere administratieve verantwoording van de Niet In Exploitatie Genomen Gronden (NIEGG) Wilderszijde. Deze verantwoording voldoet nu aan de eisen van de Provincie. Tot slot zijn de beheerplannen 2013-2016 aangepast aan de nieuwe beeldkwaliteit openbare ruimte, C in plaats van B. Toch voeren we nog een behoedzaam financieel beleid. We hebben veel gronden in bezit die we graag willen verkopen. Dit vormt ondanks de aantrekkende economie een groot risico. We hebben de risico's wel in beeld. Hiermee kunnen we eventuele financiële tegenvallers tijdig zien aankomen en er rekening mee houden.

Kansen creëren en benutten bij de verkoop van gronden voor bedrijven en woningen

We hebben in Lansingerland 461 koopwoningen opgeleverd, er zijn 55 starterwoningen gerealiseerd, 30 zorgenheden en 29 zorgwoningen. De verwachtingen voor 2016 zijn goed. Er zijn voor de komende jaren contracten afgesloten voor de ontwikkeling van 400 woningen in deelplan 5 en 7 in de Westpolder en voor 250 woningen in Parkzoom 3. Bij de bouw van nieuwe woningen is er aandacht voor starters- en doorstroomwoningen. Duurzaam bouwen speelt een belangrijke rol. Belangstellenden kunnen het actuele en toekomstige nieuwbouwaanbod vinden op www.buitenleveninderandstad.nl

Dat de economie aantrekt blijkt ook uit de toename van het aantal acquisitiesprekken voor de verkoop van kavels op onze bedrijventerreinen. Onze accountmanagers benaderen bedrijven actief. Dit heeft geresulteerd in een aantal concrete gesprekken over nieuwbouw. Zo is er in december 2015 op Oudeland een kavel van 2000 m² verkocht aan Fitness Lounge. Verder zijn op Prisma een Mc Donalds en KFC geopend. Een acquisitie- en marketingplan voor bedrijventerreinen, een nieuwe website www.bedrijventerreinenlansingerland.nl en twitterberichten zorgen voor een nog meer zichtbaarheid van ons aanbod. Lansingerland blijkt in trek bij horecaondernemers en middenstanders. In het centrum van Berkel en Rodenrijs hebben verschillende nieuwe ondernemers een zaak geopend. Ook de weekmarkt in Berkel kende een uitstekende bezetting.

Economisch gezien doet Lansingerland het goed. We staan in de Top Tien van de economisch best presterende gemeenten van Nederland en zijn daarmee de hoogst genoteerde gemeente in Zuid-Holland. Een van de economische pijlers is de glastuinbouw. In 2015 hebben we samen met de tuinders de Position Paper Greenport ontwikkeld, waarin het toekomstig beleid voor de tuinbouwsector staat. Verder heeft de Metropoolregio een subsidie toegekend voor de bouw van een Chinese solarkas door een Lansingerlands bedrijf. De bouw daarvan vloeit voort een werkbezoek aan China.

Gezonde en krachtige samenleving

Lansingerland is sinds 2015, net als alle andere gemeenten, verantwoordelijk voor jeugdzorg, werk en inkomen en zorg aan langdurig zieken en ouderen. De zogenoemde 3 decentralisaties. De overgang naar het nieuwe systeem is in Lansingerland goed verlopen. Alle inwoners die hulp- en ondersteuning nodig hadden zijn in beeld en er is gezorgd voor voortzetting van de ondersteuning. Bij ons beleid gaan we niet uit van deze drie beleidsvelden. We richten ons daarbij op jeugd (0-23 jaar), maatschappelijke ondersteuning (18-67 jaar en 67+) en werk en inkomen (18-67 jaar). De gemeente Lansingerland heeft gekozen voor een integrale aanpak. Inwoners met een hulp- of ondersteuningsvraag kunnen daarmee terecht bij partijen in het veld (CJG, Kwadraad of Welzijn Lansingerland) of de gemeente, die allemaal werken met hetzelfde toegangsmodel. De gemeente stimuleert de zelfredzaamheid en participatie van inwoners. Doel is dat zoveel mogelijk inwoners met behulp van familie, vrienden en buren voor zich zelf

kunnen zorgen zonder financiële of zorgondersteuning van de gemeenten. Als het echt niet anders kan worden eerst verwezen naar vrij toegankelijke voorzieningen, daarna naar collectieve voorzieningen en als die nog geen soelaas bieden naar maatwerk. Voor de inzet van deze maatwerkvoorzieningen is een beschikking van de gemeente nodig.

In 2015 is het aantal vrij toegankelijke producten en diensten die inwoners ondersteunen op het gebied van zelfredzaamheid gelijk aan het aantal van 2014. Wel blijken de inwoners die gebruik maken van deze voorzieningen vaker zwaardere problemen te hebben.

Bij zelfredzaamheid spelen mantelzorgers een speciale rol. Zij kunnen vanaf medio 2015 gebruik maken van een nieuw product: de praktische diensten. Het gaat om hulp bij opruimen en schoonmaken tegen een eigen bijdrage. In november hebben ruim 150 mantelzorgers zich laten verwennen in het gemeentehuis tijdens de Dag van de Mantelzorg.

De gemeente is sinds 2015 ook verantwoordelijk voor een aantal nieuwe doelgroepen. Het gaat hier om inwoners die niet of slechts heel moeilijk aan een baan kunnen komen. De gemeente doet er alles aan om zoveel mogelijk mensen te laten doorstromen naar een betaalde baan door efficiënte inzet van participatie/arbeidsmarktbeleid, werkgeverbenadering, re-integratietrajecten, project 55+, aanpak jeugdwerkloosheid, begeleid werk en andere instrumenten. De groepsaanpak 'werken aan perspectief' heeft veelbelovende resultaten en wordt in 2016 voortgezet. In de maand van de participatie hebben we ons vooral gericht op werkgevers en de mogelijkheden die de gemeente hen biedt om vacatures te vervullen.

Het aantal bijstandsuitkeringen is opnieuw toegenomen. De oorzaken daarvan zijn de situatie op de arbeidsmarkt en de toestroom van asielgerechtigden. Nieuw is de samenwerking met de stichting Leergeld. Ouders met een laag inkomen kunnen hierop een beroep doen voor noodzakelijke schoolkosten.

In het najaar van 2015 zijn we begonnen met een doorlopende bewustwordingsproces om inwoners aan te moedigen eigen verantwoordelijkheid en eigen initiatieven te nemen. We stimuleren burgerinitiatieven en hebben daarvoor in het sociaal domein het Zeilfonds opgericht. In 2016 zijn er ruim 30 aanvragen gehonoreerd.

Op het gebied van onderwijs vierden we de opening van de WP2 en WP3 basisschool. De nieuwbouw van Melanchthon Berkroden in Berkel en Rodenrijs is opgeleverd en in gebruik genomen. De werkzaamheden voor het realiseren van de nieuwbouw van de Melanchthon Business School in Bleiswijk zijn gestart. Er is een nauwe samenwerking gestart tussen de bibliotheek en het onderwijs op het gebied van kunst. Binnen het project E-lijn zijn drie leerlijnen voor het primair onderwijs ontwikkeld dans, beeldende kunst en literatuur. De bibliotheek neemt ook zijn verantwoordelijkheid bij het voorkomen van taalachterstand onder andere door nieuwe steunpunten in scholen en een taalhuis. Dit is een ontmoetingsplaats waar iedereen terecht kan die hulp nodig heeft bij de basisvaardigheden lezen, schrijven en begrijpen van de Nederlandse taal.

Realistisch duurzaam

Bij dit speerpunt zijn we trots op de beweging die in 2015 ontstaan is. Zo hebben we "buiten de deur" (programmaliijn 1 van het actieprogramma) onder andere bijgedragen aan de realisatie van een kweekstation voor bijen en wilgen, ondersteunden we de Stichting Innovatie Topsectoren bij het opstellen van een prijsvraag voor emissieloos vervoer bij ondernemers en richtten we een platform duurzaamheid op waar inwoners elkaar vinden en concrete initiatieven opgepakt worden. Ook gaven we zelf het goede voorbeeld (programmaliijn 2 van het actieprogramma) door onder andere duurzamer te bouwen en een betere afvalscheiding te realiseren. In de laatste maanden van 2015 kwam de ontwikkeling van windenergie en het warmtenetwerk in een stroomversnelling (programmaliijn 3 van het actieprogramma). Er vonden diverse gesprekken plaats met bedrijven, de glastuinbouw, actief betrokken inwoners (onder andere de indieners van het burgerinitiatief Lansingerwind) en andere overheden. Het is inherent dat het op gang brengen van een beweging als deze niet snel en soepel verloopt. Hierdoor zagen wij dat veel projecten in

2015 weliswaar opgestart zijn, maar in 2016 tot concrete resultaten gaan leiden. Desondanks boekten we ook in 2015 al diverse mooie successen, die wij in programma 5 van deze jaarrekening nader toelichten.

In 2015 heeft de gemeente een contract afgesloten met een nieuwe afvalinzamelaar. Dit heeft niet alleen geresulteerd in een lagere afvalstoffenheffing maar ook in een betere afvalscheiding. Inwoners hebben nu naast de container voor restafval en gft ook een container voor papier en ontvangen zakken om plastic te scheiden. De nieuwe manier van huisvuil ophalen heeft gewerkt. Het scheidingspercentage van het afval is in de tweede helft van 2015 toegenomen naar 53%, voor 2016 wordt een scheidingspercentage van 55% verwacht.

Anders besturen met wijkgericht werken en slim organiseren

De gemeente heeft burgerparticipatie en burgerinitiatief hoog in het vaandel staan. Dit kwam onder meer tot uiting in de dialoog met de samenleving. Ondernemers, betrokken burgers en organisaties hebben tijdens een (feestelijke) avond twintig allianties met elkaar afgesloten waaronder Behoud 't web en het Cultuurhuis. De dialoog maakt deel uit van een breed scala aan burgerparticipatietrajecten en burgerinitiatieven, zoals het Mobiliteitsplan, het waterplan, inspiratiesessies in het sociaal Domein en het NUON-tunneltje. In een filmisch jaarverslag vertellen de collegeleden over de burgerparticipatietrajecten en burgerinitiatieven van hun portefeuille. In 2016 wordt de dialoog op een beperkte wijze voortgezet. De gemeente wil graag de inwoners meer betrekken bij hun wijk. Daartoe is het actieprogramma wijkgericht werken opgesteld.

De mening van de inwoners is regelmatig gepeild via het burgerpanel. De inwoners konden daarop enquêtes invullen over: herziening mobiliteitsplan, dialoog met de samenleving, varianten mobiliteitsplan en water. In 2016 wordt anders besturen verder vormgegeven.

Een raadsworkgroep heeft onderzoek gedaan naar een nieuwe manier van vergaderen. De raad gaat werken volgens het BOB-model (Beeldvorming, Oordeelsvorming Besluitvorming). De eerste pilot was begin 2016, onderwerp het Mobiliteitsplan Berkel Centrum.

In 2015 werden steeds meer producten en diensten digitaal afgehandeld. In 2016 zijn we begonnen met werken op afspraak, inwoners kunnen alleen nog maar met een afspraak terecht bij de balies voor burgeraken. Om Lansingerland als trouwlocatie onder de aandacht te brengen, hebben we in juni de week van het huwelijk georganiseerd, waarbij we kwetsbare mensen de gelegenheid hebben geboden gratis te trouwen in een van onze trouwlocaties. Dit heeft ons veel landelijke publiciteit opgeleverd.

1.2 Financiële verschillen t.o.v. najaarsnota

In deze paragraaf gaan wij nader in op de financiële verschillen in de jaarrekening ten opzichte van hetgeen wij in de najaarsnota hebben gemeld. Deze verschillen zijn als volgt te specificeren:

		bedragen x €1.000	
	Resultaat 2015	Voordeel / nadeel	Inc / Str.
0. Saldo Najaarsnota	5.464	Voordeel	
1. Toevoeging pensioenvoorziening voormalig wethouders	-797	Nadeel	Inc.
2. Actualisatie grondexploitatie bij jaarrekening 2015	10.059	Voordeel	Inc.
3. Hogere waardering Wilderszijde per 31/12/2015	1.600	Voordeel	Inc.
4. Wet werk en bijstand minder lasten en meer baten	597	Voordeel	Inc.
5. Verschil Rijksbijdrage en realisatie participatie	434	Voordeel	Inc.
6. Verschil Rijksbijdrage en realisatie nieuwe WMO	1.198	Voordeel	Inc.
7. Verschil Rijksbijdrage en realisatie Jeugd	-155	Nadeel	Inc.
8. Post onvoorzien niet aangewend in 2015	250	Voordeel	Inc.
9. Budgetten niet besteed die worden overgeheveld	1.186	Voordeel	Inc.
10. Formatie- en inhuur budgetten	750	Voordeel	Inc.
11. Voorziening gevels	-1.465	Nadeel	Inc.
12. Vrijval voorziening waterbaggeren	1.080	Voordeel	Inc.
13. Overig	759	Voordeel	Inc.
Saldo 2015	20.960	Voordeel	

Hieronder vindt u per verschil een korte toelichting.

1. Toevoeging pensioenvoorziening voormalig wethouders (€ 797K nadeel)

Jaarlijks wordt € 150.000 aan de pensioenvoorziening voor voormalig wethouders gedoteerd. In 2015 is de dotatie echter hoger, met name door een extra dotatie van € 684.000 als gevolg van de verlenging van de pensioenleeftijd en de neerwaartse bijstelling van de rekenrente voor de actuariële waardeberekeningen tot 1,6%.

2. Actualisatie grondexploitaties bij jaarrekening 2015 (€ 10.059K voordeel)

Zoals gebruikelijk worden de grondexploitaties bij de jaarrekening opnieuw bekeken. Hierbij worden die zaken verwerkt die bij het opstellen van de jaarrekening bekend zijn. Denk hierbij aan financiële effecten van in 2015 gesloten overeenkomsten en onderhandelingsresultaten. Daarnaast zijn de budgetten bekeken en bijgesteld op basis van realisatie uitgaven in 2015 en aanbestedingsresultaten. Dit alles heeft voor de jaarrekening 2015 geleid tot een positieve bijstelling van de grondexploitaties met ruim € 10 miljoen. Dit bedrag komt bovenop de eerdere resultaten van de bijstelling in 2015 met respectievelijk € 20,0 miljoen (raadsbesluit herziening grondexploitaties 2015) en de Najaarsnota € 2,7 miljoen verbetering). Totaal dus een verbetering van € 32,7 miljoen, waar in de primitieve begroting 2015 rekening werd gehouden met een stijging van de voorziening tekorten grondexploitaties met circa € 3,2 miljoen. Het totale voordeel in 2015 uit hoofde van de grondexploitaties was dus € 35,9 miljoen.

3. Hogere waardering Wilderszijde NIEGG jaarrekening 2015 (€ 1.600K voordeel)

In 2015 is de rente op de kapitaalmarkten verder gezakt. Dit heeft o.a. geleid tot een lagere disconteringsvoet voor de taxatie van het uit exploitatie genomen deel van Wilderszijde. De waarde

per 31 december 2015 is hierdoor hoger uitgekomen dan begroot was voor 2015. Dit leidt in 2015 tot een incidenteel voordeel van circa € 1,6 miljoen. De komende begrotingsjaren leidt dit tot een nadeel omdat in die jaren de disconteringsvoet ook lager is en daarmee een minder snelle stijging van de balanswaarde van Wilderszijde. Bij de bestemming van het jaarresultaat 2015 wordt dan ook voorgesteld het incidentele voordeel van € 1,6 miljoen te storten in de reserve NIEGG Wilderszijde.

4. Wet werk en bijstand minder lasten en meer baten (€ 597K voordeel)

Bij de najaarsnota is aangegeven dat een voordeel op de lasten van Wet werk en bijstand wordt verwacht als gevolg van een lagere toename van bijstandsgerechtigden dan begroot. Gezien de onzekerheid over het aantal te plaatsen statushouders is bij de najaarsnota besloten dit verwachte voordeel nog niet vrij te laten vallen. Uiteindelijk bleek dit voordeel zich wel voor te doen.

Daarnaast is dit voordeel veroorzaakt doordat de definitieve Rijksbijdrage voor het zogenoemde BUIG-budget (Bundeling van Uitkeringen Inkomensvoorziening aan Gemeenten) hoger is vastgesteld dan begroot.

5. Verschil Rijksbijdrage en realisatie participatie (€ 434K voordeel)

Voor Participatie (inclusief sociale werkvoorziening) in het kader van de 3 Decentralisaties zijn de uitgaven-budgetten begroot op basis het ontvangen budget vanuit de Algemene Uitkering, plus structureel € 200.000 uit de Kadernota 2012. Binnen Participatie is in werkelijkheid minder uitgegeven dan begroot. Positieve verschillen zitten op de uitgaven WSW (€ 128.380) en op Participatie (€ 306.221). Totaal voordeel € 434.601. Er is minder uitgegeven omdat binnen participatie in de loop van 2015 de groepsaanpak is opgestart en vervolgtrajecten naar re-integratie pas daarna, dus eind 2015, konden worden ingezet. In 2016 wordt geen overschot verwacht omdat het participatiebudget van rijkswege reeds fors is afgenomen.

6. Verschil Rijksbijdrage en realisatie nieuwe WMO (€ 1.198K voordeel)

Ook voor de nieuwe WMO zijn in het kader van de 3 Decentralisaties de uitgaven-budgetten realistisch begroot. Tussen de begrote uitgaven-budgetten en de inkomsten vanuit de Algemene Uitkering zat op begrotingsbasis een overschot van € 425.815. Dit bedrag is als positieve stelpost opgenomen in de begroting en geeft in deze verschillenanalyse een voordeel. Binnen de nieuwe WMO is in werkelijkheid minder uitgegeven dan begroot op de afzonderlijke budgetten. Positieve verschillen zitten met name op de WMO-begeleiding en op vervoer begeleiding. Totaal voordelen € 906.515. Daarnaast zijn er negatieve verschillen op de posten ontvangsten CAK (-€ 41.000) en zijn eigen bijdragen maatwerkvoorzieningen (-€ 94.114) lager uitgevallen. Totaal nadelen € 135.114. Per saldo is er een voordeel op de nieuwe WMO van € 1.197.216.

7. Verschil Rijksbijdrage en realisatie Jeugd (€ 155K nadeel)

Voor de nieuwe jeugdzorg in het kader van de 3 Decentralisaties zijn de uitgaven-budgetten realistisch begroot. De begrote uitgaven-budgetten lagen € 746.639 hoger dan de inkomsten vanuit de Algemene Uitkering. Dit bedrag is boekhoudkundig als negatieve stelpost opgenomen in de begroting en geeft in deze verschillenanalyse een nadeel. De uiteindelijke realisatie levert een positief resultaat op ten opzichte van de begrote uitgaven van € 591.994. Het negatieve verschil met de inkomsten vanuit de algemene uitkering is daarmee gedaald naar € 154.645.

8. Post onvoorzien (€ 250K voordeel)

Dit bedrag was wel begroot, maar is de praktijk niet nodig gebleken.

9. Budgetten niet besteed die worden overgeheveld (€ 1.186K voordeel)

Een aantal incidentele budgetten voor 2015 is nog niet volledig besteed en zorgen dus voor een voordelig effect op het saldo van de begroting 2015. In de najaarsnota 2015 is hiervan reeds kort melding gemaakt. Voorgesteld wordt, omdat de activiteiten voor deze budgetten in 2016 doorlopen, dit bedrag over te hevelen. Voor een nadere toelichting op dit voorstel wordt verwezen naar hoofdstuk 8.

10. Formatie en inhuurbudgetten (€ 750K voordeel)

In de jaarrekening 2015 is een voordeel van € 750K zichtbaar op personele budgetten (ca. 3% van de totale omvang). Een en ander vloeit voornamelijk voort uit deels niet of later ingevulde vacatures dan gepland. In 2015 zijn ten opzichte van eerdere jaren relatief veel vacatures opengesteld, het meeste in het sociaal domein (3D's). De wervingstrajecten verliepen op veel plaatsen moeizaam in verband met een overvraag op de arbeidsmarkt, waardoor invulling is vertraagd. Het tijdelijk inhuren op de betreffende vacatures bleek niet altijd mogelijk te zijn of was gezien de duur niet effectief. Inmiddels zijn alle vacatures vanuit het jaar 2015 ingevuld.

11. Voorziening gevels (€ 1.465K nadeel)

Enige tijd geleden is geconstateerd dat de gevels van het gemeentehuis aan renovatie toe zijn. Dit is in het verleden getracht te verhalen op de aannemer, echter deze is inmiddels failliet. Aangezien deze renovatie noodzakelijk is, dienen wij deze kosten zelf te nemen. Hiervoor hebben wij bij deze jaarrekening een voorziening gevormd.

12. Vrijval voorziening baggeren (€ 1.080K voordeel)

In 2015 is de werkwijze voor baggeren gewijzigd. Er wordt risicogericht gebaggerd in plaats van planmatig. Hierdoor is een inschatting voor de kosten voor de komende jaren lastig te maken. Als gevolg hiervan voldoet deze voorziening niet meer aan de vereisten van de BBV en dient deze vrij te vallen.

13. Overige mee- en tegenvallers (€ 759K voordeel)

Het restant betreft het saldo van een groot aantal verschillende posten. Voor de gedetailleerde toelichting verwijzen wij naar de verschillenanalyse per programma in hoofdstuk 6.

1.3 Leeswijzer

De opbouw van deze jaarstukken is, conform het BBV, gelijk aan die van de programmabegroting 2015-2018. De jaarstukken bestaan uit het jaarverslag (de programmaverantwoording en de paragrafen) en de jaarrekening (de balans en toelichting op de balans, overzicht van baten en lasten en toelichting daarop en de SISA-bijlage).

De programmaverantwoording is opgenomen in hoofdstuk 2 van deze jaarstukken. Het bevat de beleidsmatige verantwoording over 2015, verdeeld over de zes programma's plus het overzicht algemene dekkingsmiddelen. Bij alle onderwerpen en speerpunten die in de begroting zijn genoemd wordt ingegaan op de vraag of we bereikt hebben wat we ons ten doel hebben gesteld en wat we daarvoor hebben gedaan. Waar mogelijk en zinvol wordt op basis van de laatste ontwikkelingen een doorkijk naar 2016 gegeven.

Elk programma wordt afgesloten met een antwoord op de vraag 'Wat heeft het gekost?'. De belangrijkste financiële afwijkingen per programma ten opzichte van de begroting worden toegelicht in hoofdstuk 6.

In hoofdstuk 3 zijn de BBV-paragrafen opgenomen. Deze paragrafen geven inzicht in een aantal aspecten van de bedrijfsvoering van de gemeente, als een dwarsdoorsnede van de programma's. In de paragrafen worden beheersmatige aspecten behandeld die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie van de gemeente. Wij hebben ervoor gekozen om de volgende paragrafen in ons jaarverslag op te nemen:

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering en Treasury
- Bedrijfsvoering
- Verbonden partijen
- Grondbeleid
- Taakstellingen en reserveringen

De jaarrekening 2015 bevat de financiële verantwoording over het afgelopen boekjaar en bestaat uit hoofdstuk 4 (de balans met de toelichting), hoofdstuk 5 (niet in de balans opgenomen belangrijke financiële verplichtingen) en hoofdstuk 6 (overzicht van baten en lasten met de toelichting op de belangrijkste verschillen).

Gemeenten zijn verplicht om in de jaarstukken ook de verantwoordingsinformatie van specifieke uitkeringen op te nemen. Deze zogenaamde SISA-bijlage (Single Information Single Audit) is als hoofdstuk 7 opgenomen bij de jaarrekening en bevat de verantwoordingsinformatie van de voor onze gemeente voorgeschreven regelingen. Jaarlijks ontvangt de gemeente van het ministerie van BZK een opgave van de regelingen waarvoor deze verantwoordingsinformatie moet worden opgenomen. De bijlage is daarom verplicht in het boekwerk van de jaarstukken.

Ten slotte is onder de 'Overige stukken' het voorstel opgenomen voor overheveling van incidentele budgetten naar het begrotingsjaar 2016 (hoofdstuk 8), rapportage Interbestuurlijk Toezicht (hoofdstuk 9), het kasstroomoverzicht (hoofdstuk 10), het vaststellingsbesluit voor de jaarstukken 2015 van de gemeente Lansingerland (hoofdstuk 11) en de controleverklaring van de accountant (hoofdstuk 12).

JAARVERSLAG

2. Programmaverantwoording

Inleiding

In hoofdstuk 2 worden de 6 programma's beschreven. Iedere beschrijving start met een duiding van het beoogd maatschappelijk effect van het programma en een overzicht van de totale baten en lasten.

Ieder programma is opgebouwd uit meerdere beleidsvelden. Per beleidsveld wordt het volgende gepresenteerd:

- Wat hebben we bereikt? In de begroting 2015-2018 is zo concreet mogelijk beschreven wat aan het eind van de collegeperiode bereikt moet zijn. Omdat het collegeprogramma op dat moment nog niet gereed was, kon dit onderdeel niet voor ieder beleidsveld even duidelijk worden ingevuld. Bij de begroting 2016 zal dit wel zo zijn.
- Wat hebben we daarvoor in 2015 gedaan? Hier wordt aangegeven wat er in 2015 precies is gebeurd om bij te dragen aan het te bereiken doel. Zoveel als mogelijk zijn daarbij output gerichte resultaten geformuleerd. In de tabel wordt met ja/nee aangegeven of het beoogde resultaat is bereikt. Dit wordt in de tekst daaronder nader toegelicht.
- Wat heeft het gekost? De baten en lasten per beleidsveld worden gepresenteerd, waarbij de lasten worden onderverdeeld in directe lasten, doorbelasting en kapitaallasten.

Ten slotte wordt nog een overzicht gegeven van relevante kengetallen/indicatoren die iets zeggen over het programma. Er wordt niet actief gestuurd op deze kengetallen, het zijn resultanten van het ingezette beleid.

2.1 Programma 1: Bestuur en dienstverlening

Beoogd maatschappelijk effect: Met een daadkrachtig bestuur, goede dienstverlening en een goede bestuurlijke samenwerking willen we een klimaat in Lansingerland blijven ontwikkelen waar het aantrekkelijk is om te wonen, ondernemen, werken en recreëren. Onze bedrijven, instellingen en inwoners mogen een gemeentelijke overheid verwachten die snel op nieuwe ontwikkelingen en veranderingen kan inspelen.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel worden de baten en lasten van het gehele programma gepresenteerd.

bedragen x €1000

Totaal Programma 1	Realisatie 2014	Raming 2015 voor wijziging	Raming 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Afwijking 2015
Totaal lasten	11.176	9.796	9.571	9.873	-302
Totaal baten	978	981	2.108	2.129	21
Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten	-10.198	-8.816	-7.463	-7.744	-281
Toevoeging reserves	6	-	-	-	0
Onttrekking reserves	-	-	-	22	22
Gerealiseerde resultaat	-10.204	-8.816	-7.463	-7.723	-260

Voor een nadere toelichting op de belangrijkste afwijkingen per programma ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 6.2.1 Verschillenanalyse per programma.

Het programma kent de volgende beleidsvelden:

- Gemeenteraad, college en griffier;
- Samenwerking;
- Dienstverlening.

2.1.1 Beleidsveld gemeenteraad, college en griffier

Wat hebben we bereikt?

De eerste helft van 2015 heeft deels in het teken gestaan van de benoeming van een nieuwe kroonbenoemde burgemeester met als eindpunt van het proces- en daarmee één van de hoogtepunten van het jaar 2015 voor Lansingerland - de installatie op 14 september 2015 van Pieter van de Stadt als burgemeester van Lansingerland. Met deze installatie kreeg ook de raad van de gemeente Lansingerland een nieuwe voorzitter en namen we afscheid van de waarnemend burgemeester Coos Rijdsdijk.

Een raads werkgroep heeft onderzoek gedaan naar mogelijkheden voor een andere vergaderstructuur volgens het BOB model. Dit heeft geleid tot een presentatie en een overzicht van andere mogelijke vormen/varianten voor de vergaderstructuur, waar de raad in december positief op heeft besloten.

Als onderdeel van de verbetervoorstellen door de griffie is er veel aandacht geweest voor aanleverproces en inhoudelijke juistheid van stukken waar geheimhouding is opgelegd. Dit heeft geresulteerd in een vast gehanteerde werkwijze en afstemming tussen ambtelijke organisatie en griffie.

Wat hebben we daarvoor in 2015 gedaan?

Om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken hebben we in 2015 op dit beleidsveld de volgende activiteiten ontplooid.

	Wat hebben we daarvoor in 2015 gedaan?	Beoogd resultaat 2015	Resultaat bereikt?
1.1	We evalueren de huidige vergaderstructuur en doen voorstellen om het duaal functioneren van raad en college te versterken en de vergaderstructuur van de raad meer aan te laten sluiten bij de gedachte van burgerparticipatie en wijkgericht werken.	Besluitvorming in de Raad over een nieuwe vergaderstructuur en vergadercyclus.	Ja
		Implementatie hiervan in 2016.	Ja
1.2	We verklaren alleen (delen van) documenten geheim als dat noodzakelijk is.	Er zijn geen documenten onterecht geheim verklaard.	Ja
1.3	In 2015 selecteert en benoemt de gemeenteraad een nieuwe vaste burgemeester.	Een door de Kroon benoemde vaste burgemeester die voldoet aan de profielschets.	Ja

1.1 Evalueren huidige vergaderstructuur

In november 2015 heeft de werkgroep Vergaderstructuur onder leiding van een externe voorzitter met ondersteuning van de griffie haar eindrapport opgeleverd. In dit rapport wordt voorgesteld om het BOB-model als nieuwe vergaderstructuur te gaan hanteren.

In de gemeenteraad van 17 december 2015 heeft de raad de voorstellen, opgenomen in het eindrapport van de werkgroep Vergaderstructuur, overgenomen. Het eerste halfjaar van 2016 zal worden gebruikt om met trial & error de eerste ervaringen op te doen en het voorgestelde proces fijn te slijpen en te evalueren.

1.2 Geheimhouding documenten

Aanleveren van geheime stukken gebeurt uitsluitend via de griffier. Deze checkt op noodzaak en motivatie. Ambtelijke organisatie en griffie handhaven dit als vaste gewoonte, die leidt tot juiste oplegging en bekrachtiging van geheimhouding.

1.3 Selecteren en benoemen nieuwe vaste burgemeester

In mei heeft de Vertrouwenscommissie sollicitatiegesprekken gevoerd. Die hebben geleid tot een unanieme voordracht aan de raad. Over de voordracht is op 3 juni 2015 door de raad besloten. De installatie van de nieuwe burgemeester, Pieter van de Stadt, heeft op 14 september 2015 plaatsgevonden.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel worden de kosten van dit beleidsveld gepresenteerd.

Beleidsveld: Gemeenteraad, college en griffier

bedragen x €1000

	Realisatie 2014	Raming 2015 voor wijziging	Raming 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Afwijking 2015
Directe lasten	3.572	2.459	2.110	2.841	-732
Doorbelaasting	2.215	2.089	2.089	2.157	-68
Kapitaallasten	18	14	14	13	0
Totaal lasten	5.804	4.562	4.212	5.011	-799
Totaal baten	-	-	-	-	0
Saldo	-5.804	-4.562	-4.212	-5.011	-799

Voor een nadere toelichting op de belangrijkste afwijkingen per programma ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 6.2.1 Verschillenanalyse per programma.

2.1.2 Beleidsveld samenwerking

Wat hebben we bereikt?

Efficiënte ambtelijke en bestuurlijke samenwerking die bijdraagt aan het realiseren van aantrekkelijk wonen, ondernemen, werken en recreëren in Lansingerland. We sluiten aan bij wat inwoners en organisatie aan eigen verantwoordelijkheid kunnen dragen en moedigen eigen initiatief en het nemen van verantwoordelijkheid aan. Als instrument hebben we de ingezette lijn van burgerparticipatie voortgezet en uitgebreid met de dialoog en alliantiefabriek.

Beleidsinhoudelijke thema's worden steeds meer in dialoog met de samenleving uitgewerkt. We betrekken inwoners niet alleen bij de voorbereiding van besluiten, maar dagen ze ook uit om een rol te spelen bij de realisatie. De samenwerking met buurgemeenten Pijnacker-Nootdorp en Zoetermeer is nader onderzocht en heeft geleid tot een succesvolle pragmatische vorm van samenwerken.

Wat hebben we daarvoor in 2015 gedaan?

Om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken hebben we in 2015 op dit beleidsveld de volgende activiteiten ontplooid.

	Wat gaan we daarvoor in 2015 doen?	Beoogd resultaat 2015	Resultaat bereikt?
1.4	We onderzoeken de samenwerkingsmogelijkheden met Pijnacker-Nootdorp en Zoetermeer.	In 2015 verwachten we bestuurlijke besluitvorming over het doel en de reikwijdte van de samenwerking.	Ja
		Daar waar mogelijk en waar het bijdraagt aan het effectiever en/of efficiënter maken van onze organisatie, intensiveren we de ambtelijke samenwerking.	Ja
1.5	Het actualiseren van de nota verbonden partijen.	Q1 2015 betrekken van de raad bij actualiseren nota.	Ja
		Q3 2015 evaluatie en nieuwe nota verbonden partijen vastgesteld in de raad.	Nee
1.6	Burgerparticipatie en wijkgericht werken doorontwikkelen en versterken.	Q4 2015 is de dialoog met burgers afgerond.	Ja
		Q4 2015 of zoveel eerder als mogelijk is de analyse gereed van de wijken in Lansingerland en ligt er een plan van aanpak voor een aantal geselecteerde wijken waarin we wijkgericht werken introduceren of versterken.	Deels
1.7	We organiseren bestuurlijke en ambtelijke betrokkenheid bij de Metropoolregio.	In Q2 2015 draait de bestuurlijke betrokkenheid en ambtelijke inzet op (deel)onderwerpen van de Metropoolregio zoals we gewend waren bij de Stadsregio.	Ja

1.4 Onderzoeken samenwerkingsmogelijkheden met Pijnacker-Nootdorp en Zoetermeer

In 2014 hebben de gemeenten Zoetermeer, Pijnacker-Nootdorp en Lansingerland een gezamenlijke SWOT-analyse uitgevoerd. De conclusies van het rapport 'verkenkend onderzoek naar opgaven in het gebied en kansen voor samenwerking' zijn in maart 2015 naar de drie raden gecommuniceerd. Tussen deze gemeenten is er geen natuurlijke (vanuit de cultuurhistorie) gegroeide samenhang. Ook de inwoners zijn op verschillende steden georiënteerd. We werken vanuit wisselende coalities en op basis van inhoudelijke vraagstukken samen, zoals bijvoorbeeld in het sociaal domein en in metropoolverband.

Zoetermeer en Pijnacker-Nootdorp hebben hun partnerschap op formele basis na de SWOT-analyse beëindigd. Met Pijnacker-Nootdorp werken we veel samen voor de Greenport en organiseren samen de Oostlanddag voor de ondernemers. Op ambtelijk niveau is er een intensivering van de samenwerking door onder andere het delen van informatie en het uitwisselen van personeel.

1.5 Actualiseren van de nota verbonden partijen

In de commissie algemeen bestuur van 27 augustus zijn de jaarlijkse factsheets van verbonden partijen besproken en is de actieve betrokkenheid van de raad bij de totstandkoming van de nieuwe nota verbonden partijen afgesproken. Dit heeft plaatsgevonden met een enquête aan alle raadsleden en een werksessie in oktober 2015. De informatie uit de enquêtes en de verbetervoorstellen uit de werksessie zijn verwerkt in de conceptnota verbonden partijen. De aanwezige raadsleden hebben ook aangegeven een breder draagvlak vanuit de raad op prijs te stellen en de conceptnota gezamenlijk te willen bespreken. Beeldvormende bespreking vindt plaats op 1 maart 2016 tijdens de presentatieavond. In Q1 kan de raad de geactualiseerde nota vaststellen.

1.6 Burgerparticipatie en wijkgericht werken door-ontwikkelen

Eén van de speerpunten van het college is Anders besturen. Belangrijk onderdeel vormt burgerparticipatie en als onderdeel daarvan het burgerinitiatief. Inwoners zijn via het burgerpanel en via enquêtes op straat gevraagd naar hun mening over de verschillende dorpen en wat zij zelf kunnen en willen doen aan hun (woon)omgeving.

Om in gesprek te raken met onze inwoners, heeft de gemeente in het voorjaar een succesvolle dialoog met de inwoners, bedrijven en instellingen georganiseerd. In 3 kernen zijn dialoogavonden georganiseerd en in juni een bruisende alliantiefabriek waar initiatiefnemers 20 allianties hebben gesloten die alleen het welbevinden van inwoners en bedrijven in de gemeente vergroten. Een prachtig resultaat. Voorlopig is dit traject afgerond met een informele terugkomavond voor de initiatiefnemers en in 2016 staat de dialoog (in beperktere vorm en steviger verankerd aan soortgelijke ontwikkelingen) weer op het programma.

Het actieprogramma wijkgericht werken is eind 2015 vastgesteld. In het actieprogramma is de focus op wijkgericht werken breder getrokken dan een wijkanalyse. Begin 2016 is een programmaleider wijkgericht werken gemeentebreed gestart met de uitvoering van het programma. Hierbij vervult het wijkbeheer en het buurttoezicht de functie van het op- en uitbouwen van eerstelijnscontacten met de buurt. Vanuit deze contacten worden verbredingen onderzocht naar het sociaal domein. Momenteel zijn er al veel contacten rond wijkbeheer en buurttoezicht. Bestaande initiatieven zijn ook gecontinueerd. Er zijn nog geen nieuwe initiatieven op buurtniveau te melden.

In het voorjaar en in de zomer hebben er gesprekken plaatsgevonden met diverse stakeholders zoals, ambtenaren, inwoners en ondernemers om een beeld te krijgen van de identiteit van Lansingerland. Dit resulteerde in “Lang Leve Lansingerland”. Lansingerland wordt daarin gekenmerkt door vier persona’s en zes kernwaarden. De uitkomst van dit onderzoek ‘Lang Leve Lansingerland’ gebruiken we voor de positionering van Lansingerland en bij gebiedspromotie. Daarbij vormen de resultaten een belangrijke tool voor de beleidsvoorbereiding en -uitvoering, omdat steeds de afweging moet worden gemaakt voor wie doen we het en schuiven we niet te veel op naar het stadse of het dorpsse.

In het najaar van 2015 zijn wij begonnen met een bewustwordingsproces om inwoners aan te moedigen eigen verantwoordelijkheid en eigen initiatieven te nemen in de vorm van de maand van de participatie.

Burgerparticipatie

Burgers tonen steeds meer eigen initiatief en hebben daarvoor vaak de gemeente niet nodig. Lansingerland faciliteert waar nodig burgerinitiatieven. In het sociaal domein is daarvoor het Zeilfonds opgericht. Daarnaast betrekken we inwoners in een zo vroeg mogelijk stadium bij beleid en uitvoering en vragen we hen via het burgerpanel naar hun mening. Uit de dialoog met de samenleving zijn twintig allianties voortgekomen, samenwerkingsverbanden tussen verschillende organisaties en inwoners. Er wordt onder meer samengewerkt voor Behoud van 't Web, en het opzetten van een cultuurhuis. We profileren ons als een gemeente die burgerparticipatie en burgerinitiatief hoog in het vaandel heeft staan.

Wat hebben we daarvoor in 2015 gedaan?

- We hebben burgerparticipatietrajecten ondersteund en burgerinitiatieven, zoals bijvoorbeeld Idylles scheppen. Een aantal burgerparticipatietrajecten hebben we georganiseerd samen met een of meer partners, zoals over water samen met de hoogheemraadschappen. Een aantal burgerparticipatiemomenten hebben we gefilmd om een beeldend jaarverslag te maken.
- We geven aan alle nieuwe medewerkers een basistraining burgerparticipatie. Dit is gekoppeld aan het Introductieprogramma voor Nieuw Personeel. Voor collega's die er dagelijks mee gaan werken, geven we een verdiepingscursus burgerparticipatie. We hebben 4 burgerpanelonderzoeken gehouden.
 - Herziening mobiliteitsplan;
 - Dialoog met de samenleving;
 - Varianten mobiliteitsplan;
 - Water.

1.7 Organiseren betrokkenheid bij de Metropoolregio

De metropoolregio Rotterdam-Den Haag is van belang voor Lansingerland. De MRDH draagt bij aan de regionale positionering van het hele gebied en Lansingerland in het bijzonder. Op bestuurlijk en ambtelijk niveau zijn we intensief betrokken bij de MRDH. Dit komt tot uitdrukking in bestuurlijke functies en voortrekkersrol op onderwerpen en het leveren van ambtelijke inzet op specifieke projecten.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel worden de kosten van dit beleidsveld gepresenteerd.

Beleidsveld: Samenwerking

bedragen x €1000

	Realisatie 2014	Raming 2015 voor wijziging	Raming 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Afwijking 2015
Directe lasten	354	262	239	211	27
Doorbelasting	167	102	102	158	-56
Kapitaallasten	-	-	-	-	0
Totaal lasten	521	364	341	369	-29
Totaal baten	-	-	1.127	1.127	0
Saldo	-521	-364	787	758	-29

Voor een nadere toelichting op de belangrijkste afwijkingen per programma ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 6.2.1 Verschillenanalyse per programma.

2.1.3 Beleidsveld dienstverlening

Wat hebben we bereikt?

In 2015 hebben wij weer stappen gemaakt om beter aan te sluiten op de behoeften van inwoners, bedrijven en instellingen. De mogelijkheid om op vrije inloop diensten en/of producten aan te vragen is verder beperkt en de mogelijkheden om afspraken te maken zijn verruimd. In 2016 zullen wij overstappen op het volledig werken op afspraak. De overstap naar het volledig werken op afspraak voorkomt wachttijden, een belangrijke factor die de tevredenheid bepaalt. In 2015 is gestart met de pilot voor aangifte van overlijden middels eHerkenning. Met ingang van 2016 bieden alle gemeenten deze mogelijkheid. Inwoners die gebruik maken van onze eFormulieren en onze website bezoeken, hebben de mogelijkheid aan te geven hoe zij de dienstverlening hebben ervaren en kunnen hierop een toelichting geven. Om een eenduidige kwaliteit te waarborgen zijn normen vastgesteld en ook extern gecommuniceerd. Bij het inrichten van de dienstverlening wordt ook gekeken hoe zaken eenvoudiger gemaakt kunnen worden voor de inwoners. Digitaliseren is daar een belangrijk onderdeel van.

In 2015 heeft de Week van het Huwelijk de lokale middenstand, inwoners en gemeente dichterbij elkaar gebracht, in een actieweek waarin integraal samengewerkt werd en een kosteloos huwelijk werd geschonken aan kwetsbare inwoners. Deze actie heeft Lansingerland landelijk op de kaart gezet.

Uitgangspunten Dienstverlening:

Dienstverlening loopt als een rode draad door onze organisatie heen. Daarbij hanteren wij een aantal uitgangspunten:

- Dienstverlening is onze core business;
- Klantgericht en efficiënt;
- Probleem oplossen niet product verkopen;
- Lansingerland is pilot en referentie gemeente voor de landelijke dienstverlening.

In 2015 is geconstateerd dat de dienstverlening in het Gemeentelijk Contact Center (GCC) op orde is. Er is nog een slag te slaan bij de dienstverlening in de Backoffice. Daar wordt in 2016 de focus op gelegd.

Wat hebben we daarvoor in 2015 gedaan?

Om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken hebben we in 2015 op dit beleidsveld de volgende activiteiten ontplooid.

	Wat gaan we daarvoor in 2015 doen?	Beoogd resultaat 2015	Resultaat bereikt?
1.8	Wij meten de klanttevredenheid.	Wij meten structureel de klanttevredenheid en verbinden acties aan de resultaten.	deels
1.9	We digitaliseren de dienstverlening conform het dienstverleningsplan.	We hebben de stappen gemaakt conform het plan. In 2015 bieden we meer producten en diensten digitaal aan.	Ja
1.10	Wij werken conform het kwaliteitshandvest.	Wij behalen onze servicenormen, onderzoeken waar er nog verbetering mogelijk is en korten de balietijden verder in. Dit wordt mogelijk gemaakt doordat we het op afspraak werken nog meer gaan stimuleren.	Ja
1.11	Wij handelen klachten, bezwaren en (Wob)verzoeken tijdig en correct af en leren hiervan.	Eind 2015 evalueren we het ambtelijk horen dat begin 2015 wordt ingevoerd.	deels
		Eind 2015 zijn er meer bezwaren en klachten binnen de afhandeltermijnen afgehandeld.	deels
		Aan de hand van het jaarverslag bezwaren en het jaarverslag klachten voeren we verbeteringen in de organisatie door.	Ja

1.8 Meten klanttevredenheid

In 2015 zijn wij begonnen inwoners de mogelijkheid te geven op een aantal contactmomenten de dienstverlening van de gemeente te waarderen. Deze mogelijkheid wordt geboden bij het bezoeken van de website en bij het gebruiken van eFormulieren. Naast de waardering (goed, normaal, slecht) heeft de bezoeker ook nog de mogelijkheid om de waardering nader toe te lichten.

1.9 Digitaliseren van de dienstverlening

Onze dienstverlening is digitaal waar mogelijk, persoonlijk waar nodig.

Zoals aangegeven heeft Lansingerland in 2015 deelgenomen aan de pilot aangifte overlijden met eHerkenning. Begrafenisondernemers kunnen digitaal aangifte doen van overlijden middels eHerkenning, zodat een bezoek aan het gemeentehuis niet meer noodzakelijk is. Inwoners die gebruik maken van eFormulieren kunnen bij hun waardering van deze dienstverlening opmerkingen of suggesties plaatsen. Deze worden weer gebruikt om de eFormulieren of het gebruik ervan te optimaliseren.

Toename van het aantal digitale formulieren

Er zijn nu 37 formulieren digitaal in te vullen en te versturen. In onderstaand overzicht is te zien dat het gebruik van het aantal digitale formulieren fors is toegenomen. Deze formulieren worden periodiek onderzocht op het gebruik en naar aanleiding van het KTO, maar ook interne analyses op wanneer mensen afhaken bij het invullen. Het gebruikersgemak van de formulieren wordt hierdoor doorlopend geoptimaliseerd.

2014	
Totaal aantal ontvangen digitale formulieren	3886

2015	
Totaal aantal ontvangen digitale formulieren	5860

In 2015 hebben we een uitgebreide marktoriëntatie van de beschikbare zaaksystemen gedaan en intern een behoeftepeiling. De zaaksystemen zijn inmiddels 'volwassener' geworden en we hebben een duidelijk beeld gekregen waarvoor wij een zaakstelsel willen inzetten en welk type zaakstelsel hierbij past. Op dit moment zijn we gestart met het opstellen van een programma van eisen en in Q2 2016 willen we een leverancier kiezen.

1.10 Toepassen kwaliteitshandvest

Per kanaal zijn servicenormen vastgesteld, geactualiseerd en gepubliceerd op onze website.

In 2015 hebben wij de mogelijkheid om op vrije inloop producten of diensten aan te vragen verder beperkt. Hierdoor stimuleren wij het maken van een afspraak en zijn hiervoor ook meer balies opengesteld. In het 2^e halfjaar van 2015 zijn wij gestart met de voorbereidingen om per 1 januari 2016 alleen nog maar op afspraak te gaan werken, waardoor medewerkers efficiënter kunnen worden ingezet.

1.11 Tijdig afhandelen klachten, bezwaren en (Wob)verzoeken

Het proces ambtelijk horen is als pilot ingevoerd. De resultaten zijn nog te beperkt om een evaluatie eind 2015 zinvol te maken en daarom is de evaluatie verschoven naar de tweede helft van 2016. Het aantal Wob-verzoeken kent een grillig verloop. Een goede kwaliteit van de bezwaarschrift- behandeling maakt dat er uit het jaarverslag van de commissie voor de bezwaarschriften geen te verbeteren maatregelen kwamen.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel worden de kosten van dit beleidsveld gepresenteerd.

Beleidsveld: Dienstverlening

bedragen x €1000

	Realisatie 2014	Raming 2015 voor wijziging	Raming 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Afwijking 2015
Directe lasten	667	761	909	697	212
Doorbelasting	4.182	4.100	4.100	3.788	312
Kapitaallasten	1	9	9	8	2
Totaal lasten	4.850	4.870	5.018	4.493	525
Totaal baten	978	981	981	996	16
Saldo	-3.872	-3.890	-4.038	-3.497	541

Voor een nadere toelichting op de belangrijkste afwijkingen per programma ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 6.2.1 Verschillenanalyse per programma.

2.1.4 Kengetallen programma 1

	Norm 2015	Resultaat 2015
Gemeenteraad, college en griffier		
Beantwoording van artikel 37 vragen binnen wettelijke termijn (30 dagen)	95%	75,4%
Samenwerking		
Aantal inwoners lid digitaal burgerpanel	1250	1410
Aantal uitgezette enquêtes via het burgerpanel	6	4
Aantal verbonden partijen	15	16
Dienstverlening		
Aantal uren balies geopend per week	33	34
Gemiddelde wachttijd aan de balie met afspraak	<1min	62 sec
Gemiddelde wachttijd aan de balie zonder afspraak	<60min	8½ min
Telefonische bereikbaarheid binnen 30 seconden	<25sec	38 sec
Aantal vernieuwde e-formulieren op website	16	37
Aantal klachten ¹	80	68
Aantal bezwaren ²	400(incl.3D)	210
Aantal claims ³	90	72
Aantal ingebrekestellingen ⁴	30	2
Wob-verzoeken	120	68
Percentage van het binnen de termijn afgehandelde:		
-klachten	95%	90%
-bezwaren	80%	95%
-ingebrekestellingen	100%	100%
-Wob-verzoeken	95%	99%
Betaalde dwangsommen per jaar	2	0

¹ Jaarlijks gaat het om ca. 80 binnengekomen klachten. Daarvan zijn er uiteindelijk ca. 60 ontvankelijk. Van deze 60 klachten handelen we het merendeel informeel af. Minder dan 10% wordt formeel afgehandeld.

² Een absoluut getal zegt niet zoveel; het is beter het aantal bezwaren te relateren aan het aantal genomen besluiten. 90% van de bezwaren komt in reactie op een besluit rond een uitkering (4033 besluiten waartegen 133 bezwaren) of een besluit rond een vergunning (1172 besluiten die geleid hebben tot 87 bezwaren). Uiteindelijk zijn er van deze 250 bezwaren 10 (deels) gegrond. Dit is een percentage van 0,2% van het aantal genomen besluiten.

³ Dit is jaarlijks een redelijk constant getal en betreft vooral claims rond zaken in de buitenruimte.

⁴ Slechts in 1 of 2 gevallen per jaar leidt dit tot het uitkeren van een dwangsom. In 95% van de gevallen behandelen we alsnog de vraag van de burger binnen de termijn.

2.2 Programma 2: Sport, cultuur en onderwijs

Beoogd maatschappelijk effect: Een vitale samenleving waarin de gemeente de inwoners van Lansingerland, jong en oud, in staat stelt een actieve leefstijl te hebben en actief mee te (kunnen) doen op allerlei terreinen.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel worden de baten en lasten van het gehele programma gepresenteerd.

bedragen x €1000

Totaal Programma 2	Realisatie 2014	Raming 2015 voor wijziging	Raming 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Afwijking 2015
Totaal lasten	19.831	17.263	18.280	17.056	1.224
Totaal baten	1.546	1.674	1.741	1.641	-100
Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten	-18.285	-15.590	-16.539	-15.415	1.124
Toevoeging reserves	1.459	59	349	379	-30
Onttrekking reserves	2.278	645	1.185	979	-206
Gerealiseerde resultaat	-17.466	-15.004	-15.703	-14.815	888

Voor een nadere toelichting op de belangrijkste afwijkingen per programma ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 6.2.1 Verschillenanalyse per programma.

Het programma kent de volgende beleidsvelden:

- Sport;
- Cultuur;
- Onderwijs en kinderopvang.

2.2.1 Beleidsveld Sport

Wat hebben we bereikt?

In 2015 hebben we de langjarige discussie over de voorwaarden van de ingebruikneming van de sportvelden afgerond. Met bijna alle buitensportverenigingen hebben we een nieuwe gebruiksovereenkomst ondertekend. Tevens hebben wij in 2015 het hoofdveld van Hockeyvereniging Berkel en Rodenrijs (HBR) gerenoveerd. Door een financiële bijdrage van de vereniging en een nauwe samenwerking tussen de gemeente en HBR is het gelukt om het zandveld te vervangen door een hoogwaardig waterveld.

De tweede helft van het jaar heeft in het teken gestaan van aandacht voor het ondersteunen van sportverenigingen. Tijdens de Avond van de Sport hebben wij met binnen- en buitensportverenigingen gesproken over actuele ontwikkelingen in de sport in Nederland en de ontwikkelingen in de gemeente Lansingerland. Daarnaast hebben wij een start gemaakt met een structurele dialoog met de verenigingen over sport in brede zin. Door maatwerk te leveren en mee te denken met verschillende verenigingen hebben wij problemen kunnen verhelpen en advies gegeven over versterking van de verenigingsstructuur. Een voorbeeld hiervan is de exploitatie van de horecaruimte in De Zijde door DOTO.

Ook heeft de gemeente in juli 2015 de eigen jeugdkampioenen gehuldigd. Zij werden ontvangen op het gemeentehuis met taart en bloemen.

De Rekenkamer Lansingerland heeft in 2015 de vitaliteit van de sportverenigingen in Lansingerland onderzocht. De aanbevelingen die de rekenkamer hierbij gedaan heeft, nemen wij mee bij het opstellen van toekomstig beleid.

Wat hebben we daarvoor in 2015 gedaan?

Om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken hebben we in 2015 op dit beleidsveld de volgende activiteiten ontplooid.

	Wat gaan we daarvoor in 2015 doen?	Beoogd resultaat 2015	Resultaat bereikt?
2.1	Wij voeren conform het MIP en waar noodzakelijk renovaties uit aan sportvelden.	Wij hebben de noodzakelijke renovaties uitgevoerd.	Ja
2.2	Optisport beheert en exploiteert namens de gemeente de binnensportaccommodaties.	Wij stellen vast dat de exploitatie door Optisport conform de afspraken is uitgevoerd binnen de financiële en kwalitatieve kaders.	Ja

2.1 Renoveren sportvelden

In 2015 is het hoofdveld van Hockeyvereniging Berkel en Rodenrijs (HBR) gerenoveerd. Er is een kwalitatief hoogwaardiger veld aangelegd. De kosten daarvoor waren hoger dan begroot. Toch kon dit binnen de begroting worden gerealiseerd, doordat de hockeyvereniging financieel heeft bijgedragen. Dit conform het gemeentelijk (sport-)beleid.

2.2 Optisport.

De gemeente en Optisport stellen onderling een begroting vast. De financiële resultaten hiervan worden gemonitord en na afronding van het boekjaar, voorzien van een accountantsverklaring, worden onderlinge kosten en opbrengsten verrekend. Daarnaast heeft de gemeente via de accounthouder contact met de manager van Optisport om kwalitatieve aspecten van het contract te bespreken en knelpunten op te lossen. Optisport brengt elk kwartaal een kwartaalverslag uit waar de financiële en kwalitatieve resultaten in worden vastgelegd. Tenslotte houdt de gemeente ook op het gebied van onderhoud toezicht m.b.t. het op peil houden van de accommodaties.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel worden de kosten van dit beleidsveld gepresenteerd.

Beleidsveld: Sport

bedragen x €1000

	Realisatie 2014	Raming 2015 voor wijziging	Raming 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Afwijking 2015
Directe lasten	1.677	1.566	1.870	1.741	129
Doorbelasting	568	459	459	390	69
Kapitaallasten	3.611	3.065	3.065	3.135	-69
Totaal lasten	5.856	5.091	5.395	5.266	129
Totaal baten	968	1.059	1.059	1.066	7
Saldo	-4.888	-4.032	-4.336	-4.200	135

Voor een nadere toelichting op de belangrijkste afwijkingen per programma ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 6.2.1 Verschillenanalyse per programma.

2.2.2 Beleidsveld Cultuur

Wat hebben we bereikt?

Het stimuleren van een basisaanbod aan cultuur voor de inwoners van Lansingerland om zich te kunnen ontplooiën, hebben wij inhoud gegeven door acties op de volgende terreinen:

Cultuurhuis Lansingerland: Muziekvereniging Concordia heeft het initiatief genomen om te komen tot een Cultuurhuis Lansingerland. Een concreet resultaat heeft dit nog niet opgeleverd. In overleg met Concordia wordt dit initiatief in 2016 verder uitgewerkt.

Alliantiefabriek: Uit de Alliantiefabriek zijn allianties gekomen, waarin cultuur een prominente rol speelt. Het betreft de volgende allianties:

1. “Behoud t Web” met als resultaat een concreet actieplan.
2. “Culturele innovatie” met als resultaat het vaststellen van een concreet doel in 2016, namelijk een culturele zomerprogrammering in het Annie M.G. Schmidtpark door en voor bewoners. Een budget van € 30.000,- is voor dit doel vrijgemaakt.

Cultuurvisie: Begin 2016 is een start gemaakt met het opstellen van een nieuwe cultuurvisie. Gedacht wordt de visie vorm te geven langs twee thema's: “cultuur en samenleving” en “cultureel en identiteit”. In 2016 zal deze visie worden besproken met inwoners en het culturele veld en aan de raad worden aangeboden.

Gebruik gemeentehuis: In (en naast) het gemeentehuis hebben wij onder meer gefaciliteerd: exposities van diverse kunstenaars, optredens van koren en muziekverenigingen en een film in de open lucht.

Wat hebben we daarvoor in 2015 gedaan?

Om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken hebben we in 2015 op dit beleidsveld de volgende activiteiten ontplooid.

	Wat gaan we daarvoor in 2015 doen?	Beoogd resultaat 2015	Resultaat bereikt?
2.3	We stimuleren gericht een aantal activiteiten op het gebied van creatieve, kunstzinnige en muzikale vorming van kinderen t/m 18 jaar door het verstrekken van waarderings- en/of prestatiesubsidies.	Stijgend aantal jeugdleden bij de gesubsidieerde organisaties.	Nee
		Met project de E-lijn borgen van de kwaliteit van cultuureducatie binnen het primair onderwijs.	Ja
2.4	We stimuleren via het bibliotheekwerk de informatieve, educatieve en lees/literaire ontwikkeling van kinderen t/m 18 jaar en kwetsbare inwoners.	Het in goed overleg met Bibliotheek Oostland zetten van vervolgstappen richting een toekomstbestendige bibliotheekfunctie, waarbij in elke kern een bibliotheekfunctie aanwezig blijft.	Ja
2.5	We voeren de Mediawet uit door het subsidiëren van een lokale omroep.	Eén goed functionerende lokale omroep, die voldoet aan de eisen van de Mediawet 2008 en het Commissariaat van de Media.	Ja
2.6	We onderhouden de kunstobjecten in de openbare ruimte.	Onderhouden van kunstobjecten in de openbare ruimte.	Ja
2.7	We stimuleren gemeentebrede culturele activiteiten en evenementen die gericht zijn op het vergroten van de leefbaarheid.	Verbondenheid tussen de inwoners en een aangenaam leefklimaat.	Ja

2.3 Creatieve, kunstzinnige en muzikale vorming van kinderen t/m 18 jaar.

Wij hebben met het verstrekken van waarderings- en/of prestatiesubsidies een bijdrage geleverd aan het mogelijk maken van diverse culturele activiteiten. Belangrijkste voorwaarde daarbij was, dat deze activiteiten een bijdrage leveren aan het bereiken van gemeentelijke doelen. Bij de subsidietoekenningen voor culturele activiteiten is een bij de Kadernota 2013 opgelegde bezuinigingstaakstelling van € 50.000,- verwerkt. In 2016 en 2017 wordt opnieuw rekening gehouden met een bezuinigingstaakstelling van € 50.000,- per jaar.

Bij de door de gemeente gesubsidieerde culturele organisaties (lokale muziekverenigingen, muziek- en theaterschoolactiviteiten) is het aantal jeugdleden/leerlingen in 2015 gemiddeld genomen stabiel gebleven.

Binnen het project E-lijn (de Cultuurtrein) zijn 3 leerlijnen voor het primair onderwijs ontwikkeld: dans, beeldende vorming en literatuur. Deze leerlijnen worden beschikbaar gesteld aan de daarvoor geïnteresseerde basisscholen (vooralsnog 7 in Lansingerland). Samen met trainingen voor leer- en vakkrachten leveren deze leerlijnen een bijdrage aan het borgen van kwaliteit van cultuureducatie binnen het primair onderwijs.

2.4 Bibliotheekwerk.

Het bibliotheekwerk richtte zich op jeugd en kwetsbaren met een diversiteit aan producten en diensten. Naast de succesvolle, bestaande producten op het gebied van het voorkomen van taalachterstand bij jeugd, is in augustus een nieuwe steunpunt van de bibliotheek geopend bij de basisscholen CBS De Acker, OBS Groenehoek en RKBS Willibrord in Bergschenhoek.

Voor kwetsbare groepen is in 2015 ingezet op laaggeletterdheid, mensen in een sociaal isolement en mediawijsheid. Begin 2015 is in Berkel en Rodenrijs gestart met het Taalhuis: een ontmoetingsplaats waar iedereen terecht kan die hulp nodig heeft bij de basisvaardigheden lezen, schrijven en begrijpen van de Nederlandse taal.

Met Bibliotheek Oostland zijn gesprekken gevoerd over een toekomstbestendige bibliotheekfunctie. Overleg daarover zal in 2016 worden voortgezet. De vaste vestiging in de Notaris Kruytstraat in Bergschenhoek is verruild voor een tijdelijk servicepunt in de Dorpsstraat. Eind 2016 verwacht de bibliotheek haar intrek te kunnen nemen in het nieuwbouwcomplex De Stander in de Oranjewijk te Bergschenhoek.

2.5 Lokale omroep.

Met het subsidiëren van de lokale omroep RTV Lansingerland hebben wij voldaan aan de door de Mediawet opgelegde (bekostigings-)plicht om het functioneren mogelijk te maken van een lokale publieke media-instelling. Het Commissariaat van de Media heeft - na een positief advies van de gemeenteraad daartoe op 18 juli 2013 - een zendmachtiging verleend aan RTV Lansingerland tot 6 oktober 2018. RTV Lansingerland voldoet daarmee en met haar programmering aan de eisen die de Mediawet en het Commissariaat van de Media stelt.

2.6 Onderhouden kunstobjecten.

Het onderhoud aan de gemeentelijke kunstobjecten in de openbare ruimte is planmatig conform de bestaande onderhoudscontracten uitgevoerd.

2.7 Stimuleren culturele activiteiten en evenementen gericht op het vergroten van leefbaarheid.

In 2015 is subsidie toegekend aan de organisatie van het Straattheater in Bergschenhoek en de openbare publieksuitvoeringen van de (3) muziekverenigingen. Ook is subsidie toegekend aan de Kunsttoer: een open atelierroute en een tentoonstelling met werk van lokale kunstenaars in het gemeentehuis. De atelierroute en de tentoonstelling zijn feestelijk geopend in het gemeentehuis.

De bekostiging van de volksfeesten (Koningsdag, Bevrijdingsdag en intocht Sinterklaas) is in 2015 ondergebracht in de subsidiebudgetten van de afdeling Bestuurszaken. Het overgehevelde bedrag is

berekend op basis van een bedrag per inwoner en/of een vast bedrag per organisatie. In samenspraak met de betreffende (Oranje-)verenigingen is in 2015 een gezamenlijk programma uitgevoerd.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel worden de kosten van dit beleidsveld gepresenteerd.

Beleidsveld: Cultuur

bedragen x €1000

	Realisatie 2014	Raming 2015 voor wijziging	Raming 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Afwijking 2015
Directe lasten	1.356	1.203	1.236	1.184	52
Doorbelasting	185	277	277	231	46
Kapitaallasten	11	11	11	0	11
Totaal lasten	1.552	1.491	1.524	1.416	109
Totaal baten	5	6	6	7	1
Saldo	-1.547	-1.485	-1.518	-1.408	110

Voor een nadere toelichting op de belangrijkste afwijkingen per programma ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 6.2.1 Verschillenanalyse per programma.

2.2.3 Beleidsveld Onderwijs en kinderopvang

Wat hebben we bereikt?

We hebben de Westpolder 2 en 3 scholen geopend. We hebben een langdurige huurovereenkomst afgesloten met Kern Kinderopvang voor de BSO ruimte in de Westpolder 2 school. Daarnaast is in 2015 een participatieproces ontworpen en in gang gezet om te komen tot een overkoepelende onderwijsvisie.

Wat hebben we daarvoor in 2015 gedaan?

Om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken hebben we in 2015 op dit beleidsveld de volgende activiteiten ontplooid.

	Wat gaan we daarvoor in 2015 doen?	Beoogd resultaat 2015	Resultaat bereikt?
2.8	We voorzien in adequate huisvesting voor primair onderwijs.	De Westpolder 2 (WP2) en Westpolder 3 (WP3) scholen zijn binnen budget gerealiseerd en tijdig in gebruik genomen.	Ja
		De aanvragen in het huisvestingsprogramma 2015 zijn uitgevoerd volgens de Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs (VVHO).	Ja
2.9	We voorzien in adequate huisvesting voor voortgezet onderwijs.	Wij voldoen aan de wettelijke kaders op het gebied van de gemeentelijke zorgplicht door te voldoen aan de bepalingen in de afgesloten overeenkomsten tot doordecentralisatie.	Ja
2.10	We houden toezicht op het openbaar primair onderwijs.	We hebben, samen met Pijnacker-Nootdorp en Zuidplas, een zienswijze op de begroting en jaarrekening van stichting Scholengroep Holland opgesteld en toegestuurd, zoals staat beschreven in het convenant "Bovengemeentelijk extern toezicht op het openbaar primair onderwijs".	Ja
2.11	We behandelen lokale onderwijsbeleidsmatige onderwerpen.	We hebben onderwerpen zoals Passend Onderwijs, aansluiting met de (decentralisatie) Jeugdzorg en Schoolmaatschappelijk Werk behandeld.	Ja
2.12	We bieden leerlingenvervoer aan de beoogde doelgroep aan.	Alle aanvragen zijn behandeld volgens de criteria uit onze gemeentelijke verordening leerlingenvervoer.	Ja
2.13	We toetsen de kwaliteit van kindercentra en peuterspeelzalen.	Het benodigde aantal inspecties zijn uitgevoerd en de aanbevelingen zijn gemonitord.	Ja
		Waar nodig zijn handhavingsmaatregelen genomen.	Ja
2.14	Wij subsidiëren het peuterspeelzaalwerk voor kwetsbare groepen en bieden aan een voorschools educatieprogramma aan kinderen die vallen binnen de doelgroep VVE.	De aanbieders van peuterspeelzaalwerk hebben zich voorbereid op de landelijke en gemeentelijke beleidsontwikkelingen t.a.v. de harmonisatie van peuterspeelzaalwerk en kinderopvang.	Ja
		Er zijn voldoende plaatsen in de kinderopvang en op peuterspeelzalen om de wettelijke doelgroep voor voorschoolse educatie een aanbod te kunnen bieden.	Ja
2.15	We zorgen ervoor dat alle leerplichtige kinderen naar school toe gaan en een diploma behalen.	Alle leerplichtige kinderen gaan naar school en halen een diploma.	Deels

2.8 Adequate huisvesting voor primair onderwijs

- We waren bouwheer van de WP2 en WP3. We leverden beide schoolgebouwen tijdig en binnen budget op. We hebben de WP3 in eigendom overgedragen aan schoolbestuur Laurentius door het passeren van een notariële akte. We hebben de WP2 in gebruik gegeven met een overeenkomst aan schoolbestuur Scholengroep Holland en met een huurovereenkomst met Kern Kinderopvang;
- We hebben de tijdelijke huisvesting aan de Stationssingel in Berkel en Rodenrijs verwijderd;
- We hebben Op Overeenstemming Gericht Overleg (OOGO) met de schoolbesturen gevoerd;
- We hebben het Programma voorzieningen huisvesting onderwijs (Programma) 2015 uitgevoerd uit en het Programma 2016 vastgesteld;
- In augustus 2015 hebben we de gevolgen van de sluiting van basisschool De Kleine Kapitein opgevangen;
- We hebben besluitvorming voorbereid rondom de gevolgen voor onderwijshuisvesting van de fusie tussen basisscholen Prins Maurits en Prins Johan Friso in Berkel en Rodenrijs;
- We hebben een huisvestingsvraagstuk uit het IHP PO verwerkt in de Meerjarenbegroting en opgestart: de vervangende nieuwbouw van Prins Willem Alexander en De Kwakel;
- We hebben gesprekken gevoerd met drie schoolbesturen over het overdragen of formeel in gebruik geven met overeenkomsten van vier schoolgebouwen;
- We hebben de aangepaste Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs 2015 in gebruik genomen;
- Wij hebben in 2015 nieuw beleid geïmplementeerd voor het bewegingsonderwijs van het primair onderwijs.

2.9 Adequate huisvesting voor voortgezet onderwijs

In 2015 is de arbitrage over de overeenkomsten tot doordecentralisatie uit 2011 afgerond. De arbitragecommissie is tot de conclusie gekomen dat de wijziging van de (rijks-)bekostiging door de 'motie Buma' onvoldoende aanleiding vormt om de overeenkomst aan te passen. Door deze uitspraak is er nu duidelijkheid over de op basis van deze overeenkomst te betalen vergoedingen tot en met 2019.

De nieuwbouw van Melanchthon Berkroden in Berkel en Rodenrijs is opgeleverd en in gebruik genomen. De werkzaamheden voor het realiseren van de nieuwbouw van de Melanchthon Business School in Bleiswijk zijn gestart. Naar verwachting zal deze eind 2018 opgeleverd worden.

Nadat gesprekken met schoolbestuur BOOR over de nieuwbouw van Wolfert Pro op niets uitgelopen waren, hebben wij BOOR formeel in gebreke gesteld ten aanzien van de nakoming van de door haar aangegane verplichtingen. In samenspraak met de portefeuillehouder Onderwijs van de gemeente Rotterdam hebben wij in september 2015 de vervolgacties, verbonden aan de bovengenoemde ingebrekestelling, opgeschort. Wij hebben vervolgens gezocht naar een oplossing voor de ontstane situatie die recht doet aan de belangen van alle betrokken partijen.

2.10 Toezicht houden op het openbaar primair onderwijs

Samen met gemeenten Pijnacker-Nootdorp en Zuidplas spraken we met stichting Scholengroep Holland over hun begroting en jaarrekening. Wij stuurden onze zienswijze hierop aan Scholengroep Holland, zoals staat beschreven in het convenant "Bovengemeentelijk extern toezicht op het openbaar primair onderwijs". Daarnaast benoemden de gemeenteraden van de drie gemeenten nieuwe leden van de Raad van Toezicht van Scholengroep Holland. Tot slot bespraken we ambtelijk de concept voorstellen voor gewijzigde statuten van Scholengroep Holland, inclusief concept voorstel voor een aangepaste werkwijze van het gemeentelijk toezicht op Scholengroep Holland.

2.11 Behandelen lokale onderwijsbeleidsmatige onderwerpen

We voerden overleg met de samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs voor het primair en voortgezet onderwijs over Passend Onderwijs en de gevolgen voor onze gemeente zoals de aansluiting met de Jeugdzorg, leerlingenvervoer en huisvesting. Ook is er intensief overleg geweest met de schoolbesturen bij het ontwerpen van het participatieproces met betrekking tot de visie op de gemeentelijke onderwijs(gerelateerde) taken. Het resultaat is dat alle schoolbesturen actief deelnemen aan dit proces.

Daarnaast bespraken we alle lokale onderwijsbeleidsmatige onderwerpen, zoals de visie op de gemeentelijke onderwijs(gerelateerde) taken, onderwijs voor vluchtelingenkinderen, de plaatsing van de voormalige leerlingen van De Kleine Kapitein, het toelatingsbeleid van de scholen voor Voortgezet Onderwijs, Passend Onderwijs, Jeugdzorg, Schoolmaatschappelijk Werk, Onderwijsachterstanden en Voor- en Voegschoolse Educatie, in de Lokaal Educatieve Agenda (LEA) met de wethouder en de schoolbesturen Primair Onderwijs en de schooldirecteuren Voortgezet Onderwijs.

2.12 Leerlingenvervoer

Ouders/verzorgers konden hun aanvraag leerlingenvervoer digitaal indienen. Alle aanvragen leerlingenvervoer zijn behandeld conform de nieuwe verordening leerlingenvervoer Lansingerland 2014.

We namen telefonisch of per e-mail contact op met de ouders/verzorgers om de aanvraag, eventuele aanvullende stukken en besluitvorming te bespreken. Dit voorkwam onduidelijkheden en mogelijke bezwaarschriften. We verstuurden alle beschikkingen leerlingenvervoer binnen de gestelde termijn uit de verordening. We onderhielden contacten met DVG en Deltax, de partijen die het taxivervoer in opdracht van ons verzorgen. Daarnaast spraken we met de adviesraad leerlingenvervoer.

2.13 Kindercentra en peuterspeelzalen

De GGD Rotterdam Rijnmond heeft in opdracht van ons inspecties uitgevoerd bij de kinderopvangvoorzieningen en peuterspeelzalen. Alle locaties in Lansingerland zijn geïnspecteerd. 7 peuterspeelzalen zijn in 2015 omgevormd naar kinderdagopvang. Vandaar dat het aantal peuterspeelzalen is afgenomen en het aantal kindcentra is toegenomen. Daarnaast zijn er een paar kinderopvanglocaties bijgenomen en heeft de organisatie het Paleisje 2 kinderdagverblijven gesloten. Bij een aantal locaties zijn overtredingen geconstateerd. Voor deze locaties hebben wij een handhavingstraject gestart. In juni 2016 stellen wij het jaarverslag kinderopvang op. In dit verslag rapporteren wij hoe wij onze handhavende taken hebben uitgevoerd in 2015. Verder hebben wij het Landelijk Register Kinderopvang en Peuterspeelzalen (LRKP) bijgehouden door alle aanmeldingen, registraties en wijzigingen goed in dit register te verwerken.

2.14 Peuterspeelzaalwerk voor kwetsbare groepen en voorschools educatieprogramma (VVE)

Op basis van de landelijke ontwikkelingen en de gemeentelijke bezuinigingstaakstelling voor het peuterspeelzaalwerk, hebben wij eind 2014 nieuw beleid voor peuterspeelzaalwerk vastgesteld. De gesubsidieerde peuterspeelzaalorganisaties zijn in 2015 omgevormd van peuterspeelzaal naar peuteropvang, een vorm van kinderdagopvang. De subsidiëringssystematiek is hierdoor gewijzigd. Wij subsidiëren vanaf augustus 2015 alleen nog de peuters die niet in aanmerking komen voor de kinderopvangtoeslag van het Rijk. De eerste evaluatie van de omvorming volgt begin 2016. Daarnaast hebben wij in 2015 de definitie voor een doelgroepkind voor voorschoolse educatie (VVE) uitgebreid zodat ook peuters van asielgerechtigden in aanmerking komen voor voorschoolse educatie. Daarnaast is voorschoolse educatie aangeboden aan de al bestaande doelgroep. Wij hebben het wettelijk verplichte aanbod van VVE in stand gehouden. Per 7 december 2015 is de openbare basisschool de Vuurvogel gestart met een Taalklas voor asielgerechtigde kinderen die in Lansingerland komen wonen. Deze Taalklas is tot stand gekomen na overleggen tussen de gemeente en de drie grootste schoolbesturen voor primair onderwijs.

2.15 Alle leerplichtige kinderen gaan naar school en behalen een diploma

Er is maar één jongere die leerplichtig of kwalificatieplichtig is, maar niet staat ingeschreven op een school of instelling. Verder staan alle leerplichtige leerlingen ingeschreven op een onderwijsinstelling. Natuurlijk hebben niet alle leerlingen hun diploma gehaald, maar de meeste gezakte leerlingen gaan dit schooljaar (2015/2016) voor de herkansing. Enkele van de gezakte leerlingen zijn ook doorgestroomd naar een MBO of naar het VAVO (Volwassenen Educatie).

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel worden de kosten van dit beleidsveld gepresenteerd.

Beleidsveld: Onderwijs en kinderopvang

bedragen x €1000

	Realisatie 2014	Raming 2015 voor wijziging	Raming 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Afwijking 2015
Directe lasten	6.389	5.338	6.098	5.331	767
Doorbelasting	913	1.156	1.156	1.121	35
Kapitaallasten	5.120	4.187	4.107	3.922	185
Totaal lasten	12.422	10.681	11.361	10.374	987
Totaal baten	572	609	676	568	-108
Saldo	-11.851	-10.073	-10.685	-9.807	879

Voor een nadere toelichting op de belangrijkste afwijkingen per programma ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 6.2.1 Verschillenanalyse per programma.

2.2.4 Kengetallen programma 2

	Norm 2015	Resultaat 2015
Sport		
Aantal binnensportaccommodaties (zaaldelen)	28	28
Aantal buitensportaccommodaties (velden)	75	75
Cultuur		
Aantal jongeren t/m 18 jaar aan verenigingsleven	1000	Ca. 1.000
Aantal jeugd- en volwassen leden van de bibliotheek	12.400	11.298
Lokale omroep	1	1
Aantal onderhouden kunstobjecten	29	29
Aantal evenementen per jaar	3	Diverse
Onderwijs en kinderopvang		
Aantal basisscholen	24	22
Aantal Integrale Huisvestings Projecten	5	3
Totaal aantal beschikkingen leerlingenvervoer	230	226
Aantal uitgevoerde reguliere inspecties bij:		
- kindercentra	54	60
- peuterspeelzalen	8	1
- gastouders	n.n.b.	123
Het aantal gesubsidieerde kindplaatsen voor:		
- regulier peuterspeelzaalwerk	346	346
- waarvan voorschoolse educatie	64	64
- waarvan kindplaatsen VVE in kinderdagverblijven	48	48
Percentage leerplichtige kinderen dat naar school gaat	100%	99%
Percentage voortijdig schoolverlaters	1 %	1%

2.3 Programma 3: Maatschappelijke ondersteuning

Beoogd maatschappelijk effect:

Lansingerland is een gemeente met een gezonde en zorgzame samenleving, waarin alle inwoners een bijdrage leveren, zodat iedereen naar vermogen meedoet⁵.

In het beleidsplan 3D Lansingerland is een onderverdeling gemaakt die niet uitgaat van drie beleidsvelden, maar van een samenhangende aanpak met een mix van instrumenten die we gaan inzetten gericht op drie leeftijdscategorieën met ieder een specifiek doel.

Bij de drie decentralisaties ligt de nadruk op het stimuleren van de zelfredzaamheid en de participatie, ofwel 'het meedoen' van inwoners. We stellen de mogelijkheden van de mensen centraal, niet hun beperkingen. We benutten de eigen kracht van inwoners en hun sociale netwerk. Mogelijke belemmeringen voor dat meedoen worden zo veel mogelijk voorkomen of verminderd. Of dat nu gaat om belemmeringen vanwege problemen bij het opgroeien of opvoeden, of belemmeringen vanwege fysieke of psychische of verstandelijke beperkingen of belemmeringen bij het vinden van betaald werk. Het doel is dat zoveel mogelijk inwoners van Lansingerland met behulp van familie, vrienden en burens voor zichzelf kunnen zorgen zonder financiële of zorgondersteuning door de overheid.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel worden de baten en lasten van het gehele programma gepresenteerd.

bedragen x €1000

Totaal Programma 3	Realisatie 2014	Raming 2015 voor wijziging	Raming 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Afwijking 2015
Totaal lasten	25.671	34.794	35.306	33.398	1.908
Totaal baten	12.345	8.754	9.627	9.827	200
Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten	-13.326	-26.040	-25.679	-23.571	2.108
Toevoeging reserves	-	-	104	104	0
Onttrekking reserves	603	-	98	101	3
Gerealiseerde resultaat	-12.722	-26.040	-25.684	-23.574	2.111

Voor een nadere toelichting op de belangrijkste afwijkingen per programma ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 6.2.1 Verschillenanalyse per programma.

Het programma kent de volgende beleidsvelden:

- Jeugd (jongeren van 0-23 jaar);
- Maatschappelijke ondersteuning (Volwassenen tussen 18-67 jaar en Volwassenen 67+);
- Werk en inkomen (volwassenen tussen 18-67 jaar).

⁵ Dit beoogde maatschappelijke effect is de missie van het Beleidsplan 3 D Lansingerland, dat door onze Raad is vastgesteld op 19 december 2013 (T13.06120) en deze missie was ook al leidend bij de Kadernota ten behoeve van het subsidiebeleid Maatschappelijke Ontwikkeling 2014-2018: 'Sterke samenleving, ondersteunende overheid' (T12.13575).

2.3.1 Beleidsveld Jeugd

Wat hebben we bereikt?

Landelijk wordt er vanuit gegaan dat 80% van de inwoners haar hulpvragen zelf kan oplossen vanuit eigen kracht en dat 20% een vorm van ondersteuning nodig heeft. Daarom is als beoogd resultaat geformuleerd dat 80% van de problematiek wordt opgelost vanuit eigen kracht of met vrij toegankelijke hulp. De overige 20% wordt opgelost door niet vrij toegankelijke hulp: een maatwerkvoorziening.

Om dit percentage te kunnen berekenen hebben we gekeken naar het totaal aantal 0-18 jarigen, afgezet tegen het aantal maatwerkvoorzieningen 2015. Hierbij zijn we uitgegaan van 15.273 jeugdigen en 1.505 maatwerkvoorzieningen.

Belangrijk hierbij zijn de volgende kanttekeningen:

- Het betreft zorgproducten, geen unieke inwoners. Een inwoner kan problemen hebben op meerdere gebieden en dus meerdere maatwerkvoorzieningen ontvangen;
- We hebben nog niet het volledige zorggebruik in beeld vanwege het ontbreken en later binnenkomen van facturen en declaraties;
- Het betreft lopende maatwerkvoorzieningen in het vierde kwartaal van 2015. Eerder gestarte en afgesloten trajecten in 2015 zijn hierin niet meegenomen.

Om een beeld te krijgen zetten we het aantal maatwerkvoorzieningen af tegen het aantal jongeren in Lansingerland. Dit zou betekenen dat 10% van de problematiek wordt opgelost door een niet vrij toegankelijke voorziening en dus 90% wordt opgelost op eigen kracht of met behulp van een vrij toegankelijke voorziening. Dit aantal kan echter 1) lager liggen want het betreft geen unieke cliënten maar ook 2) hoger liggen omdat we het aantal ingezette maatwerkvoorzieningen nog niet volledig in beeld hebben én niet alle afgeronde voorzieningen in 2015 zijn meegenomen.

De cijfers en de verklaringen zullen verder uitgewerkt worden in de Jaarrapportage Sociaal Domein

Wat hebben we daarvoor in 2015 gedaan?

Om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken hebben we in 2015 op dit beleidsveld de volgende activiteiten ontplooid.

	Wat gaan we daarvoor in 2015 doen?	Beoogd resultaat 2015	Resultaat bereikt?
3.1	<u>Preventie en lichte ondersteuning:</u> We stimuleren een sterke samenleving en voorkomen problemen bij opgroeien en opvoeden door vroegtijdig ingrijpen en lokaal aangeboden lichte ondersteuning.	Het percentage problematiek dat is opgelost vanuit eigen kracht of in de vrij toegankelijke hulp is 80% of hoger.	onbekend
3.2	<u>Intensieve ondersteuning/maatwerk:</u> Wanneer lichte ondersteuning niet toereikend is bieden wij intensieve ondersteuning conform de Jeugdwet.	Het percentage problematiek dat is opgelost in de niet vrij-toegankelijke hulp is 20% of lager.	onbekend

3.1 Lokaal aanbieden van lichte ondersteuning

- Er is een handreiking opgesteld voor vrijwilligers hoe zij om moeten gaan met signalen van kindermishandeling of andere zorgelijke ontwikkelingen van kinderen (gebaseerd op de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling);
- We hebben een inspiratiesessie georganiseerd tussen het onderwijs en de gemeente over de samenwerking jeugdhulp en onderwijs en het vinden en opzoeken van elkaars expertise.
- We hebben een inspiratiesessie met aanbieders over 'overgang naar 18 jaar' georganiseerd om de knelpunten in kaart te brengen en het ondersteuningsaanbod beter aan te laten sluiten op deze doelgroep;
- We hebben met de schoolbesturen een nieuw convenant schoolmaatschappelijk werk afgesloten;

- We zijn gestart met een pilot samenwerking tussen jeugdartsen, huisartsen en onderwijs in Bergschenhoek. De huisartsen kunnen kinderen en hun ouders aanmelden bij het CJG. Het CJG doet een brede uitvraag en kan op basis van de vraag hulp inzetten. Wanneer nodig kan de jeugdarts ook doorverwijzen naar Jeugd-GGZ of andere vormen van jeugdhulp (net zoals de huisarts);
- De taakstelling op het jeugd- en jongerenwerk is voor 2015 geschrapt. De taakstelling voor 2016 is incidenteel anders ingevuld;
- Er is een nieuwe samenstelling van het basistakenpakket van de jeugdgezondheidszorg gerealiseerd. Per 1 januari is het basistakenpakket van de jeugdgezondheidszorg landelijk gewijzigd. In overleg met CJG Rijnmond en de gemeenten in de regio Rotterdam sluit het basistakenpakket beter aan op de andere taken die de gemeente heeft op het gebied van jeugdhulp;
- Er zijn afspraken gemaakt met een nieuw maatjesproject (jong perspectief) waar kinderen en jongeren ondersteund worden door een vrijwilliger.

3.2 Aanbieden van intensieve ondersteuning

- Gedurende het jaar zijn de verordening en beleidsregels aangepast op grond van nieuwe ontwikkelingen en voortschrijdend inzicht;
- We zijn gestart met deelname aan het jeugdbeschermingsplein Rotterdam en de samenwerking met de gemeente Rotterdam is na een half jaar geëvalueerd en positief bevonden;
- Op 1 januari 2015 is Veilig Thuis gestart: een samenwerkingsverband tussen het voormalig Advies- en Meldpunt Kindermishandeling en het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld;
- Het calamiteiten- en incidentenprotocol Sociaal Domein is vastgesteld waarna er door ambtenaren, wethouder, burgemeester en raadsleden is geoefend met een calamiteit op het gebied van jeugd(hulp);
- De contracten voor jeugd met een beperking zijn verlengd;
- Er heeft een verschuiving van regionale naar lokale taken plaats gevonden voor de doelgroep jeugd met een beperking en GGZ problematiek (AWBZ-JGGZ);
- In de regio zijn afspraken gemaakt over een model waarin specialistische kennis ingevlogen kan worden wanneer deze lokaal nodig is (Consultatie- en Diagnose Team).

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel worden de kosten van dit beleidsveld gepresenteerd.

Beleidsveld: Jeugd

bedragen x €1000

	Realisatie 2014	Raming 2015 voor wijziging	Raming 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Afwijking 2015
Directe lasten	2.353	10.171	10.299	10.401	-103
Doorbelaasting	486	768	768	968	-200
Kapitaallasten	1	1	1	1	0
Totaal lasten	2.841	10.940	11.068	11.371	-303
Totaal baten	33	-	-	39	39
Saldo	-2.808	-10.940	-11.068	-11.332	-264

Voor een nadere toelichting op de belangrijkste afwijkingen per programma ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 6.2.1 Verschillenanalyse per programma.

2.3.2 Beleidsveld Maatschappelijke ondersteuning

Wat hebben we bereikt?

We hebben de eigen kracht gestimuleerd

Om de zelfredzaamheid te stimuleren zijn we in september gestart met de eigen kracht campagne. De campagne zet de eigen kracht van inwoners van Lansingerland centraal. Iedere maand staat een thema centraal waarbij (bestaande) activiteiten en/of producten in de spotlight zijn gezet. De aftrap was de succesvolle maand van de participatie. Daarnaast is aandacht besteed aan mantelzorg, vrijwilligers en de alzheimerdag.

Aanbod vrij toegankelijke voorzieningen

In 2015 hebben we het aanbod van vrij toegankelijke producten en diensten die inwoners ondersteunen op het gebied van zelfredzaamheid en participatie gehandhaafd op het niveau van 2014. Het aanbod voor de doelgroep 18-67 wordt voornamelijk uitgevoerd door Kwadraad (algemeen maatschappelijk werk), Humanitas Lansingerland (maatjes en thuisadministratie), MEE (cliëntondersteuning) en GGZ Delfland (inloop GGZ). Het aanbod voor de doelgroep 67+ wordt voornamelijk uitgevoerd door Welzijn Lansingerland (diensten en vrij toegankelijke dagbesteding voor ouderen, mantelzorgondersteuning, 3B-bus, Alzheimercafé). Deze partijen melden een toename van het aantal deelnemers. Steeds meer inwoners weten de weg te vinden naar de ondersteunende diensten. Tegelijkertijd melden de aanbieders een toename te zien van de zwaarte van de problematiek in het vrij toegankelijke veld. Enerzijds leidt dit tot een uitstel van de inzet van een maatwerkvoorziening, anderzijds legt dit veel druk op de vrij toegankelijke voorziening. Afgesproken is dat de partijen de grenzen bewaken van wat er maximaal mogelijk is in het vrij toegankelijke veld. Indien nodig moeten zij tijdig overschakelen naar de inzet van een maatwerkvoorziening.

We hebben de Transitie goed afgerond

2015 was het jaar van de transitie. Op 1 januari werd de gemeente verantwoordelijk voor de jeugdzorg en een aantal AWBZ functies en daarmee voor alle inwoners die een indicatie hadden op grond van deze wetten. We hebben in 2015 al deze inwoners in beeld gekregen en we hebben gezorgd voor continuïteit in de ondersteuning.

We hebben een integrale benadering mogelijk gemaakt

Om onze doelen te bereiken hebben we ingezet op een integrale aanpak van het gehele sociale domein, dat de Jeugdhulpwet, de Wet maatschappelijke ondersteuning en de Participatie wet omvat. Hiertoe hebben we één Verordening Sociaal Domein en bijbehorende beleidsregels sociaal domein opgesteld. Voor de uitvoering hebben we de Toegang ingericht. In de Toegang werken enerzijds de partijen in het veld (het Centrum voor Jeugd en Gezin, Kwadraad maatschappelijk werk en Welzijn Lansingerland) en anderzijds de gemeentelijk consultants jeugd, Wmo en Participatie met hetzelfde toegangsmodel om voor de inwoner met een hulpvraag een integraal ondersteuningsplan te maken.

Herbeoordelingen

Inwoners die voorheen begeleiding ontvingen vanuit de AWBZ konden tot 1 januari 2016 gebruik maken van het overgangsrecht. In de tweede helft van 2015 hebben alle inwoners met overgangsrecht een gesprek gehad voor de brede uitvraag. Voor ouderen ging dat vooral om mensen met dementie. Voor iedereen is tijdig een passend ondersteuningsplan opgesteld.

Expertteam

Voor een goede beoordeling van de aanvraag voor een maatwerkvoorziening is in bepaalde gevallen een extern advies nodig van een deskundige. Eind 2015 is hiervoor een contract gesloten met SCIO Consult. Dit bureau brengt integrale adviezen uit op de aanvragen maatwerkvoorziening op het Sociale domein. Hiermee willen een adequate inzet van maatwerkvoorzieningen bevorderen.

We hebben samengewerkt in regionale verbanden

Voor de inkoop Wmo hebben we samengewerkt in H6 verband. In dit verband hebben we een groot aantal aanbieders gecontracteerd in een bestuurlijke samenwerking. De taken van de Wet publieke gezondheid worden uitgevoerd binnen de gemeenschappelijke regeling GGD Rotterdam - Rijnmond. Daarnaast is Rotterdam als centrumgemeente verantwoordelijk voor de uitvoering van Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang. De uitvoering van het integrale advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling vindt plaats door Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond.

De cijfers en de verklaringen zullen verder uitgewerkt worden in de Jaarrapportage Sociaal Domein.

Wat hebben we daarvoor in 2015 gedaan?

Het beleidsveld maatschappelijke ondersteuning omvat twee leeftijdscategorieën:

2a. Volwassenen tussen 18-67 jaar: zorgzelfstandigheid door arbeidsparticipatie en wanneer dat niet mogelijk is - maatschappelijke participatie.

2b. Volwassenen 67+: ondersteuning gericht op het zo zelfstandig mogelijk blijven functioneren, wonen en participeren.

2a. Volwassenen tussen 18-67 jaar

Om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken hebben we in 2015 op dit beleidsveld de volgende activiteiten ontplooid.

	Wat gaan we daarvoor in 2015 doen?	Beoogd resultaat 2015	Resultaat bereikt?
3.3	<u>Preventie en lichte ondersteuning:</u> We bevorderen de sociale samenhang, voeren een preventief ondersteunings- en gezondheidsbeleid en verzorgen lichte ondersteuning voor minder zelfredzame inwoners.	Inwoners zorgen voor zichzelf en voor elkaar.	Ja
		Er is minder toestroom naar intensieve ondersteuning.	Ja
		Goede ondersteunde mantelzorg en vrijwilligerswerk.	Deels
		Goede cliëntondersteuning.	Ja
		Voor alle inwoners die hiervoor in aanmerking komen (na toetsing) is geschikte hulpverlening beschikbaar. Deze wordt zonder wachtlijsten en binnen budget geleverd. Het betreft voornamelijk algemene voorzieningen.	Ja
3.4	<u>Maatwerk:</u> We ondersteunen kwetsbare inwoners met intensieve ondersteuning om hen (weer) zo zelfredzaam mogelijk te maken.	Voor alle inwoners die hiervoor in aanmerking komen (na toetsing) is geschikte hulpverlening beschikbaar. Deze wordt zonder wachtlijsten en binnen budget geleverd.	Ja
		We analyseren in hoeverre mensen die uit zouden kunnen stromen ook uitgestroomd zijn.	Ja
		Intensieve ondersteuning wordt voornamelijk door middel van maatwerkvoorzieningen verstrekt.	Ja

3.3 Bevorderen sociale samenhang en verzorgen lichte ondersteuning voor minder zelfredzame inwoners

Verklaring bij beoogd resultaat: goede ondersteunde mantelzorg en vrijwilligerswerk

Mantelzorgers kunnen vanaf medio 2015 gebruik maken van een nieuwe dienst: de praktische diensten voor mantelzorgers. Het gaat om hulp bij opruimen en schoonmaken tegen een eigen bijdrage van € 7,- per uur. Alle geregistreerde mantelzorgers bij het Steunpunt Mantelzorg (circa 550) en de bij MEE geregistreerde

ouders van een gehandicapt kind (circa 200) zijn aangeschreven. Eind 2015 maakten ongeveer 60 gezinnen gebruik van het aanbod. Het blijkt lastig mantelzorgers over de streep te krijgen om het aanbod te accepteren.

3.4 We ondersteunen kwetsbare inwoners met intensieve ondersteuning

Ontwikkeling in maatwerk: Wmo begeleiding en beschermd wonen

In 2015 werd de gemeente verantwoordelijk voor de Wmo begeleiding en beschermd wonen. In het transitie jaar is veel aandacht besteed aan zorgcontinuïteit, de herbeoordelingen eind 2015 en declaraties op orde krijgen. Belangrijk uitgangspunt van de transitie is de zorgcontinuïteit geweest waardoor inwoners hun indicatie (hoeveelheid zorg) en eigen dienstverlener konden behouden. Dat is gelukt.

Rotterdam voert voor Lansingerland de uitvoering van de taak beschermd wonen uit. Dit is een centrumgemeentelijke afspraak (door het Rijk bepaald). We trekken nauw op met Rotterdam om ervoor te zorgen dat de afspraken die Rotterdam en Lansingerland hebben gemaakt in de bestuurlijke overeenkomst Beschermd Wonen ook op die manier worden uitgevoerd.

2b. Volwassenen 67+

Om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken hebben we in 2015 op dit beleidsveld de volgende activiteiten ontplooid.

	Wat gaan we daarvoor in 2015 doen?	Beoogd resultaat 2015	Resultaat bereikt?
3.5	<u>Preventie en lichte ondersteuning:</u> We ondersteunen kwetsbare inwoners met lichte ondersteuning in de vorm van algemene voorzieningen waar nodig om hen zo lang mogelijk thuis te laten wonen.	Inwoners zorgen voor zichzelf en voor elkaar.	Ja
		Er is minder toestroom naar intensieve ondersteuning.	Ja
		Goede ondersteunde mantelzorg en vrijwilligerswerk.	Deels
		Goede cliëntondersteuning.	Ja
		Voor alle inwoners die hiervoor in aanmerking komen (na toetsing) is geschikte hulpverlening beschikbaar. Deze wordt zonder wachtlijsten en binnen budget geleverd. Het betreft voornamelijk algemene voorzieningen	Ja
3.6	<u>Maatwerk:</u> We ondersteunen kwetsbare inwoners met intensieve ondersteuning en waar nodig om hen zo lang mogelijk thuis te laten wonen.	Voor alle inwoners die hiervoor in aanmerking komen (na toetsing) is geschikte hulpverlening beschikbaar. Deze wordt zonder wachtlijsten en binnen budget geleverd.	Ja
		We analyseren in hoeverre mensen die uit zouden kunnen stromen ook uitgestroomd zijn.	Ja
		Intensieve ondersteuning wordt voornamelijk door middel van maatwerkvoorzieningen verstrekt.	Ja

3.5 Ondersteunen kwetsbare inwoners met lichte ondersteuning

Verklaring bij beoogd resultaat: goede ondersteunde mantelzorg en vrijwilligerswerk

Mantelzorgers kunnen vanaf medio 2015 gebruik maken van een nieuwe dienst: de praktische diensten voor mantelzorgers. Het gaat om hulp bij opruimen en schoonmaken tegen een eigen bijdrage van € 7,- per uur. Alle geregistreerde mantelzorgers bij het Steunpunt Mantelzorg (circa 550) en de bij MEE geregistreerde ouders van een gehandicapt kind (circa 200) zijn aangeschreven. Eind 2015 maakten ongeveer 60 gezinnen gebruik van het aanbod. Het blijkt lastig mantelzorgers over de streep te krijgen om het aanbod te accepteren.

3.6 Ondersteunen kwetsbare inwoners met intensieve ondersteuning

Ontwikkeling in maatwerk: invoering huishoudelijke ondersteuning

Medio 2015 is het product Hulp in de huishouding omgezet naar huishoudelijke ondersteuning. Het doel hiervan is om de gevraagde en de geboden hulp beter op elkaar te laten aansluiten. Met de aanbieders zijn afspraken gemaakt over de te bereiken resultaten. Ook de financiering is hierop aangepast.

Ontwikkeling in maatwerk: nieuwe leverancier hulpmiddelen

In 2015 is een nieuwe leverancier gecontracteerd voor rolstoelen, scootmobielen en andere hulpmiddelen, omdat de tot dan toe gecontracteerde leverancier niet in staat was te voldoen aan onze kwaliteitseisen. Met deze leverancier is een afbouwtraject ingezet. Doel van de verandering is een tijdige levering en een betere kwaliteit van de geleverde producten en service.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel worden de kosten van dit beleidsveld gepresenteerd.

Beleidsveld: Maatschappelijke ondersteuning

bedragen x €1000

	Realisatie 2014	Raming 2015 voor wijziging	Raming 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Afwijking 2015
Directe lasten	4.710	7.716	8.248	6.260	1.988
Doorbelasting	1.457	1.894	1.842	2.048	-205
Kapitaallasten	583	495	-	-	0
Totaal lasten	6.749	10.105	10.090	8.307	1.783
Totaal baten	938	777	921	812	-109
Saldo	-5.811	-9.327	-9.169	-7.495	1.673

Voor een nadere toelichting op de belangrijkste afwijkingen per programma ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 6.2.1 Verschillenanalyse per programma.

2.3.3 Beleidsveld Werk en Inkomen

Wat hebben we bereikt?

2015 stond voor Werk en Inkomen in het teken van de invoering van de Participatiewet. Door deze wet werden wij verantwoordelijk voor een aantal nieuwe doelgroepen aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Daarnaast heeft het Rijk in 2015 de kostendelersnorm ingevoerd. Beide wetswijzigingen zijn door ons zorgvuldig en met een goede communicatie naar onze inwoners geïmplementeerd.

In 2015 begonnen we daarnaast met een herinrichting van het team Participatie. We maken hierbij een onderverdeling in een frontoffice en een backoffice. De consulenten in de frontoffice richten zich op het naar werk begeleiden van onze kandidaten, terwijl de consulenten in de backoffice zich bezig houden met de rechtmatige verstrekking van bijstandsuitkeringen. Deze werkwijze ging in per 1 januari 2016.

Daarnaast hebben we nog de volgende zaken bereikt in 2015:

- We hebben een Uitvoeringsplan Participatie opgesteld waarin we hebben opgenomen hoe we onze kandidaten richting werk begeleiden;
- We hebben een beleidsplan schuldhelpverlening opgesteld, waarin veel aandacht is voor preventie van (problematische) schulden;
- In ZHC-verband hebben we in september de maand van de Participatie georganiseerd, waarin we op een aantal evenementen en bijeenkomsten onze werkgeversdienstverlening hebben toegelicht aan ondernemers;
- We zijn een samenwerking aangegaan met de gemeente Zoetermeer in het kader van de handhaving van complexe dossiers op het gebied van de bijstand;
- We hebben een inkomenseffectrapportage laten uitvoeren, waaruit blijkt dat ons inkomensondersteuningsbeleid evenwichtig is en we geen armoedeval hebben;
- We hebben een klanttevredenheidsonderzoek laten uitvoeren. We hebben de verbeterpunten hieruit opgevolgd met verbeteracties.

De cijfers en de verklaringen zullen verder uitgewerkt worden in de Jaarrapportage Sociaal Domein.

Wat hebben we daarvoor in 2015 gedaan?

Om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken hebben we in 2015 op dit beleidsveld de volgende activiteiten ontplooid.

	Wat gaan we daarvoor in 2015 doen?	Beoogd resultaat 2015	Resultaat bereikt?
3.7	We benutten de arbeidscapaciteit van mensen zo maximaal mogelijk door een actieve werkgeversbenadering en inzet van re-integratietrajecten.	Zoveel mogelijk mensen zijn doorgestroomd naar een betaalde baan, door efficiënte inzet van participatie-/arbeidsmarktbeleid met werkgeversbenadering, re-integratietrajecten, project 55+, aanpak Jeugdwerkloosheid, begeleid werk en andere instrumenten om inwoners te bemiddelen naar werk.	Deels
		Het percentage uitkeringsgerechtigden van beroepsbevolking Lansingerland is <0,75%.	Nee
3.8	We verstrekken streng maar rechtvaardig uitkeringen aan hen die (nog) niet kunnen werken, garanderen een bestaansminimum en voorkomen sociale uitsluiting.	Uitkeringen zijn zo stringent mogelijk verstrekt, waarbij zo snel mogelijke doorstroom naar een betaalde baan altijd voorop staat en fraude actief wordt aangepakt.	Ja
		De regelingen voor extra inkomensondersteuning zijn aangepast aan de nieuwe Participatiewet en lokaal ingevuld met een focus op voorzieningen voor kinderen.	Ja

		Inwoners zijn ondersteund met het voorkomen of oplossen van schulden.	Ja
3.9	We bouwen de ingezette inburgeringstrajecten af en handhaven het nakomen van de inburgeringsplicht voor inburgeringsplichtigen.	Eind 2015 zijn alle trajecten afgebouwd en is het nakomen van de inburgeringsplicht gehandhaafd bij alle personen waarvoor dat van toepassing is.	Deels

3.7 Zo maximaal mogelijk benutten van de arbeidscapaciteit van mensen

We hebben het afgelopen jaar niet de maximale inzet kunnen plegen op re-integratie en participatie van onze kandidaten. Dit komt met name door de reeds genoemde herinrichting van het team. Daarnaast hadden we gedurende het jaar ook te maken met capaciteitsproblemen als gevolg van het vertrek van een aantal consulenten.

We zijn in 2015 wel gestart met onze groepsaankpak Werken aan toekomstperspectief. Deze groepsaankpak heeft veelbelovende resultaten behaald. Na een aantal groepen te hebben afgerond, hebben we deze aankpak tijdelijk stopgezet. Gedurende deze periode zijn we gestart met een ander traject, gericht op het in kaart brengen van ons bestand. Tijdens dit traject moeten al onze kandidaten een vragenlijst invullen. Op basis hiervan kunnen wij beter bepalen hoe wij deze kandidaat richting werk kunnen begeleiden. In 2016 starten we de groepsaankpak opnieuw op. Hierbij gebruiken we de inzichten die we hebben gekregen bij de groepen van 2015.

3.8 Verstrekken uitkeringen

Het aantal bijstandsuitkeringen is in 2015 opnieuw toegenomen. Dit heeft verschillende oorzaken, zoals de situatie op de arbeidsmarkt en de toestroom van asielgerechtigden. We kunnen deze instroom niet of nauwelijks beïnvloeden, wie een uitkering nodig heeft dient deze immers te krijgen.

Wel zijn we in 2015 onder de prognose van 571 bijstandsuitkeringen gebleven. Op 31 december 2015 hadden we namelijk 562⁶ lopende bijstandsuitkeringen. Hierdoor zijn we ook binnen het door het Rijk verstrekte BUIG-budget gebleven.

Wel voorkomen we onterecht gebruik van de bijstand zoveel mogelijk. Onze consulenten voeren hiervoor een gedegen controle uit, zowel aan de poort als bij het zittend bestand. Als hieruit blijkt dat er sprake is van een complexer dossier waar specialistische opsporingsvaardigheden voor nodig zijn, dan kunnen we dit dossier ter onderzoek overdragen aan een sociaal rechercheur van de gemeente Zoetermeer. Daarnaast proberen we bijstandsaanvragers ook al aan de poort door te begeleiden naar betaald werk, zo voorkomen we instroom.

Op het gebied van inkomensondersteuning zijn we in 2015 een samenwerking gestart met Stichting Leergeld, om zo kinderen van ouders met een laag inkomen te kunnen ondersteunen in hun schoolkosten. Daarnaast hebben we onze samenwerking met het Jeugd Sportfonds en het Jeugd Cultuurfonds voortgezet. Ook boden we onze inwoners met een laag inkomen wederom een collectieve zorgverzekering aan. Het aantal verzekerden nam in 2015 met ongeveer 30% toe ten opzichte van 2014.

Tot slot hebben we bij alle verzoeken om schuldhelpverlening tijdig de intake gestart. Als uit deze intake bleek dat de inwoner in aanmerking kwam voor schuldhelpverlening, dan kreeg hij of zij deze hulp ook.

3.9 Inburgeringstrajecten en inburgeringsplicht

De wijziging van de Wet Inburgering per 1 januari 2013 verschoof de verantwoordelijkheid voor de inburgering van de gemeente naar het Rijk en de inburgeringsplichtige zelf. Hierdoor zijn wij enkel nog verantwoordelijk voor de inburgeringstrajecten van inwoners die vóór de wijziging inburgeringsplichtig

⁶ Dit is een dynamisch aantal en kan nog wijzigen als gevolg van een toekenning of beëindiging met terugwerkende kracht.

waren. Het aantal inburgeringstrajecten onder verantwoordelijkheid van de gemeente loopt daarom af. In augustus 2015 volgden er 32 inwoners een dergelijk inburgeringstraject. Eind 2015 waren dit er nog 13. Wij verwachten dat in 2016 al deze inburgeringsplichtige inwoners hun diploma behalen, worden ontheven van de inburgeringsplicht of in een boetetraject terecht komen. Wij gaan er daarom van uit dat we na 2016 geen kosten meer hebben voor inburgering.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel worden de kosten van dit beleidsveld gepresenteerd.

Beleidsveld: Werk en inkomen

bedragen x €1000

	Realisatie 2014	Raming 2015 voor wijziging	Raming 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Afwijking 2015
Directe lasten	13.378	11.285	11.684	11.063	622
Doorbelaasting	2.702	2.464	2.464	2.658	-194
Kapitaallasten	-	-	-	-	0
Totaal lasten	16.081	13.749	14.148	13.720	428
Totaal baten	11.374	7.977	8.706	8.977	271
Saldo	-4.707	-5.772	-5.442	-4.744	698

Voor een nadere toelichting op de belangrijkste afwijkingen per programma ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 6.2.1 Verschillenanalyse per programma.

2.3.4 Kengetallen programma 3

Kengetal	Norm 2015	Resultaat 2015
Jeugd		
<u>Preventief</u>		
Ontmoetings- en recreatieve voorzieningen voor jeugd via subsidies		
- scouting	300 kind	310
- vakantieactiviteiten (4 organisaties gesubsidieerd)	1000 kind	1500
- professioneel jeugd- en jongerenwerk	1000 kind	1200
Bereik jeugdgezondheidszorg 0-4 jaar (consultatiebureau)	95%	behaald
Bereik jeugdgezondheidszorg 4-19 jaar (jgz op school)	90%	behaald
Laagdrempelige voorzieningen voor voorlichting, cursussen / trainingen voor kinderen en ouders	200deeln	behaald
Aantal kinderen bereikt door co-financiering School Maatschappelijk Werk met scholen	200 kind	behaald
Percentage problematiek dat is opgelost vanuit de eigen kracht of in de vrij toegankelijke hulp (groene en gele kolom)	80%	zie toelichting § 2.3.1
<u>Resultaten van jeugdhulp</u>		
Het doel van de hulp is gerealiseerd	90%	-
De problematiek is afgenomen of gestabiliseerd	90%	
Clënten zijn tevreden	85%	
De zorg is tijdig ingezet (geen wachtlijsten)	80%	
Er is beperkt herhaald beroep op hulp nodig	15%	
De juiste hulp is ingezet (geen doorverwijzingen)	80%	
Percentage problematiek dat is opgelost in de niet vrij-toegankelijke hulp	20%	

Wmo		
Aantal deelnemers sportstimulering t.b.v. gezonde leefstijl	100	Het betreft hier gesubsidieerde activiteiten. Op basis van de tussenrapportages van organisaties is de verwachting dat de gestelde normen zijn behaald. Uiterlijk 1 juni zullen de organisaties een verantwoording over 2015 aanleveren.
Aantal deelnemers bereikt met informatie, advies, deskundigheidsbevordering, cursussen over gezonde leefstijl	100	
Aantal gezondheidsinterventies bij risicogroepen	30	
Aantal personen die worden ondersteund d.m.v. mantelzorg	200	
Aantal diensten aangeboden door vrijwilligers	4000	
Aantal trajecten t.b.v. informele zorg of ondersteuning door geschoolde vrijwilligers	100	
Aantal trajecten algemene ondersteuning / dienstverlening door professionals	4000	
Aantal beschikkingen individuele voorzieningen i.h.k.v. de Wmo	2300	2757 unieke indicaties op 31/12/2015
Aantal beschikkingen ambulante begeleiding, begeleid wonen, kortdurend verblijf	400	488 unieke indicaties op 31/12/2015 (waarvan 76 vervoer)
Hulp en opvang in het kader van huiselijk geweld:	1	Norm behaald Norm behaald In 2015 zijn 32 situaties besproken in het lokaal team huiselijk geweld. Norm behaald Toelichting aantallen trajecten: Trajecten Sluitende Aanpak is in 2015 anders vorm gegeven. Er wordt gewerkt met casusregisseurs waardoor sterker wordt gestuurd op de sluitende aanpak. In de situaties waarbij ondanks inzet van de casusregisseur geen sprake is van een sluitende aanpak wordt de procescoördinator Sluitende Aanpak ingeschakeld. In 2015 heeft dit 39 keer plaats gevonden.
- AMHK	1	
- VO	50	
- Trajecten		
Sluitende ketenaanpak, hulp en opvang bij GGZ, verslavings- of andere problematiek:	1	
- MO	100	
- Trajecten		

Kengetal	Norm 2015	Resultaat 2015
Werk en inkomen		
Uitgestroomde kandidaten door (regionaal) arbeidsmarktbeleid	65	47
Percentage uitkeringsgerechtigden van de bevolking	< 0,75%	0,93%
Aantal mensen die ontheffing van de arbeidsverplichting krijgen	<90	53
Aantal SE ⁷ voor de sociale werkvoorziening	50	44,8
Aantal plekken voor deelnemers volwasseneducatie	> 30	32
Aantal personen jonger dan 27 jaar met een bijstandsuitkering	< 40	34
Preventie bijstandsverlening door controle recht op uitkering bij aanvraag/poortgesprek	> 40%	15%
Aantal opgespoorde fraudegevallen	20	10
Percentage succesvol invorderen van het totaalbedrag bij fraude	15,5%	3,6%
Aantal verstrekkingen bijzondere bijstand	555	648
Aantal verstrekkingen individuele inkomensvoorschot	150	112
Aantal verstrekkingen fonds inkomensondersteuning	250	0 ⁸
Aantal deelnemers collectieve zorgverzekering (exclusief kinderen)	145	212
Aantal deelnemers Thuisadministratie	70	76
Tijdig aangeboden intake schuldhulpverlening	100%	100%
Totaal aantal budgetworkshops	4	0
Aantal lopende inburgeringstrajecten	43-63	13
Aantal opgelegd boetes	2	1

⁷ Een SE is gemiddeld een werkplek van 36 uur voor iemand met een arbeidsbeperking en deze wordt vaak door 1 tot 1,5 persoon ingevuld op basis van parttime werk.

⁸ Het Fonds Inkomensondersteuning is bij het vaststellen van de Nota Inkomensondersteuning 2015-2018 met ingang van 1 januari 2015 komen te vervallen.

2.4 Programma 4: Lansingerland schoon, heel en veilig

Beoogd maatschappelijk effect: Zorgen voor een leefbare, duurzaam ingerichte, beheerbare en veilige gemeente.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel worden de baten en lasten van het gehele programma gepresenteerd.

bedragen x €1000

Totaal Programma 4	Realisatie 2014	Raming 2015 voor wijziging	Raming 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Afwijking 2015
Totaal lasten	29.940	29.213	42.920	41.038	1.883
Totaal baten	19.856	14.206	15.418	15.385	-33
Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten	-10.085	-15.008	-27.502	-25.653	1.849
Toevoeging reserves	111	715	99	170	-71
Onttrekking reserves	234	-	11.321	11.313	-7
Gerealiseerde resultaat	-9.962	-15.723	-16.280	-14.510	1.771

Voor een nadere toelichting op de belangrijkste financiële afwijkingen per programma ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 6.2.1 Verschillenanalyse per programma.

Het programma kent de volgende beleidsvelden:

- Beheer openbare ruimte;
- Veiligheid en leefbaarheid;
- Afval- en afvalwatermanagement.

2.4.1 Beleidsveld Beheer openbare ruimte

Wat hebben we bereikt?

Er is gewerkt aan een update van de belangrijkste instrumenten waarmee gestuurd wordt op het beheer en onderhoud van de openbare ruimte:

- In 2015 zijn de beheerplannen wegen, civiele kunstwerken, openbare verlichting, straatmeubilair en groen herijkt op basis van onderhoudskwaliteit C;
- Er is gestart met het opstellen van het integrale beheerplan 2017-2024;
- In 2015 is gestart met de implementatie van een nieuw beheersysteem.

De gestelde doelen voor een schoon, heel en veilig Lansingerland zijn ruimschoots behaald. De kwaliteit van de openbare ruimte is in alle wijken (100%) en op alle onderdelen een C kwaliteit of (ruim) daarboven. Er zijn geen onderhoudsachterstanden. De bewoners geven via het burgerpanel de openbare ruimte een 6,7. Dit is hoger dan het gestelde doel van 6,2. Hierin zien we de waardering terug voor de extra inzet die we leveren op een hogere betrokkenheid van de burger bij de openbare ruimte.

Wat hebben we daarvoor in 2015 gedaan?

Om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken hebben we in 2015 op dit beleidsveld de volgende activiteiten ontplooid.

	Wat gaan we daarvoor in 2015 doen?	Beoogd resultaat 2015	Resultaat bereikt?
4.1	We beheren en onderhouden de openbare ruimte op minimaal beeldkwaliteitsniveau C of equivalent.	Minimaal 85% van Lansingerland voldoet op wijkniveau aan het gestelde beeldkwaliteitsniveau C of een equivalent hiervan.	Ja
		De openbare ruimte kent geen onderhoudsachterstanden.	Ja
4.2	Wij beheren en onderhouden de openbare ruimte om te voldoen aan de behoeften van gebruikers van de buitenruimte.	Minimaal 85% van de wijken scoort op beleving van behoefte van de gebruikers een 6,2 of hoger (gemeten via burgerpanel).	Ja
4.3	Wij dragen zorg voor een veilige buitenruimte.	Maximaal 10 gegronde verklaarde aansprakelijkheidsstellingen per jaar.	Ja
4.4	We handelen storingsmeldingen in de buitenruimte snel en naar tevredenheid af.	85% van de storingsmeldingen zijn binnen de gestelde termijn naar tevredenheid afgehandeld.	Ja

4.1 Beheren en onderhouden openbare ruimte op beeldkwaliteitsniveau C

De schouwresultaten (2015) wijzen uit dat voldaan is aan de doelstelling: beeldkwaliteitsniveau C of hoger. De kwaliteit van de openbare ruimte ligt gemiddeld zelfs op een hoger kwaliteitsniveau.

- Het is schoon: er wordt gemiddeld een A en gedeeltelijk B kwaliteit gescoord op onkruid en zwerfvuul op verharding;
- Het is heel en veilig: alle overige onderdelen van de openbare ruimte hebben gemiddeld een B of A kwaliteit. Op enkele plaatsen is het kwaliteitsniveau lager, maar wordt binnen de planningsruimte van 15% gebleven. De lagere kwaliteit wordt dan binnen een onderhoudscyclus weer op orde gebracht.

Momenteel ligt de gemiddelde beeldkwaliteit nog ruim boven de norm van kwaliteitsniveau C. Op termijn neemt de kwaliteit door gebruik, slijtage en veroudering geleidelijk af naar de afgesproken kwaliteit, volgend uit de budgetten in de herijkte beheerplannen. De kwaliteit van de openbare verlichting verdient aandacht. Een deel van de masten is van slechte kwaliteit. Deze worden vervangen in samenhang met onderhoudsprojecten van wegen en/of riolering.

4.2 Beheren en onderhouden de openbare ruimte

Uit het leefstijlen onderzoek 2015 (uitgevoerd onder het burgerpanel en deelnemers aan De grote woontest) blijkt dat bewonerstevredenheid gemiddeld een 6,7 scoort voor de inrichting en een 6,4 voor het beheer van de openbare ruimte. Hiermee wordt ruimschoot voldaan aan de doelstelling van een 6,2 of hoger. Hierin kan de waardering worden terug gezien voor de extra inzet die wordt geleverd ten aanzien van een hogere betrokkenheid van de burger bij de openbare ruimte. Denk hierbij aan het zelfbeheer, de inzet van de wijkbeheerders en het serviceteam van de buitendienst, het meldingsysteem en de participatiemogelijkheden in projecten.

4.3 Zorgdragen voor een veilige buitenruimte

Over 2015 zijn er 3 geground verklaarde aansprakelijkheidsstellingen op de openbare ruimte. Dit is ruim binnen de doelstelling van maximaal 10 per jaar. Dit resultaat hebben we bereikt dankzij:

- de hoge service en dienstverlening op meldingen;
- snel en adequaat handelen in geval van incidenten;
- uitvoeren van monitoring en inspecties waarmee afwijkingen proactief verholpen worden;
- en de relatief hoge onderhoudskwaliteit van de openbare ruimte.

4.4 Afhandelen storingsmeldingen in de buitenruimte

In 2015 zijn 86% van alle meldingen binnen vijf werkdagen afgehandeld. Hiermee is de doelstelling van 85% gehaald. In totaal zijn er ruim 7.000 meldingen gedaan over de buitenruimte. Ruim een kwart van deze meldingen ging over de openbare verlichting. Dit is belangrijke input voor het beheer en onderhoud van verlichting. Na verlichting kwamen de meeste meldingen binnen over het groen (19%), gevolgd door straatmeubilair en verharding (beiden 11%).

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel worden de kosten van dit beleidsveld gepresenteerd.

Beleidsveld: Beheer openbare ruimte

bedragen x €1000

	Realisatie 2014	Raming 2015 voor wijziging	Raming 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Afwijking 2015
Directe lasten	6.202	6.398	8.225	6.907	1.317
Doorbelaasting	4.579	4.132	4.132	3.909	223
Kapitaallasten	3.548	3.784	15.000	14.699	301
Totaal lasten	14.329	14.313	27.357	25.515	1.841
Totaal baten	6.194	698	1.921	1.957	36
Saldo	-8.135	-13.615	-25.436	-23.558	1.878

Voor een nadere toelichting op de belangrijkste financiële afwijkingen per programma ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 6.2.1 Verschillenanalyse per programma.

2.4.2 Beleidsveld Veiligheid en leefbaarheid

Wat hebben we bereikt?

Lansingerland is een veilige en leefbare gemeente. Hoewel team veiligheid en APV een deel van het jaar niet compleet was in verband met diverse vacatures, werkte het team afgelopen jaar hard aan de vastgestelde prioriteiten en diverse andere belangrijke zaken.

In 2015 stonden de thema's woninginbraak, jeugd, veiligheidsbeleving, en verkeersveiligheid met stip bovenaan de prioriteitenlijst.

Wat hebben we daarvoor in 2015 gedaan?

Om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken hebben we in 2015 op dit beleidsveld de volgende activiteiten ontplooid.

	Wat gaan we daarvoor in 2015 doen?	Beoogd resultaat 2015	Resultaat bereikt?
4.5	We stimuleren burgerparticipatie door burgers te betrekken bij de veiligheid in hun wijk.	Aantal domeinen waarin Buurttoezicht Lansingerland (BTL) actief is gegroeid.	Ja
		Er zijn voldoende afstemmingsoverleggen gehouden.	Ja
		Er zijn 2 Instructie- c.q. trainingsavonden georganiseerd.	Deels
4.6	We vergroten het naleefgedrag van burgers en bedrijven en bestrijden overlast.	Stimuleren van een integrale jeugdaanpak.	Ja
		Voldoende controles op vergunningvoorwaarden.	Ja
		Gebiedsgerichte surveillance waarbij meldingen door inwoners en bedrijven via het meldpunt worden meegenomen. Indien nodig zijn boetes uitgeschreven.	Ja
		70% van het aantal simmeldingen is afgehandeld.	Ja
		99% van de simmelders krijgt terugkoppeling over de afloop van de simmelding.	Ja
		Lansingerland blijft Beke-groep vrij.	Nee
4.7	We bestrijden criminaliteit.	Alle acties en onderzoeken die voortvloeien uit de ambtelijke Bibob-toets hebben ook navolging gekregen.	Ja
		De beoogde inzet op overtredingen DHW (drank en horecawet) is afgerond.	Deels
		Signalen m.b.t. criminaliteit zijn bestuursrechtelijk aangepakt.	Deels
		Uitvoeren van acties ter bestrijding van high-impact crimes.	Ja
4.8	We leiden geoefende sleutelfunctionarissen op en maken afspraken met omliggende gemeenten.	Sleutelfunctionarissen blijven op minimaal niveau opgeleid.	Ja
		Officier van Dienst bevolkingszorg is geoefend.	Ja
		Voorkomende piketsituaties zijn in intergemeentelijk verband professioneel en efficiënt afgehandeld.	Ja
		Bij het opstarten van gemeentelijke processen werken we meer met andere gemeenten samen.	Nee

4.5 Stimuleren burgerparticipatie

In 2015 groeide het Buurttoezicht in Lansingerland tot 34 domeinen. Naast de actieve buurttoezichthouders die herkenbaar en onherkenbaar toezicht houden, nemen ook ruim 1.200 inwoners deel aan de buurttoezicht WhatsApp groepen. Er is goed samengewerkt en er is diverse keren instructie gegeven bij acties. Van een grote trainingsavond kwam het in 2015 niet. We constateerden in 2015 dat de groei van

het buurttoezicht vraagt om een herijking van de afspraken tussen diverse partners en de vrijwilligers. Eind 2015 zijn de eerste stappen gezet naar een hernieuwd convenant met politie en gemeente.

4.6 Vergroten naleefgedrag van burgers en bedrijven en bestrijden overlast

In 2015 ontwikkelden we de integrale jeugdaanpak verder door. Met onze partners bekijken we meer locaties en zoeken de jeugd ook buiten op. Hierdoor kwam onder andere een criminele jeugdgroep conform de Beke methodiek in beeld. Met onze partners werken we aan gedragsverandering van de groepsleden van deze Beke groep. Ondanks dat het team boa's niet op sterkte was, is gesurveilleerd, bekeurd en zijn veel meldingen afgehandeld. 99% van de melders ontving een terugkoppeling.

4.7 Bestrijden criminaliteit

Het toetsen van aanvragen conform de Wet Bibob is intensief, maar werkt goed om malafide ondernemerschap te bemoeilijken. Alle acties kregen navolging.

Met een speciaal opgeleide boa, die is aangewezen als toezichthouder in het kader van DHW, is gecontroleerd op de naleving van de DHW. Dit gebeurde minder dan we vooraf hadden gewenst, maar dat was het directe gevolg van een vacature van één boa op het team. In 2016 krijgt de inzet op de DHW een vervolg en verkennen we de samenwerking met andere gemeenten op dit punt. Bij signalen van criminaliteit keken we telkens of we, naast het strafrechtelijke traject van de politie, ook bestuursrechtelijke maatregelen konden nemen. Soms bleek de voorinformatie te summier om daadkrachtig bestuursrechtelijk op te treden. Met het Regionaal Informatie- en Expertisecentrum (RIEC) kijken we vooral naar de aanpak van ondermijnende criminaliteit. We maken meer gebruik van het veiligheidshuis en voeren alle afspraken en acties uit die bijdragen aan de aanpak ter bestrijding van High-impact crimes.

4.8 Opleiden geoefende sleutelfunctionarissen

Onze officier van dienst bevolkingszorg maakt deel uit van het intergemeentelijk KLM-piket. Door het grotere aanbod van incidenten blijft deze functionaris goed geoefend. De sleutelfunctionarissen in de crisisorganisatie zijn minimaal opgeleid. In 2015 werd een beroep op de crisisorganisatie gedaan om vluchtelingen op te vangen. Dit verliep zonder problemen en toont aan dat onze crisisorganisatie werkt als we er een beroep op doen. De wens om tot een verdere intergemeentelijke integratie van de crisisorganisatie te komen, is in 2015 niet gerealiseerd. Dit komt door de relatief grote verschillen tussen de diverse gemeenten waardoor het veel tijd zou kosten om een dergelijke samenwerking op te zetten. Die tijd was er, als gevolg van een vacature in het team, niet.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel worden de kosten van dit beleidsveld gepresenteerd.

Beleidsveld: Veiligheid en leefbaarheid

bedragen x €1000

	Realisatie 2014	Raming 2015 voor wijziging	Raming 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Afwijking 2015
Directe lasten	2.650	2.762	2.924	2.790	135
Doorbelasting	1.537	1.346	1.346	1.545	-199
Kapitaallasten	13	11	11	10	1
Totaal lasten	4.200	4.118	4.281	4.344	-63
Totaal baten	91	86	77	113	36
Saldo	-4.109	-4.032	-4.204	-4.232	-28

Voor een nadere toelichting op de belangrijkste financiële afwijkingen per programma ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 6.2.1 Verschillenanalyse per programma.

2.4.3 Beleidsveld Afval- en afvalwatermanagement

Wat hebben we bereikt?

Met de vaststelling van het vernieuwde Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) in 2015 is een belangrijke mijlpaal behaald. Hierin is de strategie voor het beheer, onderhoud en financiering vastgelegd voor de periode 2015-2020. Voor het programma afval stond 2015 in het teken van de overgang naar de nieuwe afvalinzamelaars: hoofdcontractant en penvoerder Van Gansewinkel voor rest-, gft- en plasticafval, de firma Cyclus voor glas en de firma Van Vliet voor oud papier en textiel. De samenwerking met en tussen de partijen verloopt goed. De overgang is stroef gelopen doordat de voormalige afvalinzamelaar niet alle informatie beschikbaar heeft gesteld. Van Gansewinkel heeft waar mogelijk problemen voorkomen of als dit mogelijk bleek snel opgelost.

Wat hebben we daarvoor in 2015 gedaan?

Om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken hebben we in 2015 op dit beleidsveld de volgende activiteiten ontplooid.

	Wat gaan we daarvoor in 2015 doen?	Beoogd resultaat 2015	Resultaat bereikt?
4.9	We leveren voldoende afvoercapaciteit voor hemelwater om wateroverlast te voorkomen, pas bij zwaardere buien blijft water op straat staan.	Wateroverlast bij regenval mag gemiddeld twee keer per jaar lokaal voorkomen.	Ja
4.10	We leveren een betrouwbaar rioleringsstelsel om bij droog weer het aanbod van afvalwater te verwerken.	Maximaal één storing per jaar van langer dan 24 uur aan rioolgemalen.	Ja
4.11	We handelen storingsmeldingen over het riool snel en naar tevredenheid af.	85% van de storingsmeldingen zijn binnen de gestelde termijn naar tevredenheid afgehandeld.	Ja
4.12	We leveren een efficiënte huishoudelijke afvalinzameling.	De kostprijs per kg opgehaald afval gaat omlaag. In 2013 was de kostprijs (sec de kosten voor inzameling en verwerking uitgevoerd door derden) circa € 0,24 per kg afval. Dit zal in 2015 dalen naar € 0,21.	Ja
4.13	Wij leveren, via de inzamelaar, een goede service en dienstverlening.	85% van de meldingen worden binnen de gestelde termijn afgehandeld.	Ja

4.9 Voorkomen wateroverlast

Er heeft geen incident plaatsgevonden met wateroverlast op grote schaal. Dit is te verklaren door het uitblijven van een dergelijke piekbelasting op het rioolstelsel (hevige regenval in korte tijd). Anderzijds laat het zien dat Lansingerland beschikt over een robuust stelsel, waarbij de onderhoudscyclus goed is afgestemd op de kwaliteit.

4.10 Een betrouwbaar rioleringsstelsel

In 2015 is het per rioolgemaal eenmaal voorgekomen dat een storing langer dan 24 uur duurde. Hiermee is voldaan aan de doelstelling en zijn geen grote gevolgproblemen ontstaan. In geval van een storing wordt in eerste instantie de oorzaak weggenomen en vervolgens het watersysteem doorgespoeld om de waterverontreiniging te verhelpen. Dit alles gebeurt in goed overleg met het desbetreffende hoogheemraadschap.

4.11 Afhandelen storingsmeldingen over het riool

Over 2015 zijn bijna 700 meldingen binnengekomen op riolerings. Hiervan zijn 87% meldingen binnen de gestelde termijn afgehandeld. Hiermee is voldaan aan de doelstelling.

4.12 Leveren van efficiënte huishoudelijke afvalinzameling

Vanaf 1 juli 2015 zijn de eerste maatregelen getroffen van het afvalbeleid 2014-2018. Dit beleid leidt tot een hoger afvalscheidingspercentage en lagere kosten voor de afvalinzameling. Dit zien we al terug in de resultaten over 2015. In 2014 was het afvalscheidingspercentage nog 46%. Er zijn geen gegevens over de eerste helft van 2015 beschikbaar. Over de periode juli - december 2015 is een scheidingspercentage van 53% gerealiseerd. Op basis van dit resultaat ligt het in lijn der verwachting dat de doelstelling van 55% over 2016 ook behaald wordt. De ambitie loopt door tot een scheidingspercentage van meer dan 60% in 2018.

De volgende maatregelen hebben hieraan bijgedragen:

- Dankzij het huis-aan-huis ophalen van kunststof verpakkingen, is de opbrengst meer dan verdubbeld;
- In het 3e kwartaal van 2015 is gestart met de inzameling van oud papier met minicontainers;
- Door communicatie worden bewoners verleid om hun afval beter gescheiden aan te bieden.

Hoe minder restafval wordt ingezameld, hoe goedkoper de totale afvalinzameling. In 2013 was de kostprijs per kg afval nog € 0,24. In 2015 is dit nog € 0,20 per kilogram. De doelstelling om de kostprijs voor afval te verlagen naar € 0,21 is dus gehaald.

4.13 Leveren, via de inzamelaar, van een goede service en dienstverlening

De (nieuwe) hoofdinzamelaar heeft een call center en een website waar inwoners van Lansingerland hun meldingen kunnen doen. Meldingen die bij de gemeente binnenkomen en die betrekking hebben op de dienst 'afvalinzameling' worden direct doorgezonden naar het call center van de inzamelaar. Overige meldingen, onder andere over het afvalbeleid, worden binnen de gemeente behandeld. In 2015 waren dit er 1.400, hiervan zijn er 95% binnen vijf werkdagen afgehandeld.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel worden de kosten van dit beleidsveld gepresenteerd.

Beleidsveld: Afval- en afvalwatermanagement

bedragen x €1000

	Realisatie 2014	Raming 2015 voor wijziging	Raming 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Afwijking 2015
Directe lasten	8.578	8.014	8.514	8.611	-96
Doorbelaasting	1.105	1.051	1.051	985	66
Kapitaallasten	1.727	1.717	1.717	1.582	135
Totaal lasten	11.411	10.782	11.283	11.178	105
Totaal baten	13.570	13.421	13.421	13.315	-106
Saldo	2.159	2.639	2.138	2.137	-1

Voor een nadere toelichting op de belangrijkste financiële afwijkingen per programma ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 6.2.1 Verschillenanalyse per programma.

2.4.4 Kengetallen programma 4

Kengetal	Norm 2015	Resultaat 2015
Beheer openbare ruimte		
Percentage wijken openbare ruimte met minimaal beeldkwaliteit C of het equivalent hiervan	85%	100%
Percentage wijken openbare ruimte met goede beleving openbare ruimte	85%	100%
Aantal aansprakelijkheidsstellingen	10	100%
Percentage afgehandelde storingsmeldingen openbare ruimte binnen gestelde afhandelingstermijn	85%	86%
Veiligheid en leefbaarheid		
Aantal domeinen waarin BTL actief is	25/30	34
Aantal afstemmingsoverleggen	10	10
Aantal instructie- c.q. trainingsavonden	2	2
Aantal controles op vergunningvoorwaarden	10	10
Aantal uitgeschreven bekeuringen	Geen norm	
Aantal Beke-groepen	0	1
Percentage op minimaal niveau opgeleide en geoefende sleutelfunctionarissen	90%	90%
Oefening Officier van Dienst bevolkingszorg	1	2
Afval- en afvalwatermanagement		
Gemiddeld aantal keren wateroverlast bij regenval	2x/jr	0x/jr
Maximaal storingen per jaar van langer dan 24 uur aan rioolgemalen	1x/jr	1x/jr
Percentage afgehandelde storingsmeldingen riolering binnen gestelde afhandelingstermijn	85%	87%
Kostprijs per gewicht opgehaald afval in €/kg	€0,21	€0,20
Percentage afgehandelde servicemeldingen huishoudelijke afvalinzameling binnen gestelde afhandelingstermijn	85%	Ja

2.5 Programma 5: Lansingerland ontwikkelt

Beoogd maatschappelijk effect: Zorgen dat Lansingerland zich ontwikkelt als gemeente waarin aantrekkelijk en op duurzame wijze kan worden gewoond, gewerkt en gerecreëerd.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel worden de baten en lasten van het gehele programma gepresenteerd.

bedragen x €1000

Totaal Programma 5	Realisatie 2014	Raming 2015 voor wijziging	Raming 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Afwijking 2015
Totaal lasten	8.713	7.514	8.588	9.354	-766
Totaal baten	4.141	2.432	1.835	2.853	1.018
Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten	-4.572	-5.082	-6.752	-6.501	252
Toevoeging reserves	-	-	78	78	0
Onttrekking reserves	7	-	156	-	-156
Gerealiseerde resultaat	-4.565	-5.082	-6.674	-6.578	96

Voor een nadere toelichting op de belangrijkste afwijkingen per programma ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 6.2.1 Verschillenanalyse per programma.

Het programma kent de volgende beleidsvelden:

- Ruimtelijke ordening;
- Infrastructuur en mobiliteit;
- Economische ontwikkeling;
- Duurzaamheid.

2.5.1 Beleidsveld Ruimtelijke ordening

Wat hebben we bereikt?

In 2015 is een groot aantal ruimtelijke procedures gevoerd gericht op het faciliteren van particuliere initiatieven, het actualiseren van bestemmingsplannen en het uitwerken van bestemmingsplannen voor woningbouwontwikkelingen. In enkele bestuurlijk/politiek gevoelige dossiers als HSL en A13-A16 zijn belangrijke stappen gezet.

Enkele grote recreatieve ontwikkelingsprojecten zijn (nagenoeg) afgerond of zijn -vanuit de fase van planvorming- in uitvoering genomen.

Wat hebben we daarvoor in 2015 gedaan?

Om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken hebben we in 2015 op dit beleidsveld de volgende activiteiten ontplooid.

	Wat gaan we daarvoor in 2015 doen?	Beoogd resultaat 2015	Resultaat bereikt?
5.1	We faciliteren ontwikkelingen dit doen we door bestemmingsplannen te wijzigen, actualiseren en omgevingsvergunningen te behandelen en te handhaven waar nodig.	Actualiseren structuurvisie Lansingerland.	deels
		Opstellen beleidsnota windenergie en structuurvisie windenergie als onderdeel van Actieprogramma Duurzaamheid	nee
		450 ha Groenzoom wordt afgerond.	Ja
		Actualiseren 4 bestemmingsplannen, partieel herzien 3 bestemmingsplannen herzien, vaststellen 5 wijzigingsplannen, beoordelen ca 30 verzoeken tot het verlenen van medewerking aan een bestemmingsplanwijziging.	deels
		Afronden Annie MG Schmidtpark in 2015.	Ja
		Vlinderstrik en Wilderszijde: 2 km. fiets- en wandelpad.	Ja
		Hoeksepark: lengte fiets- en wandelpaden 1,5 km, oppervlakte locatie Kooilaan 8 hectare.	Ja
		Vlotte en adequate vergunningverlening, toezicht en handhaving.	Ja
5.2	We bieden een gevarieerd woonaanbod, passend bij de sociale en demografische opbouw van de samenleving en het bieden van gevarieerde woonmilieus.	Er zullen ruim 50 starterswoningen worden gerealiseerd.	Ja
		Begin 2015 wordt de Huisvestingsverordening vastgesteld.	Ja
5.3	We gaan in overleg met andere overheden om de negatieve impact van externe ontwikkelingen op de kwaliteit van wonen, leven en werken te minimaliseren. Speerpunten zijn de HSL, vliegveld, A13/A16, N209.	We houden het ministerie aan de toezegging dat het geluid van de HSL moet voldoen aan de voorkeursgrenswaarde van 57 dB(A) of de verleende hogere grenswaarden.	Ja
		We zullen de diverse mogelijkheden aanwenden om te voorkomen dat de plannen van Rotterdam Airport, om de huidige geluidsruimte voor vliegtuigen uit te breiden, doorgaan.	Ja
		Bij de A13/A16 zetten we regionaal in op saldo nul, waarbij o.a. de geluidsbelasting in 2031 niet hoger is dan in 2012	Ja

5.1 Faciliteren ontwikkelingen

De ruimtelijke visie zoals opgenomen in de Structuurvisie Lansingerland van 2010 is actueel en nog niet aan herziening toe. De behoefte aan actualisering kwam voort uit de planning van de verschillende woningbouwlocaties die door de stagnerende woningbouwontwikkeling in de afgelopen jaren niet meer up-to-date was. In het kader van de Omgevingswet (2018) zal een Omgevingsvisie opgesteld gaan worden. Mede vanwege dat vooruitzicht is -met de kaders van de structuurvisie als uitgangspunt- voor de tussenliggende periode een handelingskader opgesteld dat gebruikt wordt voor de programmering van woningbouwlocaties.

In het actieprogramma duurzaamheid staat beschreven dat we energietransitie, en daarmee ook windenergie, willen stimuleren. Door de dynamiek op dit onderwerp was het niet verstandig om in 2015 een beleidsnota en structuurvisie windenergie vast te stellen. Eind 2015 is wel gestart met het opstellen van contouren van een dergelijke beleidsnota. In 2016 verwachten we als gemeente wel een positie in te nemen, mede naar aanleiding van het begin 2016 ingediende burgerinitiatief Lansingerwind.

Aan de doelstellingen van de gemeenschappelijke regeling Groenzoom is voldaan. Op enkele restant werkzaamheden na is het gebied overeenkomstig het Masterplan op basis daarvan opgestelde inrichtingsplannen ingericht. De gemeenschappelijke regeling is per 1 januari 2016 opgeheven. Voor de afhandeling van enkele praktische zaken is besloten om de gemeenschappelijke regeling nog een aantal maanden "in liquidatie" te laten voortbestaan.

In grote lijnen zijn de prognoses over de ruimtelijke procedures uitgekomen: er zijn vier bestemmingsplannen geactualiseerd, vijf bestemmingsplannen partieel herzien, drie wijzigingsplannen vastgesteld, 29 verzoeken om aanpassing van een bestemmingsplan beoordeeld. Verder zijn 9 uitwerkingsplannen en projectafwijklingsbesluiten vastgesteld.

De beoogde fiets- en wandelpaden in Vlinderstrik, Wilderszijde en Hoeksepark zijn aangelegd.

5.2. Bieden van een gevarieerd woonaanbod

De huisvestingsverordening is in mei vastgesteld. Verdeeld over drie locaties zijn 55 starterswoningen gerealiseerd.

5.3 Minimaliseren van de negatieve impact van externe ontwikkelingen

HSL

Na een langdurig proces van onderzoek en overleg met het Ministerie van Infrastructuur en Milieu is, na een succesvol proces van co-creatie, gekomen tot een maatregelenpakket waarmee de meeste geluidsoverschrijdingen worden weggenomen. Daarvoor is een bedrag van € 37.5 miljoen beschikbaar. ProRail werkt het maatregelenpakket uit.

Rotterdam The Hague Airport (RTHA)

De opstelling van de gemeente jegens RTHA is onveranderd kritisch. Het proces om te komen tot een nieuw Luchthavenbesluit is vertraagd. Onderzoeksrapportages die de basis voor het nieuwe besluit moeten vormen zijn niet in 2015 afgekomen maar komen in 2016 beschikbaar.

A13-A16

Regiopartijen en Rijkswaterstaat hebben afspraken gemaakt, vastgelegd in een inpassingsovereenkomst en een regionaal uitvoeringsprogramma. Een belangrijk deel van de beschikbare regionale gelden worden geïnvesteerd in op "saldo nul" gerichte maatregelen op grondgebied van Lansingerland.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel worden de kosten van dit beleidsveld gepresenteerd.

Beleidsveld: Ruimtelijke ordening

bedragen x €1000

	Realisatie 2014	Raming 2015 voor wijziging	Raming 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Afwijking 2015
Directe lasten	2.719	2.182	2.466	3.084	-618
Doorbelasting	4.201	3.743	3.795	3.863	-68
Kapitaallasten	93	105	600	554	46
Totaal lasten	7.014	6.030	6.861	7.501	-640
Totaal baten	2.235	2.317	1.721	2.660	940
Saldo	-4.779	-3.713	-5.141	-4.841	300

Voor een nadere toelichting op de belangrijkste afwijkingen per programma ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 6.2.1 Verschillenanalyse per programma.

2.5.2 Beleidsveld Infrastructuur en mobiliteit

Wat hebben we bereikt?

In 2015 is er vooral gewerkt aan de herziening van het mobiliteitsplan Berkel. In samenwerking met adviesbureau Grontmij is er een studie verricht naar de verkeerscirculatie in Berkel, waarbij het accent is gelegd op een meer gelijkmatige verdeling van het verkeer en een goede bereikbaarheid van het centrum. In dat traject heeft burgerparticipatie plaatsgevonden en is er een groot aantal varianten getoetst met behulp van het verkeersmodel, dat hiervoor speciaal is gebouwd. Besluitvorming over het mobiliteitsplan zal in 2016 plaatsvinden.

Wat hebben we daarvoor in 2015 gedaan?

Om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken hebben we in 2015 op dit beleidsveld de volgende activiteiten ontplooid.

	Wat gaan we daarvoor in 2015 doen?	Beoogd resultaat 2015	Resultaat bereikt?
5.4	We werken aan een zo veilig, milieuvriendelijk en snel mogelijke afwikkeling van het verkeer in Lansingerland.	Ontwikkeling slachtofferongevallen	deels
		Toename aantal Ov-reizigers	Ja
		Toename fietsverkeer naar de drie centra	Ja
		Gemiddelde snelheid van de Lansingerland-ring blijft tenminste gelijk	deels

5.4 Afwikkeling van het verkeer

Ontwikkeling slachtofferongevallen

De verkeersongevallencijfers over het jaar 2015 komen pas medio 2016 beschikbaar. Op basis van de afgelopen twee jaren (2013-2014) blijkt dat het aantal geregistreerde ongevallen (ziekenhuisopname en verkeersdoden) stabiel blijft met voorgaande jaren. Opgemerkt moet worden dat de registratiegraad van dit type ongevallen beter is geworden, maar nog niet 100% is. Op wegen waarvan Lansingerland wegbeheerder is was in 2014 sprake van 8 ongevallen met ziekenhuisopname en 1 met een verkeersdode. In 2013 waren dat er respectievelijk 7 en 0.

Toename OV-reizigers

Het gebruik van de metrolijn is verder toegenomen, terwijl ook de ZoRo-busbaan populair blijft onder de gebruikers. De andere reguliere buslijnen laten eveneens een stijging in het aantal gebruikers. Op basis van de cijfers die de RET heeft geleverd, is het gebruik van de metro in 2015 met bijna 9% toegenomen ten opzichte van 2014. Voor de bus is een groei van het aantal reizigers vastgesteld met 8% doordeweeks ten opzichte van 2014 en in het weekend met 12% tot 16% groei. Het totale OV-gebruik is voor Lansingerland in 2015 verder gegroeid en met bijna 10% toegenomen ten opzichte van 2014.

Toename fietsverkeer naar de drie centra

Gedetailleerde (meet)gegevens over fietsverkeer (herkomst/bestemming) zijn niet bekend. Op basis van het ogenschijnlijk groeiend aantal gestalde fietsen in de winkelcentra lijkt het erop dat het gebruik van de fiets als vervoermiddel wel is toegenomen. Verzoeken van ondernemers, fietsers en Fietsersbond om uitbreiding van het aantal fietsparkeermogelijkheden lijken daarin ook een bevestiging.

Gemiddelde snelheid Lansingerland-ring

Op de Lansingerland-ring ondervindt het verkeer buiten de spitsperioden weinig oponthoud. Vertraging in de verkeersafwikkeling treedt vrijwel alleen op in de drukkere spitsperioden en dan met name op de kruispunten en rotondes. Vooralsnog zijn de gemiddelde rijsnelheden nagenoeg gelijk gebleven. Wel wordt voorzien dat met het doortrekken van de A16 naar de A13 de druk toeneemt op een aantal provinciale wegen waarvan er ook onderdeel uitmaken van de Lansingerland-ring.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel worden de kosten van dit beleidsveld gepresenteerd.

Beleidsveld: Infrastructuur en mobiliteit

bedragen x €1000

	Realisatie 2014	Raming 2015 voor wijziging	Raming 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Afwijking 2015
Directe lasten	112	118	198	160	39
Doorbelasting	685	642	642	523	119
Kapitaallasten	99	183	183	87	96
Totaal lasten	896	943	1.023	769	254
Totaal baten	11	8	8	15	8
Saldo	-885	-935	-1.015	-754	261

Voor een nadere toelichting op de belangrijkste afwijkingen per programma ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 6.2.1 Verschillenanalyse per programma.

2.5.3 Beleidsveld Economische ontwikkeling

Wat hebben we bereikt?

Ook in 2015 eindigde Lansingerland in de top-10 van de economisch sterkst presterende gemeenten (Elsevier/Bureau Louter, 2015) en was daarmee de hoogst genoteerde gemeente in Zuid-Holland. Maar ook het bedrijfsleven in Lansingerland kon zich niet aan de economische situatie zoals in de rest van Nederland onttrekken. Zowel de werkgelegenheid als het aantal vestigingen (beide -2% 2013-2014) daalden iets. De uitbreiding van het centrumgebied in Berkel trok de belangstelling van ondernemers om hier hun bedrijf te openen. De weekmarkt te Berkel kende in 2015 een uitstekende bezetting. In 2015 is een nieuwe indeling gemaakt van de weekmarkt.

Wat hebben we daarvoor in 2015 gedaan?

Om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken hebben we in 2015 op dit beleidsveld de volgende activiteiten ontplooid.

	Wat gaan we daarvoor in 2015 doen?	Beoogd resultaat 2015	Resultaat bereikt?
5.5	We stimuleren de lokale economie door nieuwe bedrijven en winkels aan te trekken en bestaande bedrijven te behouden en de bezettingsgraad van de markt te behouden/verbeteren.	Het jaarlijks saldo van vestigende en vertrekkende bedrijven is positief.	deels
		We willen in de top 10 van de ranglijst Economische Toplocaties blijven staan.	Ja
		We presteren regionaal goed in (lage) leegstand bedrijfstvastgoed.	Ja
		Regelmatig overleg met de ondernemers- en belangenverenigingen	Ja
		De bezettingsgraad van de markt is 95%.	Ja
5.6	We stimuleren de glastuinbouw sector in Lansingerland.	Behoud van het areaal glastuinbouw.	Ja

5.5 Stimuleren van de lokale economie

Het aantal (acquisitie)gesprekken nam in de loop van 2015 toe, parallel aan de aantrekkende economie in Nederland. Het lijkt erop dat ondernemers voorzichtig durven denken aan het investeren in nieuwbouw. Een actieve benadering van de bedrijven heeft er toe geresulteerd dat er met diverse partijen concrete gesprekken gevoerd worden over de mogelijkheden tot ontwikkeling van bedrijven op bouwkvavels. Die actieve benadering houdt in dat wij aanwezig zijn op die plekken en in die netwerken, waar potentiële nieuwe bedrijven ook zijn. Actief betekent ook doorpakken op het moment dat ondernemers in contact met ons treden. Concreet zichtbaar was de opening van de McDonalds en de KFC op bedrijvenpark PRISMA. Een kavel (2.000 m²) op bedrijvenpark Oudeland werd verkocht aan de Fitness Lounge, waarvoor de handtekening werd gezet in december 2015.

De volgende verkoopdoelstellingen zijn opgenomen in de grondexploitaties en begroting. De stagnatie in de verkoop van bedrijfskavels in 2015 lag in de lijn der verwachting.

Bandbreedte verwachting uitgifte bedrijfsterrein in ha	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Oudeland	0	1,0	1,0	1,5	1,5	1,5
Leeuwenhoekweg	0	1,1	0	1,1	0	1,1

In 2015 werkten we aan een marketing & acquisitieplan voor onze bedrijventerreinen, waarmee we op een gestructureerde wijze de markt benaderen en reclame maken. De ontwikkeling en de lancering van een website, waarop alle informatie over onze bedrijventerreinen is te vinden, maakt daar onderdeel van uit: www.bedrijventerreinen-lansingerland.nl. Ook de berichtgeving op social media (LinkedIn en Twitter) is in 2015 ingezet. Dit heeft tot meer aandacht en zichtbaarheid geleid waaruit diverse gesprekken met prospecten naar voren zijn gekomen. In 2016 verwachten we daarvan de vruchten te plukken.

De centra ontwikkelden zich in 2015 verder door. Het winkelvloeroppervlak (+ 3.500 m²) steeg in 2015, evenals het aantal horecabedrijven. In 2015 openden onder andere de volgende ondernemingen hun deuren: restaurant Ilundi, Sandwich House, Lingeriewinkel van der Linde, Gida minimarkt, boetiek Solange (alle Berkel). In Bergschenhoek werd Café Braaf door een nieuwe eigenaar voortgezet onder de naam Tapperij de Kruin. Bakkerij Oranje opende in Bleiswijk een winkel.

Ook in 2015 werd de Oostlanddag druk bezocht door ondernemers uit Lansingerland en Pijnacker-Nootdorp. De organisatie, waaronder gemeente Lansingerland, had dit keer gekozen voor een andere opzet. Voor het middagprogramma kon men kiezen voor één van de workshops op locatie. 's Avonds was er het traditionele plenaire gedeelte. Ook was er een Meet & Greet in het gemeentehuis.

In 2015 renoveerden we de stroomkasten op het marktterrein in Berkel en Rodenrijs en breidden we het aantal stroomkasten uit. Hierdoor konden we de markt, naar tevredenheid van winkeliers en marktkooplieden, herinrichten en uitbreiden rondom de hernieuwde Kerkensingel. We halen een bezettingsgraad van 95%. Met uitzondering van vakantie en ziekte zijn de plekken ingevuld.

5.6 Stimuleren glastuinbouw sector

In 2015 is de Position paper Greenport 2015-2019 op een interactieve wijze ontwikkeld en vastgesteld. Het beleidsdocument geeft het beleid voor de aankomende jaren weer, inclusief een concreet meerjarig actieprogramma. Ook is de Koplopersgroep, bestaande uit toonaangevende Greenport bedrijven, opgericht. Twee keer per jaar klankborden wij met hen over actuele zaken in de Greenport.

De startbijeenkomst van de Greenport Westland-Oostland vond plaats in Lansingerland. Deze succesvolle bijeenkomst is door ruim 200 deelnemers bezocht.

Ook zijn de internationale contacten aangehaald door de missies naar Milaan en China. Daarnaast heeft de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) een subsidie toegekend aan het Lansingerlandse bedrijfsleven voor de bouw van een Chinese solarkas. De realisatie daarvan bij het Horti Science Parc in Bleiswijk vindt in 2016 plaats. Tijdens een handelsmissie is met het Chinese bedrijfsleven gesproken over de investeringsmogelijkheden in Lansingerland. Bedrijven uit Lansingerland zijn daar ondersteund bij het uitbouwen van hun Business-to-business-contacten.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel worden de kosten van dit beleidsveld gepresenteerd.

Beleidsveld: Economische ontwikkeling

<i>bedragen x €1000</i>					
	Realisatie 2014	Raming 2015 voor wijziging	Raming 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Afwijking 2015
Directe lasten	152	48	100	163	-63
Doorbelasting	652	493	493	842	-350
Kapitaallasten	-	-	-	-	0
Totaal lasten	804	541	593	1.005	-412
Totaal baten	1.895	107	107	178	71
Saldo	1.092	-434	-486	-828	-342

Voor een nadere toelichting op de belangrijkste afwijkingen per programma ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 6.2.1 Verschillenanalyse per programma.

2.5.4 Beleidsveld Duurzaamheid

Wat hebben we bereikt?

We realiseerden zowel intern (binnen de gemeentelijke organisatie) als extern (met inwoners, bedrijven en instellingen) een vergroting van het bewustzijn voor duurzaamheid. De afdelingen integreerden binnen hun reguliere activiteiten duurzaamheid zoveel als mogelijk, door bij renovatie van wijken in overleg met inwoners duurzame maatregelen te bespreken, de e-laadpaalcapaciteit bij het gemeentehuis te verdrievoudigen en aandacht te besteden aan elektrisch rijden door een elektrische rijdag te organiseren. Bij nieuwbouwprojecten werd duurzaamheid een expliciet onderdeel van de ontwikkeling waardoor we bijvoorbeeld bij Parkzoom en het project De Eilanden gaan bouwen volgens duurzame principes. Zo bouwen we bij het project de Eilanden energieleverende woningen waarbij tevens elektrische mobiliteit geleverd wordt. Bij het project Parkzoom bouwen we woningen met een forse besparing op de energielasten. Verder hebben we aandacht besteed aan de dag van de duurzaamheid door een fotogalerij van duurzame initiatieven in de gemeente te presenteren. Ook is een onderzoek afgerond naar de verduurzaming van het gemeentelijk wagenpark en bereiden we een pilot voor het gebruik van een elektrische deelauto voor. De basis onder deze activiteiten ligt in de door de raad vastgestelde startnotitie duurzaamheid en het daaruit voortvloeiende actieprogramma duurzaamheid.

Wat hebben we daarvoor in 2015 gedaan?

Om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken hebben we in 2015 op dit beleidsveld de volgende activiteiten ontplooid.

	Wat gaan we daarvoor in 2015 doen?	Beoogd resultaat 2015	Resultaat bereikt?
5.7	We stimuleren projecten op het gebied van klimaat en milieu.	Actieplan duurzaam Lansingerland is gemaakt en 1 jaar is uitgevoerd.	Ja
		Beleidskader elektrisch vervoer is vastgesteld.	Deels
		Zonne-energie 1 project afgerond.	Ja
		Windenergie zicht op locatie-mogelijkheden.	Ja
		Energie besparing gemeentelijke gebouwen is zo optimaal mogelijk geregeld.	Deels
		Projectplan verduurzaming openbare verlichting is vastgesteld.	Ja

5.7 Stimuleren projecten op het gebied van klimaat en milieu

Na de opstart van het programma in de eerste helft van 2015 zijn er in de tweede helft van 2015 tal van projecten gestart. Extern zijn de projecten bijen & wilgen, prijsvraag innovatief en duurzaam ondernemen, energiebesparing bestaande woningen, energiebesparing maatschappelijke organisaties en platform duurzaamheid gestart.

Hoewel deze allemaal in 2016 doorlopen, zijn in 2015 de eerste resultaten behaald zoals drie keer de inzet van de woonwijzerwagens, het verstrekken van 5 energiescans aan sportclubs, de oprichting van de Stichting Innovatie Topsectoren en de start van het Platform Duurzaamheid. Dit platform is een netwerk van, voor en door inwoners waar wij in 2016 diverse initiatieven van verwachten.

Door de snelle ontwikkelingen binnen elektrisch vervoer en de landelijke onduidelijkheid over de koers van de gemeenten op dit onderwerp, is er in 2015 geen beleidskader vastgesteld, maar kozen we voor drie parallelle trajecten.

Op de korte termijn (in 2016) willen we in een experimentele setting circa 20 openbare laadpalen in openbaar gebied van de gemeente plaatsen. Op de middellange termijn verwerken we de wensen van inwoners, indien mogelijk, bij renovatie van wijken en bij nieuwbouw. Voor de lange termijn willen we ons aansluiten bij het traject van de MRDH die regionaal een beleidslijn ontwikkelt voor e-laadpalen.

De energiebesparing van gebouwen is deels gerealiseerd: bij vervanging van materiaal, zoals bijvoorbeeld verlichting, kiezen we standaard voor duurzame oplossingen. De in 2015 opgestarte aanbesteding voor energie ronden we af in 2016.

In de laatste maanden van 2015 zagen wij een versnelling bij de ontwikkeling van windenergie en het warmtenetwerk. Er vonden diverse gesprekken plaats met bedrijven, de glastuinbouw, actief betrokken inwoners (onder andere de indieners van het burgerinitiatief Lansingerwind) en andere overheden. Ook participeerden wij als (mede-) opdrachtgever in een haalbaarheidsonderzoek naar de warmteronde en voerden wij onderzoek uit naar de geschikte locaties van windturbines. Beide onderzoeksrapporten verschijnen in het eerste kwartaal van 2016. Tot slot leverden we een bijdrage aan het opstellen van een warmte-koude atlas. Ook hiervan verwachten wij de oplevering in het eerste kwartaal van 2016.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel worden de kosten van dit beleidsveld gepresenteerd.

Beleidsveld: Duurzaamheid

bedragen x €1000

	Realisatie 2014	Raming 2015 voor wijziging	Raming 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Afwijking 2015
Directe lasten	-	-	110	78	32
Doorbelaasting	-	-	-	-	-
Kapitaallasten	-	-	-	-	-
Totaal lasten	-	-	110	78	32
Totaal baten	-	-	-	-	-
Saldo	-	-	-110	-78	32

Voor een nadere toelichting op de belangrijkste afwijkingen per programma ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 6.2.1 Verschillenanalyse per programma.

2.5.5 Kengetallen Programma 5

Kengetal	Norm 2015	Resultaat 2015
Ruimtelijke ontwikkeling		
Aantal starterswoningen	56	55 opgeleverd
Aantal zorgseenheden (Ds. Koetsveldstraat + Gemeentewerf Bergschenhoek)	86	30 opgeleverd (Ds. Koetsveld- straat) 56 in aanbouw (Gemeente- werf)
Aantal zorgwoningen (Ds. Koetsveldstraat)	29	29 opgeleverd
Aantal gehuisveste statushouders (taakstelling)	98 (2015) + 4 (2014)	100
Aantal nieuwbouwwoningen	450	461
% aanvragen voor omgevingsvergunning binnen wettelijke termijn afgehandeld	95%	99%
Aantal aanvragen	600	409
Aantal afgehandelde verzoeken om handhaving	20	30
Aantallen last onder dwangsom	30	15
Aantal last onder bestuursdwang	1	0
Infrastructuur en mobiliteit		
Ontwikkeling slachtofferongevallen	>10	>10
Aantal Ov-reizigers	6.400	7.040
Gemiddelde snelheid Lansingerland-ring (NB: = 95% provinciale infrastructuur)	55km/u	55 km/u
Economische ontwikkeling		
Aantal bedrijven	3.000	2880*
Vloeroppervlak winkels	77.500	76.625
Aantal verkochte kavels op bedrijventerrein	6	3
Bezettingsgraad markt	90%	95%
Aantal parkmanagementorganisaties	6	7
Aantal bijeenkomsten met bedrijfsleven	3	3
Duurzaamheid		
Aantal projecten waarin we als gemeente een stimulerende rol vervullen	5	13

* betreft 2014, bron: LISA

2.6 Programma 6: Grondzaken

Beoogd maatschappelijk effect: Ontwikkelingen in ruimtelijke ordening, volkshuisvesting en economische / maatschappelijke doelstellingen realiseerbaar maken.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel worden de baten en lasten van het gehele programma gepresenteerd.

bedragen x €1000

Totaal Programma 6	Realisatie 2014	Raming 2015 voor wijziging	Raming 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Afwijking 2015
Totaal lasten	27.564	28.525	26.299	37.565	-11.265
Totaal baten	24.583	25.349	50.159	71.228	21.069
Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten	-2.981	-3.176	23.859	33.663	9.804
Toevoeging reserves	261	-	2.768	2.768	0
Onttrekking reserves	243	-	-	1.811	1.811
Gerealiseerde resultaat	-2.999	-3.176	21.091	32.706	11.615

Voor een nadere toelichting op de belangrijkste afwijkingen per programma ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 6.2.1 Verschillenanalyse per programma.

Het programma kent de volgende beleidsvelden:

- Vastgoedbeleid;
- Grondexploitatie.

2.6.1 Beleidsveld Vastgoedbeleid

Wat hebben we bereikt?

Het gemeentelijk vastgoed had geen duidelijk omliggende plaats in ons gemeentelijk beleid. Hierin moest een professionaliseringsslag worden gemaakt. Daarin zijn wij geslaagd met het opzetten van een gemeentelijk vastgoedbeleid, waarin helder en duidelijk is omschreven welk doel het vastgoed voor onze gemeente heeft. Hierbij speelt efficiency een belangrijke rol, maar is er ook oog voor het maatschappelijk belang van het vastgoed voor de samenleving.

Wat hebben we daarvoor in 2015 gedaan?

Om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken hebben we in 2015 op dit beleidsveld de volgende activiteiten ontplooid.

	Wat gaan we daarvoor in 2015 doen?	Beoogd resultaat 2015	Resultaat bereikt?
6.1	We stellen vastgoedbeleid op en voeren dit uit.	Beleidsnota vastgesteld.	Ja
6.2	We werken het huurbeleid uit.	Huurtarieven vastgesteld (uniform en volgens wetgeving).	Ja
6.3	We bepalen hoe we in de toekomst om willen gaan met ons maatschappelijke vastgoed.	Beleidsnota vastgesteld.	Ja
6.4	We stoten panden af die geen directe functie meer hebben voor de gemeente.	Waar mogelijk stoten we panden af.	Deels, in aantallen niet, in voorbereiding wel.

6.1 Opstellen en uitvoeren vastgoedbeleid

Het vastgoedbeleid is vastgesteld door de gemeenteraad eind 2014.

Dit vastgoedbeleid is nu de leidraad voor ons handelen als het gaat om maatschappelijk vastgoed.

6.2 Uitwerken huurbeleid

Tezamen met het vastgoedbeleid zijn ook de kaders voor het huurbeleid vastgelegd. Voor het maatschappelijk vastgoed geldt nu één uniform huurtarief. Dit huurbeleid is uitgevoerd door Optisport. Met een aantal partijen zijn nieuwe huurovereenkomsten gesloten en de gebruiksovereenkomsten zijn opgesteld conform de nieuwe voorwaarden. Met alle gebruikers van het gemeentelijk vastgoed is overleg geweest over de wijzigingen in het huurbeleid en de relatie met de wijzigingen in het aangepaste subsidie beleid. In een aantal gevallen leidde beide wijzigingen ertoe, dat de verenigingen hebben besloten om de huur van de gemeentelijke accommodaties op te zeggen. Zo heeft de bibliotheek Bergschenhoek de huur opgezegd en een plek gevonden in een niet-gemeentelijk gebouw. Ook de huurders van 't Schooltje hebben de huur opgezegd. In een aantal andere gevallen is er tijdelijk door de gemeente financiële compensatie verleend uit het frictiebudget.

De wijzigingen in beleid hebben er mede toe geleid dat verenigingen en instellingen samenwerking hebben gezocht. Zo worden op dit moment initiatieven ontplooid om te komen tot een cultuurhuis in Bergschenhoek en Bleiswijk. Een dergelijk initiatief heeft meerdere voordelen van samenwerking, onder andere op het gebied van een efficiënt gebruik van een gebouw.

6.3 Maatschappelijke vastgoed

De toekomstvisie sociaal-cultureel vastgoed is vastgesteld door het college en ter bespreking aangeboden aan de commissie Samenleving. In de toekomstvisie is aangegeven hoe we met de diverse maatschappelijke gemeentelijke panden omgaan. Zo staat een aantal panden op de nominatie om verkocht te worden. Bij deze acties zullen altijd de gebruikers betrokken worden en zal de gemeente zich inspannen om mee te zoeken naar goede alternatieve huisvesting.

6.4 Afstoten panden

Na vaststelling van het vastgoedbeleid en de toekomstvisie is verder gewerkt aan de doelstelling voor een efficiënt vastgoedbezit en het afstoten van overbodig vastgoed. Daarbij wordt uitdrukkelijk aandacht besteed aan en overlegd met de huidige (maatschappelijke) huurders. In het kader van het afstoten van vastgoed is een aantal resultaten bereikt. Zo is het contract getekend voor de verkoop van het oude gemeentehuis van Bergschenhoek. Ook is een aanbesteding geweest voor de verkoop van de bibliotheek. Deze verkoop wordt nu met de winnaar van deze aanbesteding verder uitgewerkt. Tenslotte is een openbare verkoopprocedure voorbereid voor 't Schooltje. Deze zal binnenkort worden opgestart. Daarnaast staat de Laan van Koot 3 al langere tijd in de verkoop, maar dit blijkt, waarschijnlijk mede vanwege de monumentale status een lastig te verkopen pand.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel worden de kosten van dit beleidsveld gepresenteerd.

Beleidsveld: Vastgoedbeleid

bedragen x €1000

	Realisatie 2014	Raming 2015 voor wijziging	Raming 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Afwijking 2015
Directe lasten	1	2	2	1	1
Doorbelaasting	0	-	-	0	0
Kapitaallasten	229	205	205	205	0
Totaal lasten	230	207	207	206	1
Totaal baten	172	251	251	162	-89
Saldo	-57	44	44	-44	-88

Voor een nadere toelichting op de belangrijkste afwijkingen per programma ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 6.2.1 Verschillenanalyse per programma.

2.6.2 Beleidsveld: Grondexploitatie

Wat hebben we bereikt?

In de tweede helft van 2015 werd een voorzichtig herstel van de woningmarkt zichtbaar. Dit uitte zich in de verkoopcijfers van de diverse projecten. Als gevolg hiervan zijn ook weer een aantal nieuwe onderhandelingen opgestart en afgerond voor ontwikkelingen, waarvan de opbrengsten in de komende jaren gerealiseerd gaan worden.

De opleving in de woningmarkt is nog niet in dezelfde vorm zichtbaar bij de bedrijvenmarkt. Wel is er weer een toename aan belangstelling voor bedrijfskavels, maar dit heeft in 2015 resulteert nog toe niet geleid tot daadwerkelijke verkopen. In 2015 is er geen bedrijfsgrond door de gemeente verkocht. Wel is er overeenstemming bereikt over de verkoop van 1.500 m² op bedrijventerrein Oudeland. Deze grond zal in 2016 worden overgedragen.

Wat hebben we daarvoor in 2015 gedaan?

Om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken hebben we in 2015 op dit beleidsveld de volgende activiteiten ontplooid.

	Wat gaan we daarvoor in 2015 doen?	Beoogd resultaat 2015	Resultaat bereikt?
6.5	We bouwen het maximaal aantal woningen aansluitend op de markt. Dit is verwerkt in de planning.	De planning is ruim gehaald.	Ja
6.6	We verkopen gronden voor een marktconforme prijs.	We hebben gronden verkocht voor een marktconforme prijs.	Ja
6.7	We zorgen ervoor dat de grondexploitaties en risico's actueel zijn.	We actualiseren de grondexploitatie 1x per jaar en verwerken bij de jaarrekening de belangrijkste wijzigingen.	Ja
		2x per jaar wordt er een actueel risico-overzicht opgesteld.	Ja
		Risicomanagement is dagelijkse praktijk.	Ja
6.8	We beperken de bestaande risico's zo veel mogelijk.	Er worden beheersmaatregelen geformuleerd.	Ja

6.5 Bouwen van het maximaal aantal woningen aansluitend op de markt

In 2015 zijn op basis van de CBS cijfers 461 woningen toegevoegd aan de Lansingerlandse woningvoorraad. De laatste planning bij de najaarsnota ging uit van 381 woningen. Voor een deel (ca 25) is het verschil te verklaren door administratieve wijzigingen⁹, maar het restant vloeit voort uit een versnelling in uitgifte of snellere bouw, in beide gevallen in het project Meerpolder, waardoor woningen nog in 2015 opgeleverd worden in plaats van 2016.

Daarnaast zijn in 2015 meerdere contracten voorbereid en gesloten, waardoor er meer zekerheid is over de woningbouwproductie voor de komende jaren. Een aantal grotere ontwikkelingen waarover overeenstemming is bereikt worden hier genoemd. Zo zijn er contracten gesloten voor de ontwikkeling van deelplan 5 en 7 in de Westpolder. In totaal gaat het hierbij om de ontwikkeling van circa 400 woningen voor de komende 3 jaar. Ook over de ontwikkeling van Parkzoom 3 is met goed resultaat onderhandeld voor de bouw van circa 250 woningen. In 2016 zal dit resultaat in een contract worden vastgelegd en zal de ontwikkelaar beginnen met de planvoorbereiding en verkoop van de woningen. In beide gevallen gaat het om een gevarieerd woningbouwprogramma, waarbij ook aandacht is voor starters- en doorstromingswoningen.

⁹ Woningen die al eerder opgeleverd zijn, maar nog niet in de CBS-cijfers verwerkt waren.

6.6 Verkopen gronden voor een marktconforme prijs

De bereikte resultaten in onderhandelingen en de daadwerkelijke verkopen hebben allemaal een marktconform karakter. Marktconformiteit wordt getoetst op basis van ofwel een taxatie ofwel op basis van referentieprojecten. Alle bereikte resultaten passen binnen de kaders van de grondexploitaties. Voor zover er geen afspraken met partijen uit het verleden liggen, is de gemeente vrij om te bepalen aan wie de grond wordt verkocht. Zo zijn er voor de ontwikkeling van de eilanden in Bleiswijk twee trajecten opgestart. Een aanbesteding voor de realisatie van een aantal 2^e kap woningen waarbij duurzaamheid een specifieke rol heeft gekregen en een project in de vorm van collectief particulier opdrachtgeverschap. Voor beide projecten wordt verwacht dat hier in 2016 tot resultaat kan worden gekomen.

6.7 Grondexploitaties en risico's zijn actueel

In 2015 is voor het eerst de actualisatie grondexploitatie gekoppeld aan de kadernota. Dit omdat de kadernota richtinggevend is voor de komende periode. De meest actuele informatie over de uitkomsten van de grondexploitatie is daarbij van belang. Gelijktijdig met de actualisatie van de grondexploitaties vindt ook een update plaats van de risico-analyse, aangezien de risico-analyse en de grondexploitatie in samenhang moeten worden beschouwd. Bij deze jaarrekening zijn de grondexploitaties nogmaals volledig doorgenomen en zijn alle gerealiseerde resultaten en de verwachtingen op basis van de huidige stand van zaken meegenomen in de berekeningen. In de paragraaf grondbeleid wordt de uitkomst hiervan verder toegelicht.

6.8 Beperken van de bestaande risico's

Het beperken van de bestaande risico's en het voorkomen van nieuwe risico's is onderdeel van ons dagelijks werkpatroon. Er worden continu afwegingen gemaakt tussen resultaten van vandaag en toekomstige resultaten met de mogelijke risico's in de toekomst. In ons denken zijn we continu gericht op het realiseren van zekerheden. Dit is bijvoorbeeld zichtbaar in onze nieuwe contracten, waarbij in zijn algemeenheid duidelijke afspraken zijn gemaakt over ofwel een verplichte afnamedatum voor de gronden, ofwel een einddatum van ontwikkeling om te voorkomen dat een ontwikkelaar jarenlang risicoloos voor hem kan blijven wachten tot het een voor hem gunstig moment van ontwikkeling is.

In de afgelopen jaren waren de risico's vooral gericht op de ontwikkelingen in de markt. Nu de woningmarkt voorzichtig lijkt aan te trekken, komen ook de risico's daarop meer in balans. Dit geldt nog minder voor de bedrijventerreinen, waar, mede ook door de grote omvang van aanbod in de directe regio, nog serieuze risico's worden gelopen. Hierop zal in de paragraaf grondbeleid verder ingegaan worden.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande tabel worden de kosten van dit beleidsveld gepresenteerd.

Beleidsveld: Grondexploitatie

bedragen x €1000

	Realisatie 2014	Raming 2015 voor wijziging	Raming 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Afwijking 2015
Directe lasten	24.992	26.147	23.922	35.213	-11.291
Doorbelasting	2.342	2.171	2.171	2.146	25
Kapitaallasten	-	-	-	-	0
Totaal lasten	27.334	28.318	26.092	37.359	-11.267
Totaal baten	24.411	25.098	49.908	71.066	21.159
Baten vanaf 2016 bestaande uit:					
Grondopbrengsten					
Mutatie boekwaarde (zie paragraaf grondbeleid)					
Saldo	-2.923	-3.220	23.816	33.708	9.892

Voor een nadere toelichting op de belangrijkste afwijkingen per programma ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 6.2.1 Verschillenanalyse per programma.

2.6.3 Kengetallen Programma 6

Kengetal	Norm 2015	Resultaat 2015
Vastgoedbeleid		
Aantal verkochte panden	3	0, wel 3 in voorbereiding om te verkopen
Grondexploitatie		
Aantal woningen (opleveren)	450, bijgesteld naar 381 in de actualisatie grexen/kadernota	462
Verkoop van bedrijventerreinen binnen eigen grexen(aantal hectare)	2,1 ha	0 ha
Aantal actualisaties van de grexen, inclusief risico's	2	2

2.7 Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Inleiding

In dit hoofdstuk worden de algemene dekkingsmiddelen toegelicht. Dit zijn inkomsten die niet specifiek toe te rekenen zijn aan een bepaald programma, maar waarmee uiteindelijk de saldi van de programma's 1 tot en met 6 kunnen worden gedekt. In het overzicht van baten en lasten is de financiële samenhang tussen de programma's en de algemene dekkingsmiddelen weergegeven.

De voornaamste vrij besteedbare inkomensbronnen van de gemeente zijn de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de verschillende lokale heffingen, zoals de Onroerende Zaakbelasting (OZB), de hondenbelasting en de precariobelasting. Daarnaast maken financiering en uitvoering van de Wet WOZ deel uit van dit programma.

Tabel 2.7.1. Overzicht algemene dekkingsmiddelen en post onvoorzien

bedragen x € 1.000

	Rekening 2014	Raming 2015 voor wijziging	Raming 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Afwijking 2015
Lasten					
Lokale heffingen	480	390	390	349	41
Algemene Uitkering gemeentefonds	0	0	0	0	0
Dividend	42	23	23	22	1
Financieringsfunctie	1	1	1	1	0
Algemene dekkingsmiddelen en saldo kostenplaatsen	1.926	3.557	3.163	5.005	-1.842
Onvoorzien	0	0	250	0	250
Subtotaal lasten	2.449	3.971	3.827	5.377	-1.550
Baten					
Lokale heffingen	12.782	14.910	14.809	14.780	-29
Algemene Uitkering gemeentefonds	44.124	53.921	52.983	53.135	152
Dividend	4.097	3.059	3.483	3.474	-9
Financieringsfunctie	9.054	6.629	8.084	7.589	-495
Algemene dekkingsmiddelen en saldo kostenplaatsen	3.399	914	3.219	4.447	1.228
Subtotaal baten	73.456	79.433	82.578	83.425	847
Resultaat voor bestemming	71.007	75.462	78.751	78.048	-703
Toevoeging reserves	53.712	978	24.763	24.763	0
Onttrekking reserves	42.220	0	2.189	2.169	-20
Resultaat na bestemming	59.515	74.484	56.177	56.522	-723

Lokale heffingen

Lokale heffingen (waarvan de besteding niet gebonden is) zijn heffingen waarbij geen sprake is van een duidelijke relatie tussen de gemeentelijke dienstverlening en de belasting. Van de opbrengsten lokale heffingen Onroerende Zaakbelasting, hondenbelasting en precariobelasting kan het volgende overzicht worden gegeven:

Tabel 2.7.2 Lokale heffingen 2015

bedragen x € 1.000

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2015	Rekening 2015	Afwijking 2015
Onroerende zaakbelasting	12.459	14.597	14.496	14.446	-50
Hondenbelasting	281	277	277	288	11
Precariobelasting	42	36	36	46	10
Totaal	12.782	14.910	14.809	14.780	-29

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

Het gemeentefonds vormt de grootste inkomstenbron voor gemeenten. Twee factoren bepalen de uitkering aan een gemeente:

- De totale omvang van het gemeentefonds. De omvang hangt met name af van de algemene groei en van taakmutaties -. Het gemeentefonds is gekoppeld aan de rijksuitgaven. Als het Rijk meer uitgeeft, gaat het gemeentefonds ook omhoog en omgekeerd;

- Het aandeel van een gemeente in de totale omvang van het gemeentefonds. Dit aandeel hangt af van de zogenaamde verdeelmaatstaven. Het aantal inwoners is een voorbeeld van een verdeelmaatstaf. In totaal zijn er circa 50 verdeelmaatstaven.

Op basis van de decembercirculaire van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is de opbrengst van de algemene uitkering 2015 berekend. Dit geeft het volgende overzicht:

Tabel 2.7.3 Algemene uitkering 2015

bedragen x € 1.000

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2015	Rekening 2015	Afwijking 2015
Algemene uitkering gemeentefonds	44.124	53.921	52.983	53.121	138
Gemeentefonds aanvullende bijdrage	0	0	0	14	14
Totaal	44.124	53.921	52.983	53.135	152

De afwijking in het gemeentefonds wordt verklaard door het vaststellen van een aantal maatstaven bij de decembercirculaire die voor 2015 een positief effect hebben.

Dividend

Jaarlijks ontvangt de gemeente dividend over haar deelnemingen. In 2015 ontvangen wij het dividend van het jaar 2014. Over het dividendjaar 2014 geeft dat het volgende overzicht:

Tabel 2.7.4 Dividend 2015

bedragen x € 1.000

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2015	Rekening 2015	Afwijking 2015
Dividend	4.055	3.036	3.460	3.452	-9
Totaal	4.055	3.036	3.460	3.452	-9

In de jaarrekening 2015 zijn, op basis van de AB-besluiten van Eneco en de BNG, de dividenden verantwoord die betrekking hebben op het aan de aandeelhouders uit te keren deel van het rekeningresultaat 2014.

Financieringsfunctie

Deze post bestaat hoofdzakelijk uit de bespaarde rente en de saldo kapitaallasten. De theoretische gedachte achter bespaarde rente is dat reserves een financieringsfunctie hebben en dat de “bespaarde” rente anders betaald had moeten worden voor het aantrekken van leningen. Saldo kapitaallasten is de tegenhanger oftewel de inkomstenkomsten kant van de lasten op de programma’s.

Tabel 2.7.5 Financieringsfunctie 2015

bedragen x € 1.000

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2015	Rekening 2015	Afwijking 2015
Dividend	9.053	6.628	8.083	7.588	-495
Totaal	9.053	6.628	8.083	7.588	-495

Het verschil wordt met name veroorzaakt door de lagere kapitaallasten op de programma’s, waardoor er op de financieringsfunctie minder inkomsten terecht komen. Dit heeft verder geen effect op het resultaat.

Post onvoorzien

Tabel 5.2.2 Verloop van de post onvoorzien

bedrag x € 1.000

Omschrijving	Datum raadsbesluit	Bedrag
Stand post onvoorzien per 1/1 (conform begroting)		250
Restant 31 december 2015 (voordeel)		250

Er zijn geen ontwikkelingen geweest die invloed hebben op de post onvoorzien.

3. Paragrafen

Inleiding

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) stelt dat een aantal verplichte paragrafen moet worden opgenomen in de programmabegroting. Zij geven, als een dwarsdoorsnede door de programma's, inzicht in een aantal bedrijfsvoeringsaspecten van de gemeente. De paragrafen zijn:

- Lokale heffingen;
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
- Onderhoud kapitaalgoederen;
- Financiering;
- Bedrijfsvoering;
- Verbonden partijen;
- Grondbeleid;
- Taakstelling en reserveringen;
- Interbestuurlijk toezicht.

Paragraaf Taakstelling en reserveringen is niet verplicht vanuit de BBV, maar is toegevoegd naar aanleiding van een advies in de begrotingscirculaire van de Provincie Zuid-Holland 2014-2017. De paragraaf Interbestuurlijk toezicht is toegevoegd naar aanleiding van de wet revitalisering generiek toezicht.

3.1 Paragraaf Lokale heffingen

Inleiding

Bij de lokale heffingen wordt onderscheidt gemaakt tussen de heffingen waarvan de besteding gebonden is (zoals de rioolheffing en de afvalstoffenheffing) en de gemeentelijke heffingen waarvan de besteding niet van te voren is bestemd (zoals de onroerende zaakbelasting en de hondenbelasting).

Naast een overzicht met vergelijkende cijfers van de gemeentelijke woonlasten over 2015 wordt ingegaan op een aantal ontwikkelingen in het afgelopen jaar.

De gemeente Lansingerland heft de volgende belastingen en rechten:

1. Onroerende zaakbelasting (OZB);
2. Afvalstoffenheffing;
3. Rioolheffing;
4. Lijkbezorgingsrechten;
5. Leges burgerzaken;
6. leges bouw;
7. Hondenbelasting;
8. Marktgeden;
9. Precariobelasting.

De onderstaande tabel geeft de gerealiseerde opbrengsten van de lokale heffingen in 2015 weer.

Tabel 3.1.1 Opbrengsten lokale heffingen

	bedragen x € 1.000				
	Rekening 2014	Begroting 2015 voor wijziging	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015	Verschil t.o.v. begroting
OZB woningen	7.509	8.739	8.759	8.757	-2
OZB niet-woningen	4.950	5.858	5.737	5.689	-48
Afvalstoffenheffing	8.021	7.806	7.810	7.535	-275
Rioolheffing	5.282	5.486	5.486	5.584	98
Lijkbezorgingsrechten	215	244	204	208	4
Leges burgerzaken	530	534	534	542	8
Leges bouw	1.268	2.069	1.219	1.129	-90
Hondenbelasting	281	277	277	288	11
Marktgeden	63	57	57	61	4
Precariobelasting, uitstallingen	42	36	36	46	10
Totaal belastingen en rechten	28.161	31.106	30.119	29.839	-280

Hierna wordt een toelichting gegeven op de afzonderlijke belastingen en rechten.

Onroerende zaakbelasting (OZB)

Er zijn twee soorten OZB: de eigenarenbelasting en de gebruikersbelasting. Voor woningen bestaat er alleen een eigenarenbelasting. Voor niet-woningen (onder andere bedrijfspanden, maatschappelijke voorzieningen zoals scholen en zwembaden, maar ook bouwgronden) bestaat er zowel een eigenaren- als een gebruikersbelasting. Jaarlijks bepaalt de gemeente de waarde van de onroerende zaak, de zogeheten WOZ¹⁰-waarde.

Lansingerland kent een tariefdifferentiatie voor woningen en niet-woningen. Een dergelijke tariefs-differentiatie tussen woningen en niet-woningen wordt overigens in vrijwel heel het land toegepast.

¹⁰ Wet Waardering Onroerende Zaken

Tarieven

Het OZB-tarief wordt berekend naar een percentage van de WOZ-waarde. Het verloop van de OZB-tarieven over de afgelopen jaren ziet er als volgt uit:

Tabel 3.1.2 Ontwikkeling tarieven onroerende zaakbelasting

Tarieven Onroerende Zaakbelasting	Stijging t.o.v.			
	Tarief 2013	Tarief 2014	Tarief 2015	2014
Eigenaar (woning)	0,1080%	0,1262%	0,1505%	0,19
Eigenaar (niet-woning)	0,1801%	0,2038%	0,2446%	0,20
Gebruiker (niet-woning)	0,1443%	0,1633%	0,1960%	0,20
<i>totaal niet - woningen</i>	<i>0,3244%</i>	<i>0,3671%</i>	<i>0,4406%</i>	<i>20,00%</i>

De begrote en gerealiseerde opbrengsten van de onroerende zaakbelasting 2015 bedragen:

Tabel 3.1.3 Opbrengst onroerende zaakbelasting

bedragen in hele euro's

Opbrengst OZB	Rekening	Begroting 2015	Begroting 2015	Rekening	Verschil t.o.v.
	2014	voor wijziging	na wijziging	2015	begroting
Woningen (eigenaren)	7.508.511	8.739.354	8.759.100	8.757.465	-1.635
Niet-woningen (eigenaren)	3.031.429	3.604.793	3.424.400	3.383.500	-40.900
Niet-woningen (gebruikers)	1.918.454	2.253.436	2.312.800	2.305.249	-7.551
Subtotaal niet-woningen	4.949.883	5.858.229	5.737.200	5.688.749	-48.451
Totaal opbrengst OZB	12.458.394	14.597.583	14.496.300	14.446.214	-50.086

Toelichting:

De lagere OZB-opbrengst van eigenaren niet-woningen wordt verklaard door een lagere WOZ-waarde dan geraamd als gevolg van toegekende bezwaren.

Waardering Onroerende Zaken (WOZ)

Uitvoering

SVHW te Klaaswaal voert per 1 januari 2013 de Wet WOZ en de heffing en inning van gemeentelijke belastingen uit voor onze gemeente.

Waarderingskamer

De Waarderingskamer (WAKA) heeft bij brief van 29 januari 2016 de uitvoering van de WOZ binnen het voorzieningsgebied van SVHW beoordeeld als "voldoende".

Bezwaarschriften

Tabel 3.1.4 Afhandeling bezwaarschriften WOZ

Aantallen bezwaarschriften WOZ	mutatie t.o.v.			
	2013	2014	2015	2014
Ingediend	1.078	446	326	-27%
Nog in behandeling (19 januari 2016)	11	6	16	167%
Waarvan afgehandeld:				
Toegekend	455	212	148	-30%
Afgewezen en anderszins afgedaan	612	228	162	-29%

Toelichting:

Het aantal ingediende bezwaarschriften in Lansingerland is, ten opzichte van 2014, met 27% gedaald.

Van de ingediende bewaarschriften is in 2015 circa 45% toegekend.

De nog in behandeling zijnde bezwaarschriften in 2016 hebben betrekking op lopende beroepsprocedures.

Hondenbelasting

Tarieven

Voor de hondenbelasting bestaat een tarief voor de eerste hond, een tarief voor de tweede en volgende hond en voor een geregistreerde kennel. Het verloop van de tarieven hondenbelasting over de afgelopen jaren ziet er als volgt uit:

Tabel 3.1.5 Ontwikkeling tarieven hondenbelasting

Hondenbelasting	Tarief 2013	Tarief 2014	Tarief 2015	Stijging t.o.v. 2014
Eerste hond	€ 67,56	€ 79,08	€ 80,28	1,5%
Elke volgende hond	€ 94,56	€ 110,64	€ 112,32	1,5%
Geregistreerde kennel	€ 202,80	€ 237,24	€ 240,84	1,5%

Opbrengst

Voor de opbrengst van de hondenbelasting wordt verwezen naar tabel 3.1.1 totaal overzicht “opbrengst lokale heffingen”

Afvalstoffenheffing

Tarieven

De gemeente Lansingerland kent voor de afvalstoffenheffing een tarief voor eenpersoonshuishoudens en een tarief voor meerpersoonshuishoudens. Het verloop van de tarieven over de afgelopen jaren is als volgt:

Tabel 3.1.6 Ontwikkeling tarieven afvalstoffenheffing

Tarieven afvalstoffenheffing	Tarief 2013	Tarief 2014	Tarief 2015	Afname t.o.v. 2014
Eenpersoonshuishoudens	€ 302,04	€ 309,00	€ 285,60	-7,6%
Meerpersoonshuishoudens	€ 377,52	€ 386,16	€ 356,88	-7,6%

Baten en lasten afvalstoffenheffing en dekkingspercentage

Tabel 3.1.7 Baten en lasten afvalinzameling

bedragen in hele euro's

Afvalinzameling	Rekening 2014	Begroting 2015	Rekening 2015	Verschil t.o.v. begroting
(- = nadelig, + = voordelig)				
Lasten (toegerekende kosten, inclusief BTW)	7.979.360	7.329.842	7.289.985	39.857
Baten afvalstoffenheffing	8.021.417	7.809.559	7.535.195	-274.364
Saldo	42.057	479.717	245.210	-234.507
Dekkingspercentage	1,01	1,07	1,03	

Toelichting:

De lagere opbrengst afvalstoffenheffing is met name te verklaren door een toename van het aantal eenpersoonshuishoudens ten opzichte van het totaal aantal huishoudens. In de begroting is hiermee onvoldoende rekening gehouden. Het tarief voor een eenpersoonshuishouden bedraagt 80% van het vastgestelde tarief.

Rioolheffing

Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP)

Eind 2015 is het GRP voor de planperiode 2015-2020 voor Lansingerland vastgesteld.

Tarieven

Het uitgangspunt bij de rioolheffing is, op grond van het vastgestelde GRP, dat de kosten voor de rioleringsvoorzieningen voor 100% worden gedekt uit de rioolheffing. Als heffingsgrondslag wordt een vast bedrag per 500 m³ waterverbruik aangehouden, met een maximum van 10.000 m³.

In het GRP 2015-2020 is uitgegaan van:

- De rioolheffing per (equivalente) heffingseenheid bedraagt in 2015 (startjaar) € 226,03 (excl. de vastgestelde 1,5% indexatie);
- Jaarlijks komt een bedrag van € 162.347,- aan kwijschelding ten laste aan de rioolheffing;
- De rioolheffing mag maximaal kostendekkend zijn: de geraamde opbrengsten (in de beschouwde periode) mogen de geraamde lasten niet overstijgen (*Gemeentewet artikel 229b*);
- Reserveren voor toekomstige vervangingsinvesteringen - door dotaties aan de (spaar)voorziening - is toegestaan;
- Reserveren enkel voor uitbreiding van het voorzieningenniveau is niet toegestaan;
- De opbrengsten van de rioolheffing mogen niet voor andere doeleinden dan voor het gemeentelijk rioolstelsel (inclusief grond- en hemelwatervoorzieningen) worden aangewend ofwel hebben een relatie met de verbrede watertaken.

Tabel 3.1.8 Ontwikkeling tarieven rioolheffing

Tarieven rioolheffing	Tarief 2013	Tarief 2014	Tarief 2015	Stijging t.o.v. 2015
Woningen	€ 209,52	€ 219,72	€ 229,32	4,37%

Het GRP zal periodiek worden geëvalueerd om te bewaken dat de kostendekkendheid van de rioolheffing gehandhaafd blijft.

Baten en lasten rioolheffing en dekkingspercentage

Tabel 3.1.9 Baten en lasten rioolheffing

bedragen in hele euro's

Rioolheffing (- = nadelig, + = voordelig)	Rekening 2014	Begroting 2015	Rekening 2015	Verschil t.o.v. begroting
Lasten (toegerekende kosten, inclusief BTW)	4.783.971	4.634.720	4.133.872	500.848
Baten (rioolheffing en overige heffingen)	5.282.111	5.496.310	5.600.852	104.542
Saldo baten en lasten	498.140	861.590	1.466.980	605.390
Mutatie voorziening "riolering" (- = storting)	-498.140	-861.590	-1.466.980	-605.390
Saldo na mutatie voorziening	-	-	-	
Dekkingspercentage	1,10	1,19	1,35	

Toelichting:

De lagere lasten zijn als volgt te verklaren:

- Op basis van het inspectieplan 2015 behoeften minder riolen te worden geïnspecteerd (voordeel € 150.000,-);
- Lagere kapitaallasten (voordeel € 120.000,-);
- Lagere elektriciteitskosten rioolgemaal (voordeel € 150.000,-);
- Lagere kosten in verband met aanpassing inspectieplan rioolgemaal (voordeel € 70.000,-).

De hogere baten worden veroorzaakt doordat in de begroting van de heffing voor niet-woningen uitgegaan is van een onjuiste grondslag om de baten van 2015 vast te stellen. In plaats van een indexatie van de realisatie over 2014 zijn in de begroting 2015 de geraamde baten 2014 geïndexeerd. Hierdoor ontstaat een verschil van ca. € 105.000,- positief.

Deze uitkomsten maken dat er een bedrag van € 1.466.980,- wordt gestort in de voorziening 'Riolering'. Hiervan was reeds € 861.590,- in de begroting geraamd. Door het systeem van verwerking van het saldo van baten en lasten riolering via de voorziening 'riolering' komt een voordelig verschil uiteindelijk ten gunste van de rioolheffing.

Met betrekking tot het dekkingspercentage wordt nog het volgende opgemerkt. In het vastgestelde GRP is niet per jaar sprake van 100% kostendekkendheid. Voor de kostendekking is gekeken naar de gehele planperiode die loopt tot 2073. Voor deze totale planperiode is sprake van een 100% kostendekkendheid.

De jaarlijkse mutatie, zijnde het verschil tussen de baten en lasten van rioolheffing verloopt via de voorziening 'Riolering'.

Leges burgerzaken

Opbrengst

De opbrengsten van de gemeentelijke leges burgerzaken in 2014 en 2015 staan in onderstaand overzicht.

Tabel 3.1.10 Opbrengsten leges burgerzaken

bedragen in hele euro's

Opbrengst leges burgerzaken	Rekening 2014	Begroting 2015	Rekening 2015	Verschil t.o.v. begroting
Leges burgerlijke stand	45.986	45.277	50.837	5.560
Leges basisadministratie persoonsgegevens	25.403	14.013	32.049	18.036
Leges reisdocumenten	308.707	315.087	316.752	1.665
Leges rijbewijzen	129.215	133.842	122.458	-11.384
Leges naturalisatie (vanaf 2014 inclusief overige leges)	11.342	25.632	10.068	-15.564
Leges gehandicaptenparkeerkaart	8.890	0	9.792	9.792
Totaal	529.543	533.851	541.956	8.105

Leges bouwzaken

Tarieven

De leges voor bouwaanvragen zijn, per 1 januari 2015, aangepast aan de geraamde kostentoerekening (uurtarief afdeling x tijdsbesteding van het betreffende product).

Opbrengst

Ondanks de structurele verlaging van de geraamde opbrengst van de bouwleges bij de voorjaarsnota met € 500.000,- en met € 350.000,- incidenteel bij de najaarsnota is de werkelijke opbrengst € 90.000,- lager uitgevallen. Dit komt doordat een groot project dat in het najaar werd verwacht te vergunnen in januari 2016 is vergund.

Lijkbezorgingsrechten

Tarieven

De lijkbezorgingsrechten zijn, per 1 januari 2015, conform de uitgangpunten van de begroting 2015 - 2018 met 1,5% (inflatie) verhoogd.

Opbrengst

Voor de opbrengst van de lijkbezorging wordt verwezen naar tabel 3.1.1 totaal overzicht "opbrengst lokale heffingen"

Marktgeden

Tarieven

De marktrechten zijn, per 1 januari 2015, conform de uitgangpunten van de begroting 2015 - 2018 met 1,5% (inflatie) verhoogd.

Opbrengst

Voor de opbrengst van de markt wordt verwezen naar tabel 3.1.1 totaal overzicht "opbrengst lokale heffingen"

Precariobelasting

Tarieven

De tarieven voor standplaatsen zijn, per 1 januari 2015, conform de uitgangpunten van begroting 2015 - 2018 met 1,5% (inflatie) verhoogd.

Opbrengst

Voor de opbrengst van de precariobelasting wordt verwezen naar tabel 3.1.1 totaal overzicht “opbrengst lokale heffingen”

Kwijtscheldingen van belastingen en rechten

Aanvragen

De ontwikkelingen met betrekking tot de aangevraagde kwijtscheldingen geeft het volgende beeld:

Tabel 3.1.11 Kwijtschelding gemeentelijke belastingen

Kwijtscheldings gemeentelijke belastingen				toename t.o.v.	
			2014	2015	2014
Ingediende aanvragen			905	1.109	22,54%
Nog in behandeling (februari 2014)					
Waarvan afgehandeld:					
Toegekend (geheel of gedeeltelijk)			722	872	20,78%
Afgewezen			183	237	

De uitgaven aan kwijtscheldingen van de gemeentelijke belastingen en rechten geeft het volgende overzicht:

Tabel 3.1.12 Lasten kwijtschelding gemeentelijke belastingen

bedragen in hele euro's

Lasten kwijtschelding	Rekening 2014	Begroting 2015	Rekening 2015	Verskil t.o.v. begroting
Afvalstoffenheffing	261.336	215.000	269.179	-54.179
Rioolheffing	162.346	120.000	186.046	-66.046
Hondenbelasting	1.248	-	-	0
Onroerende-zaakbelasting	7.240	-	11.664	-11.664
Totaal	432.170	335.000	466.889	-131.889

Toelichting:

Naast de toename van het aantal aanvragen stijgt ook het aantal toekenningen en het bedrag aan individuele kwijtscheldingen. Ten opzichte van de begroting 2014 was reeds sprake van een (structurele) stijging van afgerond € 97.000,-. Het structurele effect is niet verwerkt in de programmabegroting 2015-2018 en per abuis ook niet verwerkt in de voorjaarsnota 2015. In de programmabegroting 2016-2019 is het bedrag opgehoogd naar € 420.000 per jaar.

Overzicht en vergelijking gemeentelijke woonlasten 2014 en 2015

Het COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden) publiceert ieder jaar de zogeheten “Atlas van de lokale lasten”. Onderdeel van deze atlas is een tarievenoverzicht. Het overzicht 2015 is hieronder opgenomen, aangevuld met de gegevens van Lansingerland:

Tabel 3.1.13 Tarieven lokale heffingen

	Laagste 2015	Gemiddelde 2015	Hoogste 2015	Lansingerland 2015	Percentage van het gemiddelde
OZB woningen (eigenaar)	0,0457%	0,1316%	0,2528%	0,1505%	114,36%
OZB niet-woningen (eig./gebruiker)	0,1221%	0,3904%	0,8087%	0,4406%	112,86%
Afvalstoffenheffing (meerpersoons)	€ 82	€ 249	€ 433	€ 357	143,37%
Rioolheffing	€ 79	€ 209	€ 375	€ 229	109,57%
Hondenbelasting (1e hond)	€ 0	€ 47	€ 128	€ 80	170,21%
Woonlasten	€ 520	€ 740	€ 1.198	€ 973	131,49%

De bovenstaande tabel laat zien dat de door gemeente Lansingerland gehanteerde tarieven boven het landelijk gemiddelde zitten.

Woonlasten 2014 en 2015 Lansingerland en omliggende gemeenten

In de Atlas van de lokale lasten wordt ook een inzicht gegeven in de gemeentelijke woonlasten. Daarbij wordt het gemiddelde bedrag berekend dat een meerpersoonshuishouden op basis van de gemiddelde WOZ

waarde van een eigen woning in de betreffende gemeente betaalt aan OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing.

In de ons omringende gemeenten hebben de gemiddelde woonlasten voor meerpersoonshuishoudens zich als volgt ontwikkeld:

Tabel 3.1.14 Gemiddelde gemeentelijke woonlasten (meerpersoonshuishoudens)

Gemeenten	Gemeentelijke woonlasten		Stijging t.o.v. 2014
	2014	2015	
Delft	€ 753,00	€ 794,00	5,44%
Pijnacker-Nootdorp	€ 803,00	€ 820,00	2,12%
Rotterdam	€ 738,00	€ 729,00	-1,22%
Zuidplas	€ 826,00	€ 842,00	1,94%
Zoetermeer	€ 710,00	€ 713,00	0,42%
Lansingerland	€ 937,00	€ 973,00	3,84%

De woonlasten 2015 bedragen landelijk gemiddeld € 740 (2014: € 704), ofwel een stijging van 5%

3.2 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft aan in hoeverre de gemeente Lansingerland in staat is om haar financiële risico's op te vangen en welke methode gebruikt wordt voor het bepalen van het risicoprofiel. Daarnaast beschrijft de paragraaf op hoofdlijnen op welke wijze 'risicobeheersing' onderdeel is van de bedrijfsvoering van de gemeente.

In 2015 is het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) aangepast. Met ingang van de jaarstukken 2015 nemen gemeenten op basis van dit gewijzigde besluit een aantal verplichte financiële kengetallen op in de paragraaf weerstandsvermogen van de begroting en het jaarverslag. Dit om de leden van provinciale staten en de gemeenteraad gemakkelijker inzicht te geven in de financiële positie van hun provincie of gemeente.

3.2.1 Risicobeheersing in de gemeente Lansingerland

De nota risicobeleid (2009) beschrijft op welke wijze Lansingerland haar risico's beheerst. Deze nota is in 2015 geactualiseerd en op 29 oktober 2015 door de Raad vastgesteld. In de begroting 2016 waren de kaders vanuit de nota risicomanagement en weerstandsvermogen 2015-2018 al toegepast. Dit zijn de eerste jaarstukken waarin we het beleid ook toepassen. Dit betekent o.a. dat risico's kleiner dan € 100.000 niet meer financieel zijn vertaald, in de paragraaf weerstandsvermogen een scenario analyse is opgenomen en voor de grondexploitaties een vergelijking met de norm van de Rekenkamer is opgenomen. Het effect van het niet meer financieel vertalen van de risico's kleiner dan € 100.000 is circa € 1,0 miljoen positief geweest ten opzichte van de 'oude' methode (zie ook de paragraaf weerstandsvermogen uit de begroting 2016). Ten opzichte van de inschatting van het benodigde weerstandsvermogen bij de Kadernota 2015 en begroting 2016 zijn de wijzigingen voor de jaarrekening 2015 beperkt geweest.

Op basis van de huidige inzichten loopt Lansingerland haar grootste financiële risico's bij de grondexploitaties. Het risico op de grondexploitaties houdt verband met de hoge boekwaarde van reeds gedane investeringen in grond en de marktomstandigheden. Het risico is dat grond niet, later of voor een lagere prijs wordt verkocht dan nu voorzien. Om dit risico te 'beheersen' moeten we vooral inspelen op de marktontwikkelingen en het onderscheidende vermogen van de gemeente als toekomstige woongemeente of vestigingsplaats voor een bedrijf. Dit is daarom ook een speerpunt van het college. Om de boekwaarde op de huidige grondexploitaties niet (verder) op te laten lopen worden nieuwe uitgaven pas gedaan als deze noodzakelijk zijn om 'inkomsten' te genereren waarbij de hoofdregel is dat de 'inkomsten' zeker moeten zijn voordat de uitgaven plaatsvinden. Voor een verdere toelichting op de risico's van de grondexploitaties wordt verwezen naar Paragraaf 3.7 Grondbeleid.

Voor de 3D's liggen de risico's vooral in het landelijke gebrek aan adequate informatie en onze korte ervaring met dit proces om een deugdelijke schatting te kunnen maken van de toekomstige uitgaven voor de decentralisaties. Voor wat betreft de uitvoering ligt het risico in het feit dat het een zogenoemde 'open einde regeling' betreft. Er zal namelijk altijd zorg moeten worden geleverd, ook als het budget is uitgeput.

3.2.2 Inventarisatie risico's

Op basis van het risicoprofiel van de gemeente Lansingerland kan worden bepaald hoeveel middelen nodig zijn om alle risico's te kunnen opvangen. Daarbij maken we onderscheid tussen 'incidentele risico's' en het risico op structurele tegenvallers. Incidentele risico's dienen te worden afgedekt door het beschikbare weerstandsvermogen en voor het opvangen van structurele risico's zal voldoende 'flexibiliteit' in de begroting aanwezig moeten zijn. Dit laatste maken we inzichtelijk door in de paragraaf weerstandsvermogen een aantal scenario's te schetsen die zich voor kunnen doen en daarbij aan te geven wat de financiële impact is op de saldi van de meerjarenbegroting.

De benodigde weerstandscapaciteit wordt berekend op basis van een risicosimulatie. Uitgangspunt hierbij is een statistische benadering die ervan uitgaat dat nooit alle risico's zich tegelijk én in hun maximale omvang zullen voordoen. Indien dat wel het geval is, zou op basis van de in beeld gebrachte risico's, hiermee een bedrag gemoeid zijn van € 140 miljoen (feitelijk het absoluut maximum aan financieel gevolg van de in beeld gebrachte risico's).

Dit is als volgt te verdelen over de algemene dienst en de grondexploitaties:

Algemene dienst	€ 15 miljoen
Grondexploitaties	€ 125 miljoen

Top 10 risico's gemeente Lansingerland

De top 10 aan risico's zijn op basis van hun aandeel in het totaal benodigde weerstandsvermogen:

Nr.	Risico	Kans	Maximaal bedrag (x 1.000)
1	Wilderszijde wordt niet meer ontwikkeld en grond afboeken naar restwaarde.	50%	€ 23.060
2	Vraag naar bedrijventerrein Oudeland komt onder druk.	50%	€ 32.800
3	Tekort op ontwikkeling Bleizo.	N.v.t.	€ 3.700
4	Leeuwenhoekweg wordt niet meer ontwikkeld door gebrek aan vraag.	50%	€ 5.500
5	Lagere grondprijs Oudeland ook na 2021.	30%	€ 10.800
6	Fiscale optimalisatie Westpolder wordt niet gerealiseerd.	10%	€ 12.000
7	VON-prijzen-stijging Westpolder wordt niet gehaald.	30%	€ 6.200
8	De rente stijgt vanaf 2025 naar 4,5% voor project Oudeland.	50%	€ 3.000
9	Vertraging en beperktere ontwikkeling centrum Berkel.	50%	€ 2.550
10	Projectrisico's opbrengsten Westpolder (uitwerking deelplan 7 en 4west, woningbouwprogramma).	30%	€ 4.000

Uit het voorgaande tabel blijkt dat onze grootste risico's betrekking hebben op de grondexploitaties, waarvan Oudeland en Wilderszijde de grootste invloed hebben. De genoemde bedragen zijn de mogelijke verdere verliezen op de grondexploitaties als de ontwikkelingen niet lopen zoals we nu inschatten op basis van de huidige marktomstandigheden. Naast bovenstaande incidentele effecten zijn er, als het risico zich voordoet, ook structurele effecten omdat schulden niet of minder snel kunnen worden afgelost. Op basis van de huidige rekenrente van 3% betekent elke € 10 miljoen verdere verlies name op de grondexploitatie een toename van de structurele rentelast op de begroting van € 0,3 miljoen. De impact van het niet kunnen realiseren van Wilderszijde op de begroting is groter. Indien Wilderszijde niet ontwikkeld kan worden heeft dit, naast de hierboven genoemde afboeking van € 23 mln. een nadelig effect op het structurele saldo van baten en lasten van circa € 1,0 mln. Voor wat betreft het risico op het moeten afboeken van Wilderszijde merken wij op dat de signalen in de markt steeds positiever zijn. Ontwikkelaars benaderen de gemeente actief met het verzoek ontwikkelingen te mogen starten in het gebied. Aangezien dit nog geen concrete plannen zijn met financiële en ruimtelijke kaders handhaven we vooralsnog het risico op 50/50 dat de ontwikkeling wel/niet doorgaat.

Bij risico 3 (Bleizo) is bij de kans van optreden 'n.v.t.' vermeld omdat het in de stukken van de gemeente opgenomen bedrag is gebaseerd op de berekening vanuit de gemeenschappelijke regeling Bleizo en door Bleizo al rekening is gehouden met kansen van optreden van risico's. Daarbij heeft, in lijn met de aanbeveling van de Rekenkamer Lansingerland, de gemeente geen rekening gehouden met eventuele

positieve risico's. Het zekerheidspercentage dat door de gemeente wordt gehanteerd (90%) wijkt af van het zekerheidspercentage van Bleizo (82,5%). De risico's van Bleizo zijn herrekend naar 90% conform het risicobeleid van de gemeente. Daarom is het risicobedrag dat de gemeente bepaalt hoger dan het bedrag dat door Bleizo is bepaald.

Risico's verbonden partijen

De gemeente Lansingerland neemt deel in diverse gemeenschappelijke regelingen en verbonden partijen. In de paragraaf verbonden partijen van deze begroting is een overzicht hiervan opgenomen en is per partij ook inzicht gegeven in de risico's bij de verbonden partij.

De risico's van Bleizo en het effect hiervan op het benodigde weerstandsvermogen van de gemeente zijn in de vorige paragraaf toegelicht. Uit de grondexploitatie jaarrekening 2015 van de gemeenschappelijke regeling Hoefweg blijkt dat de risico's die Hoefweg loopt nog opgevangen kunnen worden binnen de eigen grondexploitatie (de grondexploitatie bevat zelf nog voldoende weerstandscapaciteit). De gemeente zelf hoeft op basis van de huidige inzichten geen weerstandscapaciteit voor Hoefweg aan te houden.

Eind 2014 heeft de Raad van State het bestemmingsplan Hoefweg-Zuid vernietigd. De gebiedsontwikkeling Bleizo vindt grotendeels binnen dit bestemmingsplan plaats. Momenteel bereid de gemeente een nieuw bestemmingsplan voor waarbij gemotiveerd wordt dat de ontwikkeling voldoet aan de 'Ladder van duurzame verstedelijking'. Tot het moment van definitief worden van het bestemmingsplan bestaat het risico dat dit plan niet definitief wordt en de ontwikkeling niet of maar gedeeltelijk kan plaatsvinden. Indien dit risico zich onverhoopt mocht voordoen is de financiële impact groot.

3.2.3 Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit zijn de middelen die de gemeente heeft of ter beschikking kan krijgen om de financiële gevolgen van risico's op te vangen. Het uitgangspunt daarbij is dat structurele risico's opgevangen moeten worden door structurele 'weerstandscapaciteit' en incidentele risico's opgevangen worden door incidentele 'weerstandscapaciteit'. Dit onderscheid is ook van belang met het oog op het 'structureel evenwicht' in de begroting en de toets van de Provincie hierop.

Incidentele weerstandscapaciteit

De gemeente Lansingerland rekent de volgende componenten tot de incidentele weerstandscapaciteit:

- Algemene reserve;
- Reserve resultaten NIEGG Wilderszijde.

De overige reserves rekenen wij niet tot de beschikbare weerstandscapaciteit. Dit zijn de bestemmingsreserves en de stille reserves. Bestemmingsreserves worden niet meegenomen omdat hier al een bestemming aan is toegekend. Stille reserves (ontstaan wanneer de boekwaarde van de activa lager is dan de verkoopwaarde) worden niet meegenomen omdat deze pas geïncasseerd kunnen worden als de activa verkocht wordt. Echter, als er expliciete besluiten worden genomen om stille reserves te gelden te maken, dan worden deze toegevoegd aan de weerstandscapaciteit.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit betreft de flexibiliteit die er in de begroting is. Dit betreft de mate waarin lasten verder zijn terug te brengen (door bezuinigingen), inkomsten te verhogen en de inzet van de post onvoorzien.

Zodoende bestaat structurele weerstandscapaciteit uit:

- Onbenutte belastingcapaciteit;
- Post onvoorzien;
- Bezuinigingspotentieel lastenniveau tot wettelijke taken.

De onbenutte belastingcapaciteit is in theorie niet gemaximeerd. Er zijn geen maximum tarieven voor de ozb. Wel zijn er landelijk afspraken over de maximale jaarlijkse stijging van de ozb (macro-norm) en geldt voor het doen van een aanvraag tot artikel 12 dat de ozb boven de drempelpercentages ligt (gebaseerd op 120% van het landelijk gemiddelde ozb-percentages).

De post onvoorzien bedraagt in de begroting op dit moment € 250.000. Op grond van de financiële verordening 2015 bepaalt het college jaarlijks opnieuw de omvang van de post onvoorzien en motiveert de omvang in de begroting. De post onvoorzien in de begroting 2015 is niet aangewend.

Ten behoeve van de kadernota 2015 is het bezuinigingspotentieel in beeld gebracht indien de gemeente alleen de wettelijke taken zou uitvoeren en op taken met een inspanningsverplichting het minimale zou doen. In dat geval zou de gemeente nog enkele miljoen kunnen bezuinigen. Dit zou dan wel gepaard gaan met veel maatschappelijke onrust en de bezuinigingen zijn veelal niet direct in het eerstvolgende begrotingsjaar in te voeren. De flexibiliteit op dit punt is dus beperkt.

Risicobuffer in grondexploitaties en projecten

In de grondexploitaties en kredieten is meestal ook een post 'onvoorzien' opgenomen. Binnen de grondexploitaties en projecten zelf is dus ook enige mate van weerstandscapaciteit aanwezig. Bij het bepalen van het weerstandsvermogen op gemeenteniveau houden we geen rekening met deze posten 'onvoorzien'.

3.2.4 Benodigde weerstandscapaciteit

De grootte van risico's zijn na identificatie ingeschat middels het benoemen van een kans en een gevolg (kwantificering). Op basis van de ingevoerde risico's is de risicosimulatie uitgevoerd. Op basis van deze simulatie kan (met een zekerheidspercentage van 90%) gesteld worden dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 62,5 miljoen.

De benodigde weerstandscapaciteit is als volgt te verdelen:

Algemene dienst	€ 3,3 miljoen
Grondexploitaties	€ 59,2 miljoen

De Rekenkamer Lansingerland gaat als 'benchmark' voor de risico's op grondexploitaties uit van een benodigde weerstandscapaciteit van 10% van de boekwaarde van de grondexploitaties in exploitatie en 10% van de nog te realiseren opbrengsten. Op basis van de jaarrekening 2015 en de onderliggende grondexploitaties is dan € 56 miljoen nodig voor de gemeentelijke grondexploitaties. Voor Hoefweg is dit € 3,5 miljoen en voor Bleizo € 8 miljoen. Totaal dus € 67,5 miljoen. Deze berekeningswijze van de Rekenkamer is sterk genormeerd en houdt geen rekening met de specifieke omstandigheden. Enige afwijking tussen deze berekening en de eigen berekening is dus logisch. De eigen berekening van € 59,2 miljoen is circa € 8 miljoen lager dan de € 67,5 miljoen op basis van de methode Rekenkamer. De afwijking zit voor € 3,5 miljoen in het feit dat op basis van ons eigen risicobeleid we geen weerstandsvermogen hoeven aan te houden voor Hoefweg (de risico's van Hoefweg zijn nog op te vangen binnen het verwachte positieve resultaat van Hoefweg) en voor circa € 4,3 miljoen in Bleizo. Op basis van de risico-analyse van Bleizo (aangepast naar grondslagen Lansingerland) is € 3,7 miljoen nodig. Op basis van de Rekenkamer is dit € 8 miljoen. Verschil zitten deze beide inschattingen zit vooral in het feit dat in de risico analyse van Bleizo de omvang van het risico op dalende grondprijzen lager is dan de methode waar de Rekenkamer mee rekent. Reden is dat in de actualisatie 2014 van Bleizo reeds met een neerwaartse bijstelling van de grondprijzen rekening is gehouden. Het risico bedrag voor daling van de grondprijzen is daarmee ook lager. Op basis hiervan is er geen reden het risico van Bleizo bij te stellen voor de bepaling van het weerstandsvermogen van de gemeente.

3.2.5 Beoordeling weerstandsvermogen

De beschikbare weerstandscapaciteit van Gemeente Lansingerland bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken.

Ultimo 2015 ziet het weerstandsvermogen er als volgt uit:

bedragen x € 1.000

Weerstandsvermogen jaarstukken 2015	Voorstel resultaatbestemming 2015	Reserves onderdeel weerstandsvermogen
Stand algemene reserve 31/12/2015 voor resultaat 2015		41.273
Reserve Wilderszijde 31/12/2015		1.046
Weerstandsvermogen jaarstukken 2015 voor bestemming resultaat		42.319
Resultaatbestemming jaarrekening 2015:		
1. Toevoeging aan de reserve Wilderszijde	1.600	1.600
2. Toevoeging aan algemene reserve	16.849	16.849
3. Overhevelen incidentele budgetten 2015	1.186	
4. Vormen reserve baggeren	1.080	
5. Vormen egalisatiereserve afvalstoffenheffing	245	
Subtotaal	20.960	18.449
Totale weerstandscapaciteit ultimo 2015		60.768
Benodigde weerstandscapaciteit		62.500
Ratio weerstandsvermogen		0,97

In de nota risicomanagement is opgenomen dat de gemeente Lansingerland streeft naar een ratio van 1,2 op de lange termijn. Bij de begroting 2016 werd nog een ratio van 0,8 verwacht per eind 2015. Door het hogere saldo van de jaarrekening 2015 dan dat voorzienbaar was bij het opstellen van de begroting 2016 is nagenoeg een ratio van 1,0 eind 2015 bereikt.

Doordat we ook de komende jaren overschotten op de begroting verwachten neemt de algemene reserve toe. Ook neemt de reserve Wilderszijde naar verwachting verder toe als gevolg van de ontwikkeling van de 'voorziening' Wilderszijde in combinatie met de rentetoerekening aan Wilderszijde. De benodigde weerstandscapaciteit neemt naar verwachting af indien de begroting wordt gerealiseerd en de verwachte grondopbrengsten binnen komen.

3.2.6 Prognose ontwikkeling weerstandsvermogen en (risico) nieuwe BBV en Vennootschapsbelasting

In de begroting 2016 is de meest recente prognose van de ontwikkeling van het weerstandsvermogen opgenomen. Door het hogere saldo van de jaarrekening 2015 is de verwachting dat deze prognose positiever wordt. Het eerstvolgende moment voor actualisatie van de prognose van het weerstandsvermogen is de Kadernota 2017. In deze Kadernota zullen we, net als bij de begroting 2016, ook weer een aantal scenario's zichtbaar maken met daarbij de invloed op de ontwikkeling van het weerstandsvermogen.

Op 17 maart 2016 zijn het nieuwe BBV en een actuele notitie grondexploitaties van de commissie BBV gepubliceerd. Deze laatste notitie treedt met terugwerkende kracht per 1 januari 2016 in werking. In de begroting 2016 is al een eerste indicatie opgenomen van de effecten van deze nieuwe notitie van de commissie BBV. Deze heeft een incidenteel positief effect op het weerstandsvermogen, maar een structureel negatief effect. Bij de Kadernota 2017 zal het college deze effecten presenteren.

Met ingang van 2016 is de gemeente voor haar ondernemersactiviteiten belastingplichtig voor de Vennootschapsbelasting (Vpb). Op basis van een analyse van PWC gaan we er vooralsnog vanuit dat Lansingerland voor het grondbedrijf per 2016 (nog) niet door de ondernemingspoort gaat en daardoor geen

Vpb hoeft te gaan betalen. Mocht dit wel het geval zijn, dan wordt de jaarlijkse belastinglast geschat op circa € 0,5 miljoen per jaar.

3.2.7 Financiële kengetallen

Naar aanleiding van het rapport van de commissie Depla over vernieuwing van de begroting en verantwoording van gemeenten is het BBV gewijzigd. Vanaf 2015 zijn gemeenten verplicht om een set van kengetallen op te nemen in de jaarstukken. Publicatie hiervan heeft voor het eerst in de begroting 2016 plaatsgevonden. Waar in de tabellen hieronder 'begroting 2015' staat wordt bedoelt de cijfers die begroot waren per 31 december 2015 ten tijde van het opstellen van de begroting 2016 (en waren opgenomen op blz. 106 en 107 van de begroting 2016).

Het betreft de volgende kengetallen:

- Netto schuldquote;
- Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
- Solvabiliteitsratio;
- Structurele exploitatieruimte;
- Belastingcapaciteit;
- Grondexploitatie.

Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2014	Begroting 2015	Jaarrekening 2015
A Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)	267.001	326.690	326.697
B Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)	30.611	9.651	9.748
C Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	15.671	34.988	20.896
D Financiële activa (cf. art. 36 lid d, e en f)	13.374	16.985	14.603
E Uitzetting < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	11.305	11.305	53.840
F Liquide middelen (cf. art. 40 BBV)	14	14	1.067
G Overlopende activa (cf. art. 49 BBV)	2.609	22.808	10.330
H Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV)	136.713	163.467	186.487
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	209%	196%	149%

De netto schuldquote is in 2015 gedaald ten opzichte van de jaarrekening 2014. Dit komt vooral omdat de totale baten van de gemeente zijn gestegen door de stijging van de Algemene Uitkering in verband met de drie decentralisaties. Ten opzichte van de begroting 2015 is de schuldquote gedaald door hogere baten en door een lagere netto schuldpositie (per saldo) eind 2015 dan bij de primitieve begroting 2015 werd verwacht. Voor een nadere toelichting op het verschil tussen het geraamde liquiditeitssaldo eind 2015 en het werkelijke liquiditeitssaldo wordt verwezen naar de toelichting op de balanspost liquide middelen in de jaarrekening.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2014	Begroting 2015	Jaarrekening 2015
A Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)	267.001	326.690	326.697
B Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)	30.611	9.651	9.748
C Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	15.671	34.988	20.869
D Financiële activa (cf. art. 36 lid d, e en f)	12.638	16.272	14.603
E Uitzetting < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	11.305	11.305	53.840
F Liquide middelen (cf. art. 40 BBV)	14	14	1.067
G Overlopende activa (cf. art. 49 BBV)	2.609	22.808	10.330
H Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV)	136.713	163.467	186.487
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	210%	196%	149%

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. De minimumnorm voor de solvabiliteit ligt tussen de 25 en 40%. Dit betekent dat wanneer de totale activa met 60% in waarde zou afnemen de gemeente nog steeds haar vreemdvermogenverschaffers kan voldoen.

bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2014	Begroting 2015	Jaarrekening 2015
A Eigen vermogen (cf. art. 42 BBV)	38.798	54.681	71.624
B Balanstotaal	371.323	443.911	450.132
Solvabiliteit (A/B) x 100%	10%	12%	16%

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft het structurele en reële evenwicht van de begroting weer. Thans wordt er onderscheid gemaakt tussen de structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en eigen belastinginkomsten. Bij structurele lasten zijn dat bijvoorbeeld de personeelslasten, kapitaallasten en bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen.

Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn.

bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2014	Begroting 2015	Jaarrekening 2015
A Totaal structurele lasten	74.094	131.228	150.341
B Totaal structurele baten	87.657	154.153	151.148
C Totaal structurele toevoegingen aan reserves	59	467	1.513
D Totaal structurele onttrekkingen aan de reserves	0	717	
E Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV)	136.713	154.386	186.487
Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/€ x 100%	10%	15%	0%

Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

De belastingcapaciteit van de gemeente geeft de belastingdruk voor een gezin bij een gemiddelde WOZ-waarde ten opzichte van het landelijk gemiddelde (t-1) weer. Een percentage > 100% geeft weer dat de belastingdruk van de gemeente hoger is dan het landelijk gemiddelde.

	Jaarrekening 2014	Begroting 2015	Jaarrekening 2015
A OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	€ 331,00	€ 386,80	€ 386,80
B Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	€ 219,72	€ 229,32	€ 229,32
C Afvalstoffenheffing voor een gezin	€ 386,16	€ 356,88	€ 356,88
D Eventuele heffingskorting			
E Totale woonlasten voor een gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C-D)	€ 936,88	€ 973,00	€ 973,00
F Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in t-1	€ 697,00	€ 704,00	€ 704,00
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar er voor (E/F) x 100%	134%	138%	138%

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft een indicatie van risico's van de boekwaarde van de bouwgronden op de totale baten van de gemeente. De boekwaarde van de bouwgronden moeten terugverdiend worden via de totale baten. Het betreft de verhouding tussen de boekwaarde van de bouwgronden en de totale baten. > 100% betekent dat de boekwaarde hoger is dan de totale baten in enig jaar. Dit betekent een verhoogd risico voor de gemeente.

bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2014	Begroting 2015	Jaarrekening 2015
A Niet in exploitatie genomen gronden (cf. art. 38 lid a punt 1 BBV)	26.196	28.158	29.780
B Bouwgronden in exploitatie (cf. art. 38 lid b BBV)	123.474	166.262	155.016
C Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV)	136.713	154.386	186.487
Grondexploitatie (A+B)/C x 100%	109%	126%	99%

Beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie

Uit de kengetallen blijkt dat de financiële positie van de gemeente is verbeterd in 2015. Vooral de solvabiliteit is toegenomen. De verbetering van de schuldquote en het kengetal voor de grondexploitatie is vooral veroorzaakt doordat de baten van de gemeente als gevolg van de drie decentralisaties fors zijn toegenomen. Deze verbetering is dus deels optisch. Wel is het zo dat de liquiditeitspositie van de gemeente per eind 2015 beter is dan werd voorzien bij de begroting 2015 en de najaarsnota 2015. Oorzaak hiervan zijn vooral verschuiven van uitgaven in de grondexploitatie (van 2015 naar 2016 en verder), het eerder realiseren van opbrengsten bij grondexploitaties (in 2015 in plaats van 2016 en verder) en investeringsuitgaven die later plaatsvinden dan eerder voorzien.

Voor wat betreft de solvabiliteit ligt het kengetal nog onder de norm van 25%-40%. Het eigen vermogen van de gemeente is vrij hoog, maar ook de schulden zijn hoog (en daarmee het balanstotaal). In de grondexploitaties zit nog een fors geïnvesteerd vermogen dat de komende jaren afneemt door de verkoop van gronden. Dan nemen ook de schulden af en zal de solvabiliteit toenemen naar verwachting.

3.3 Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen

Algemeen

De kapitaalgoederen in de openbare ruimte zijn; wegen, riolering, openbare verlichting en civieltechnische kunstwerken en water. Daarnaast heeft de gemeente accommodaties, sportvelden en begraafplaatsen in beheer en bezit. Een duurzaam beheer en onderhoud van deze kapitaalgoederen is nodig om het kapitaal in stand te houden en kapitaalvernietiging als gevolg van achterstallig onderhoud te voorkomen. In de tabel worden de kerncijfers weergegeven van de kapitaalgoederen.

Kapitaalgoederen	Areaal	m2/st	Vervangingswaarde	Exploitatie
Wegen	2.785.000	m2	€ 153.000.000	P.M.
Openbare verlichting	14.100	stuks	€ 17.100.000	P.M.
Riolering	530.0000	m1	€ 240.000.000	P.M.
Civiele kunstwerken	2100	stuks	€ 115.400.000	P.M.
Accommodaties	100	stuks	€ 172.000.000	P.M.
Sportvelden / parken	3	stuks	€ 26.000.000	P.M.
Totale vervangingswaarde			ca. € 723.500.000	P.M.

Er is gewerkt aan een update van de belangrijkste instrumenten waarmee gestuurd wordt op het onderhouden van de kapitaalgoederen:

- De beheerplannen 2013-2016 van wegen, civiele kunstwerken, openbare verlichting, straatmeubilair en groen zijn herijkt op basis van onderhoudskwaliteit C;
- Er is gestart met het opstellen van het integrale beheerplan 2017-2024;
- In 2015 is gestart met de implementatie van een nieuw beheersysteem.

Uit de herijking is gebleken dat er voldoende middelen zijn om het onderhoud voort te zetten binnen de gestelde (wettelijke) kaders en kwaliteitseisen en er is geen sprake van achterstallig onderhoud in de openbare ruimte.

De gemeente Lansingerland stuurt in het groot- en vervangingsonderhoud op basis van kwaliteit, in plaats van de theoretische levensduur. Op basis van inspecties en monitoring wordt de kwaliteit van het areaal nauwgezet gevolgd. Soms blijkt dan bijvoorbeeld dat een wegvak van 30 jaar oud, met een relatief kleine maatregel (zoals het vullen van scheuren of het vervangen van een deklaag) nog 10 jaar mee kan. Door deze levensduur verlengende maatregel, kan een dure vervangingsmaatregel worden uitgesteld. Wanneer een weg of kunstwerk de status matig krijgt, dient het onderdeel dat een matige staat van onderhoud heeft binnen 5 jaar hersteld te worden. Als het object de status slecht krijgt, wordt het onderdeel dat een slechte staat van onderhoud heeft binnen maximaal 2 jaar aangepakt. Een belangrijk onderdeel van deze werkwijze is het sturen op risico's.

Areaaluitbreiding

In 2015 zijn twaalf nieuwbouwprojecten overgedragen naar beheer. Hier zitten externe projecten bij (zoals de Zoro busbaan) en interne projecten (zoals het noordelijk deel van het Annie M.G. Schmidtpark, Westpolder en de Groenzoom). Het exploitatiebudget van het te beheren areaal van de openbare ruimte is hierdoor in 2015 in totaal met € 481.327 gestegen. De dagelijkse beheerkosten zijn structureel in de meerjarenbegroting opgenomen.

Informatie kapitaalgoederen

Wegen, straten en pleinen

Het beheer en onderhoud aan verhardingen is uitgevoerd volgens het herijkte beheerplan 2013-2016. Hierbij wordt de veiligheid gewaarborgd en kapitaalvernietiging voorkomen. In de beheerstrategie van wegen worden kleinere levensduur verlengende maatregelen uitgevoerd, om ingrijpende en kostbare maatregelen (zoals vervanging) uit te stellen. Door risico gestuurd te werken is het investeringsvolume verlaagd. Uiteraard blijven we integraal en projectmatig werken, zodat de weg maar één keer open moet. Dit scheelt kosten en beperkt de hinder voor de gebruiker.

In 2015 is 100% van het exploitatiebudget en 78% van het investeringsbudget voor wegen gebruikt. Hiervoor is ondermeer 18.500 m2 verharding vervangen en op 31.000 m2 verharding is groot onderhoud uitgevoerd (2% van het totale areaal wegen). De onderbesteding op investeringen wordt verklaard door aanbestedingsvoordelen en vertraging van enkele projecten vanwege externe invloeden. In de NJN 2015 is hier reeds melding van gemaakt. In afwachting van de uitvoering blijft de veiligheid van deze wegen gewaarborgd. Uit de inspectiegegevens van 2015 blijkt dat de verharding voldoet aan de doelstelling van minimaal C-kwaliteit of hoger.

Openbare verlichting

De basis voor het onderhoud aan de openbare verlichting is het herijkte beheerplan openbare verlichting 2013-2016. De masten worden jaarlijks geïnspecteerd op scheefstand, schade en beeld. Ook de meldingen vormen een belangrijke basis voor het onderhoud. Bij einde levensduur worden de stalen masten vervangen door aluminium masten en wordt LED verlichting met dimmer toegepast. Vervangingen worden afgestemd op de planning van riolering en wegen, om werk met werk te kunnen maken. Daardoor blijft de voorraad slechte masten en armaturen soms langer staan. In 2015 is 100 % van het exploitatiebudget uitgegeven en 93% van de investeringen. Alle projecten zijn uitgevoerd en afgerond met een financieel voordeel. In 2015 zijn hiervoor ongeveer 400 masten en armaturen vervangen. De openbare verlichting voldoet aan de gestelde kwaliteitseisen en het grootste deel van de masten is van goede kwaliteit. Echter 13% van de masten heeft de inspectiestatus 'slecht', dit zijn 1800 masten. Binnen de beheerplanperiode 2017-2024 worden al deze masten vervangen, voornamelijk binnen integrale projecten. Dit komt neer op een vervangingsopgave van 350 a 400 masten per jaar.

Civiele kunstwerken/water

De civiele kunstwerken omvatten het beheer en onderhoud van o.a. bruggen, duikers, viaducten, tunnels, damwanden en beschoeiingen. Het beheer en onderhoud wordt uitgevoerd volgens het herijkte beheerplan 2013-2016. Er wordt gestuurd op kwaliteit en risico's. Hiervoor worden de civiele kunstwerken regelmatig geïnspecteerd. Dit is maatwerk: elk object wordt apart beschouwd. Afhankelijk van de conditie worden sommige objecten jaarlijks geïnspecteerd, terwijl voor anderen tussen de 2 en 5 jaar voldoende is. Op basis van de kwaliteitsgegevens wordt de onderhoudsopgave bepaald, waarbij de prioritering wordt bepaald op basis van veiligheid, functionaliteit, duurzaamheid en toonbaarheid.

De bruggen voldoen aan de gestelde kwaliteitseisen, behoudens de:

- *houten bruggen*

de helft van de 26 houten heeft de inspectiestatus 'slecht', deze worden binnen 2 jaar aangepakt. De bruggen zijn niet onveilig, om dit zo te houden worden ze jaarlijks geïnspecteerd. Zo wordt tijdig ingegrepen om de veiligheid van de bruggen te waarborgen. Houten bruggen worden bij einde levensduur vervangen door composietbruggen, deze zijn onderhoudsarm.

- *de (houten) beschoeiingen*

Binnen de beheerplanperiode 2017-2024 worden alle slechte beschoeiingen geleidelijk vervangen. De slechte kwaliteit heeft geen gevolgen voor de veiligheid en er is gezien de leeftijd van de beschoeiingen geen sprake van kapitaalvernietiging.

In 2015 is 78% van het exploitatiebudget uitgegeven, dankzij aanbestedingsvoordelen. Daarnaast is slechts 36% van het investeringsbudget besteed. Hier ligt de vertraging van twee belangrijke projecten aan ten grondslag.

Riolering

Lansingerland heeft 530 kilometer riool in beheer. Gemeente Lansingerland is een groeigemeente: met elke nieuwe woning of bedrijf groeit ook de omvang van het rioolstelsel (jaarlijks met ca. 2 %) en de daarmee samenhangende beheerkosten. De kosten voor het onderhoud, de renovaties, vervangingen en inspecties moeten door inwoners en bedrijven van Lansingerland worden opgebracht via de rioolheffing. In november 2015 is het vernieuwde GRP 2015-2020 vastgesteld. Het blijkt dat de rioolheffing minder hard hoeft te stijgen dan in vergelijking met het vorige GRP. De stijging van de heffing bedraagt 1,7% ten opzichte van 2,9% in het vorige GRP. Dit voordeel van 1,2% wordt 0,6% veroorzaakt door de aanpassing van de rekenrente op de investeringen wat voorkomt uit de nota Rentebeleid 2015. De andere 0,6% wordt bereikt door een kostenreductie op het GRP dankzij risico gestuurd werken, het vaker toepassen van levensduur verlengende maatregelen (in plaats van renovaties) en het verlagen van reinigingsfrequenties. Dit resulteert in lagere beheer- en onderhoudskosten, die we door vertaald zien in het MIP (en in de exploitatiebegroting).

In 2015 is 87% van het exploitatiebudget uitgegeven: alle doelen zijn behaald tegen lagere kosten. Daarnaast is 50% van het investeringsbudget besteed. De oorzaak ligt hoofdzakelijk in de vertraging van projecten, daarnaast zijn projecten voordeliger uitgevoerd. Hiervoor is 2800 m1 persleiding en vrijverval vervangen, zijn 30 gemalen gerenoveerd, 3 hoofdgemalen gebouwd en het riool aangelegd voor ongerioleerde 14 panden.

Accommodaties

De gemeente Lansingerland heeft ruim 100 panden voor sterk uiteenlopende doelgroepen zoals basisonderwijs, sport, welzijn en objecten voor eigen gebruik (gemeentehuis en werf). Ook strategische aankopen maken deel uit van de gebouwenportefeuille. De gemeente heeft onderzoek gedaan naar de volledige portefeuille, het gebruik en beleidsuitgangspunten voor het gebruik in de toekomst. Dit is samengekomen in het vastgestelde vastgoedbeleid. Op basis van het vastgoedbeleid wordt specifiek onderzocht welke gebouwen mogelijk in aanmerking komen om verkocht te worden om te komen tot een efficiënte vastgoedportefeuille.

Gebouwen - Het onderhoud van de gebouwen wordt uitgevoerd op basis van het MJOP 2013 - 2022 en wordt gefinancierd vanuit de bestemmingsreserve (en wordt daarmee niet gekapitaliseerd). De MJOP gaat uit van risico gestuurd werken. Dit betekent dat vervangingen plaats vinden op basis van noodzakelijkheid, in plaats van leeftijd. Indien na technische keuring blijkt dat vervanging in het aangegeven jaar in de MJOP (nog) niet noodzakelijk is, dan worden de maatregelen uitgesteld.

Sportvelden - Het onderhoud van sportvelden wordt uitgevoerd op basis van het beheerplan 2013-2016. Voor ieder type sportveld is er een toepasselijke beheerstrategie. Vanaf 2013 is het onderhoud op de sportparken specifiek afgestemd per sportveld. Hierdoor is de kwaliteit van de velden verhoogd, is de levensduur verlengd en zijn klachten over de velden afgenomen. Ook de vervangingen van sportvelden (op basis van het MIP) worden uitgevoerd op basis van kwaliteit. Voldoet het veld nog aan de door de sportbond gestelde eisen, dan wordt de vervanging minimaal één sportseizoen uitgesteld. In 2015 is 103% van het exploitatiebudget gebruikt, er is namelijk extra budget beschikbaar gesteld voor werkzaamheden bij de sportvelden. In totaal is zoals verwacht 59% van het investeringsbudget besteed, aangezien de uitvoering van de projecten doorgeschoven is naar 2017 (eerder is niet nodig).

Investeringen

Van alle investeringen die ten tijde van de najaarsnota gepland stonden voor 2015, is voor €324.000 afgesloten met een positief saldo, en €984.000 overgeheveld naar 2016 of verder. In 2015 is hiermee in totaal €4.574.000 uitgegeven. In onderstaand projectenoverzicht zijn de bestuurlijk relevante projecten

uit het MIP voor 2015 opgenomen. De gemeenteraad is hierover geïnformeerd bij de voorjaarsnota en de najaarsnota. De realisatie afgezet tegen de begroting geeft het volgende beeld. Begroot was € 8,4 milj. Aanbesteding- en uitvoeringsvoordelen bedroegen in per saldo € 0,7 milj. Vertraagd door omstandigheden betreft per saldo bruto € 3,1 milj. Hier dient opgemerkt te worden dat dit laatste bedrag inclusief eventuele aanbestedings- en uitvoeringsvoordelen is en dat enkele projecten (ca. € 0,1 milj.) zijn versneld en in de uitvoeringsplanning naar voren zijn gehaald.

De bestuurlijk relevante projecten in 2015 waren:

Bedragen x €1.000					
Nr.	Projecten	NJN	Af- of bijram en	Over- geheveld	Realisa- tie 2015
1	Renovatie Vogelbuurt (riolering en wegen)	51		32	19
2	Aansluiting ongerioleerde panden	201	25	39	137
3	Renovatie Zeeheldenbuurt (riolering en wegen)	258	32		226
4	Verbeteringsmaatregelen glastuinbouwgebieden	301		15	286
5	Integraal project Pastoor Verburghweg/Noordersingel (fietsvoorzieningen, wegen, brug, riool)	402		228	174
6	Renovatie Wilgenlaan (riolering en wegen)	1.192		318	874
7	Renovatie Molenweg (wegen en vervanging brug)	287	75		212
8	Ontwikkeling centrumplannen (riolering en wegen)	309		7	302
9	Overige projecten	2.881	192	345	2.344
Totaal		5.882	324	984	4.574

Toelichting

1. Renovatie Vogelbuurt (wegen en riolering) - Berkel en Rodenrijs

Na de NJN is gestart met het gunningstraject voor de onderzoeksfase van de Vogelbuurt. Het ingenieursbureau is nu geselecteerd en gecontracteerd. Het onderzoekstraject start in het eerste kwartaal van 2016, in plaats van december 2015 zoals eerder voorzien.

2. Aansluiting ongerioleerde panden - in alle kernen

De riolering is aangelegd voor de geplande 8 panden in Bergschenhoek. Dit deelproject is daarmee positief afgerond. De riolering voor de 6 geplande panden in Berkel en Rodenrijs, op bouwlocatie Westpolder, is ook aangelegd. Dit project kan echter nog niet worden afgesloten, vanwege de nog lopende juridische procedures omtrent de vestiging van recht van opstal. Dit ondanks de intensivering, sinds de NJN, in de contacten met de eigenaren. De werkzaamheden lopen door in 2016.

3. Renovatie Zeeheldenbuurt (riolering en wegen) - Bleiswijk

De gemeente is enkele jaren geleden samen met het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard gestart met het project Kadeophoging Bleiswijk. In 2014 zijn de particuliere percelen opgehoogd door de hoogheemraadschappen. De gemeente heeft haar eigen percelen in 2015 opgehoogd. In november 2015 hebben de drie partijen gezamenlijk een bewonersavond georganiseerd om het project feestelijk af te sluiten. Hiermee is het project Zeeheldenbuurt afgerond. Het krediet wordt afgesloten met een positief resultaat van € 32.000. Dit is te danken aan aanbestedings- en uitvoeringsvoordeel.

4. Verbeteringsmaatregelen riolering glastuinbouwgebieden - Bleiswijk en Bergschenhoek

De werkzaamheden die gepland stonden voor 2015 zijn nagenoeg gereed. Het deelproject in Bergschenhoek is in de monitoringsfase en kan het 1ste kwartaal 2016 worden afgesloten. Het deelproject in Bleiswijk heeft enige vertraging opgelopen (€15.000) doordat uit het vooronderzoek bleek dat, in verband met de beperkte

ruimte op de enige geschikte locatie, een standaard gemaal niet toegepast kon worden. Hierdoor moest het ontwerp aangepast worden, waardoor de bijbehorende levertijd langer werd. Het gemaal wordt in het 1ste kwartaal van 2016 geplaatst.

5. Integraal project Pastoor Verburghweg/Noordersingel (fietsvoorzieningen, wegen, brug, riool) - Bleiswijk en Bergschenhoek

In de NJN is aangegeven dat het project vertraagt vanwege een bezwaarprocedure. De bezwaarmaker heeft inmiddels zijn bezwaar ingetrokken. Hierop is de vergunning voor de verbreding van de Pastoor Verburghweg onherroepelijk verklaard en is de voorbereidingsfase van het project herstart. Dit bestaat o.a. uit aanbrengen van voorbelasting op de te dempen sloot, wat al gauw 6 maanden in beslag neemt. Dit verklaart waarom deze fase (fase 3) pas eind december 2016 gereed is. De uitvoering van fase 1 (herinrichting Noordersingel) was ten tijde van de NJN nog voorzien in december 2015. Dit is echter 3 maanden vertraagd omdat er, ondanks het uitgevoerde vooronderzoek, toch nog asbestmateriaal aangetroffen is in de wegfundering. De uitvoering is inmiddels weer hervat, maar het budget van € 228.000 wordt hierdoor doorgeschoven naar 2016.

6. Renovatie Wilgenlaan (riolering en wegen) - Bleiswijk en Bergschenhoek

Bij de reconstructie van de Wilgenlaan zijn de direct belanghebbenden (inwoners en ondernemers) gevraagd de gemeente te adviseren bij het project. Na de inloopavond zijn de op- en aanmerkingen zoveel mogelijk verwerkt in het definitief ontwerp. Het project is volgens planning verlopen. In januari 2016 zijn nog kleine aanpassing uitgevoerd aan de kruispunten om de verkeersveiligheid te verbeteren. Het project wordt voordeliger uitgevoerd dan geraamd, zoals gemeld in de NJN 2015. De rioleringswerkzaamheden zijn voorspoedig verlopen. Wel zijn de werkzaamheden vertraagd door aangetroffen olieverontreiniging op aanliggend privaat terrein. Hierdoor was het niet meer mogelijk in 2015 een deel van het riool te vervangen en de laatste fase van relining uit te voeren. In totaal wordt hierdoor € 318.000 overgeheveld naar 2016.

7. Renovatie Molenweg (wegen en vervanging brug) - Bleiswijk en Bergschenhoek

De weg is gereed en afgerond met een positief financieel resultaat. De voorbereiding van de vervanging van de twee bruggen heeft (zoals gemeld in de NJN) vertraging opgelopen. Met Delfland is de volgende afspraak gemaakt over het bepalen van de diepte van de damwand: De gemeente voert een stabiliteitsonderzoek uit. Hieruit volgt een advies over de diepte, dat leidend is voor beide partijen. De uiteindelijke diepte heeft invloed op de totale kosten van de bruggen. Op basis van het onderzoek wordt daarom een nieuwe raming gemaakt. Dit wordt in de VJN 2016 aangegeven.

8. Ontwikkeling centrumplannen (riolering en wegen) - Bleiswijk en Bergschenhoek

Dit betreft werkzaamheden op Ds van Koetsveldstraat en Rondon/Kerkstraat. Vanwege een knelpunt in het ontwerp van de reconstructie Ds van Koetsveldstraat is een meerwerk post gebruikt (€ 23.000). De rioleringswerkzaamheden zijn afgerond, er is nog een nazorgbudget beschikbaar van € 30.000.

9. Overige projecten - in alle kernen

Van de overige projecten is in 2015 voor € 192.000 met een positief resultaat afgesloten en € 345.000 vertraagd.

De belangrijkste projecten die in 2015 positief zijn afgesloten zijn:

- Vervanging en renovatie riool Warmoezerij (br);
- Vervanging hekwerken 2015;
- Vervangen beschoeiing Diamantbuurt/Edelsteenbuurt.

De belangrijkste vertraagde projecten zijn:

- Vervangen pompen en datatransmissie drukriolering 2013 (br);
- Renovatie rioolgemaal Vosmaerstraat (b&r);
- Na de NJN is het aspect van duurzaamheid actueler geworden. Hierop is het inkoopproces van de tractie buitendienst opnieuw doorlopen, waarbij duurzaamheid een expliciete wegingsfactor is geweest bij de selectieprocedure. Dit heeft geleid tot een langer inkoopproces. In 2016 worden de volgende machines en wagens aangekocht:
 - Strooier 2012 (Stratos)(K) € 26.576;
 - Rioned rioolwagen 2014(K) € 24.000;
 - Nido StratosB08-24PAXN/ Rijwielpadstrooier (sectie br) € 29.000;
 - Veegmachine (32-sectie br) € 150.000.

3.4 Paragraaf Financiering en Treasury

Inleiding

Het doel van deze paragraaf is om de raad te informeren over het treasurybeleid en de beheersing van financiële risico's. Treasury is het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. Treasury houdt zich bezig met risico's die samenhangen met alle huidige en toekomstige kasstromen. Deze risico's komen voort uit zowel de financieringsbehoefte, als uit de mutaties van de bestaande portefeuilles zoals (vervroegde) aflossingen, herfinanciering en renteaanpassing.

Wet en regelgeving

Per 15 december 2015 is de wet Fido (Financiering Decentrale Overheden) aangepast. Een belangrijk uitgangspunt van de wet is dat men bedachtzaam om dient te gaan met publieke middelen. Dit betekent dat risicobeheersing van groot belang is.

In januari 2007 heeft de Raad van de gemeente Lansingerland de Financiële verordening gemeente Lansingerland vastgesteld, waarin onder andere de kaders zijn beschreven ten behoeve van treasury. In maart 2015 is deze verordening geactualiseerd. Deze vastgestelde kaders en de bevoegdheden en verantwoordelijkheden zijn verwerkt in het Treasurystatuut Lansingerland (geactualiseerd per 22 december 2015). Om daarnaast in te kunnen spelen op lopende ontwikkelingen en de renterisico's alsmede om een betere beheersing op het meerjarige beeld te krijgen is de nota rentebeleid 2015 opgesteld.

Relevante wetten en regelgeving:

- Wet Financiering Decentrale Overheden (Fido);
- Uitvoering Financiering Decentrale Overheden (Ufdo);
- Wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet HOF);
- Ministeriële regeling schatkistbankieren decentrale overheden;
- Regeling Uitzettingen en Derivaten Decentrale Overheden (Ruddo);
- Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV);
- Financiële verordening Lansingerland 2015;
- Treasurystatuut (2015);
- Nota Treasurystrategie (2015);
- Nota rentebeleid (2015).

Treasurybeleid

Primair richt het treasurybeleid zich op het waarborgen van financiële continuïteit door het resultaat en vermogen te beschermen tegen financiële risico's en de organisatie financierbaar te houden. Deze bescherming vindt plaats door de renterisico's en risico's uit financiële posities te onderkennen, waar mogelijk te vermijden en te spreiden. De gemeente onderscheidt een drietal doelstellingen van de treasuryfunctie:

1. Het verzekeren van duurzame toegang tot financiële markten tegen acceptabele condities;
2. Het beschermen van gemeentelijke vermogens- en (rente-)resultaten tegen ongewenste financiële risico's zoals renterisico's, koersrisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's en valutarisico's;
3. Het streven, binnen de kaders van wet- en regelgeving en binnen de bepalingen van het Treasurystatuut, naar een optimale financieringsstructuur en beheersing van de daarmee gemoeide kosten.

Bovenstaande doelstellingen leiden tot het zo nauwkeurig mogelijk op elkaar afstemmen van opgenomen en uitgezette gelden. Er wordt actief gebruik gemaakt van wettelijke mogelijkheden om passende financieringslasten te bewerkstelligen. Dit resulteert in het maximaal betrekken van de kasgeldlimiet bij

financieringsbeslissingen vanwege de flexibiliteit en lagere huidige rente van kortlopende geldleningen. Ook worden gelden alleen aangetrokken in euro's zodat er geen valutarisico's ontstaan.

Rentevisie

In de nota Rentebeleid 2015 is de "rentevisie" beschreven. Dit betekent dat een inschatting wordt gemaakt van het rentepercentage dat komende jaren moet worden betaald voor nieuw aan te trekken leningen op de kapitaalmarkt. Dit noemen we gemakshalve de rentevisie van de gemeente. Het betreft een duiding op hoofdlijnen van de in de toekomst te verwachten rente op de kapitaalmarkt en is daarmee geen instrument dat wordt gebruikt bij het daadwerkelijk aantrekken van leningen.

Een rentevisie is noodzakelijk om de meerjarenbegroting op te kunnen stellen. Vertrekpunt voor de meerjarenbegroting is de bestaande leningenportefeuille. Op basis van de looptijden en rentepercentages van de bestaande leningen kan eenvoudig worden bepaald hoeveel rente er komende jaren betaald moet worden op de bestaande leningen portefeuille. Aanvullend moet worden bepaald hoeveel herfinanciering er komende jaren aan de orde is en tegen welke rentepercentages we dat verwachten te kunnen doen.

In de nota rentebeleid is de raad een rentevisie vast te laten stellen die de ontwikkeling van de marktrente zo goed mogelijk duidt, maar waarbij een bepaalde voorzichtigheid in acht wordt genomen.

Actualisatie liquiditeitsbegroting en renteresultaat

Bij de begroting 2016 werd voor eind 2015 nog een liquiditeitsoverschot verwacht van circa € 25 miljoen. Uiteindelijk bedraagt het overschot eind 2015 circa € 55 miljoen en is daarmee ongeveer € 30 miljoen hoger.

Op hoofdlijnen is dit overschot als volgt veroorzaakt:

- Lagere uitgaven voor investeringen (B&O en onderwijs) dan geraamd voor 2015 € 6 mio;
- Lagere uitgaven voor de grondexploitatie dan geraamd voor 2015 € 12 mio;
- Hogere ontvangsten voor de grondexploitatie dan geraamd voor 2015 € 9 mio;
- Per saldo hogere inkomende kasstroom exploitatieposten 2015 € 3 miljoen.

Voor 2016 en 2017 betekent dit dat de rentelasten voor de gemeente naar verwachting lager zullen zijn. We hoeven in 2016 op basis van de huidige inzichten (nog) geen nieuwe leningen aan te trekken. Anderzijds belasten we minder rente door naar de grondexploitatie omdat de boekwaarde van de Projecten lager is dan verwacht in de begroting 2016.

Om hier meer inzicht in te krijgen is het noodzakelijk om na te gaan welk deel van de lagere investeringen voor de investeringen/grondexploitatie en hogere inkomsten grondexploitatie structureel zijn (bijv. door hogere prijzen c.q. aanbestedingsvoordelen) en welk deel tijdelijke verschillen zijn (uitgaven die alsnog in 2016 worden gedaan of ontvangsten die in 2015 zijn binnen gekomen, maar in latere jaren zijn begroot).

Tabel 3.4.1 Analyse leningportefeuille t.b.v. gemeente Lansingerland

Stand per ultimo 31 december 2015

bedragen x € 1.000

Resterende looptijd	Rente					Eindtotaal
	1,5% < > 2,5%	2,5% < > 3,5%	3,5% < > 4,5%	4,5% < > 5,5%	5,5% < > 6,5%	
0 tot 2 jr.	20.000	75	0	22.000	0	42.075
2 tot 4 jr.	0	0	1.688	17.000	408	19.096
4 tot 6 jr.	20.000	35.000	0	0	0	55.000
6 tot 8 jr.	0	50.000	0	7.000	0	57.000
8 tot 10 jr.	60.000	0	0	0	0	60.000
meer dan 10 jr.	36.219	20.000	37.299	0	0	93.518
	136.219	105.075	38.987	46.000	408	326.689

Risicobeheer

Bij het risicobeheer staat het risicoprofiel van de gemeente ten aanzien van treasury centraal. De risico's vallen in de volgende soorten uiteen:

- Renterisico's op vaste en vlottende schuld (opgenomen geld);
- Liquiditeitsrisico's;
- Kredietrisico.

Het renterisico treedt op bij het aantrekken van nieuw geld. Wij beperken deze risico's doordat wij dagelijks de renteontwikkeling monitoren. Met behulp van een regelmatig geactualiseerde liquiditeitsprognose wordt de geldbehoefte gevolgd en tijdig afgedekt. Het risico dat op enig moment geen geld beschikbaar zou zijn, is volgens onze geldverstrekkers voor gemeenten verwaarloosbaar.

Renterisico op kortlopende schuld: de kasgeldlimiet

Het renterisico op kortlopende schuld wordt beoordeeld aan de hand van de kasgeldlimiet als percentage van het begrotingstotaal. Om een grens te stellen aan korte financiering (rentetypische looptijd tot één jaar) is in de Wet fido de kasgeldlimiet opgenomen. Juist voor korte financiering geldt dat het renterisico aanzienlijk kan zijn. Fluctuaties in de rente bij korte financiering hebben namelijk direct een relatief grote invloed op de rentelasten. De kasgeldlimiet wordt berekend als een percentage van het totaal van de jaarbegroting van de gemeente bij aanvang van het jaar. In de Wet fido wordt de gemiddelde korte financiering (de netto vlottende schuld) per drie maanden getoetst aan de kasgeldlimiet. Hiertoe wordt het gemiddelde genomen van de korte financiering op de eerste dag van de drie kalendermaanden in een kwartaal.

De omvang van de kasgeldlimiet is 8,5% van het begrotingstotaal. Het begrotingstotaal is € 131,3 miljoen, hetgeen een kasgeldlimiet oplevert van € 11,2 miljoen.

De toets op de kasgeldlimiet voor 2015 ziet er voor de vier kwartalen van 2015 als volgt uit:

Tabel 3.4.2 Toets op kasgeldlimiet 2015

bedragen x € 1.000

bedragen x € 1.000			1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.
1.	Vlottende korte schuld	maand 1	11.500	37.000	0	0
		maand 2	22.000	32.000	0	0
		maand 3	35.000	0	0	0
2.	Vlottende middelen	maand 1	-9.447	731	19.681	26.615
		maand 2	-2.276	-3.271	25.331	6.928
		maand 3	229	18.504	24.222	9.532
3.	Netto vlottende schuld (+), danwel overschot vlottende middelen (-)	maand 1	20.947	36.269	-19.681	-26.615
		maand 2	24.276	35.271	-25.331	-6.928
		maand 3	34.771	-18.504	-24.222	-9.532
4.	Gemiddelde netto vlottende schuld (+), danwel gemiddelde overschot vlottende middelen (-)		26.665	17.679	-23.078	-14.358
5.	Kasgeldlimiet		11.163	11.163	11.163	11.163
6a.	Ruimte onder kasgeldlimiet		0	0	34.241	25.521
6b.	Overschrijding kasgeldlimiet		15.502	6.516	0	0
7.	Begrotingstotaal (*)		131.326	131.326	131.326	131.326
8.	Percentage vastgesteld per min. regeling	8,50%				
9.	Kasgeldlimiet		11.163	11.163	11.163	11.163

Renterisico op vaste schuld: de renterisiconorm

In het kader van de wet Fido wordt jaarlijks de renterisiconorm vastgesteld. Het doel van de renterisiconorm is spreiding in de leningenportefeuille waardoor mogelijke renterisico's worden beperkt. Hierin wordt dan specifiek gekeken naar de momenten waarop renteherziening of herfinanciering plaatsvindt.

De renterisiconorm wordt bepaald op 20% van het begrotingstotaal per 1 januari. Het begrotingstotaal is € 131,326 miljoen, hetgeen een renterisiconorm oplevert van € 26,265 miljoen voor 2015. Dit betekent dat maximaal € 26,265 miljoen nieuw kapitaal kan worden aangetrokken.

In voorgaande begrotingen en jaarrekeningen is aangegeven dat Lansingerland de renterisiconorm overschrijdt. Ook voor 2016 kunnen wij nog niet aan deze norm voldoen. De huidige leningportefeuille kan namelijk niet zonder hoge kosten worden aangepast. Wanneer herfinanciering aan de orde is zal bij het afsluiten van nieuwe leningen de renterisiconorm in acht worden genomen. Dit doen we door in beginsel voor nieuwe leningen te kiezen voor lineaire leningen.

Kredietrisico's

De gemeente Lansingerland loopt zelf ook risico bij het verstrekken van gelden. Afhankelijk van het type instelling kan een zeker risico worden bepaald. De verstrekte leningen kunnen verdeeld worden in verstrekte leningen en garantstellingen.

<i>Tabel 3.4.3 Specificatie verstrekte leningen</i>	<i>bedragen x € 1.000</i>
Aard / Omschrijving garantieleningen	Restant 31-dec-2015
Woningbouwcorporaties	4.416
Overige verbonden partijen	45
Totaal	4.461

Garantstellingen en borgstellingen

Aan verenigingen en enkele zorginstellingen zijn garantstellingen en waarborgen afgegeven. Deze financieringen zijn door onze gemeente gewaarborgd in het kader van het maatschappelijk belang van door hen gedane investeringen. Daarnaast zijn achtervangovereenkomsten afgesloten met de stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Deze borgstellingen hebben betrekking op het aantrekken van vaste langlopende leningen door woningstichtingen voor (her)financiering van al bestaande gewaarborgde geldleningen. Nieuwe kapitaaluitbreidingen van woningcorporaties worden door hen zelf aangetrokken met een borgstelling in de vorm van een achtervangovereenkomst tussen de gemeente en het WSW. WSW neemt de betaalverplichtingen voor een lening over wanneer de corporatie (ondanks de voordelige financieringsvoorwaarden) de rente en aflossing op een door WSW geborgde lening niet meer kan betalen. Alleen als WSW deze betaalverplichting niet uit de overige buffers in de zekerheidsstructuur kan voldoen, moeten Rijk en gemeenten bijspringen.

In 2014 is de overeenkomst met het WSW, waarbij de gemeente Lansingerland als achtervang dient voor leningen van het WSW ten behoeve van woningbouwcorporatie 3B-Wonen, onder dezelfde voorwaarden verlengd. Deze overeenkomst is zodoende gemaximeerd tot € 100 miljoen met een looptijd van 5 jaar.

Ten slotte zijn er gemeentegaranties onder de Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW). Deze stichting is in 1995 verzelfstandigd onder de naam Nationale Hypotheek Garantie (NHG). De stichting staat borg voor de verstrekking van bepaalde hypotheekleningen aan particulieren. Sinds 1 januari 2011 is de achtervang van nieuwe hypotheekleningen geheel naar het rijk geschoven, waardoor jaarlijks het totale bedrag aan gewaarborgde geldleningen afneemt met de door particulieren gedane aflossingen.

Per 31 december 2015 bedraagt het totaal van gewaarborgde geldleningen € 222,7 miljoen. Dit is als volgt opgebouwd:

Tabel 3.4.4 Specificatie waarborgsommen en garantieleningen

bedragen x € 1.000

Aard / Omschrijving garantieleningen	primaire zekerheid	secundaire zekerheid	tertiaire zekerheid	oorspronkelijk bedrag	restant 31-12-2014	restant 31-12-2015
Garantiefonds WSW	woningbouwver.	WSW	gem.(50%)	196.232	186.345	181.484
Garantiefonds SWS	sportver.	SWS	gem.(50%)	118	94	87
Hypotheke particulieren	particulier	WEW	gem.(50%)	16.198	11.085	9.510
Hypotheke personeel	personeel	gem.(100%)	-	747	652	608
Onderwijsinstellingen	instelling	gem.(100%)	-	33.600	30.160	29.520
Overige instellingen	instelling	gem.(100%)	-	3.346	1.836	1.484
Totaal				250.241	230.172	222.693

De gemeente Lansingerland verstrekt enkel garantstellingen wanneer er zekerheden (onderpand) door de garantieaanvrager overlegd kan worden. In aanloop naar de jaarrekening 2015 is contact geweest met alle instellingen voor een specifieke onderbouwing van de verschillende restantschulden. In de jaarrekening zijn deze cijfers conform verwerkt.

Met betrekking tot de Nationale Hypotheek Garantie wordt er jaarlijks door de Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen een liquiditeitsprognose opgesteld. Aan de hand hiervan krijgt de gemeente inzicht in mogelijke toekomstige aanspraak op de achtervangfunctie. Op basis van deze liquiditeitsprognose verwacht de Stichting WEW geen aanspraken op de achtervangfunctie.

De garantie inzake de hypotheke van personeel betreffen een drietal hypotheekleningen afgesloten bij het Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel (HvO), dochteronderneming van de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Enkele jaren geleden is hiermee gestopt. Dit betreft derhalve een aflopende post.

3.5 Paragraaf Bedrijfsvoering

Algemeen

Het jaar 2015 stond vooral in het teken van het gecontinueerde preventieve toezicht door de Provincie en het oppakken van de aanbevelingen die de Provincie heeft gedaan in haar toezichtsbrief voor 2015. Hoewel de begroting 2015 formeel wel voldeed aan de eisen voor repressief toezicht besloot de provincie op grond van drie bemerkingen het preventieve toezicht te continueren. In 2015 is hard gewerkt om deze bemerkingen op te lossen. Dit is ook gelukt. De Raad heeft bij de Kadernota 2015 tot een concreet bezuinigingspakket besloten waarbij de voorgenomen taakstelling om oplopend tot € 3 miljoen te bezuinigen in 2018 concreet is ingevuld. Daarnaast heeft de Raad via het vaststellen van de nota rentebeleid besloten tot een andere administratieve verantwoording van de Niet In Exploitatie Genomen Gronden (NIEGG) Wilderszijde die voldoet aan de eisen van de Provincie. Tot slot zijn de beheerplannen 2013-2016 herijkt aan de hand van de reeds eerdere besloten bijstelling van de beeldkwaliteit openbare ruimte van niveau B naar C. De in november 2015 door de Raad vastgestelde begroting 2016-2019 bevatte de uitkomsten van de hiervoor genoemde punten. De begroting 2016 is structureel sluitend en de algemene reserve is positief. Op basis van deze begroting heeft de Provincie eind december 2015 laten weten dat de gemeenten daarom weer onder repressief toezicht komt.

In 2015 dienden zich ook verschillende ontwikkelingen aan die een effect (gaan) hebben op de bedrijfsvoering en in 2015 ook al de nodige (extra) inzet hebben gevraagd van de organisatie:

- In 2015 is een vernieuwing van het BBV aangekondigd, die naar verwachting met terugwerkende kracht per 1 januari 2016 in werking treedt; vooruitlopend hierop is in beeld gebracht wat de financiële impact is van het BBV en is dit toegelicht in de begroting 2016;
- Gemeenten zijn per 1 januari 2016 Vennootschapsbelastingplichtig (Vpb) voor hun ondernemingsactiviteiten geworden; in 2015 zijn door de organisatie en twee externe bureaus de effecten van de Vpb in beeld gebracht en zijn de uitkomsten gepresenteerd aan de Raad;
- Per 1 januari 2016 geldt de meldplicht datalekken, eind 2015 is een interne procedure hiervoor opgesteld en vastgesteld; daarnaast is opdracht gegeven om een register aan de leggen van de privacygevoelige informatie binnen de gemeente, op welke wijze deze worden verwerkt en beveiligd. Afronding hiervan volgt in 2016;
- In een VNG-resolutie hebben gemeenten zich uitgesproken vanaf 2017 te voldoen aan de zogenoemde Baseline informatiebeveiliging gemeenten (BIG). Als onderdeel van het traject om als gemeenten hier in 2017 aan te kunnen voldoen is in 2015 een gemeentebrede risico-analyse uitgevoerd op de informatiebeveiliging en een data classificatie. Op basis hiervan is een plan van aanpak voor 2016 gemaakt;
- Implementatie van de drie decentralisaties. Op het gebied van inkoop, contractmanagement, verantwoording en (interne) controle is hier veel werk uit voort gekomen.
- Externe accountants stellen zwaardere eisen aan de voorbereiding en onderbouwing van de jaarrekening. Met name op het gebied van grondexploitaties en verbonden partijen. Dit heeft tot gevolg dat er een aantal aanvullende (interne) controles is uitgevoerd en zogenoemde position papers zijn opgesteld;
- Alle gemeenten hebben een intern onderzoek moeten doen naar een 'Veilig Suwinet'. De eisen die gesteld worden aan de beveiliging zorgen voor extra documentaties, controles en vastleggingen gedurende het jaar.

Al met al merken we dat de druk op de bedrijfsvoering en daarmee de overhead toeneemt. Dit is een (landelijke) ontwikkeling die naar verwachting de komende jaren nog aanhoudt.

Wat hebben we bereikt

Planning & Control

Om een organisatie op koers te houden en de noodzakelijke bezuinigingen te realiseren is een goed werkend systeem van planning & control een belangrijke randvoorwaarde; hieruit vloeit immers informatie voort die het college nodig heeft om het dagelijkse bestuur van de gemeente vorm te geven. Het steeds meer in control zijn op de financiële uitkomsten blijft een belangrijk aandachtspunt daarbij. Dat betekent dicht op de financiële ontwikkelingen zitten, scherp zijn naar jezelf en naar elkaar, onderzoeken uit (laten) voeren wanneer zaken onduidelijk zijn en verwachte/gerealiseerde mutaties ook zo snel mogelijk aan de Raad melden.

Wat hebben we bereikt in 2015

- Nieuwe verordening ex artikel 212a is door de gemeenteraad vastgesteld; de nieuwe verordening bevat een aantal bepalingen die de Raad (meer) moeten ondersteunen bij haar kaderstellende en controlerende rol op onderwerpen zoals de grondexploitaties, de lening portefeuille en de informatiebeveiliging;
- In 2015 zijn de nota rentebeleid en de nota garantstellingen vastgesteld;
- De drie decentralisaties zijn opgenomen in de (financiële) systemen en er zijn managementrapportages ontwikkeld. De raad is via kwartaalrapportages en presentaties geïnformeerd;
- Voorbereidingen zijn getroffen voor implementatie van het nieuwe BBV en de Vpb;
- Aan de hand van liquiditeitsprognoses wordt de ontwikkeling van de liquiditeitsbehoefte gemonitord. Op basis hiervan is in 2015 de nota treasurybeleid vastgesteld en zijn kaders geformuleerd waarbinnen de gemeente financiering kan aantrekken;
- De instrumenten waarmee de investeringskredieten openbare ruimte worden beheerst zijn uitgebreid en er zijn afspraken gemaakt over wanneer, welke financiële afwijkingen worden signaleerd en gerapporteerd. Ook zijn de financiële systemen op onderdelen opnieuw ingericht en zijn extra mogelijkheden binnen deze systemen benut om de beheersing van de kredieten eenvoudiger te maken (minder extracomptabele vastleggingen).

Audit en AO/IB

Er is in de organisatie een nadrukkelijke scheiding aangebracht tussen de beslissende en financieel beleid makende rol en de toetsende en controlerende rol. De eerste rol is belegd bij de vakafdelingen en de afdeling Financiën. De toetsende en controlerende rol is nadrukkelijker belegd bij de Concernstaf. De concerncontroller heeft een organisatorisch onafhankelijke positie in de organisatie. De concerncontroller voert interne controles uit zowel op de rechtmatigheid als doelmatigheid, begeleid onderzoeken en voert deze in diverse gevallen ook uit en ondersteunt de gemeentesecretaris bij de 'in control' gesprekken. Ook werkt de Concernstaf samen met de accountant om interne controles uit te voeren als voorbereiding op de controle van de jaarrekening.

Wat hebben we bereikt in 2015

- De reguliere verbijzonderde interne controles (VIC) voor rechtmatigheid zijn uitgevoerd. Over het algemeen is de rechtmatigheid van de financiële beheers handelingen voldoende geborgd in de organisatie;
- In het kader van de doelmatigheidsonderzoeken (ex art. 2.13a GW) is een onderzoek uitgevoerd naar de onderbouwing en kostendekkendheid van de leges en heffingen in de gemeente Lansingerland. Op basis van de eerste bevindingen van dit onderzoek is intern een verdiepend onderzoek gedaan naar de ramingen voor de afvalverwerking en -verwijdering en heeft naar aanleiding hiervan een forse bijstelling van de begrote lasten plaatsgevonden. Naar aanleiding van deze lagere verwachte lasten zijn met ingang van 2016 de tarieven voor de afvalstoffenheffing verder verlaagd. Het onderzoek is, mede door het hiervoor genoemde aanvullende interne onderzoek, pas in 2016 afgerond;

- In het kader van informatieveiligheid zijn op verschillende onderdelen in de organisatie wettelijke audits uitgevoerd (digiD, Basisregistraties Adressen en Gebouwen (BAG) en reisdocumenten);
- Er is onderzoek gedaan naar het ‘Veilig gebruik van Suwinet’. Conclusie is dat de gemeente Lansingerland over de periode tot 1 september 2015 aan zes van de zeven getoetste normen voldeed. Inmiddels zijn acties ondernomen zodat wij nu ook voldoen aan de laatste norm (vastleggen van uitgevoerde controles en de acties die hieruit voortvloeien);
- Op verzoek van de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Groenzoom hebben de controllers van de gemeente Lansingerland en Pijnacker-Nootdorp een extern onderzoek begeleid en laten uitvoeren naar een aantal omissies in de administratie en financiële prognoses van de GR Groenzoom. Op basis van dit onderzoek zijn een aantal aanbevelingen geformuleerd;
- In het verlengde van het onderzoek naar de GR Groenzoom is ook door Gr Bleizo en GR Hoefweg een (intern) onderzoek uitgevoerd naar de kwaliteit van de financiële beheersing. De concerncontroller van de gemeente Lansingerland heeft deze onderzoeken ‘gereviewd’ en een aantal aanbevelingen gedaan naar aanleiding van de uitkomsten van de onderzoeken.

Organisatie en personeel

In 2015 is ultimo 31-12- 2015 de bezetting 295,69 fte (excl. Griffie en stagiaires)¹¹ en de toegestane formatie (excl. stagiaires en Griffie) 320,15 fte¹². Dat betekent dat we met betrekking tot onze formatie prudent met de toegekende middelen zijn omgegaan. Het bedrag dat we hebben uitgegeven aan inhuur is de afgelopen jaren gedaald van € 9,6 miljoen naar een voor 2015 begroot inhuurbudget van € 2,9 miljoen. De realisatie 2015 is uiteindelijk ruim € 2,5 miljoen¹³.

Voor 2016 is de toebedeelde formatie voor 2016 323,64 fte en voor inhuur is € 1,6 miljoen¹⁴ beschikbaar. De formatie van de decentralisaties is definitief gemaakt. Het aantal fte per 1.000 inwoners neemt nog steeds gestaag af.

	1-1-2011	1-1-2012	1-1-2013	1-1-2014	1-1-2015	1-1-2016
Door directie toegestane formatie in fte	358	356	338	322	321	324
Aantal inwoners per 1/1	54.081	55.270	56.512	57.137	58.133	59.039
Aantal fte per 1000 inwoners	6.62	6.44	6.00	5.64	5.52	5.48

In de jaarrekening 2015 werd al geconstateerd dat de afname van het aantal fte’s sinds 2011 ook een keerzijde heeft. De taken die gedaan moeten worden door een toch beperkte groep medewerkers nemen eerder toe dan af. Voor dit jaar zijn dat bijvoorbeeld het werk rondom de opvang van de vluchtelingen in Lansingerland en alle activiteiten rond Burgerparticipatie en in het Sociaal Domein. Daarnaast constateren we dat er soms (te) lang vacatures openstaan waardoor gaten vallen die door de eigen mensen moeten worden gedicht. Medewerkers tonen binnen de gemeente desondanks grote inzet en betrokkenheid.

Daarnaast zien we dat het ziekteverzuim nog iets hoger blijft dan de gewenste norm van 5%. Over het jaar 2015 bedraagt het gemiddelde ziekteverzuimpercentage 5,29% (excl, zwangerschap en Griffie). We constateren gelukkig wel een forse verbetering in vergelijking met de verzuimpercentages in 2014 (7,07 %) en 2013 (6,7%)¹⁵. Hopelijk zet deze verbetering ook het komend jaar door.

Het is daarnaast verheugend te constateren dat er ook een kentering heeft plaatsgevonden met betrekking tot het voor een goed organisatieklimaat ook belangrijke onderwerp “opleiding en ontwikkeling “. Waar er in de afgelopen jaren sprake was van onderbenutting op het gebied van professionaliseringsbudgetten is er

¹¹ Kengetallen 2015 PIMS bezetting per 31- 12- 2015

¹² DT besluit 18 december 2014 (T14.19914)

¹³ Conform opgave CC febr 2016

¹⁴ DT besluit 14 dec 2015 (T15.18594)

¹⁵ Kengetallen 2015 PIMS bezetting per 31- 12- 2015

in 2015 zelfs sprake van een kleine overschrijding. Dat betekent dat we -ondanks de druk op medewerkers- toch willen en moeten blijven investeren in professionalisering van de eigen medewerkers. Niet in de laatste plaats om ze inzetbaar en bekwaam te houden.

We constateren dat de in- en uitstroom van medewerkers de laatste maanden van 2015 veel aandacht en energie vergen. Duidelijk is dat de arbeidsmarkt aantrekt en dat merken we ook in de wervingsinspanningen en mobiliteit van eigen medewerkers. We hebben inmiddels een aantal moeilijk vervulbare vacatures. Beide bewegingen kunnen ertoe leiden dat we dat we wellicht voor 2017 meer willen en moeten investeren in het opleidings- en wervingsbudget voor personeel.

Wat hebben we daarvoor in 2015 gedaan?

- De boventalligheid is verder teruggebracht naar 2 boventallige medewerkers die beiden in een herplaatsingstraject zitten;
- Het ziekteverzuim (5,29%) is in 2015 gedaald. Het kortdurend verzuim is gedaald (van 3,67% in 2014 naar 3,03% in 2015) en de verzuimfrequentie is iets gestegen maar nog onder de norm. De norm is 1,38, realisatie in 2014 1,31 en in 2015 1,33. Het zwaartepunt van het verzuim blijft het moeilijker beïnvloedbare langdurige verzuim. Dit vergt voortdurende aandacht van management, bedrijfsarts en P&O;
- De rechtspositionele gevolgen van het nieuwe beloningshoofdstuk in de rechtspositieregeling ambtenaren (CAR-UWO) zijn doorgevoerd;
- De verdere digitalisering van het HRM-systeem (Youpp) heeft geleid tot het verstrekken van digitale loonstroken en een dashboard HR-analytics waarmee managers realtime personele kengetallen kunnen raadplegen. Daarnaast kunnen medewerkers zelf een aantal basis-registratiegegevens in de personeelsadministratie raadplegen en wijzigen;
- Er zijn gedurende het jaar een aantal inspirerende gezamenlijke themabijeenkomsten geweest met teamleiders en MT;
- Opstart “creatieve dialoog”; een manier van werken die kan bijdragen aan het creatief benaderen van vraagstukken binnen de organisatie;
- Er heeft een aanbesteding plaatsgevonden van alle juridische dienstverlening die naar verwachting zowel financieel als kwalitatief voor alle afdelingen vruchten zal afwerpen;
- Onderzoek naar en check op Privacy en informatiebeveiliging binnen Lansingerland ingericht.

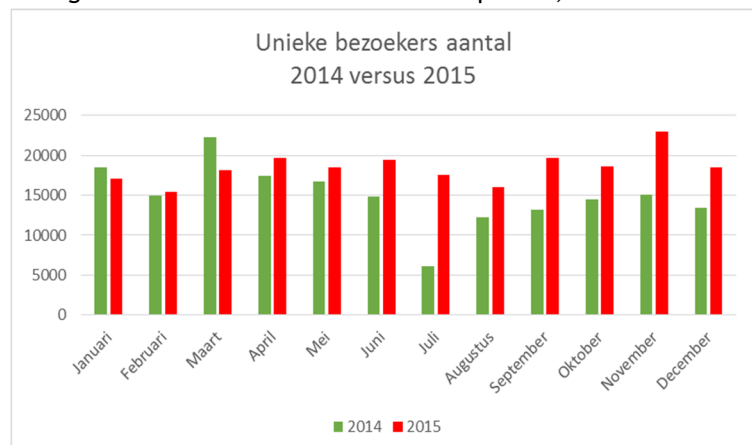
Communicatie

Communicatie heeft zich in 2015 steeds meer gericht op de strategische communicatie advisering vanuit de politiek-bestuurlijke speerpunten van het college, de profilering van het college en van Lansingerland. We zetten de communicatie meer gebundeld in op strategisch gekozen momenten met strategisch gekozen middelen. Vanwege de zichtbaarheid in de samenleving blijft de operationele communicatie ook van belang. Het college geeft maandelijks een persconferentie over actuele beleidsonderwerpen, zodat inwoners weten wat er binnen de gemeente speelt en wat dit voor hen betekent.

Wat hebben we daarvoor in 2015 gedaan?

- Via internet, de gemeentenieuwsbrief, gemeentenieuws, twitter en facebook en ons eigen Youtube kanaal houden we onze inwoners op de hoogte van wat er speelt. Per 1 januari 2016 houdt Gemeentenieuws op te bestaan, we leveren nog wel content aan de lokale kranten;
- We hebben een duidelijke infographic gemaakt om onze inwoners de inkomsten en uitgaven uit de begroting op een publieksvriendelijke manier uit te leggen;
- In juni hebben we de week van het huwelijk georganiseerd samen met de trouwaccommodaties. Tien stellen hebben een arrangementen aangeboden gekregen. Er is veel landelijke media-aandacht voor geweest, onder meer Libelle, het Parool en Dagblad van het Noorden;
- Voor de profilering van Lansingerland is er een door communicatie georganiseerd bezoek geweest aan Yangling, Qingdao en Shougang in China;
- Samen met De Heraut en reclamebureau Lansingerland hebben we de fototentoonstelling ‘Groeten uit Lansingerland’ georganiseerd;

- De nieuwe burgemeester is op 14 september feestelijke ontvangen in de aanwezigheid van honderden schoolkinderen. Op die dag vond ook de installatie in de raad plaats.;
- De website wordt door de gespecialiseerde web redacteurs up-to-date gehouden. Onze facebookaccounts worden steeds meer gebruikt;
- We hebben 3.702 volgers op twitter;
- Op werkdagen reageren we zo snel mogelijk op relevante twittervragen en opmerkingen van de inwoners. In ieder geval is er binnen vier uur contact geweest om tot een antwoord of oplossing te komen. In het weekeinde is de webcare met name gericht op de dringende vragen en calamiteiten;
- Er is een nieuwe internetsite ontwikkeld voor bedrijventerreinen;
- Eind februari is het sociaal intranet in gebruik genomen, waarmee mede het integraal werken wordt bevorderd. Er zijn ruim 60 teams waar medewerkers informatie en documenten kunnen delen en met elkaar in discussie kunnen gaan;
- Het mobiliteitsplan geldt als pilot voor het BOB-model (Beeldvorming, Oordeelsvorming, Besluitvorming). Communicatie is nauw betrokken geweest het opzetten van deze pilot;
- De raad heeft met ondersteuning van communicatie in elke kern een inloopavond georganiseerd voor de mogelijke noodopvang voor 3 maanden tot 1 jaar voor vluchtelingen;
- Voor de noodopvang van 80 vluchtelingen in de Sterrenhal is het crisisteam opgezet. Er zijn inloopen en bedankavonden georganiseerd, bewonersbrieven geschreven, Q&A's gemaakt, oproepen gedaan voor spullen en er is een liveblog bijgehouden. Twitter en Facebook bleken echt van meerwaarde.

Inkoop en aanbestedingen

In 2015 hebben we flinke stappen gezet met het breder borgen van inkoop in de organisatie. Inkoop is immers niet iets van de inkoopadviseurs alleen, maar voor iedereen die een inkoopovereenkomst aangaat. De inkoopadviseurs worden steeds meer gezien als strategische partners van de inhoudelijke afdelingen. Door kennisoverdracht over en weer zijn adviezen steeds beter toegespitst op het vakgebied en de ontwikkelingen in de markt. Diverse standaarddocumenten en sjablonen zijn opgesteld waarmee we de uitgangspunten uit het Inkoop- en aanbestedingsbeleid in de uitvoering borgen en de organisatie wordt gefaciliteerd in het doorlopen van inkoopprocessen. Daarnaast draagt het bij aan uniform werken met als gevolg efficiëntie en een eenduidige uitstraling naar buiten.

Voor het succesvol implementeren van contractbeheer en -management in de gehele organisatie (invoering 2017) is een notitie inclusief plan van aanpak opgesteld. Ondertussen is er al advisering, ondersteuning en opleiding geweest in de organisatie op het gebied van contractmanagement.

Wat hebben we daarvoor in 2015 gedaan?

Naast het bieden van ondersteuning bij aanbestedingstrajecten en inkoop- en rechtmatigheidsvraagstukken, hebben we onder andere deze resultaten behaald:

- We hebben een spendanalyse (oftewel kwantitatieve inkoopanalyse) over 2014 gemaakt, zowel organisatiebreed als per afdeling. Hiermee hebben we meer inzicht gegeven in onder andere de uitgaven, het aantal leveranciers, het aantal facturen, etc.;
- We hebben standaard aanbestedingsleidraden opgesteld voor Europese, Nationale en meervoudig onderhandse aanbestedingen;
- We hebben een stevige positie in het Platform Duurzaam Inkopen van de MRDH. Hierbij is de focus kennisuitwisseling, delen van best practices en eventuele samenwerking in duurzame projecten.

Naast duurzaamheid in de zin van milieuaspecten, is binnen dit platform ook aandacht voor duurzame inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt;

- We hebben een startnotitie met plan van aanpak opgesteld voor de komende 2 jaar voor het implementeren van contractbeheer en contractmanagement
- We hebben incompany opleidingen georganiseerd op het gebied van Contractmanagement in het Sociaal Domein en het Aanbesteden van Werken (gunning op basis van EMVI (economisch Meest Voordelige Inschrijving), hulpmiddelen om meerwerk te voorkomen, mogelijkheden aanbestedingsmethodieken);

We hebben samengewerkt met gemeenten uit de regio; dit varieert van kennisdeling tot gezamenlijk aanbesteden.

Huisvesting, facilitaire zaken en Documentaire Informatievoorziening (DIV)

Ook in het afgelopen jaar hebben we de organisatie weer ondersteuning geboden op facilitair gebied. In het dagelijkse facilitaire werk dragen we er zorg voor dat de collega's zich kunnen richten op hun primaire werkzaamheden. Naast het gebruik van het gemeentehuis door de eigen organisatie geven we uitvoering aan het vastgoedbeleid door het fungeren als eerste contactpersoon van de huurders van het kantoorgebouw en het verhuren van de openbare ruimten voor incidentele evenementen/activiteiten. De bezuinigingstaakstellingen voor 2015 hebben we gerealiseerd.

We ondersteunen de organisatie van 's morgens vroeg (openen) tot 's avonds laat (vergaderingen) wat veel uren beslaat. De werkzaamheden hebben we uitgevoerd met een zeer krappe bezetting (vanwege pensioen en langdurig ziekteverlof).

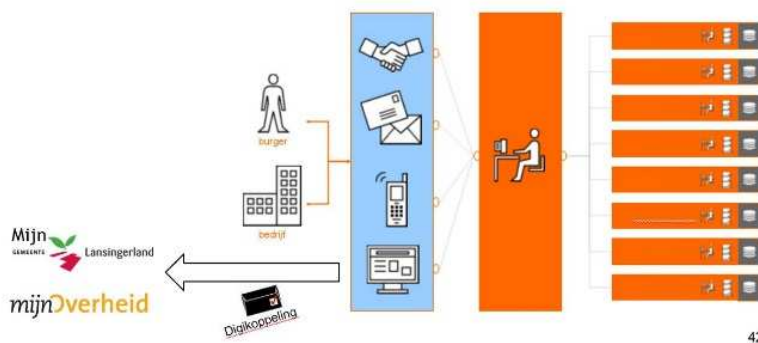
Ook in 2015 is de stijgende lijn van de afgelopen jaren in de kwaliteit van het archief- en informatiebeheer binnen onze organisatie verder doorgezet. In het meest recente archiefinspectierapport (april 2015) concludeert de gemeentearchivaris dat het informatiebeheer van goede kwaliteit is en sinds de vorige inspectie een nog hoger niveau heeft bereikt.

De inzet van DIV-accountmanagers heeft o.a. geleid tot een hogere bereidheid van medewerkers om documenten in het documentmanagementsysteem (DMS) op te nemen. De medewerkers kunnen daardoor steeds beter vertrouwen op het DMS als gezaghebbende bron van bewijs en informatie.

Wat hebben we daarvoor in 2015 gedaan?

- Het kwaliteitsniveau van de facilitaire organisatie is grotendeels gehandhaafd ondanks de bezuinigingen;
- Diverse evenementen hebben plaatsgevonden in het gemeentehuis, zoals het concert in het kader van 70 jaar bevrijding, het ouderenconcert (LanZingt), de openluchtbioscoop, de woonbeurs en de ontvangst/installatie van de nieuwe burgemeester. Daarnaast zorgden we voor het inrichten van exposities in de publiekshal;
- We hebben een kwaliteitssysteem voor informatiebeheer opgesteld, waarmee we de kwaliteit van ons archief- en informatiebeheer kunnen monitoren en verbeteren. Onze organisatie is daarmee wederom voorloper in de regio;
- Samen met de afdeling Financiën en Applicatiebeheer is de digitalisering en substitutie van inkomende facturen gerealiseerd;
- Er is een vervolg gemaakt met scanning-on-demand. Door deze digitalisering van fysieke bouwdoSSIers kunnen meldingen steeds sneller en efficiënter worden afgehandeld. Zowel medewerkers als inwoners worden sneller geholpen;
- Evenals de website worden nu ook de digitale raads- en commissieagenda's gearchiveerd conform wet- en regelgeving. Dit archief is voor iedereen raadpleegbaar via de gemeentelijke website;
- De fysieke (101 meter) en digitale doSSIers die dit jaar in aanmerking kwamen voor vernietiging zijn tijdig vernietigd.

ICT en automatisering

In 2015 hebben we de eerste stappen gezet om beter gegevens te kunnen uitwisselen met interne applicaties maar ook met externe landelijke voorzieningen (bijvoorbeeld Mijn Overheid). We zijn begonnen met de implementatie van de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) en zijn aangesloten op de Basisregistratie

Kadaster (BRK). Hiermee voldoen we aan verplichtingen vanuit de centrale overheid. We hebben een helder beeld gevormd (inclusief marktorientatie) van de mogelijkheden van een zaakstelsel en hoe wij deze willen inzetten in de organisatie. Doelstelling is het optimaliseren van de digitale dienstverlening aan onze inwoners en het (nog) efficiënter werken binnen de organisatie. In 2015 hebben we ook visie gevormd voor de toekomst van onze informatisering en automatisering. Deze visie wordt vertaald in een informatiebeleidsplan 2016 - 2020 begin Q2 2016.

Wat hebben we nog meer in 2015 gedaan?

- E-factureren en digitale factuurherkenning is ingevoerd;
- GWS4all en Suite4Sociale Regie zijn gekoppeld;
- Handmatige koppeling gelegd met de Collectieve Opdracht Routeer Voorziening (CORV) (Raad voor de kindbescherming, wettelijke verplichting 3D's);
- We wisselen periodiek kennis uit met gemeente Pijnacker-Nootdorp en Zoetermeer;
- We hebben softwarecatalogus.nl gevuld en houden deze 2 keer per jaar bij;
- Bekendmakingen zijn in de Lansingerland App opgenomen;
- Additionele vergunningprocessen (bezwaar op leges, intrekken vergunningen) gedigitaliseerd;
- We zijn ver gevorderd met de aanbesteding van nieuwe opslag (storage) en servers (in verband met einde economische levensduur) die in 2016 wordt gegund;
- Er zijn veel formulieren digitaal beschikbaar gemaakt op de website.

Informatiebeveiliging

Met ingang van de jaarstukken 2015 besteden we, op grond van de financiële verordening, in de paragraaf bedrijfsvoering apart aandacht aan informatiebeveiliging binnen de gemeente.

- In een VNG-resolutie hebben gemeenten zich uitgesproken vanaf 2017 te voldoen aan de zogenoemde Baseline informatiebeveiliging gemeenten (BIG). Als onderdeel van het traject om als gemeenten hier in 2017 aan te kunnen voldoen is in 2015 een gemeentebrede risico-analyse uitgevoerd op de informatiebeveiliging en een dataclassificatie. Op basis hiervan is een plan van aanpak voor 2016 gemaakt;
- Per 1 januari 2016 geldt de meldplicht datalekken. Eind 2015 is een interne procedure hiervoor opgesteld en vastgesteld; daarnaast is opdracht gegeven om een register aan te leggen van de privacygevoelige informatie binnen de gemeente, op welke wijze deze wordt verwerkt en beveiligd. Ook partijen die voor/namens de gemeente gegevens verwerken worden hierin betrokken (in het kader van afsluiten en actualiseren van zogenoemde bewerkersovereenkomsten). Afronding hiervan volgt in 2016;
- In het kader van informatieveiligheid zijn op verschillende onderdelen in de organisatie wettelijke audits uitgevoerd (digiD, BAG, BRP en reisdocumenten). Op basis van deze audits scoorden wij voldoende.
- Er is onderzoek gedaan naar het 'Veilig gebruik van Suwinet'. Conclusie is dat de gemeente Lansingerland over de periode tot 1 september 2015 aan 6 van de 7 getoetste normen voldeed.

Inmiddels zijn acties ondernomen zodat wij nu ook voldoen aan de laatste norm (vastleggen van uitgevoerde controles en de acties die hieruit voortvloeien).

Betalingsgedrag Gemeente Lansingerland

In onderstaande tabel is inzichtelijk gemaakt welk percentage van de binnengekomen facturen op tijd (binnen 30 dagen) door de Gemeente Lansingerland is voldaan.

Betaaltermijn	2012		2013		2014		2015	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Binnen 30 dagen na ontvangst	7.389	54%	6.324	60%	6.078	63%	8.333	83%
Te laat	6.417	46%	4.194	40%	3.606	37%	1.772	17%
Tussen 0 en 30 dagen te laat	5.152	37%	3.438	33%	3.075	32%	1.392	14%
Tussen 30 en 90 dagen te laat	1.062	7%	606	6%	398	4%	242	2%
Meer dan 90 dagen te laat	203	1%	150	1%	133	1%	138	1%
Totaal	13.806		10.518		9.684		10.105	

Het percentage wat binnen 30 dagen wordt voldaan is de afgelopen jaren gestegen tot 83% in 2015. Het streven is om alle facturen op tijd te betalen. Daarbij moet worden aangetekend dat er altijd een aantal facturen is dat dusdanig wordt aangeleverd, dat tijdige verwerking door de gemeente niet haalbaar is.

3.6 Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Van een financieel belang is sprake indien de gemeente risico loopt met aan deze partijen beschikbaar gestelde middelen of als de gemeente aangesproken kan worden als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Van bestuurlijk belang is sprake als de gemeente zeggenschap heeft, vanwege vertegenwoordiging in het bestuur of vanwege het hebben van stemrecht.

Ontwikkelingen in 2015

Door de wijzigingen van de Wet gemeenschappelijke regelingen per 1 januari 2015 is het juridisch kader voor publieke samenwerkingen veranderd. De regelingen Bleizo, Hoefweg, Schadevergoeding HSL-Zuid, SVHW en DCMR zijn aangepast aan de nieuwe bepalingen voor wat betreft het overdragen van bevoegdheden en de samenstelling van algemeen en dagelijks bestuur. Daarmee voldoen alle gemeenschappelijke regelingen aan de nieuwe wetgeving.

In 2015 is uitvoering gegeven aan evaluatie van de nota verbonden partijen 2011- 2015 in samenspraak met de raad door een enquête voor alle raadsleden en een werksessie met een aantal raadsleden. In het eerste kwartaal van 2016 bespreekt de raad de geactualiseerde nota verbonden partijen 2016 - 2020.

Deelname van Lansingerland aan verbonden partijen is dynamisch. Per 1 januari 2015 zijn de gemeenschappelijke regelingen Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) en Jeugdhulp Rijnmond gestart. De gemeenschappelijke regeling Stadsregio Rotterdam bevindt zich vanaf 1 juli 2015 in liquidatie; deze in liquidatieperiode loopt tot 1 juli 2016. Per 1 januari 2016 is de Groenzoom opgeheven en zijn door de deelnemers afspraken gemaakt over de afronding van de werkzaamheden. In 2015 heeft de raad besloten de samenwerking in de GR SVHW voort te zetten.

Overzicht

In onderstaand overzicht staat per verbonden partij aangegeven aan welk programma de verbonden partij bijdraagt, de bijdrage van Lansingerland van 2014 en 2015 en de begrote kosten in 2015. De aanvullende gegevens voor de verantwoording zijn uit de factsheets geselecteerd op de gegevens die minimaal zijn voorgeschreven volgens artikel 15 van de BBV (Besluit Begroting en Verantwoording).

De uitgebreidere informatie per verbonden partij is in de zogenaamde factsheets opgenomen, die in september 2015 aan de raad gestuurd zijn (U15.09734). Op de website van Lansingerland staat het register Verbonden Partijen.

1. Verbonden partijen in de commissie Algemeen Bestuur

Naam regeling	Programma	Bijdrage 2014	Begroting 2015	Bijdrage 2015
1.1 Bleizo	10. RO, Volkshuisvesting en milieu	Niet van toepassing.	Niet van toepassing.	Niet van toepassing.
1.2 Bedrijvenschap Hoefweg	7. Economie en glastuinbouw	Niet van toepassing.	Niet van toepassing.	Niet van toepassing.
1.3 Schadevergoeding schap HSL-Zuid	8. Bereikbaarheid en milieu	Niet van toepassing.	Niet van toepassing.	Niet van toepassing.
1.4 Stadsregio Rotterdam-Rijnmond	1. Bestuur en burger	€ 262.000	0	0
1.5 Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond	4. Integrale veiligheid	€ 2.324.550 (Totaal) € 2.296.550 (Basiszorg) € 28.000	€ 2.525.514	€ 2.515.514

		(Individuele taken en bijdragen)		
1.6 Eneco holding BV	Algemene Dekkingsmiddelen	Niet van toepassing.	Niet van toepassing.	Niet van toepassing.
1.7 SVHW (Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie, Heffingen en Waardebepaling)	Algemene dekkingsmiddelen	€ 504.000	€ 447.000	€ 426.997
1.8 MRDH (Metropoolregio Rotterdam-Den Haag)	Algemene dekkingsmiddelen	Niet van toepassing.	€ 139.922	€ 139.922
1.9 BNG (Bank Nederlandse Gemeenten)	Algemene dekkingsmiddelen	Niet van toepassing.	Niet van toepassing.	Niet van toepassing.

2. Verbonden partijen in de commissie Ruimte

Naam regeling	Programma	Bijdrage 2014	Begroting 2015	Bijdrage 2015
2.1 DCMR Milieudienst Rijnmond	10. RO, volkshuisvesting en milieu	€ 1.087.594	€ 1.073.370	€ 1.073.370
2.2 Groenzone Berkel-Pijnacker-Nootdorp (Groenzoom)	10. RO, volkshuisvesting en milieu	Niet van toepassing.	Niet van toepassing.	Niet van toepassing.
2.3 Recreatieschap Rottemeren	2. Actief in Lansingerland	€ 176.225	€ 177.809	€ 177.809
2.4 Dunea (voorheen Duinwaterbedrijf Zuid-Holland)	Algemene Dekkingsmiddelen	Niet van toepassing.	Niet van toepassing.	Niet van toepassing.
2.5 Parkmanagement Bedrijvenpark Oudeland (PMBO)	7. Economie en glastuinbouw	€ 50.817 € 5.920	€ 50.817 € 5.920	€ 50.817 € 5.920

3. Verbonden partijen in de commissie Samenleving

Naam regeling	Programma	Bijdrage 2014	Begroting 2015	Bijdrage 2015
3.1 Openbare Gezondheidszorg Rotterdam-Rijnmond	5. Maatschappelijke ondersteuning	€ 362.892,- (waarvan €298.288,- gezondheidszorg en € 64.604 inspectie kinderopvang ¹⁶)	€385.640, bestaande uit €291.243 voor de inkoop van het algemene basistakenpakket en €94.397 voor de inspecties kinderopvang.	idem
3.2 Jeugdhulp Rijnmond	5. Maatschappelijke ondersteuning	Niet van toepassing.	€ 6.484.756	€ 6.484.756

¹⁶ Dit bedrag is exclusief de gemeentelijke inkoop extra inspecties kinderopvang van € 13.639,-. Dit is nog een voorlopig bedrag. De definitieve afrekening moet nog plaatsvinden.

Verbonden partijen in de commissie Algemeen Bestuur

* = minimaal voorgeschreven volgens artikel 15 BBV

Naam verbonden partij *	BLEIZO
Vestigingsplaats *	Bergschenhoek, gemeente Lansingerland.
Deelnemende partijen	Gemeente Zoetermeer en Gemeente Lansingerland
Namen van vertegenwoordiging LL in AB en DB; AVA danwel Rvc. <i>(Hoe ziet ons bestuurlijk belang eruit?)</i>	AB: wethouders A. Abee, J. Heuvelink en S. Fortuijn. Plaatsvervangend: wethouder A. van Tatenhove DB: wethouders A. Abee en J. Heuvelink Plaatsvervangend: wethouder S. Fortuijn Rekeningcommissie: raadsleden J. van der Laan en E. Neeleman
Doelstelling van de VP. <i>(Hoe ziet ons publiek belang eruit?)</i>	Het doel van deze GR is het ontwikkelen van het gebied rondom het OV knooppunt Bleizo, gericht op het realiseren van een nieuw economisch knooppunt met een eigen identiteit. Met de ontwikkeling van een OV-knooppunt en het gebied daar omheen wil de gemeente een gunstig economisch klimaat en een interessant werk - en woongebied creëren voor de inwoners.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? <i>(Hoe ziet ons financieel belang eruit?)</i>	De gemeente levert een financiële bijdrage aan het startkapitaal, de gemeenten zorgen voor voldoende middelen zodat de GR aan verplichtingen aan derden kan voldoen. Een batig /nadelig saldo is voor 50% ten gunste/laste van Lansingerland.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015 <i>(Uit: jaarrekening 2015)</i>	Begin 2015 € 0 Eind 2015 € 0
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015* <i>(Uit: jaarrekening 2015)</i>	Begin 2015 € 55,8 miljoen Eind 2015 € 54,4 miljoen
Financieel resultaat 2015* <i>(Uit: jaarrekening 2015)</i>	2015 € 0
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2015 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*	Het financiële belang van Lansingerland is ongewijzigd: 50% van winst of verlies van GR Bleizo. Daarbij geldt dat de gemeente Zoetermeer gecompenseerd wordt voor haar bijdrage (garantstelling) van € 9,5 mln voor de bijdrage van GR Bleizo aan de vervoersknoop Bleizo - als resultaat van GR Bleizo en GR Hoefweg dat bij afronding toelaat.

Naam verbonden partij *	Bedrijvenschap Hoefweg
Vestigingsplaats *	Bleiswijk, gemeente Lansingerland.
Deelnemende partijen	Gemeente Lansingerland (voorheen gemeente Bleiswijk) en gemeente Zoetermeer.
Namen van vertegenwoordiging LL in AB en DB; AVA danwel Rvc. <i>(Hoe ziet ons bestuurlijk belang eruit?)</i>	AB: wethouders A. Abee en J. Heuvelink en raadslid L. Erwich. DB: A. Abee en J. Heuvelink Plaatsvervangend AB: wethouders S. Fortuijn (ook DB) en A. van Tatenhove (ook DB) en raadslid K. Arends.
Doelstelling van de VP. <i>(Hoe ziet ons publiek belang eruit?)</i>	Ontwikkeling van het bedrijventerrein Hoefweg (Hoefweg Noord) voor vestigingsmogelijkheden voor bedrijven. Met de ontwikkeling van dit gebied wil de gemeente een gunstig economisch klimaat en daarmee indirect een interessant werk - en woongebied creëren voor de inwoners.

Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	Geen structurele bijdrage aan of van het Bedrijvenschap. Art. 24 en 25 van GR: de gemeente levert een financiële bijdrage aan het startkapitaal, de gemeenten zorgen voor voldoende middelen zodat de GR aan verplichtingen aan derden kan voldoen. Een batig /nadelig saldo is voor 50% ten gunste/laste van Lansingerland.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015 (Uit: jaarrekening 2015)	Begin 2015 € 0 Eind 2015 € 0
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015* (Uit: jaarrekening 2015)	Begin 2015 € 10,305 mln Eind 2015 € 11,101 mln
Financieel resultaat 2015* (Uit: jaarrekening 2015)	Financieel resultaat 2015: 0
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2015 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*	Er worden geen noemenswaardige veranderingen verwacht.

Naam verbonden partij *	Schadevergoedingsschap HSL-Zuid, A16 en A4.
Vestigingsplaats *	Rotterdam
Deelnemende partijen	De gemeente Lansingerland en alle overige gemeenten over wiens grondgebied het tracé van de HSL-Zuid, de A16 en A4 is aangelegd.
Namen van vertegenwoordiging LL in AB en DB; AVA dan wel Rvc. (Hoe ziet ons bestuurlijk belang eruit?)	DB: A. Abbe AB: A. Abbe Plaatsvervangend AB: S. Fortuyn
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	In artikel 2 van de gemeenschappelijke regeling staat opgenomen; <i>“Het doel van de regeling is het bevorderen dat de behandeling van verzoeken om schadevergoeding die verband houden met de aanleg van de HSL-Zuid en de verbreding, verlegging en reconstructie van de A-16 (...) respectievelijk de A-4 (...) en de beslissing op die verzoeken doelmatig, deskundig en op gelijke wijze plaatsvinden. Door deze regeling wordt tevens voor de burgers duidelijkheid geschapen over de terzake bevoegde instantie.”</i>
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	De kosten van het Schap en de door het Schap toegekende schadevergoedingen neemt het Ministerie van I&M voor haar rekening.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015 (Uit: jaarrekening 2015)	Er is geen sprake van een eigen vermogen.
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015* (Uit: jaarrekening 2015)	Er is geen sprake van vreemd vermogen.
Financieel resultaat 2015* (Uit: jaarrekening 2015)	Jaarrekening 2015 wordt in 2016 beschikbaar gesteld.

Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2015 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*	Vanwege het feit dat alle kosten voor rekening komen van het Ministerie van I&M is er geen sprake van een financieel belang voor de gemeente. De gemeenschappelijke regeling hield op 1 januari 2016 van rechtswege op te bestaan, maar wordt binnenkort met terugwerkende kracht verlengd. Hierbij is de regeling tevens op ondergeschikte punten aangepast.
--	---

Naam verbonden partij *	Stadsregio Rotterdam in liquidatie (SR-il)
Vestigingsplaats *	Rotterdam
Deelnemende partijen	Albrandswaard, Barendrecht, Brielle, Capelle aan den IJssel, Hellevoetsluis, Krimpen aan den IJssel, Lansingerland, Maassluis, Nissewaard, Ridderkerk, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Westvoorne.
Namen van vertegenwoordiging LL in AB en DB; AVA danwel Rvc. <i>(Hoe ziet ons bestuurlijk belang eruit?)</i>	AB: P. van de Stadt Plaatsvervanger AB: wethouder S. Fortuijn Vanaf 1 juli 2015 In het algemeen bestuur zijn vanaf 1 juli 2015 (de start van de in liquidatie periode) de deelnemende gemeenten met één in plaats van twee leden vertegenwoordigd, waarbij de stemverhouding gelijk blijft. Voor de periode vanaf 1 juli 2015 worden er in het liquidatieplan regels bepaald voor de 'governance' van de stadsregio in liquidatie (SR-il). Deze regels mogen afwijken van wat de GR voorschrijft. Tijdens de liquidatieperiode is er nog steeds een algemeen en dagelijks bestuur dat verantwoordelijk is voor alle besluiten inzake de liquidatie. Besluiten kunnen alleen worden genomen indien meer dan de helft van de leden aanwezig is tijdens de vergadering.
Doelstelling van de VP. <i>(Hoe ziet ons publiek belang eruit?)</i>	De stadsregio Rotterdam was een, op uitvoering gericht regionaal bestuur dat via een integrale aanpak zaken tot stand bracht, die gemeenten afzonderlijk niet kunnen realiseren. De stadsregio werkte aan een goed bereikbare regio met een sterke concurrentiepositie en een aantrekkelijk leef-, woon- en vestigingsklimaat. De stadsregio versterkte daartoe de economische, ruimtelijke en sociale samenhang van de regio.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? <i>(Hoe ziet ons financieel belang eruit?)</i>	De bijdrage van Lansingerland aan de stadsregio in 2014 bedraagt €256.766. De berekende bijdrage per inwoner is € 4,65 in 2014. Het totaal aantal inwoners op 1 januari 2013 (CBS) bepaalt de totale inwonersbijdrage. Liquidatie van de Stadsregio vindt per 1 juli 2015 plaats. De reserves zijn voldoende om de geraamde frictiekosten te dekken (zie liquidatieplan I15.03725). In 2015 draagt Lansingerland niet meer bij aan de stadsregio.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015 <i>(Uit: jaarrekening 2015)</i>	31-12-2013 Eigen Vermogen = € 61,6 mln. 31-12-2014 Eigen Vermogen = € 60,1 mln. De jaarrekening 2015 ontvangen we uiterlijk 15 april 2016.
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015* <i>(Uit: jaarrekening 2015)</i>	31-12-2013: Vreemd Vermogen = € 462,3 mln. 31-12-2014: Vreemd vermogen = € 445,1 mln. De jaarrekening 2015 ontvangen we uiterlijk 15 april 2016.
Financieel resultaat 2015* <i>(Uit: jaarrekening 2015)</i>	In de jaarrekening 2014 is de algemene reserve 1.000.000 en de reserve weerstandsvermogen 14.188.757. De jaarrekening 2015 ontvangen we uiterlijk 15 april 2016.
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2015 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*	Per 1 januari 2015 draagt Lansingerland niet meer bij aan de Stadsregio. Conform het liquidatieplan is in 2015 - na vaststelling van de jaarrekening 2014 - overgegaan tot afrekening met de regiogemeenten naar rato van inwonersaantallen van de vrij besteedbare ruimte in de Investeringsreserve, de reserve Weerstandsvermogen en de

	Groenprojecten. In de laatste reguliere vergadering van het AB van de Stadsregio is dit definitief vastgesteld en komt deze afrekening voor Lansingerland op een bedrag van € 1.127.087.
--	--

Naam verbonden partij *	Veiligheidsregio Rotterdam - Rijnmond
Vestigingsplaats *	Rotterdam
Deelnemende partijen	Gemeente Lansingerland en 15 regiogemeenten.
Namen van vertegenwoordiging LL in AB en DB; AVA danwel Rvc. (Hoe ziet ons bestuurlijk belang eruit?)	AB: Pieter van de Stadt DB: In 2015 neemt burgemeester J.F. Koen van de gemeente Capelle aan den IJssel, namens het Samenwerkingsgebied Noord, zitting in het DB. Burgemeester Van de Stadt is per 1-1-2016 als zijn opvolger benoemd. In de GR is in artikel 6, lid 1 opgenomen dat het algemeen bestuur uit alle burgemeesters van de deelnemende gemeenten bestaat. In artikel 12, lid 2 is opgenomen dat bij het samenstellen van het dagelijks bestuur streeft naar een evenwichtige geografische afvaardiging vanuit de deelnemende gemeenten.
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	Het openbaar lichaam heeft tot doel ¹⁷ : A. Het doelmatig organiseren en coördineren van werkzaamheden ter voorkoming, beperking en bestrijding van brand, het beperken van brandgevaar, het voorkomen en beperken van ongevallen bij brand en al hetgeen daarmee verband houdt, het beperken en bestrijden van gevaar voor mensen en dieren bij ongevallen anders dan bij brand, het beperken en bestrijden van rampen en overigens het bevorderen van een goede hulpverlening bij ongevallen en rampen; B. Het doelmatig organiseren en coördineren van het vervoer van zieken en ongevalslachtoffers, de registratie daarvan en het bevorderen van adequate opname van zieken en ongevalslachtoffers in ziekenhuizen of andere instelling voor intramurale zorg; C. Het voorbereiden en bewerkstelligen van een doelmatig georganiseerde en gecoördineerde geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen; D. Het geven van invulling aan de regionale taken ten aanzien van het waarborgen van de fysieke veiligheid van de organisatie en het voorbereiden op rampenbestrijding en crisisbeheersing en de hiermee verband houdende multidisciplinaire samenwerking, waaronder begrepen de Gemeenschappelijke Meldkamer als integraal informatieknoppunt. Het publieke belang wordt behartigd door het voorkomen, beperken en bestrijden van rampen en crises.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	Bijdrage 2015 is € 2.523.332, dit bedrag is als volgt opgebouwd: € 2.487.514 (Basiszorg) en € 35.818 (Individuele taken en bijdragen).
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015 (Uit: Programmabegroting 2015, 1 ^e wijziging)	Eigen vermogen begin boekjaar 2015 = € 8.640.702 Eigen vermogen einde boekjaar 2015 = € 8.804.184 Vaststelling van het definitieve jaarverslag 2015 staat op de agenda voor het AB van 11 april 2016!
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015* (Uit: begroting 2016)	Vreemd vermogen begin boekjaar 2015 = € 59,640 miljoen Vreemd vermogen einde boekjaar 2015 = € 67,145 miljoen

¹⁷ Artikel 3 Gemeenschappelijke Regeling VRR, 2006.

Financieel resultaat 2015* (Uit: uit begroting 201, de jaarrekening 2015 is nog niet beschikbaar)	€ 701.955 (concept jaarverslag 2015)
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2015 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*	Bij de herijking in 2014 zijn voor de gemeenten Lansingerland de tarieven gewijzigd. Het inwonersaantal van de gemeente Lansingerland steeg met bijna 6.000 inwoners waardoor de gemeente ingedeeld werd in de categorie 'Jong stedelijk'. De wijzigingen in de tarieven, als gevolg van de wijziging in tariefgroep wordt conform besluit, uitgespreid over een periode van vier jaar. In de begroting 2016-2019 is deze tariefswijziging correct toegepast.

Naam verbonden partij *	Eneco Holding N.V.
Vestigingsplaats *	Rotterdam
Deelnemende partijen	De aandelen van ENECO Energie zijn in handen van 60 Nederlandse gemeenten.
Namen van vertegenwoordiging LL in AB en DB; AVA danwel Rvc. (Hoe ziet ons bestuurlijk belang eruit?)	Wethouder A. Abee participeert in de aandeelhouderscommissie (AHC) en neemt ook deel aan de Algemene vergadering van Aandeelhouders (AvA). De AHC heeft algemene adviestaken naar de AvA en adviestaken bij investeringsbeslissingen vanaf € 350 miljoen richting bedrijf. De algemene vergadering kan de raad van commissarissen (RvC) personen aanbevelen om als commissaris te worden voorgedragen. De RvC draagt vervolgens de kandidaten voor. De algemene vergadering kan bij volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen, vertegenwoordigend tenminste één derde van het geplaatste kapitaal, de voordracht afwijzen (art 18).
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	De waarborging van levering van energie aan de klanten binnen het verzorgingsgebied. Sluitendheid van de meerjarenbegroting en invloed op majeure investeringsbeslissingen.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	Algemeen dekkingsmiddel in de meerjarenbegroting. Lansingerland is de vijfde aandeelhouder met een aandeel van 3,38% in het aandelenkapitaal.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015 (Uit: jaarrekening 2015)	Eigen vermogen begin boekjaar 2015 = € 5.188 miljoen Eigen vermogen einde boekjaar 2015 = € 5.350 miljoen
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015* (Uit: jaarrekening 2015)	Vreemd vermogen begin boekjaar 2015 = € 4.900 miljoen Vreemd vermogen einde boekjaar 2015 = € 4.551 miljoen
Financieel resultaat 2015* (Uit: jaarrekening 2015)	Financieel resultaat 2015 € 198 miljoen, waarvan de helft toe te rekenen aan aandeelhouders.
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2015 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*	Op 22 december 2015 stemde de Eerste Kamer tegen de wet STROOM, omdat er binnen de Eerste Kamer geen draagvlak bleek te zijn voor het verplicht splitsen van de Nederlandse energiebedrijven Eneco en Delta. Het gevolg hiervan is dat de huidige gas- en elektriciteitswet uit 2007 van kracht is gebleven en daarmee ook de verplichte splitsing van de geïntegreerde bedrijven. De Autoriteit Consument & Markt (ACM) bepaalde eerder dat Eneco Groep uiterlijk op 31 januari 2017 gesplitst moet zijn. Wanneer Eneco geen opvolging geeft aan de splitsingsdatum, dan is de ACM gerechtigd om een dwangsom op te leggen. Eneco is op dit moment in gesprek met de ACM over het handhavingsbesluit en is bezig met het opstellen van het splitsingsplan.

Naam verbonden partij *	SVHW (Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie, Heffingen en Waardebepaling)
Vestigingsplaats *	Klaaswaal
Deelnemende partijen	Bij SVHW zijn 20 gemeenten, het Waterschap Hollandse Delta en de Regionale Afvalstoffen Dienst Hoeksche Waard aangesloten.
Namen van vertegenwoordiging LL in AB en DB; AVA danwel Rvc. (Hoe ziet ons bestuurlijk belang eruit?)	AB: Wethouder Albert Abee Plaatsvervangend AB: wethouder Simon Fortuijn
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	(art 3 GR) Een zo doelmatig mogelijke uitvoering van werkzaamheden met betrekking tot: - de heffing en invordering van belastingen; - de uitvoering van Wet waardering onroerende zaken (woz); - de administratie van vastgoedgegevens; - het verstrekken van vastgoedgegevens aan deelnemers en derden.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	De raming in de begroting 2015 is gebaseerd op de verwachte bijdrage 2015 op basis van de begroting 2015 van SVHW (€ 512.000,-) verminderd met de geschatte compensabele BTW van € 65.000,- ofwel netto € 477.000,-. De bijdrage 2015 is gebaseerd op de begroting 2015 van SVHW (€ 512.000,-) en de werkelijke afrekening 2013 (-/- € 11.075,-), 2014 (-/- € 24.141) en extra lasten in 2015 (€ 1.634,-). Na aftrek van de werkelijke compensabele BTW over 2015 (van € 51.441,-) bedraagt de netto last voor de gemeente in 2015 € 426.977,- (geraamd is € 447.000,-).
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015 (Uit: jaarrekening 2015)	Per 1 januari 2015: € 420.000,-. Per 31 december 2015: € 463.000,-.
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015* (Uit: jaarrekening 2015)	Per 1 januari 2015: € 5.930.000,- Per 31 december 2015: € 4.392.000,-
Financieel resultaat 2015* (Uit: jaarrekening 2015)	Een voordelig resultaat van € 42.843,-.
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2015 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*	Geen.

Naam verbonden partij *	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)
Vestigingsplaats *	Dan Haag
Deelnemende partijen	De 23 gemeenten: Albrandswaard, Barendrecht, Brielle, Capelle aan den IJssel, Delft, Den Haag, Hellevoetsluis, Krimpen aan den IJssel, Lansingerland, Leidschendam-Voorburg, Maassluis, Midden-Delfland, Nissewaard, Pijnacker-Nootdorp, Ridderkerk, Rijswijk, Rotterdam, Schiedam, Vlaarding, Wassenaar, Westland. Westvoorne, Zoetermeer.
Namen van vertegenwoordiging LL in AB en DB; AVA danwel Rvc.	AB: P. van de Stadt Plaatsvervangend AB: wethouder S. Fortuyn Bestuurscommissie Economisch vestigingsklimaat: wethouder A. Abee, tevens vicevoorzitter

<i>(Hoe ziet ons bestuurlijk belang eruit?)</i>	Bestuurscommissie Vervoersautoriteit: wethouder S. Fortuyn
Doelstelling van de VP. <i>(Hoe ziet ons publiek belang eruit?)</i>	De gemeenten bundelen hun krachten om het gebied beter bereikbaar te maken en het economisch vestigingsklimaat te versterken om gezamenlijk de internationale concurrentiepositie van de regio te versterken.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? <i>(Hoe ziet ons financieel belang eruit?)</i>	In 2015 is de inwonersbijdrage € 2,45. Aantal inwoners op peildatum 1-1-2014 is 57.111. De begrote bijdrage voor Lansingerland in 2015 bedraagt € 139.922
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015 <i>(Uit: jaarrekening 2015)</i>	Per 1-1-2015: € 0 Per 31-12-2015: € 2.487.228
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015* <i>(Uit: jaarrekening 2015)</i>	Per 1-1-2015: € 631.240.222 Per 31-12-2015: € 634.101.175
Financieel resultaat 2015* <i>(Uit: jaarrekening 2015)</i>	€ 2.487.228 voordelig
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2015 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*	De begroting 2015 kent een omvang van € 599 miljoen. Waarvan € 593,5 miljoen voor de programma's Verkeer en Openbaar Vervoer, vanuit de Brede Doeluitkering (BDU) en € 5,5 miljoen voor het programma Economisch Vestigingsklimaat via de inwonersbijdragen.

Naam verbonden partij *	BNG (Bank Nederlandse Gemeenten)
Vestigingsplaats *	Den Haag
Deelnemende partijen	Aandeelhouders van de bank zijn uitsluitend overheden. De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, elf provincies en een hoogheemraadschap.
Namen van vertegenwoordiging LL in AB en DB; AVA danwel Rvc. <i>(Hoe ziet ons bestuurlijk belang eruit?)</i>	AB: Wethouder Albert Abee Plaatsvervangend AB: wethouder Simon Fortuijn De gemeente heeft stemrecht in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.
Doelstelling van de VP. <i>(Hoe ziet ons publiek belang eruit?)</i>	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? <i>(Hoe ziet ons financieel belang eruit?)</i>	Algemeen dekkingsmiddel in de meerjarenbegroting. Lansingerland heeft 0,027% van de aandelen BNG in het bezit (15.015 van de ruim 56 miljoen aandelen).
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2014 <i>(Uit: jaarrekening 2014)</i>	Per 1 januari 2014: € 3.430 miljoen Per 31 december 2014: € 3.582 miljoen Jaarrekening 2015 is nog niet beschikbaar.
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2014* <i>(Uit: jaarrekening 2014)</i>	Per 1 januari 2014: € 127.753 miljoen Per 31 december 2014: € 149.923 miljoen Jaarrekening 2015 is nog niet beschikbaar.
Financieel resultaat 2014* <i>(Uit: jaarrekening 2014)</i>	Financieel resultaat 2014 € 126.000.000. Jaarrekening 2015 is nog niet beschikbaar.
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2015 in het financiële belang dat de gemeente in de	Geen.

verbonden partij heeft*	
-------------------------	--

Verbonden partijen in de commissie Ruimte

* = minimaal voorgeschreven volgens artikel 15 BBV

Naam verbonden partij *	DCMR Milieudienst Rijnmond
Vestigingsplaats *	Schiedam
Deelnemende partijen	Albrandswaard, Barendrecht, Brielle, Capelle aan den IJssel, Hellevoetsluis, Krimpen aan den IJssel, Lansingerland, Maassluis, Nissewaard, Ridderkerk, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Westvoorne, Goeree-Overflakkee en de provincie Zuid-Holland
Namen van vertegenwoordiging LL in AB en DB; AVA danwel Rvc. <i>(Hoe ziet ons bestuurlijk belang eruit?)</i>	De wethouder Milieu J. Heuvelink is lid van het Algemeen Bestuur (AB). Lansingerland heeft geen zitting in het Dagelijks Bestuur (DB); namens het samenwerkingsgebied Vlaardingen, Schiedam, Maassluis en Lansingerland neemt wethouder S. (Sjef) Evers van de gemeente Maassluis zitting in het DB.
Doelstelling van de VP. <i>(Hoe ziet ons publiek belang eruit?)</i>	Uitvoeren van de Wet Milieubeheer voor de Gemeente Lansingerland en advisering op milieugebied. Het publieke belang is het bereiken van een goed leefmilieu voor burgers en bedrijven.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? <i>(Hoe ziet ons financieel belang eruit?)</i>	Begrote bijdrage voor 2015 is € 1.186.099,-
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015 <i>(Uit: Jaarrekening 2015)</i>	Eigen vermogen begin boekjaar 2015 = € 8.031.282 Eigen vermogen einde boekjaar 2015 = € 8.278.493
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015* <i>(Uit: Jaarrekening 2015)</i>	Vreemd vermogen begin boekjaar 2015 = € 26.089.148 Vreemd vermogen einde boekjaar 2015 = € 21.936.310
Financieel resultaat 2015* <i>(Uit: jaarrekening 2015)</i>	Het financieel resultaat over 2015 na bestemming bedraagt € 1.725.522. Voorgesteld wordt om dit resultaat over 2015 te bestemmen als: - toevoeging aan de bestemmingsreserve Informatievoorziening ad € 750.000; - een toevoeging aan de bestemmingsreserve Personeel en Organisatie ad € 400.000; - een toevoeging aan de bestemmingsreserve Productontwikkeling VTH ad € 575.522. Het resultaat na technische bestemming komt vervolgens uit op € 0.
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2015 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*	Geen veranderingen.

Naam verbonden partij *	Groenzone Berkel-Pijnacker-Nootdorp (Groenzoom)
Vestigingsplaats *	Pijnacker-Nootdorp
Deelnemende partijen	Gemeente Lansingerland (destijds gemeente Berkel en Rodenrijs) en gemeente Pijnacker-Nootdorp. Meerdere overheden zijn bij het project

	Groenzoom betrokken, zoals het Hoogheemraadschap van Delfland en de provincie Zuid-Holland.
Namen van vertegenwoordiging LL in AB en DB; AVA danwel Rvc. <i>(Hoe ziet ons bestuurlijk belang eruit?)</i>	AB: wethouder J. Heuvelink en raadsleden I. Citterbartova en F. Brabander DB: wethouder J. Heuvelink Plaatsvervangers: wethouder S. Fortuijn en raadsleden M. Muis en J. Blonk
Doelstelling van de VP. <i>(Hoe ziet ons publiek belang eruit?)</i>	Deze GR is onderdeel van het project Groenblauwe Slinger van de provincie Zuid-Holland. De doelstelling is om een ruim 500 hectare groot recreatiegebied te ontwikkelen op het grensgebied van Berkel en Rodenrijs en Pijnacker. In een bestuursovereenkomst tussen provincie en de twee uitvoerende gemeenten (Lansingerland en Pijnacker-Nootdorp) en het Masterplan zijn de doelstellingen voor het te ontwikkelen gebied vastgelegd: ecologische ontwikkeling, landschapsverbetering, aanbieden van recreatievoorzieningen en het vergroten van de waterberging. Eind 2015 zouden de doelen behaald en de subsidies besteed moeten zijn. Met het creëren van een groen recreatiegebied wordt de gemeente aantrekkelijker om in te wonen en te recreëren.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? <i>(Hoe ziet ons financieel belang eruit?)</i>	Er is geen structureel jaarlijkse bijdrage. Beide gemeenten hebben een garantstelling afgegeven van €1,6 miljoen.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015 <i>(Uit: jaarrekening 2015)</i>	Begin 2015 € 0 Eind 2015 € 0
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015* <i>(Uit: jaarrekening 2015)</i>	Begin 2015 € 6,31 miljoen Eind 2015 € 2,57 miljoen
Financieel resultaat 2015* <i>(Uit: jaarrekening 2015)</i>	€ 0
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2015 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*	Geen

Naam verbonden partij *	Recreatieschap Rottemeren
Vestigingsplaats *	's-Gravenhage
Deelnemende partijen	Gemeenten Rotterdam, Zuidplas en Lansingerland en de provincie Zuid-Holland
Namen van vertegenwoordiging LL in AB en DB; AVA danwel Rvc. <i>(Hoe ziet ons bestuurlijk belang eruit?)</i>	AB: wethouder J. Heuvelink en raadsleden I. den Heijer en K. Arends Plaatsvervangers: Wethouder S. Fortuijn en raadsleden Neeleman en JP Blonk. DB: J. Heuvelink, plaatsvervanger S. Fortuijn Met het deelnemen aan het schap voor het beheer en uitbreiding van dit recreatiegebied wordt de gemeente aantrekkelijker om in te wonen en vrije tijd door te brengen.
Doelstelling van de VP. <i>(Hoe ziet ons publiek belang eruit?)</i>	In stand houden, ontsluiten en exploiteren van recreatiegebied Rottemeren. Openluchtrecreatie, natuurbescherming en natuur- en landschapsschoon bewaren en bevorderen.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? <i>(Hoe ziet ons financieel belang eruit?)</i>	Deelname in de gemeenschappelijke regeling zorgt voor een gezamenlijke draaglast voor de deelnemende partijen. Daarmee worden (grote) schommelingen in de uitgaven voorkomen. Een nadelig saldo van de

	rekening van baten en lasten van het recreatieschap wordt -indien van toepassing- ten laste gebracht van de gemeenten Lansingerland voor 5%. Bijdrage voor 2015 is € 186.000
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015 (Uit: jaarrekening 2015)	EV per 1/1/2015 : € 24.432.550 per 31/12/2015 : € 19.484.308
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015* (Uit: jaarrekening 2015)	VV per 1/1/2015 € 8.529.121 per 31/12/2015 € 5.751.772
Financieel resultaat 2015* (Uit: jaarrekening 2015)	Resultaat over 2015: € 350.358
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2015 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*	Geen veranderingen. De gemeente draagt 5% bij in een exploitatiebegroting die zich stabiliseert op het niveau 2014 plus de jaarlijkse indexering conform de overeenkomst tussen de regiogemeenten.

Naam verbonden partij *	NV Duinwaterbedrijf Zuid-Holland Handelsnaam Dunea
Vestigingsplaats *	’s Gravenhage
Deelnemende partijen	De aandelen van Dunea zijn in handen van 18 Zuid Hollandse gemeenten.
Namen van vertegenwoordiging LL in AB en DB; AVA danwel Rvc. (Hoe ziet ons bestuurlijk belang eruit?)	De gemeente is aandeelhouder en namens de gemeente neemt wethouder A. Abbe deel aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. In de raad van commissarissen zit geen gemeentelijke vertegenwoordiger.
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	Dunea wil in 2015 een vitale organisatie zijn die toekomstbestendige producten en diensten levert en daarbij duidelijk zichtbaar is als maatschappelijke onderneming. De nieuwe strategie Koers 2015 focust op drie pijlers: 1 toekomstbestendige producten en diensten; 2 maatschappelijk ondernemen; 3 vitale organisatie. Het publieke belang bestaat uit de gewaarborgde levering van drinkwater aan alle klanten binnen het verzorgingsgebied en het natuurbeheer in de duingebieden.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	Statutair mag Dunea geen dividend uitkeren. Lansingerland bezit 175.542 aandelen (na de periodieke herverdeling in 2013) van de in totaal 4.000.000 uitgegeven aandelen.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015 (Uit: jaarrekening 2015)	Eigen vermogen begin boekjaar 2014 = € 165.290.000 Eigen vermogen einde boekjaar 2014 = € 175.239.000 Jaarrekening 2015 wordt in juli 2016 verwacht
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015* (Uit: jaarrekening 2015)	Vreemd vermogen begin boekjaar 2014 = € 349.809.000 Vreemd vermogen einde boekjaar 2014 = € 326.788.000 Jaarrekening 2015 wordt in juli 2016 verwacht
Financieel resultaat 2015* (Uit: jaarrekening 2015)	Financieel resultaat 2014 € 9,9 miljoen, waarvan de helft toe te rekenen aan aandeelhouders. Jaarrekening 2015 wordt in juli 2016 verwacht

Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2015 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*	Geen
--	------

Naam verbonden partij *	Stichting Parkmanagement Bedrijvenpark Oudeland (PMBO)
Vestigingsplaats *	Lansingerland
Deelnemende partijen	Naast de gemeente Lansingerland nemen alle eigenaren van kavels op Oudeland (verplicht) deel aan het parkmanagement.
Namen van vertegenwoordiging LL in AB en DB; AVA danwel Rvc. <i>(Hoe ziet ons bestuurlijk belang eruit?)</i>	Stichting PMBO: Ruud de Prez (Beheer & Onderhoud), secretaris Edwin Klop (Economische & Maatschappelijke Ontwikkeling) bestuurslid Twee van de vijf bestuursleden zijn statutair vertegenwoordiger namens de gemeente. Zij zijn ambtenaar in dienst van de gemeente. De overige 3 bestuursleden van de stichting PMBO vertegenwoordigen de eigenaren. Zij worden door de Vereniging Bedrijvenpark Oudeland aangewezen. Op dit moment zijn dat; Michel Capitein van Technolab (voorzitter), Jan van der Meide van De Leeuwenhoek (bestuurslid) en Joop Houweling van Architectenburo Houweling (penningmeester). Vereniging VBO: In het bestuur van de vereniging zijn enkel ondernemers/eigenaren vertegenwoordigd. Voorzitter is momenteel Reinier Geradts van DLR
Doelstelling van de VP. <i>(Hoe ziet ons publiek belang eruit?)</i>	De stichting heeft ten doel: a. het uitvoeren of doen uitvoeren van het algemeen management voor de dienstverlening met als doel het initiële kwaliteitsniveau van en het verblijfsklimaat op bedrijvenpark Oudeland te behouden en waar mogelijk te verhogen, een en ander overeenkomstig de daartoe in het parkmanagementplan opgenomen prestatie-eisen; b. het uitvoeren of doen uitvoeren van terreinbeveiliging op bedrijvenpark Oudeland overeenkomstig de daartoe in het parkmanagementplan opgenomen prestatie-eisen; c. het (doen) realiseren, (doen) beheren en (doen) onderhouden van bedrijfsverwijzingen op bedrijvenpark Oudeland overeenkomstig de daartoe in het parkmanagementplan opgenomen prestatie-eisen; d. het beheren en onderhouden of doen beheren en onderhouden van de openbare ruimte op bedrijvenpark Oudeland overeenkomstig het daartoe opgestelde beheerplan; en voorts al hetgeen met een en ander verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn. Het publieke belang is het creëren van een gunstig economisch klimaat. Daarnaast is de taak van de stichting PMBO het organiseren, in stand houden en daar waar mogelijk verbeteren van het kwaliteitsniveau (ruimtelijk, technisch en voor veiligheid) op bedrijvenpark Oudeland.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? <i>(Hoe ziet ons financieel belang eruit?)</i>	De gemeente Lansingerland draagt het beschikbare budget voor beheer en onderhoud over aan de stichting PMBO. Het gaat daarbij alleen om het budget behorende bij de taken die daadwerkelijk worden overgedragen, dit is voor de gemeente dus budgetneutraal. Vanwege de gemeentelijke bezuiniging op het budget beheer openbare ruimte is ook de beheerbijdrage aan de stichting PMBO naar rato verlaagd.

Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015 (Uit: jaarrekening 2015)	Begin 2015 € 210.429 Eind 2015 € 234.223
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015* (Uit: jaarrekening 2015)	Begin 2015 € 126.267 Eind 2015 € 52.755
Financieel resultaat 2015* (Uit: jaarrekening 2015)	€ 52.755
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2015 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*	Geen veranderingen gedurende het jaar in het financieel belang dat de gemeente heeft.

Verbonden partijen in de commissie Samenleving

* = minimaal voorgeschreven volgens artikel 15 BBV

Naam verbonden partij *	Gemeenschappelijke Regeling GGD Rotterdam-Rijnmond
Vestigingsplaats *	Rotterdam
Deelnemende partijen	Het rechtsgebied van het lichaam omvat het grondgebied van de gemeenten Albrandswaard, Barendrecht, Brielle, Capelle aan den IJssel, Goeree-Overflakkee, Hellevoetsluis, Krimpen aan den IJssel, Lansingerland, Maassluis, Nissewaard, Ridderkerk, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen en Westvoorne. De GGD Rotterdam-Rijnmond (GGD-RR) voert een uniform pakket van basistaken uit voor het gehele werkgebied.
Namen van vertegenwoordiging LL in AB en DB; AVA danwel Rvc. (Hoe ziet ons bestuurlijk belang eruit?)	Vertegenwoordiging enkel in AB. Wethouder. A. van Tatenhove, plaatsvervangend wethouder. J. Heuvelink
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	Artikel 3 van de GR: Het lichaam heeft tot doel: • het beschermen en bevorderen van de gezondheid van de bevolking of van specifieke groepen daarbinnen, in het rechtsgebied van het lichaam; • het voorkómen en het vroegtijdig opsporen van ziekten onder de bevolking; • alles wat met het bovenstaande in de ruimste zin verband houdt; • het uitvoeren van de toezicht op de kwaliteitseisen voor kinderopvang en peuterspeelzalen. De regeling regelt de deelnemersbijdrage van de deelnemende gemeente voor de inkoop van het basispakket. De GGD is leverancier en uitvoerder van het basispakket. Het publieke belang is de openbare gezondheid.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	De gemeenschappelijke regeling van de GGD-RR kent geen balans en andere financiële staten om in de begroting op te nemen aangezien alleen de gemeente Rotterdam eigenaar is van de organisatie. Personeel en eventuele risico's zijn daarmee voor rekening van de gemeente Rotterdam. De gemeenschappelijke regeling GGD-RR regelt in materiële zin slechts de inkoop van producten.

	Lansingerland draagt in 2015 € 385.640 bij, bestaande uit € 291.243 voor de inkoop van het algemene basistakenpakket en € 94.397 voor de inspecties kinderopvang.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015 (Uit: jaarrekening 2015)	De gemeenschappelijke regeling van de GGD-RR kent geen balans en andere financiële staten om in de begroting op te nemen aangezien alleen de gemeente Rotterdam eigenaar is van de organisatie. Personeel en eventuele risico's zijn daarmee voor rekening van de gemeente Rotterdam. De gemeenschappelijke regeling GGD-RR regelt in materiële zin slechts de inkoop van producten. Daarmee is de gemeenschappelijke regeling financieel "leeg", dus zonder bezittingen, waardoor er ook geen balans is. Het financiële risico voor deelname aan de regeling is voor regiogemeenten dus ook niet aanwezig.
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015* (Uit: jaarrekening 2015)	Niet van toepassing, zie tekst bij 'Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015'.
Financieel resultaat 2015* (Uit: jaarrekening 2015)	Niet van toepassing, zie tekst bij 'Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015'.
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2015 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*	Geen

Naam verbonden partij *	Jeugdhulp Rijnmond
Vestigingsplaats *	Rotterdam
Deelnemende partijen	Het rechtsgebied van het lichaam omvat het grondgebied van de gemeenten Albrandswaard, Barendrecht, Brielle, Capelle aan den IJssel, Goeree-Overflakkee, Hellevoetsluis, Krimpen aan den IJssel, Lansingerland, Maassluis, Nissewaard, Ridderkerk, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen en Westvoorne.
Namen van vertegenwoordiging LL in AB en DB; AVA danwel Rvc. (Hoe ziet ons bestuurlijk belang eruit?)	AB: wethouder J. Heuvelink Vervanger: wethouder A. van Tatenhove DB: mede namens de gemeenten Capelle aan den IJssel en Krimpen aan den IJssel heeft wethouder J. Heuvelink een zetel in het DB.
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	Artikel 3 Het lichaam heeft tot doel te zorgen voor een kwalitatief goede en efficiënte uitvoering van bovenlokale taken, met inachtneming van de bepalingen in de Jeugdwet. Artikel 4 Het uitvoeren van bovenlokale taken door middel van het contracteren en/of subsidiëren van aanbieders van jeugdhulp en uitvoerders jeugdreclassering en jeugdbeschermingsmaatregelen in het kader van de Jeugdwet; de jeugdhulp omvat de uitvoering van de gesloten jeugdhulp, crisiszorg, pleegzorg, residentiële, intramurale zorg en/of specialistische zorg voor jeugdigen; de taken worden uitgevoerd met inachtneming van de afspraken die hierover op bovenregionaal of landelijk niveau zijn of worden gemaakt.

	Het bevorderen van gezamenlijk overleg van de gemeenten inzake de uitvoering van de jeugdhulptaken, welke ingevolge de Jeugdwet aan de gemeenten zijn opgedragen.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? <i>(Hoe ziet ons financieel belang eruit?)</i>	Bijdrage 2015: € 6.484.756,00.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015 <i>(Uit: jaarrekening 2015)</i>	Per 1-1-2015: € 0 Per 31-1-2-2015: € 3.511.801
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2015* <i>(Uit: jaarrekening 2015)</i>	Per 1-1-2015: € 0 Per 31-1-2-2015: € 29.672.983
Financieel resultaat 2015* <i>(Uit: jaarrekening 2015)</i>	€ 2.804.551 positief
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2015 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*	Voor het jaar 2016 is besloten om de inkoop van de doelgroep AWBZ/JGGZ te verschuiven van regionale naar lokale inkoop. In 2017 verschuift de inkoop van Jeugd- GGZ en dyslexiezorg van regionale naar lokale inkoop. Het budget voor deze doelgroepen verschuift mee van de begroting GR Jeugdhulp naar de gemeentelijke begroting.

3.7 Paragraaf Grondbeleid

3.7.1 Grondbeleid

In de jaren 90 zijn de kernen Bergschenhoek en Berkel en Rodenrijs aangewezen als uitbreidingsgebieden in het kader van de Vinex. Om te kunnen voldoen aan de gemaakte afspraken en om zoveel mogelijk regie te kunnen blijven houden op de grootschalige ontwikkelingen is ervoor gekozen om gronden te verwerven. Hiermee konden naast de ruimtelijke doelstellingen ook aanverwante doelstellingen op het gebied van woningbouw en maatschappelijke dienstverlening worden gerealiseerd. Dit om het uitgangspunt van leefbare en aantrekkelijk woonwijken te kunnen realiseren. Als gevolg daarvan heeft onze gemeente een grote hoeveelheid grond in bezit. Het gemeentelijke grondbeleid is daarom geen doel, maar een middel om andere doelen te bereiken. Doelen staan omschreven bijvoorbeeld in de structuurvisie en de woonvisie.

Op 28 mei 2015 is de een nieuwe nota grondbeleid door de gemeenteraad vastgesteld. Belangrijkste wijziging in deze nota is dat gekozen is voor een richting waarbij voor nieuwe ontwikkelingen het zwaartepunt wordt verschoven van een actief grondbeleid naar een faciliterend grondbeleid. Daarbij zullen (nieuwe) aankopen ten behoeve van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen onderbouwd voorgelegd worden aan de raad. Voor lopende ontwikkelingen ligt een actief grondbeleid meer voor de hand en ontkomen we daar als gemeente soms ook niet aan als gevolg van aangegane verplichtingen. Aankopen buiten de grondexploitatie om bijv. ten behoeve van infrastructurele projecten, zullen aan de raad worden voorgelegd zodra deze meer dan € 50.000 bedragen. De grondprijs bij aankoop wordt bepaald op basis van een taxatie of door middel van vergelijkingscijfers.

Bij de verkoop van grond worden marktconforme tarieven gehanteerd, welke bepaald wordt op basis van de residuele waarde methode, de grondquote methode, de discounted cashflow methode of de vergelijkingsmethode (of een combinatie van deze methoden). Ook het vooraf taxeren behoort tot de mogelijkheden. Jaarlijks stelt de gemeente een kaderbrief grondprijzen op. De kaderbrief voor 2015 is op 3 februari 2015 vastgesteld door het college. Hierin wordt per functie aangegeven op welke wijze grondprijzen worden bepaald, dan wel hoe hoog deze zijn.

Bij particuliere ontwikkelingen wordt op grond van de Wet Ruimtelijke Ordening (wro) uitgegaan van een volledig verhaal van de gemaakte kosten. Hierbij wordt in eerste instantie gestreefd naar overeenstemming met de eigenaren en initiatoren door middel van een anterieure overeenkomst. Mocht dit niet kunnen worden gerealiseerd, dan zal een exploitatieplan worden opgesteld en daarna zo mogelijk nog aangestuurd worden op een posterieure overeenkomst.

Uit de nota grondbeleid volgt een tweejaarlijkse update van het fonds bovenwijks. Begin 2015 is dit gebeurd. Voor 2017 staat een nieuwe update op het programma.

Het grondbeleid wordt voornamelijk uitgevoerd met het oog op de ontwikkeling van Lansingerland (programma 5). Daarbij is het doel om goede, leefbare wijken te realiseren, waarbij een gevarieerd woningbouwprogramma wordt aangeboden. Bijzondere aandacht gaat uit naar de realisatie van woningen voor starters en doorstromers.

3.7.2 Niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG)

Lansingerland heeft meerdere gronden in bezit, welke ook ooit aangekocht zijn met het doel deze te ontwikkelen. Meest in het oog springende deel is Wilderszijde, maar daarnaast zijn er ook nog gronden gelegen in Bleiswijk. De gronden van Wilderszijde zijn getaxeerd met prijspeil 1 januari 2016. Daarbij is voortgeborduurd op de taxaties uit eerdere jaren. Vanwege het aantrekken van de woningmarkt en de lage rente zou het risico voor een ontwikkelaar om de gronden nu aan te kopen en pas over een aantal jaar te ontwikkelen, waar we bij Wilderszijde vanuit gaan, kleiner worden, dan in de afgelopen jaren het geval was. Dit komt tot uiting in de waarde van de NIEGG Wilderszijde. Bij de kadernota 2017 zullen de nieuwe

BBV regels worden toegepast en op dat moment zullen ook eventuele gevolgen voor de niet in exploitatie genomen gronden worden aangegeven.

3.7.3 Materiële vaste activa (overige gronden)

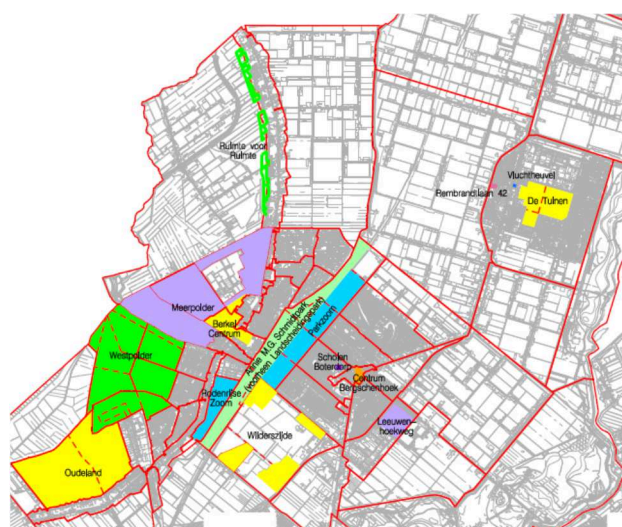
Ten behoeve van de jaarrekening 2014 heeft een taxateur begin 2015 de waarde van de overige gronden in Bleiswijk bepaald. Daarbij is de huidige bestemming als voornamelijk glastuinbouwgebied uitgangspunt geweest voor het bepalen van de waarde. Voor de jaarrekening 2015 heeft geen nieuwe taxatie plaatsgevonden. Er hebben zich in de markt geen zodanige wijzigingen voorgedaan, dat dit noodzakelijk is.

3.7.3 Grondexploitatie, risico's en weerstandsvermogen

De gemeente Lansingerland voert een groot aantal grondexploitaties, zowel voor woningbouw als voor bedrijfsterreinen. De afgelopen periode heeft Lansingerland een lastige periode gehad op het gebied van grondexploitatie. De huidige ontwikkelingen op de woningbouwmarkt stemmen positief. Er worden weer meer en sneller woningen verkocht en de gesprekken met ontwikkelaars over toekomstige projecten verlopen positief. Het is nog wel onduidelijk of deze opleving een structureel karakter zal hebben of dat deze meer het karakter van een inhaalslag heeft. Hierover zijn de meningen van de specialisten verdeeld. Vooralsnog kijken wij positief tegen deze ontwikkeling aan en nemen deze mee in de resultaten van de grondexploitaties, maar beseffen dat het verloop van de woningmarkt grillig kan zijn.

Voor de volgende gebieden heeft onze gemeente lopende grondexploitaties.

Kern	Woningbouw	Bedrijven-terreinen	Centrum-ontwikkeling	Overig
<i>Berkel en Rodenrijs</i>	Meerpolder Westpolder/Bolwerk Rodenrijse Zoom RvR Groenzoom	Oudeland	Berkel Centrum	
<i>Bergschenhoek</i>	Wilderszijde (doorlopende deel) Parkzoom Kavels Boterdorp	Leeuwenhoekweg	Bergschenhoek Centrum	Annie M.G. Schmidtpark
<i>Bleiswijk</i>	De Tuinen		Vluchtheuvel	Rembrandtlaan 42

Bij de bedrijfsterreinen is deze positieve trend minder zichtbaar. Er is wel regelmatig belangstelling voor onze terreinen, maar directe verkopen hebben in 2015 nog niet plaatsgevonden. Wel is inmiddels overeenstemming bereikt over de verkoop van een perceel grond in Oudeland van 1.500 m² en lopen er meerdere gesprekken met serieuze kandidaten. Dat neemt niet weg, dat met name op het gebied van bedrijfsterreinen nog wel de nodige risico's gelopen worden. Dit is meegenomen in de risico-analyse.

In juli 2015 heeft de raad ingestemd met de actualisatie van de grondexploitaties. Deze actualisatie is gebruikt als input voor de kadernota. Voor een toelichting op deze actualisatie wordt verwezen naar T15.06995. Ten opzichte van het resultaat in de jaarrekening 2014 was een verbetering zichtbaar van afgerond € 20 miljoen. Dit werd grotendeels veroorzaakt door verbeteringen in de grondexploitatie Westpolder Bolwerk. Door onderhandelingen met de ontwikkelaar over een pakket aan maatregelen op programmatisch en kwaliteitsniveau, in combinatie met een fiscale optimalisatie is deze grondexploitatie aanzienlijk verbeterd ten opzichte van de resultaten bij de jaarrekening 2014.

Voor deze jaarrekening zijn de grondexploitaties volledig herzien op basis van de actuele stand van zaken. Hierbij zijn de basisuitgangspunten zoals parameters, programma en prijzen gelijk gehouden. Wel zijn alle kosten- en opbrengstencategorieën kritisch onder de loep genomen en zijn onderhandelingsresultaten verwerkt. Ten opzichte van de actualisatie zijn voornamelijk verschillen zichtbaar in de civieltechnische kosten, de Voorbereidings-, toezicht- en administratiekosten (VTA), de rentetoe rekening, de kosten- en opbrengstenstijging en de opbrengsten.

Voor de diverse onderdelen betekent dit het volgende:

- Civieltechnische kosten: Binnen de diverse grondexploitaties zijn de civieltechnische kosten opnieuw beschouwd. In deze ramingen waren, vanwege de verwachting dat in alle gebieden meerdere herontwikkelingen noodzakelijk zouden zijn, voorzichtigheidshalve extra kosten opgenomen als gevolg van deze inefficiëncies, die ontstaan bij het herontwikkelen van projecten en het ontwikkelen van meerdere kleinere projecten, in plaats van een grote ontwikkeling. Daarnaast zijn meerdere aanbestedingsvoordelen behaald;
- VTA: In de grondexploitatie is, gebaseerd op een gemiddelde in de afgelopen jaren, gerekend met een gemeentelijk uurtarief van € 119,00. Bij de begroting 2016 is al aangekondigd dat dit tarief verlaagd is naar € 94,00;
- Kostenstijging en rente: Er worden in totaliteit minder kosten gemaakt dan verwacht (zie toelichting VTA en Civieltechnische kosten). Dat heeft een positief effect op de te verwachten rente over de hele looptijd van de projecten, vooral bij projecten met een lange looptijd zoals Oudeland en Westpolder Bolwerk. Ook het aandeel kostenstijging (prijsstijging) neemt af op moment dat het totaal van de te verwachten kosten vermindert;
- Opbrengsten: Er is overeenstemming bereikt in Parkzoom 3. De overeengekomen prijs ligt boven de geraamde prijs in de grondexploitatie;
- Opbrengstenstijging: Doordat opbrengsten eerder worden gerealiseerd dan verwacht (snellere realisatie van woningbouwprojecten, dan in 2015 verwacht, vooral in Westpolder), daalt de verwachte opbrengstenstijging. Er wordt namelijk rekening gehouden met een jaarlijkse stijging van opbrengsten met inflatie. Als deze opbrengst eerder wordt gerealiseerd, kan over een kortere termijn een stijgingspercentage worden berekend. Daar staat dan natuurlijk wel tegenover, dat er over dat deel ook minder rente hoeft te worden betaald, omdat met de opbrengst (delen van) leningen kunnen worden afgelost.

De totaalresultaten van de grondexploitaties en het verloop van de benodigde voorziening zijn als volgt weer te geven:

Project	Actualisatie/ Jaarrekening 2014	Actualisatie 2015	Jaarrekening 2016	Vershil jaarrekening 2015 tov jaarrekening 2014
Prijspeil	31-12-2014	31-12-2015	1-1-2016	
Totaal negatieve grexen	€ 91,99-	€ 71,01-	€ 58,25-	€ 33,74
Totaal positieve grexen	€ 2,62	€ 1,89	€ 1,86	€ 0,76-
Totaal	€ 89,37-	€ 69,12-	€ 56,40-	€ 32,98

Winstneming:

Op grond van de nota grondbeleid wordt een grondexploitatie afgesloten nadat alle opbrengsten (grondopbrengsten én overige opbrengsten) volledig zeker zijn en minimaal 90% van de kosten is gerealiseerd. Tussentijds vinden geen winstnemingen plaats.

Verwacht wordt dat bij de jaarrekening 2016 de projecten Scholen Boterdorp en Bergschenhoek Centrum afgesloten kunnen worden. Dan zullen ook de resultaten worden genomen.

3.7.4 Toekomst

Wij zien lichtpunten in het herstel wat op dit moment op de woningmarkt plaatsvindt. Wij willen ons daarom richten op de (nieuwe) kansen en mogelijkheden die zich in de markt voordoen. Onze organisatie zal erop gericht zijn om alle haalbare initiatieven binnen onze grondexploitaties zowel als het gaat om bedrijven als om woningen te faciliteren. Kansen willen wij benutten. Zoals bekend liggen op vrijwel alle gemeentelijke (woningbouw)gronden contractuele verplichtingen uit het verleden. Wij merken dat door de verbeterde markt deze partijen weer in staat zijn om ontwikkelingen op te pakken. Het is zaak zoveel mogelijk te profiteren van deze ervaring in de markt en te zorgen dat zowel de ontwikkelaar als de gemeente er klaar voor is om van deze ervaring te profiteren.

Nieuwe initiatieven op nieuwe locaties zijn slechts voor de gemeente ook een daadwerkelijke kans als deze initiatieven toevoegingen zijn die op de huidige locaties niet bewerkstelligd kunnen worden.

Grondexploitaties blijven omgeven met onzekerheden. In de dagelijkse praktijk wordt continu getracht een zo realistisch mogelijke afweging te maken tussen resultaten van nu en risico's in de toekomst. In de bij de jaarrekening geactualiseerde grondexploitaties is voor de nog komende ontwikkelingen ruimte opgenomen om flexibel om te gaan met de invulling van gebieden. Dit draagt bij tot het creëren van kansen in de diverse projecten en sluit aan bij de wijze waarop we in de afgelopen jaren te werk zijn gegaan en wat zijn vruchten heeft afgeworpen.

Aan het eind van deze paragraaf wordt een cijfermatig overzicht gegeven van de te verwachten kosten en opbrengsten per kostensoort voor de jaren 2016-2019 en het verloop van de boekwaarde. Ook zal een overzicht worden gegeven van de in totaal nog te realiseren kosten en opbrengsten per project.

Wijzigingen in de toekomst

Vennootschapsbelasting

Per 1 januari 2016 zal de wet op de Vennootschapsbelasting ook gaan gelden voor de activiteiten die de gemeente als ondernemer uitvoert. Dit zal dus activiteiten in de gehele gemeente betreffen, maar vooral ook de grondexploitaties. Er zijn nog altijd veel onduidelijkheden over het financiële effect van de Vpb-plicht omdat het Rijk c.q. de Belastingdienst nog geen uitgekristalliseerde handreikingen heeft gegeven volgens welke exacte spelregels de ondernemersactiviteiten van de gemeente belast gaan worden. Dit zal nog een zoektocht worden die gezamenlijk met de belastingdienst doorlopen moet worden. Het fiscaal adviesbureau PWC heeft een eerste advies gegeven over de verwachtingen over het al dan niet ontstaan van Vpb-plicht voor de grondexploitaties van de gemeente. Hierover is een presentatie gegeven in de raad.

Wil er überhaupt sprake zijn van Vpb-plicht, dan moet er sprake zijn van een onderneming. Daarvoor geldt een aantal criteria. Als niet voldaan wordt aan de criteria gaat de gemeente niet door de zgn “ondernemerspoort”. De verwachting is vooralsnog dat de gemeente niet door de “ondernemerspoort” zal gaan voor de grondexploitaties en er dus geen sprake zal zijn van Vpb-plicht. In de loop van 2016 moet hier verdere duidelijkheid over ontstaan. Vooralsnog is er geen daarom geen rekening gehouden met te betalen Vpb in de grondexploitaties.

Nieuwe BBV regels

In juli 2015 is door de Commissie BBV een voornemen tot herziening van de BBV-verslaggevingsregels rondom grondexploitaties per 1 januari 2016 gepubliceerd. Er is echter per 1 januari 2016 nog geen officieel besluit genomen over deze aanpassing. De voorstellen welke in dit voornemen zijn opgenomen moeten volgens de Commissie BBV leiden tot meer transparantie, eenduidigheid en een vermindering van de administratieve lasten. Concreet komt de wijziging in de BBV regelgeving globaal op de volgende situatie neer:

- Er mogen alleen maar daadwerkelijk betaalde rentelasten worden doorbelast aan de grondexploitaties. Er mag dus niet meer gerekend worden met een vastgestelde rekenrente. Ook moet rekening gehouden worden met de component ‘eigen vermogen’, waarover ook geen rente meer mag worden toegerekend. In onze grondexploitaties werd voor de rente al zoveel mogelijk aangesloten bij het daadwerkelijk betaalde rentepercentage. Wel werd in het verleden uitgegaan van een volledige externe financiering van de grondexploitaties. Als rekening wordt gehouden met de component “eigen vermogen” zal het rentepercentage nog wel enigszins worden verlaagd;
- Het advies van de commissie is om bij grondexploitaties die een looptijd hebben langer dan 10 jaar vanaf jaar 11 geen opbrengstenstijging meer toe te rekenen. Voor onze grondexploitaties zal dit alleen effect hebben op de grondexploitatie Oudeland, aangezien verwacht wordt dat de andere grondexploitaties binnen een periode van 10 jaar afgesloten zullen worden.

Bij de kadernota 2017 zal wederom een actualisatie van de grondexploitatie plaatsvinden. Daar zullen ook de effecten van de wijzigingen in het BBV meegenomen worden.

3.7.5. Risico's

Ondanks dat de ramingen binnen de grondexploitaties met de grootst mogelijke zorgvuldigheid worden opgesteld blijven er risico's bestaan. Niemand kan de toekomst voorspellen en de berekeningen zijn gebaseerd op aannames en uitgangspunten, die in de praktijk anders (zowel positief als negatief) kunnen uitvallen. De belangrijkste risico's die samenhangen met de grondexploitaties hebben betrekking op de planning, de prijs en het programma. In de paragraaf Weerstandsvermogen zijn deze risico's nader toegelicht.

Onderdeel van het herzieningsproces bij de jaarrekening vormt ook een actuele risicoanalyse. Daarbij zijn de naast de specifieke projectrisico's ook de meer algemene markt- en prijsrisico's specifiek bekeken per afzonderlijk project. Dat doet meer recht aan de verschillen tussen de afzonderlijke projecten en de fase waarin projecten zich bevinden. Ook is het risicoprofiel van bedrijfsterreinen anders, dan van woningbouwlocaties.

De meest in het oog springende risico's zijn:

- Het marktrisico op de ontwikkeling van Oudeland. Dit risico heeft met name betrekking op het tempo waarin deze ontwikkeling plaats kan vinden en in het meest extreme geval een situatie waarin ontwikkeling van (een deel van de) locatie helemaal niet meer plaats kan vinden. Ook is rekening gehouden met een renterisico gezien de nog lange doorlooptijd van dit project en een risico op de grondprijs;
- Het marktrisico op de ontwikkeling van Westpolder. Aangezien Westpolder een locatie is waar nog veel woningbouw moet worden ontwikkeld, zijn de risico's op ontwikkeling van deze locatie groter dan bij de locaties waar dit niet het geval is. Voor Westpolder zijn er risico's ingeschat die

betrekking hebben op het programma en de prijzen (programma en/of prijzen worden niet gehaald op het niveau zoals nu ingeschat) en op vertraging van het programma;

- Het risico dat als gevolg van bijvoorbeeld gewijzigde wetgeving het resultaat van de fiscale optimalisatie in Westpolder niet wordt behaald;
- Het al eerder genoemde risico dat ontstaat als de niet in exploitatie genomen locatie van Wilderszijde in zijn geheel niet ontwikkeld kan worden. Aangezien de woningmarkt aantrekt schatten wij de kans hierop overigens lager in dan in het vorige jaar.

De overige meest belangrijke risico's worden per project omschreven.

Risico's Parkzoom:

- De openbare ruimte wordt gefaseerd overgedragen aan de afdeling Beheer en Onderhoud. Wanneer de fasering anders loopt, dan vooraf bedacht, kan dit leiden tot extra tijdelijk beheerkosten in het project;
- De laatste onteigening in Parkzoom moet administratief nog steeds worden afgehandeld. Het door de gemeente te betalen bedrag kan hoger uitvallen dan waarmee nu rekening wordt gehouden;
- Herontwikkeling kan leiden tot het moeten verplaatsen van een middenspanningsruimte;
- Door een andere behoefte in de markt kunnen mogelijk de appartementengebouwen in Parkzoom 1 niet in het segment worden gerealiseerd als bedacht;
- Door gebrek aan vraag vanuit de markt komt de locatie voor commerciële voorzieningen niet van de grond.

Risico's Wilderszijde:

- Oorspronkelijke uitgangspunt was om in Wilderszijde geen gas aan te leggen. De energievoorziening zou op een andere manier moeten plaatsvinden. Dit kan via bijvoorbeeld warmte-koude-opslag (WKO). Dit kan collectief worden opgepakt of individueel (per woning). De laatste variant is duurder en zou aan de orde kunnen komen bij ontwikkeling van locatie De Tuinen, waarbij de ontwikkelaar te kennen heeft gegeven een deel van deze meerkosten aan de gemeente te willen doorbelasten;
- De aanwezigheid van verontreiniging in nog te verwerven grond. Op basis van de gedane onderzoeken is de verwachting hierop niet substantieel, maar nooit uit te sluiten;
- Het ontbinden of aanpassen van bestaande contracten en claims met de ontwikkelaars in Wilderszijde waardoor de verwachte grondopbrengsten niet worden behaald;
- Mogelijke vertraging in de uitgifte van de gronden als gevolg van gewijzigde marktomstandigheden;
- Hogere VTA kosten voor het deelproject VMBO als gevolg van gewijzigde planvorming door het verantwoordelijke schoolbestuur;
- Op de locatie van de tijdelijke VMBO-school ligt nog ondergrondse infra. Schoolbestuur en gemeente verschillen van mening wie de verwijderingskosten moet betalen.

Risico's Leeuwenhoekweg:

- Tijdens het bouwrijp maken kan alsnog blijken dat er gesaneerd moet worden;
- Door onvoldoende marktvraag kan er een situatie ontstaan dat het terrein helemaal niet meer ontwikkeld kan worden. Ook een alternatieve ontwikkeling naar bijvoorbeeld woningbouw is niet mogelijk op deze plek.

Risico's Meerpolder:

- Financiële afwikkeling van diverse lopende rechtszaken, met name over de kwaliteit van geleverde civiele werken;
- Belemmeringen in de ontwikkeling van een deellocatie als gevolg van een bestaande schadeclaim;
- Wanneer particuliere ontwikkeling niet van de grond komt moet de gemeente kosten maken om te voldoen aan de eisen van het Hoogheemraadschap.

Risico's Westpolder Bolwerk:

- Een aantal deelplannen in de grondexploitatie is nog niet uitgewerkt. Bij deze uitwerking kunnen zaken die nu nog niet bekend zijn, alsnog veroorzaken dat geraamde opbrengsten niet volledig gerealiseerd kunnen worden. Dit kan veroorzaakt worden door planologische uitwerking (geluid- en hindercirkels, watercompensatie) of programmatisch (de vraag naar bepaalde woningtypen daalt of stijgt);
- In het programma van deelplan 6 zijn nog relatief veel woningen opgenomen in de duurdere categorie. Indien deze ambitie bijgesteld moet worden, zal dit een negatief effect hebben op de grondexploitatie;
- In samenwerking met de ontwikkelaar zijn prognoses gemaakt van de deelplannen. Hierbij zijn ook bepaalde parameters gehanteerd. O.a. is uitgegaan van stijgende VON-prijzen. Hoewel de eerste signalen positief zijn, brengt het uitgaan van een bepaalde opbrengstenstijging altijd bepaalde risico's met zich mee;
- Door het wijzigen van wetgeving op het gebied van fiscaliteit zou het kunnen dat de gekozen fiscale routing niet het beoogde financiële rendement levert. Dit zou uiteraard betekenen dat een deel van de nu ingeboekte winst weer verloren gaat;
- Op dit moment wordt uitgegaan van een einddatum van 2025 voor Westpolder/Bolwerk. Er is daarbij uitgegaan van een woningbouwproductie van ca. 150 woningen per jaar. Het niet halen van de planning heeft negatieve gevolgen voor de grondexploitatie;
- Tenslotte kent een groot project als Westpolder/Bolwerk verschillende kleinere projectrisico's. Deze zijn ook gekwantificeerd en meegenomen in de risicoanalyse. Dit betreft risico's m.b.t. de interne organisatie, de impact van tijdelijke voorzieningen, parkeerdruk en de ontsluiting van het projectgebied.

Risico's Centrum Berkel en Rodenrijs:

- Door ontwikkelingen in de detailhandelmarkt kan de regionale behoefte aan met name winkelruimte verzadigd raken en een kleiner programma (met lagere opbrengsten) worden gerealiseerd;
- Het betreft hier een omvangrijk project, met een lange bouwtijd en grote civiele werken. De fasering hiervan kan behoorlijke plan- en civiele kosten met zich meebrengen. Ook de kostenramingen kunnen onder druk komen te staan;
- Vanwege ontwikkeling in een bestaande omgeving van een centrumgebied kunnen planschadeclaims worden verwacht. Hiervoor is een post opgenomen in de grondexploitatie. Wellicht zal blijken dat dit niet voldoende is.;
- Het project op de plaats van de voormalige brandweerkazerne zou vanwege planologische bezwaren uit de omgeving in de vertraging kunnen komen.

Risico's Oudeland:

- Er kan mogelijk schade ontstaan aan bestaande woningen langs de rand van het terrein in verband met zettingsgevoeligheid;
- Mogelijk kunnen de geraamde grondprijzen niet worden behaald. Dit kan veroorzaakt worden door de markt en concurrerende locaties;
- De gemeente heeft één perceel op Oudeland nog niet in eigendom. Als dit perceel niet wordt verworven kan zij ook de bijbehorende grondopbrengsten niet realiseren;
- De fasering is gebaseerd op het onderzoek van BCI consultants. Door ontwikkelingen in de markt is er een risico dat het uitgifte tempo niet wordt gehaald. De effecten zijn berekend van een vertraging van de uitgifte naar gemiddeld 1,5 ha voor de looptijd van het gehele project;
- Vertraging in uitgifte van de kavels leidt tot vertraging in overdracht van de openbare ruimte aan de afdeling Beheer en Onderhoud. Er moeten extra kosten worden gemaakt;
- Het aanbod van bedrijfsterrein in de grotere regionale omgeving is groot. Hoewel Oudeland zich met name richt op de Rotterdamse markt (Rotterdam Noord) en er in deze omgeving geen andere terreinen in ontwikkeling zijn, bestaat er toch de kans dat de markt verzadigd raakt en dat een

deel van Oudeland niet ontwikkeld kan worden. Daarom is het risico berekend van het niet doorgaan van fase 2 van Oudeland;

- Vanwege de lange looptijd van deze ontwikkeling is een risico opgenomen dat de toe te rekenen rente zal stijgen. De meeste leningen zijn afgesloten voor een periode van 10 jaar en zullen dus na die 10 jaar overgesloten moeten worden, waardoor dit risico ontstaat.

Risico's Groenzoom Ruimte voor Ruimte:

- De basis aan opdrachten aan de provincie en Groenzoom van in totaal € 6 miljoen ligt vast. Als de inkomsten van de grondexploitatie achterblijven, is ook binnen deze grondexploitatie het grote risico dat de rente over de investeringen en deze opdrachten op gaat lopen. Bij een langzamer dan geplande afzet komt de betaling aan de provincie in gevaar en kan de rente oplopen;
- Het gebied ligt tussen bestaande bebouwing. Bewoners kunnen een claim voor planschade indienen bij wijziging van de bestemming. Als blijkt dat eventuele kosten voor planschade hoger zijn dan de netto opbrengsten, dan kan ontwikkeling van kavels heroverwogen worden;
- De plankosten voor deze ontwikkeling zijn bovengemiddeld hoog. Dat heeft enerzijds te maken met een grotere inzet op de begeleiding van de ontwikkeling van de vrije kavels. Anderzijds schatten we in dat er voor het wijzigen van de bestemming veel inzet gepleegd moet worden. Deze extra inzet is geraamd in de grondexploitatie, maar omdat dit altijd onvoorspelbare trajecten zijn, blijft er een risico bestaan, dat dit bedrag onvoldoende is;
- De grondprijzen zijn in relatie met de omgeving marktconform. Het is onduidelijk hoe de specifieke markt voor grote vrije kavels zich gaat ontwikkelen. Afgelopen jaar is gebleken dat deze prijzen onder druk staan. Hierop is in deze actualisatie geanticipeerd. Het verdere verloop van de prijsvorming blijft onduidelijk. Een verlaging van de grondprijzen heeft uiteraard gevolgen voor de uitkomst van de exploitatie.

Risico's De Tuinen:

- Een gefaseerde ontwikkeling van de Eilanden leidt tot hogere kosten voor civiele werken. Gezien de huidige voortgang van alle drie de eilanden wordt dit risico laag ingeschat.

Risico's Rembrandtlaan 42:

- Aanleg van extra parkeerplaatsen in de openbare ruimte.

In voorgaande tekst zijn de algemene risico's en projectrisico's benoemd. De volgende risico's hebben direct raakvlakken met de grondexploitatie en zijn bij de inleiding en in de risicoparaagraaf uitgewerkt en toegelicht:

- Vennootschapsbelasting voor overheidsondernemingen vanaf 1 januari 2016;
- Herziening BBV-verslaggevingsregels rondom grondexploitaties per 1 januari 2016.

Voor een verdere toelichting en een overzicht van de totale gemeentelijke risico's, het weerstandsvermogen en de weerstandsratio wordt verwezen naar de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing (3.2) en de inleiding (1.3).

Financiële overzichten:

In het kader van het vergroten van het inzicht en de transparantie in de grondexploitaties is in de financiële verordening aangegeven dat een tweetal overzichten betreffende de grondexploitaties aan de paragraaf grondbeleid toegevoegd dienen te worden. Dit betreft:

1. Een overzicht van de totaal nog te realiseren kosten en opbrengsten uitgesplitst per kosten- en opbrengstesoort en het verloop van de boekwaarde;
2. Een overzicht van de totaal nog te realiseren kosten en totaal nog te realiseren opbrengsten per project.

Beide overzichten treft u hieronder (beide tabellen in hele euro's).

Nog te realiseren kosten en opbrengsten per 01-01-2016			
project	kosten		opbrengsten
Meerpolder	€	11.179.930	€ 11.021.744
Westpolder Bolwerk	€	16.043.345	€ 84.910.941
Oudeland	€	53.022.941	€ 140.756.415
De Tuinen	€	2.815.447	€ 6.038.279
Parkzoom	€	16.510.331	€ 20.894.945
Leeuwenhoekweg	€	1.598.680	€ 7.492.589
Centrum Bergschenhoek	€	79.722	€ 38.750
Wilderszijde	€	13.201.950	€ 25.845.670
Berkel Centrum	€	6.301.635	€ 11.831.580
Roderijse Zoom	€	777.590	€ 1.476.527
Scholen Boterdorp	€	47.985	€ 215.569
Vluchtheuvel	€	48.677	€ -
Groenzoom RvR	€	12.127.714	€ 16.460.147
Rembrandtlaan	€	101.116	€ -
Totaal	€	133.857.064	€ 326.983.157

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Totalen						
Verwerving	4.470.988	3.204.764	5.825.418	571.148	337.485	337.759
Tijdelijk beheer	226.330	276.822	298.777	289.464	290.014	250.459
Sloop	91.890	182.130	281.031	-	56.226	18.945
Milieu	133.455	424.257	360.377	94.515	93.499	51.947
Civiel technische werken	5.200.012	11.726.539	8.408.952	8.954.676	6.797.682	3.953.623
VTA	3.264.140	5.106.389	3.438.204	2.965.085	2.284.062	2.018.414
Fondsen en afdrachten	3.045.916	713.556	508.111	354.563	469.871	370.608
Rente	7.522.010	6.259.394	6.325.937	6.143.618	5.682.578	4.783.181
Totaal kosten	23.954.740	27.893.851	25.446.807	19.373.070	16.011.417	11.784.937
Grondopbrengsten	20.619.055	19.356.599	24.812.651	31.480.160	32.747.130	30.539.629
Overige opbrengsten	5.149.597	3.772.030	544.267	1.761.465	615.113	621.264
Totaal opbrengsten	25.768.651	23.128.630	25.356.917	33.241.625	33.362.243	31.160.893
Saldo Kosten en opbrengsten		4.765.222	89.890	-13.868.555	-17.350.825	-19.375.956
	Boekwaarde					
Boekwaarden per einde jaar grexen	-209.388.031	-214.153.252	-214.049.449	-200.850.870	-183.500.045	-152.053.712

3.8 Paragraaf Interbestuurlijk Toezicht

Inleiding

Op 1 oktober 2012 is de wet revitalisering generiek toezicht (Wet RGT) in werking getreden. In deze paragraaf legt het college overeenkomstig deze wet verantwoording af over de uitvoering van wettelijke taken. Wij voegen hiertoe de Rapportage IBT (voorheen 'Staat van de Gemeente') toe (zie Overige Stukken) conform de afspraken met de provincie.

Verantwoording

Het college dient per thema in de Rapportage IBT aan te geven of zij dit thema geheel op orde heeft (groen), op één of enkele aspecten na (oranje) of op meerdere aspecten niet op orde (rood). De informatie in de Handreiking Interbestuurlijk Toezicht van de bestuursovereenkomst bevat een toelichting op de door de provincie opgestelde nadere criteria om te komen tot de beoordeling (groen, oranje of rood) en is tevens ter toelichting opgenomen onder Overige Stukken. De onderbouwing van de Rapportage IBT is waar mogelijk voorzien van cijfermateriaal en verwijzingen naar evaluaties, kaarten en rapporten.

Verantwoording per thema

Alle verantwoordingsinformatie is opgenomen in de Rapportage IBT. Hierbij willen wij voor onderstaande thema's nog een opmerking maken:

Ruimtelijke ordening

Alleen het bestemmingsplan Hoefweg-Zuid is niet actueel, omdat dit in 2013 is vernietigd door de Raad van State, er is inmiddels een herziening in voorbereiding.

Omgevingsrecht

De gemeente voldoet aan de kwaliteitscriteria VTH en voldoet aan de wettelijke eisen, maar de Verordening VTH is nog niet vastgesteld. De raad krijgt deze in het 2^e kwartaal aangereikt.

Huisvesting Verblijfsgerechtigden/ Vergunninghouders

In 2015 is de taakstelling volledig behaald met huisvesting van 2 personen extra. Het voornemen is in 2016 versneld 60 asielgerechtigden te huisvesten bovenop de wettelijke taakstelling.

3.9 Paragraaf Taakstelling en reserveringen

Inleiding

In de Kadernota 2013 is voor het eerst besloten tot bezuinigingen die effect hadden op de jaarschijf 2015 en verder. Bij de Kadernota 2014 is opnieuw besloten tot bezuinigingen met een effect in 2015. Deze paragraaf bevat informatie over de (nog) niet gerealiseerde bezuinigingen uit de begroting 2015.

Bezuinigingen / taakstellingen

De hieronder benoemde bezuinigingen zijn in 2015 gerealiseerd.

Het verlagen van de exploitatielasten van zwembad De Windas

De structurele bezuiniging, met ingang van 2014, van € 40.675,- door het schrappen van de exploitatiebijdrage van het zwembad De Windas (maatregel 10 in Kadernota 2013), is in de najaarsnota 2014 teruggebracht naar een bedrag van € 20.000,-. Deze resterende € 20.000 is gedurende 2015 ingevuld in de begroting 2015 e.v. en derhalve gerealiseerd.

JAARREKENING

4. Balans en toelichting

4.1 Balans

bedragen x € 1.000

ACTIVA	31 december 2015	31 december 2014
VASTE ACTIVA		
Immateriële vaste activa	44	97
-Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio		
-Kosten van onderzoek en ontwikkeling	44	97
Materiële vaste activa	181.118	190.035
-Overige investeringen met economisch nut	134.832	133.751
-Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	24.809	23.741
-Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	21.477	32.542
Financiële vaste activa	14.603	13.374
-Kapitaalverstrekkingen aan:		
-Deelnemingen	606	606
-Gemeenschappelijke regelingen		
-Overige verbonden partijen	17	17
-Leningen aan:		
-Woningbouwcorporaties	4.416	4.584
-Deelnemingen		
-Overige verbonden partijen	45	113
-Overige langlopende leningen	368	378
-Overige uitzettingen met looptijd langer dan 1 jaar	376	376
-Bijdragen aan activa in eigendom van derden	8.775	7.300
TOTAAL VASTE ACTIVA	195.766	203.506
VLOTTENDE ACTIVA		
Voorraden	189.130	153.888
-Grond- en hulpstoffen:		
-Niet in exploitatie genomen bouwgronden	29.780	26.196
-Grond- en hulpstoffen overige	4.334	4.218
-Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	155.016	123.475
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	53.840	11.305
-Vorderingen op openbare lichamen	859	7.444
-Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	49.234	
-Overige vorderingen	3.747	3.862
Liquide middelen	1.067	14
-Kassaldi	1	1
-Bank- en girosaldi	1.065	12
Overlopende activa	10.330	2.609
-De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	743	58
-Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van de volgende begrotingsjaren komen	9.587	2.551
TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA	254.366	167.816
TOTAAL-GENERAAL	450.132	371.323

PASSIVA	31 december 2015	31 december 2014
VASTE PASSIVA		
Eigen vermogen	71.624	38.798
-Algemene reserve	42.319	20.629
-Bestemmingreserves	8.345	10.512
-Gerealiseerde resultaat	20.960	7.657
Voorzieningen	21.168	19.242
-Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	10.156	8.787
-Egalisatievoorzieningen		950
-Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden	11.012	9.505
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	326.697	267.001
-Obligatieleningen		
-Onderhandse leningen van:		
-Binnenl. pens.fondsen en verzekeringsinst.		
-Binnenl. banken en overige financiële inst.	326.690	267.001
-Waarborgsommen	8	
TOTAAL VASTE PASSIVA	419.489	325.041
VLOTTENDE PASSIVA		
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	9.748	30.611
-Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden		11.500
-Debetsaldi bank	-	9.459
-Overige schulden	9.748	9.651
Overlopende passiva	20.896	15.672
-Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	13.148	11.347
-De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	7.328	3.977
-Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	419	348
TOTAAL VLOTTENDE PASSIVA	30.643	46.282
TOTAAL-GENERAAL	450.132	371.323
Gewaarborgde geldleningen en garantstellingen	222.693	230.172

4.2 Toelichting op de balans

4.2.1 Algemene grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

De jaarrekening is opgemaakt in overeenstemming met de voorschriften volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Tenzij anders vermeld, zijn alle bedragen afgerond op € 1.000, waardoor tussen de verschillende staten kleine afrondingsverschillen kunnen bestaan.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als baten genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.

De opbrengsten uit bouwleges worden verantwoord op het moment van verlenen van de bouwvergunning. Op grond van de legesverordening zijn bouwleges al opeisbaar op het moment van in behandeling nemen van de aanvraag tot beoordeling van een bouwvergunning.

Een aanvrager van Wmo-voorzieningen is op grond van de Wmo een eigen bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze bijdrage wordt uitgevoerd door het Centraal Administratiekantoor (CAK). Het CAK verstrekt de gemeente een totaaloverzicht waarbij maandelijks afstorting van de geïncasseerde bijdragen aan de gemeente plaatsvindt. Aangezien, omwille van privacy overwegingen, de inkomensgegevens van cliënten niet op het totaaloverzicht van het CAK zijn opgenomen heeft de gemeente geen inzicht in de individueel door het CAK berekende eigen bijdrage van de cliënt. Daardoor kan door onze gemeente geen sluitende controle op de juistheid en volledigheid van de ontvangen bijdragen worden uitgevoerd.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.

Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld in geval van reorganisaties) dient wel een verplichting gevormd te worden.

Middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is en die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren, worden op grond van artikel 49 BBV geïncasseerd onder de overlopende passiva. In de toelichting op de balans is per uitkering van EU, Rijk en provincies met een specifiek bestedingsdoel het verloop gedurende het jaar van ontvangen voorschotbedragen in een overzicht weergegeven, conform artikel 52a BBV.

Bij het bepalen van de opbrengsten uit de algemene uitkering is rekening gehouden met de informatie over de algemene uitkering die is bekend gemaakt via de decembercirculaire 2015.

Vaste activa

Artikel 59 BBV beschrijft het onderscheid tussen investeringen met uitsluitend maatschappelijk nut in de openbare ruimte en investeringen met een (beperkt) economisch nut. Investerings die op enige wijze kunnen leiden tot, of bijdragen aan, het verwerven van inkomsten zijn investeringen met economisch nut. Voor de classificatie is niet relevant of de investering geheel kan worden terugverdiend.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in maximaal vier jaar afgeschreven. De afschrijving van de geactiveerde kosten van onderzoek en ontwikkeling vangt aan bij ingebruikneming van het gerelateerde materiële vaste actief (dit is het jaar volgend op het jaar van realisatie). Afsluitkosten van opgenomen geldleningen worden niet geactiveerd.

Materiële vaste activa

Afschrijvingstermijnen

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen voor de belangrijkste categorieën in jaren:

Gronden en terreinen	n.v.t.
Woonruimten - nieuwbouw - renovatie en restauratie	40 25
Bedrijfsgebouwen - nieuwbouw - renovatie en restauratie - tijdelijke gebouwen/noodlokalen	40 25 PM
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken - aanleg en reconstructie wegen en kunstwerken (bruggen e.d.) - aanleg en vervanging riolering - aanleg en vervanging rioolgemalen - openbare verlichting - aanleg en renovatie openbaar groen - verkeers- en straatmeubilair - speeltoestellen	20 40 15 15 25 5 10
Voertuigen	5
Vrachtwagens	8
Bouwkundige installaties (brand/luchtbehandeling/warmwater)	15
Overige materiële vaste activa - kantoor- en schoolmeubilair en overige - automatisering (hardware)	10 4

Voor activa die vanuit de voormalige 3B gemeenten per 31 december 2006 aanwezig waren heeft geen integrale harmonisatie van afschrijvingstermijnen plaatsgevonden. Wel zijn de niet meer in ons bezit zijnde activa in één keer afgeschreven en zijn afschrijvingstermijnen in overeenstemming gebracht met de economische levensduur van het actief. Voor alle activa die per 31 december 2006 aanwezig waren met een aanschafwaarde van tenminste € 500.000,- zijn de afschrijvingstermijnen in overeenstemming gebracht met bovenstaande richtlijn.

De eerste afschrijving op activa vindt plaats in het eerste jaar na gereedkomen c.q. ingebruikname van het actief. Activa onder de € 25.000,- worden in 1 keer afgeschreven.

Materiële vaste activa met economisch nut

In erfpacht uitgegeven gronden

De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs (i.c. de waarde die bij eerste uitgifte als basis voor de canonberekening in aanmerking is genomen). Percelen waarvan de erfpacht eeuwigdurend is afgekocht, zijn tegen een geringe registratiewaarde opgenomen.

Investerings met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

Wanneer investeringen grotendeels of meer worden gedaan voor riolering, het inzamelen van huishoudelijk afval of andere alsook voor de rechten die op grond van art. 229 lid 1 a en b Gemeentewet worden geheven, dan worden deze investeringen op de balans opgenomen in een aparte categorie: de investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.

Overige investeringen met economisch nut

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven. Slijtende investeringen worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven over de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde. Op een aantal activa wordt, conform het raadsbesluit, annuïtair afgeschreven. Bijvoorbeeld het zwembad, het nieuwe gemeentehuis en enkele rioleringen. Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze waardevermindering naar verwachting duurzaam is. Dergelijke afwaarderingen worden teruggedraaid als ze niet langer noodzakelijk blijken. Volledigheidshalve vermelden wij dat op investeringen die vóór 2006 gedaan zijn soms extra is afgeschreven zonder economische noodzaak (ter verlichting van toekomstige lasten). Ook zijn in voorkomende gevallen reserves op dergelijke investeringen afgeboekt.

In de nota Activabeleid 2012 is bepaald dat met ingang van het boekjaar 2012 bij investeringen met een economisch nut de componentenmethode wordt gehanteerd, waarbij de samenstellende onderdelen van een actief afzonderlijk worden geactiveerd en afgeschreven conform de voor dat deel geldende afschrijvingstermijn. Als voorbeeld kan worden genoemd de bouw van een zwembad of gemeentehuis, waarbij verschillende afschrijvingstermijnen worden gehanteerd voor opstallen en bijvoorbeeld technische installaties.

Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

Infrastructuurle werken in de openbare ruimte, zoals wegen, pleinen, bruggen, watergangen en viaducten worden, conform de nota Activabeleid 2012, geactiveerd en afgeschreven in 20 jaar. De ondergrond van deze werken wordt daarbij als integraal onderdeel van het werk beschouwd (en dus ook afgeschreven). Voor zover in voorkomende gevallen een snellere budgettaire dekking mogelijk is, wordt op dergelijke activa overigens (resultaatafhankelijk) extra afgeschreven. De boekwaarden moeten dus nadrukkelijk als nog te dekken investeringsrestanten worden gezien.

Bovenstaande is opgenomen in artikel 64 BBV en tevens in onze Nota Activabeleid 2012 (T11.07494), bij onderdeel Afschrijvingsbeleid. Daarnaast moet er ook extra afgeschreven worden, resultaatonafhankelijk, als er een duurzame waardevermindering plaatsvindt, wat ten laste van de exploitatie moet worden gebracht cf. Art. 65 BBV. Als een vaste activa buiten gebruik wordt gesteld, zal deze afgewaardeerd moeten worden op het moment van buitengebruikstelling en dus vervroegd worden afgeschreven.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden. Tot dusver is een dergelijke afwaardering niet noodzakelijk gebleken; de actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden worden geactiveerd als aan alle voorwaarden zoals genoemd in artikel 61 BBV wordt voldaan. Waardering vindt plaats tegen het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Van een deelneming is krachtens artikel 1 lid d BBV sprake als de gemeente participeert in het aandelenkapitaal van een NV of BV.

Vlottende Activa

Voorraden

Niet in exploitatie genomen gronden en overige grond- en hulpstoffen

De nog niet in exploitatie genomen bouwgronden en de overige grond- en hulpstoffen zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs, dan wel lagere marktwaarde en overeenkomstig de gestelde eisen zoals genoemd in de in 2012 bijgestelde notitie grondexploitatie. Er wordt geen rente bijgeschreven op de boekwaarde van deze voorraden.

De overige grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd tegen standaard verrekenprijzen die zijn gebaseerd op de gemiddeld betaalde inkoopprijs. Verschillen tussen de standaard verrekenprijs en betaalde inkoopprijs worden als resultaat verantwoord. Incourante voorraden worden afgewaardeerd naar marktwaarde.

Onderhanden werk/gronden in exploitatie

De als onderhanden werken opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. Als onderdeel van de vervaardigingsprijs wordt rente toegerekend aan de gronden in exploitatie en worden uren doorbelast.

De uurtarieven bestaan uit de loonkosten en een opslag voor indirecte kosten. De lagere marktwaarde is bepaald, rekening houdend met de nog te realiseren uitgaven en inkomsten. De contante waarde per 31 december 2015 van een eventueel tekort op eindwaarde van een exploitatie is in mindering gebracht op de boekwaarde. De tekorten op eindwaarde zijn contant gemaakt tegen 3,5% tot en met 2015, en 3,0% voor de jaren daarna, conform de rentepercentages uit de nota rentebeleid 2015. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijpmaken), alsmede een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten.

Winsten uit de grondexploitatie worden slechts genomen indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.

Gerede producten worden gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich met name voor indien voorraden incourant worden. De kostprijs bestaat uit de verrekenprijzen van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

Voor de inkomsten en uitgaven op de grondexploitatie en dan meer specifiek de aan- en verkoop van grond worden de volgende uitgangspunten gehanteerd. Grondaankopen worden meegenomen op moment dat de verplichting tot koop is aangegaan en de ontbindende voorwaarden zijn vervallen. Grondverkoop worden geregistreerd als gerealiseerde opbrengsten als de daadwerkelijke juridische overdracht van de grond heeft plaatsgevonden.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening valt uiteen in twee soorten:

- Debiteuren Sociale zaken, en;
- Overig.

Voor de debiteuren Sociale Zaken zijn de volgende principes gehanteerd:

- 1) Alle debiteuren zijn individueel beoordeeld;
- 2) Wat is het saldo waarop 1 jaar niet is afgelost;
- 3) Wat is het saldo waarop 2 jaar niet is afgelost;
- 4) Wat is de termijn van de vordering (datum ontstaan van de vordering);
- 5) Wat is het saldo waarop het afgelopen boekjaar is afgelost;
- 6) Welke vorderingen zijn ouder dan 5 jaar (verjaringstermijn).

Overwegende dat alle debiteuren medio 2013 zijn gestuit om te voorkomen dat er een verjaringstermijn ontstaat en overwegende dat om moverende redenen (elders in dit document benoemd) sinds medio 2014 debiteuren niet/nauwelijks zijn aangemaand het volgende.

- Alle debiteuren zijn gecategoriseerd;
- Per individuele debiteur is beoordeeld of in het afgelopen jaar is afgelost;
- Indien dit wel het geval is, is de debiteur niet dubieus en is vastgesteld dat de vordering ingelost kan worden.
- Indien dit niet het geval is, is beoordeeld of er in de afgelopen 2 jaar is afgelost. Indien dit niet het geval is, is beoordeeld of er sprake is van een verjaringstermijn;
- Indien ook dit niet het geval is, is debiteur aangemerkt als dubieus.

Voor de overige debiteuren is de voorziening als volgt bepaald:

- vorderingen op openbare lichamen zijn in principe niet voorzien;
- inbaarheid vorderingen > € 25.000,- (ontstaan vóór 01-01-2014) in overleg met de budgethouder bepaald;
- overige vorderingen ontstaan in 2015 zijn niet voorzien;
- overige vorderingen ontstaan in 2014 zijn voor 25% voorzien;
- overige vorderingen ontstaan in 2013 zijn voor 50% voorzien;
- overige vorderingen ontstaan in 2012 zijn voor 75% voorzien;
- overige vorderingen ontstaan vóór 2012 zijn voor 100% voorzien.

De invordering van gemeentelijke heffingen onroerende zaakbelasting, hondenbelasting, rioolheffing en afvalstoffenheffing is met ingang van 1 januari 2013 uitbesteed aan het samenwerkingsverband SVHW. De verwachte oninbaarheid van deze vorderingen wordt ook op grond van voorgaande uitgangspunten vastgesteld en door de gemeente voorzien.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste Passiva

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting voor de wethouders is echter tegen de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd.

De onderhoudsegalisatievoorzieningen stoelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid ter zake nader uiteengezet.

In het Wijzigingsbesluit van 25 juni 2013, van toepassing met ingang van begrotingsjaar 2014, is in artikel 44, lid d BBV een separate voorzieningscategorie geïntroduceerd voor vervangingsinvesteringen waarvoor een heffing wordt geheven. Gedacht moet worden aan riolering met betrekking tot de rioolheffing en kosten op de begraafplaatsen in verband met geheven begrafenisrechten.

Bij het overzicht van de voorzieningen is deze categorie ingesteld, te weten 'Voorziening van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden'. Voor onze gemeente betekent dit dat met ingang van 2014 de reserve Riolering vervangen is door de voorziening riolering met specifieke besteding.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. In de toelichting op de balans is hierover nadere informatie opgenomen.

4.2.2 Toelichting op de balans: activa

Vaste Activa

Immateriële vaste activa

De balanspost immateriële vaste activa wordt onderscheiden in de volgende onderdelen:

Tabel 4.2.2.1 Specificatie immateriële vaste activa

bedragen x € 1.000

Immateriële vaste activa	Boekwaarde 31-12-2015	Boekwaarde 31-12-2014
Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	44	97
Totaal	44	97

Het verloop van de immateriële vaste activa in 2015 is als volgt:

Tabel 4.2.2.2 Verloop immateriële vaste activa

bedragen x € 1.000

Immateriële vaste activa	Boekwaarde 31-12-2014	Investering	Desinveste- ringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarde ringen	Boekwaarde 31-12-2015
Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	97			53			44
Totaal	97			53			44

Materiële vaste activa

Tabel 4.2.2.3 Specificatie materiële vaste activa

bedragen x € 1.000

Materiële vaste activa	Boekwaarde 31-12-2015	Boekwaarde 31-12-2014
Materiële vaste activa met economisch nut	134.832	133.751
Grond, weg- en waterbouwkundige werken waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	24.809	23.741
Materiële vaste activa met maatschappelijk nut	21.477	32.542
Totaal	181.118	190.035

Van de materiële vaste activa met economisch nut kan de volgende specificatie worden gegeven:

Tabel 4.2.2.4 Specificatie investeringen met economisch nut

bedragen x € 1.000

Investerings met economisch nut	Boekwaarde 31-12-2015	Boekwaarde 31-12-2014
Gronden en terreinen	21.141	20.488
Woonruimten	5	6
Bedrijfsgebouwen	103.944	102.305
Grond, weg- en waterbouwkundige werken	8.104	8.601
Vervoermiddelen	383	493
Machine's, apparaten en installaties	261	316
Overige materiële vaste activa	994	1.544
Totaal	134.832	133.751

Het verloop van de boekwaarde van de overige investeringen met economisch nut is als volgt:

Tabel 4.2.2.5 Verloop boekwaarde investeringen met economisch nut

bedragen x € 1.000

	Boekwaarde 31-12-2014	Her- rubricering	Boekwaarde 1-jan-15	Investerings	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarde ringen	Boekwaarde 31-12-2015
Gronden en terreinen	20.488		20.488	654					21.141
Woonruimten	6		6				1		5
Bedrijfsgebouwen	102.305		102.305	5.376		3.673	60		103.944
Grond, weg- en waterbouwkundige werken	8.601		8.601	540		802	235		8.104
Vervoermiddelen	493		493				110		383
Machine's, apparaten en installaties	316		316				55		261
Overige materiële vaste activa	1.544	-66	1.478	101		586			994
Totaal	133.751	-66	133.686	6.670		5.226	295		134.832

Toelichting investeringen:

Gronden en terreinen betreft de aankoop grond 2e Westpolderschool. Bedrijfsgebouwen bestaat voor 3,9 mio uit investering in de 2e en 3e Westpolder school en voor 0,7 mio uit de aankoop opstallen Irado Bij Grond-, weg- en waterbouwkundige werken is de belangrijkste post de renovatie van sportvelden van 0,47 mio. De Overige materiële vaste activa betreffen in zijn geheel de ICT investeringen.

De bijdragen van derden betreffen een bijdrage door de stichting Laurentius aan het schoolgebouw en bij Grond-, weg- en waterbouwkundige werken gaat het om de eigen bijdrage van de sportvereniging aan de vervanging van hockeyveld HBR.

De specificatie van investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven, is als volgt:

Tabel 4.2.2.6 Specificatie investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.

bedragen x € 1.000

Investerings met economisch nut	Boekwaarde	Boekwaarde
	31-12-2015	31-12-2014
Grond, weg- en waterbouwkundige werken waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	24.809	23.741
Totaal	24.809	23.741

Het verloop van de boekwaarde van investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven, is als volgt:

Tabel 4.2.2.7 Verloop boekwaarde investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

bedragen x € 1.000

	Boekwaarde 31-12-2014	Her- rubricering	Boekwaarde 1-jan-15	Investerings	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarde ringen	Boekwaarde 31-12-2015
Grond weg ww met heffing	23.741	66	23.807	1.843		765	75		24.809
Totaal	23.741	66		1.843		765	75		24.809

De investeringen betreffen vervangingen, aanleg en renovaties van riolering. De eigen bijdrage bestaat uit eigen bijdrages van eigenaren van bestaande panden die nog niet waren aangesloten op de riolering maar nu wel zijn aangesloten.

Investerings met maatschappelijk nut

Tabel 4.2.2.8 Specificatie investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

bedragen x € 1.000

	Boekwaarde 31-dec-14	Inves- tering	Desinves- tering	Afschrij- vingen	Bijdragen van derden	Her- rubricering	Boekwaarde 31-dec-15
Gronden en terreinen							
Grond, weg- en waterbouwkundige werken	28.613	2.540		10.418	230	4	20.505
Ov. materiële vaste activa	3.929	238		3.195			972
Totaal	32.542	2.778		13.613	230	4	21.477

De investeringen onder Grond- weg- en waterbouwkundige werken bestaan uit: reconstructies van wegen 1,1 mio, vervangen van verlichting 0,6 mio, duiders/bruggen en beschoeiingen 0,4 mio, de herinrichting Noordersingel van Ds. Van Couwenhovenlaan 0,3 mio, wegen Overbuurtespolder 0,2 mio en fietspaden 0,2 mio. De bijdrage van de reserve betreft een onttrekking aan Fonds Bovenwijken.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa van de gemeente hebben in 2015 het volgende beeld laten zien:

Tabel 4.2.2.10 Verloop financiële vaste activa

bedragen x € 1.000

Financiële vaste activa	Boekwaarde 31-dec-14	Investering	Desinves- tering	Afschrijving / Aflossing	Afwaar- dering	Boekwaarde 31-dec-15
Kapitaalverstrekkingen aan:						
Deelnemingen	606					606
Overige verb. partijen	17					17
Leningen aan:						
Woningbouwcorporaties	4.584			168		4.416
Overig verbonden partijen	113			68		45
Overig langlopende leningen	378	20	27	3		368
Overige uitzettingen met een looptijd van > 1	376					376
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	7.300	1.639		164		8.775
Totaal	13.374	1.659	27	403		14.603

De kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen bestaan uit:

- Aandelen Eneco / Eneco Holding NV (168.045 gewone aandelen van € 100 nominaal) en;
- Aandelen NV Bank Nederlandse Gemeenten (15.015 gewone aandelen van nominaal € 2,50).

Onder leningen aan woningbouwcorporaties zijn de leningen aan 3B wonen opgenomen.

Onder de leningen aan overige verbonden partijen is de geldlening aan Stichting Parkmanagement Bedrijvenpark Oudeland ten behoeve van de camerabeveiliging opgenomen.

In 2015 zijn geen nieuwe leningen aan verbonden partijen verstrekt.

De post overige langlopende leningen bestaat voornamelijk uit startersleningen. De overige uitzettingen met een looptijd langer dan een jaar betreffen de belegde gelden voor wethouderspensionen.

De bijdragen aan activa in eigendom van derden in 2015 omvatten de afkoopsommen accommodaties van sportverenigingen (4,3 mio), een bijdrage aan de fietstunnel bij de N209 (0,2 mio) aan de Provincie, een bijdrage aan het Hoogheemraadschap voor dijkverzwaring (0,035 mio) en een bijdrage aan de grondkosten van Melanchton Berkroden (1,4 mio). In 2015 is daar de bijdrage aan de grondkosten van Melanchton Business school (1,6 mio) aan toegevoegd.

Flottende activa

Vorraden

Tabel 4.2.2.11 Specificatie voorraden bouwgronden

bedragen x € 1.000

Vorraden bouwgronden	Boekwaarde 31-dec-15	Boekwaarde 31-dec-14
Grond- en hulpstoffen gespecificeerd naar:		
- Niet in exploitatie genomen bouwgronden	29.780	26.196
- Overige grond en hulpstoffen	4.334	4.218
Onderhanden werk / bouwgronden in exploitatie	155.016	123.475
Totaal	189.130	153.888

Conform de geactualiseerde notitie 'grondexploitatie' welke in 2012 door de commissie BBV is gepubliceerd wordt in deze jaarstukken een onderverdeling gemaakt tussen de 'niet in exploitatie genomen bouwgronden' en 'overige grond en hulpstoffen'. In de laatste categorie zijn die gronden en strategische aankopen opgenomen waar op dit moment geen door de raad vastgesteld voornemen tot ontwikkeling op rust. Deze gronden dienen gewaardeerd te worden tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs, dan wel lagere huidige marktwaarde. Er worden geen aanvullende kosten geactiveerd.

Niet in exploitatie genomen gronden

Een van de stellige uitspraken in de notitie 'grondexploitatie' is dat de boekwaarde van de 'niet in exploitatie genomen' gronden nooit de marktwaarde van deze gronden in de huidige bestemming mag overschrijden. De huidige boekwaarde van de 'niet in exploitatie genomen gronden' betreft uitsluitend het niet in exploitatie zijnde deel van de locatie Wilderszijde. In 2015 heeft de gemeenteraad de nota rentebeleid vastgesteld. Voor wat betreft het uit exploitatie genomen deel van Wilderszijde is daarbij, in overleg met de Provincie, gekozen voor een andere verantwoordingswijze dan t/m de jaarrekening 2014 is gehanteerd. Met ingang van 2015 wordt rente toegerekend over het in Wilderszijde geïnvesteerde vermogen (de boekwaarde). Hiervoor wordt de rekenrente gehanteerd (voor 2015 is dit voor Wilderszijde NIEGG 3,0%¹⁸). De toegerekende rentelast van € 1,5 miljoen is een bate op de kostenplaats kapitaallasten.

Tabel 4.2.2.12 Specificatie niet in exploitatie genomen gronden

bedragen x € 1.000

Niet in exploitatie genomen bouwgronden	Boekwaarde 31-dec-14	Disconteringsvoet 2015	Investering 2015	verkoop Van grond in expl	Boekwaarde 31-dec-15
NIEGG Wilderszijde	50.983		1.529	-66	52.446
Totaal	50.983	-	1.529	-66	52.446
Voorziening afwaardering naar lagere marktwaarde:				stand 31-dec-2014	24.787
				waardemutatie 2015	2.121
				overige mutaties	-
				stand 31-dec-2015	22.666
Totaal	Balanswaarde 31 december 2015				29.780

Om vast te stellen of de boekwaarde van de 'niet in exploitatie genomen gronden' de marktwaarde van deze gronden niet overschrijdt laat de gemeente Lansingerland deze gronden ieder jaar extern taxeren. Op basis van deze taxaties heeft in 2015 een gedeeltelijke terugname van de afwaardering t/m 2014 plaatsgevonden van circa € 2,1 miljoen. Totaal (toegerekende rente en de mutatie van de voorziening) is de balanswaarde van Wilderszijde met € 3,6 miljoen toegenomen. Deze waarde toename is hoger dan begroot (begroot was € 1,9; zie nota rentebeleid blz. 20). Dit komt omdat de disconteringsvoet die door de taxateur is gebruikt in 2015 lager was dan 2014 (6,5% in 2015 t.o.v. 7,1% in 2014). Deze lagere disconteringsvoet komt door de gedaalde rentevoet in 2015 op de kapitaalmarkten. Tegenover het incidentele voordeel voor 2015 als gevolg van de lagere disconteringsvoet staat een structureel nadeel op het programma Grondzaken voor de begroting 2016 en verder als gevolg van de lagere disconteringsvoet (en daarmee jaarlijks een lagere vrijval uit de voorziening afwaardering). Dit nadeel wordt in de Kadernota 2017 meegenomen. De cumulatieve afwaardering t/m 31 december 2015 bedraagt hierdoor € 22,7 miljoen en de balanswaarde € 29,8 miljoen.

Bij de waardering van de grond is rekening gehouden met de huidige uitgangspunten voor wat betreft de ontwikkeling van de woningmarkt. . Op het moment dat de ontwikkeling later zal plaatsvinden of in het geheel niet meer zal plaatsvinden, zal dit tot een aanvullende afwaardering leiden. Mocht, bij het in het geheel niet in exploitatie brengen van de gronden Wilderszijde, afwaardering noodzakelijk blijken naar agrarische waarde dan zou voor de locatie Wilderszijde sprake zijn van een verdere afwaardering van circa € 22 miljoen.

¹⁸ De rekenrente is voor 2015 gesteld op 3,5%. In de nota rentebeleid is op blz. 20 gerekend met 3,0% voor 2015. De begrotingswijziging in de Voorjaarsnota is gebaseerd op de tabel uit de nota rentebeleid. Om aansluiting te blijven houden is ook in de jaarrekening daarom van 3% rente uitgegaan voor Wilderszijde NIEGG. Met ingang van 2016 is voor alle projecten sprake van 3%.

Van de overige grond en hulpstoffen kan het volgende overzicht worden gegeven:

Tabel 4.2.2.13 Specificatie Grond- en hulpstoffen overige

bedragen x € 1.000

Grond- en hulpstoffen overige	Boekwaarde 31-dec-14	Winst- / Verlies- name	Investering 2015	Van Bovenw. Voorz. in exploitatie	Naar grond	Boekwaarde 31-dec-15
KDV Lijsterlaan	105					105
Laan van Koot 1	640					640
Transformatiezone Wilgen	117			117		0
Randweg Oost	303					303
N 470	992					992
<u>Strategische aankopen:</u>						
SA Lijsterlaan/Hoekeindse	2.254					2.254
SA Korenmolenweg 2+8	1.149					1.149
SA Merenweg	624					624
SA Stationsweg 7 B&R	7					7
Totaal	5.957	-	-	117	-	6.074
Voorziening afwaardering lagere naar marktwaarde:				stand 31-dec-2014		1.739
				waardemutatie 2015		-
				overige mutaties		-
				stand 31-dec-2015		1.739
Totaal	Balanswaarde 31 december 2015					4.335

Voor de bepaling van de waarde van de strategisch aangekochte gronden aan de Lijsterlaan/Hoekeindseweg, Korenmolenweg en de Merenweg is eveneens een extern taxateur ingeschakeld. Begin januari 2015 heeft deze waardebepaling plaatsgevonden. De waardebepaling is gebaseerd op de huidige bestemming in het gebied, nl. glastuinbouw. Ten opzichte van deze taxatie hebben zich in 2015 geen nieuwe ontwikkelingen voorgedaan. Op basis hiervan zijn deze gronden dan ook niet opnieuw getaxeerd en is de waardering van deze gronden ongewijzigd.

Bouwgronden in exploitatie

Van de bouwgronden in exploitatie is het verloop in het boekjaar 2015 als volgt geweest:

Tabel 4.2.2.14 Verloop bouwgronden in exploitatie o.b.v. presentatiewijze jaarrekening 2015

bedragen x € 1.000

Bouwgronden in exploitatie	Boekwaarde 31-dec-14	Winst- / Verlies- name	Investering 2015	Opbrengst 2015	Naar voorraad grond overige	Boekwaarde 31-dec-15
Meerpolder *1)	13.923		2.593	9.365		7.151
Centrum	4.147		906	339		4.715
Westpolder/Bolwerk *1)	79.366		6.901	6.266		80.001
Oudeland	64.113		2.651	155		66.608
Berkelse Poort	36		1			37
Rodenrijse Zoom	974		184	1.369		-211
De Tuinen	14.507		1.359	1.236		14.630
Parkzoom	6.754		1.499	2.649		5.603
Leeuwenhoekweg	11.932		3.621	3.084		12.469
Centrum B'hoek	231		53			284
Wilderszijde	15.876		705			16.581
Scholen Boterdorp	-175		7	298		-466
De Vluchtheuvel	251		56	360		-52
Groenzoom RvR	2.996		3.389	365		6.020
Gemeentehuis B'hoek	81		111	62		129
Rembrandtlaan 42	19		32	282		-231
Subtotaal	215.031		24.066	25.831	-	213.267
Voorziening afwaardering lagere naar marktwaarde:				stand 31-dec-2014		91.557
				waardemutaties 2015		33.305
				overige mutaties		-
				stand 31-dec-2015		58.252
Totaal	Balanswaarde 31 december 2015					155.015

Voorziening verlieslatende complexen

Voor een aantal complexen is, conform de verslaggevingsrichtlijnen, een voorziening opgenomen. Een dergelijke voorziening moet worden opgenomen als correctie op de balanspost 'Vorraden'. Als gevolg hiervan is deze voorziening daarom niet opgenomen bij de balanspost 'Voorzieningen' en is deze ook niet zichtbaar bij de specificatie van de overige voorzieningen.

De hoogte van de voorziening 'verlieslatende complexen', die al enkele jaren bestaat, is bepaald op basis van de uitkomsten van de actualisatie van de verschillende grondexploitaties die in juni 2015 heeft plaatsgevonden alsmede de actualisatie ten behoeve van de jaarrekening 2015. Het resultaat van de verlieslatende grondexploitaties kende bij de actualisatie grondexploitaties 2015 een verbetering van ca. 20 miljoen. Bij de actualisatie ten behoeve van de jaarrekening is dit resultaat verder verbeterd. Per saldo is de voorziening 'verlieslatende complexen' ten opzichte van de stand per 31-12-2014 afgenomen met € 33,3 miljoen.

Uitgangspunten, risico's en onzekerheden waardering grondexploitaties

De waardering van de grondexploitaties in deze jaarrekening is gebaseerd op inzichten die op dit moment reëel worden geacht c.q. zekere ontwikkelingen zijn ten aanzien van planning/fasering en parameters (grondprijzen, kosten en rente). Wijzigingen in de economische situatie en scenario's hierin, maar ook toekomstige wijzigingen op projectniveau, kunnen een (grote) invloed hebben op de uiteindelijke resultaten van de verschillende grondexploitaties van onze gemeente. Ook beleidsmatige keuzes van de gemeente over programma, ontwikkeltempo, ontwikkelvolgorde, kwaliteitsniveau etc. zijn bepalend voor het verwachte resultaat op de grondexploitaties en hiermee de waardering. Op basis van de huidige marktontwikkelingen is het risicoprofiel voor de grondexploitaties iets verbeterd, maar nog steeds hoog.

Bij het waarderen van de grondexploitaties in de jaarrekening 2015 is uitgegaan van de meest recente informatie die beschikbaar is over verwachte vraag en aanbod van bedrijventerreinen in de regio's waarin Lansingerland zich bevindt. Lansingerland gaat in de berekeningen van de grondexploitaties (incl. particuliere) ontwikkelingen uit van een totaal te realiseren programma van circa 150 ha. Dit is grofweg 50% van de verwachte vraag in de gehele regio. Daarmee zijn de projecten voor bedrijventerreinen zeer gevoelig voor ontwikkelingen in de vraag naar bedrijventerreinen. In 2015 is een extern onderzoek uitgevoerd naar de afzetprognose van Leeuwenhoekweg en Oudeland voor de komende jaren. De uitkomsten van deze onderzoeken zijn qua fasering en prijsstelling in de grondexploitaties vertaald. Daarnaast is voor Oudeland in de risicoanalyse rekening gehouden met een meer pessimistisch scenario. Dit vertaalt zich in het benodigde weerstandsvermogen.

In 2015 is een extern onderzoek uitgevoerd naar de afzetprognose van de bedrijfsterreinen binnen Lansingerland (incl. Bleizo en Hoefweg) voor de komende jaren. De uitkomsten van deze onderzoeken zijn qua fasering en prijsstelling in de grondexploitaties vertaald. Daarnaast is voor de bedrijventerreinen in de risico analyse rekening gehouden met pessimistischere scenario's. Dit vertaalt zich in het benodigde weerstandsvermogen. Op het moment dat de daadwerkelijke afzet van gronden minder snel gaat dan nu verwacht of de totale (verwachte) vraag neemt in de toekomst af dan heeft dat direct impact op de geprognosticeerde resultaten van de desbetreffende projecten en daarmee mogelijk op de waardering van de grondexploitaties en de hoogte van eventueel benodigde voorzieningen.

Planning

De huidige marktontwikkelingen worden gekenmerkt door een hoge mate van onzekerheid. In 2013 is een aantal onderzoeken gedaan naar het (kwalitatieve) woningbouwprogramma van Lansingerland. Daarnaast zijn in 2014 de woningmarktafspraken ondertekend. Hierin is opgenomen dat de gemeente Lansingerland gemiddeld maximaal 400 woningen per jaar bouwt tot 2020. Deze 400 woningen zijn deels invulling van de eigen behoefte en deels van een regionale behoefte. Hierover zijn afspraken gemaakt met de stadsregio en hiermee is rekening gehouden in de woningbouwplanning.

In 2015 is een extern onderzoek uitgevoerd naar een nadere onderbouwing van de effectieve vraag en de confrontatie met de (huidige) planvoorraad. Uitkomst van dit onderzoek is dat in de gemeente Lansingerland op dit moment een effectieve vraag aanwezig is naar nieuwbouw van 300-500 woningen per jaar. De woningbouwplanning sluit in kwantitatieve zin uitstekend aan bij deze conclusies. In kwalitatieve

zin wordt geconcludeerd dat er kansen liggen in het segment vrije sector huurwoningen. Daarnaast is er vraag naar meer meergezinswoningen in alle segmenten. Ook hier wordt in de woningbouwplanning en de ontwikkelingen op ingespeeld.

In de planning wordt onderscheid gemaakt tussen de korte termijn en de (middel)lange termijn. Voor de korte termijn kan op basis van reeds gesloten contracten en contacten met ontwikkelaars een redelijke schatting worden gemaakt van de afzet (per project). De planning voor de langere termijn is onzekerder. Risico op vertraging, het niet of tegen een lagere grondprijs kunnen afzetten van de geplande woningen en/of wijzigingen in programma zijn opgenomen in de risicoanalyses van de betreffende grondexploitaties en komen tot uiting bij de bepaling van het benodigde weerstandvermogen.

Planning bedrijfsterreinen

De gemeente ontwikkelt zelfstandig twee bedrijfsterreinen, namelijk Oudeland en Leeuwenhoekweg. Qua marktsegment verschillen deze terreinen. Oudeland richt zich op kwalitatief hoogwaardige bedrijvigheid. Leeuwenhoekweg is geschikt voor de reguliere bedrijvigheid. Leeuwenhoekweg is een nieuw terrein, waarvan het bestemmingsplan in 2015 is vastgesteld.

De planning voor de bedrijventerreinen is afgestemd op het in 2015 uitgevoerde extern onderzoek naar de afzetprognose van Leeuwenhoekweg en Oudeland voor de komende jaren. Voor Leeuwenhoekweg wordt uitgegaan van een gemiddelde uitgifte van 1,1 hectare per 2 jaar. Voor Oudeland wordt uitgegaan van een gemiddelde uitgifte vanaf 2016 van 1 hectare voor de eerste twee jaar en vanaf 2018 1,5 hectare per jaar.

Via de GR Bleizo en Hoefweg participeert Lansingerland ook (financieel) in de ontwikkeling van bedrijfsterreinen. Op basis van de huidige inzichten is er geen aanleiding om een voorziening in de jaarrekening van de gemeente voor de ontwikkeling van deze locaties op te nemen omdat de grondexploitaties positief zijn. De GR'en stellen zelf risicoanalyses op waarbij ook rekening wordt gehouden met risico's op vertragingen in de afzet en lagere grondprijzen. Deze risico's worden door de gemeente Lansingerland meegenomen in de bepaling van het weerstandsvermogen.

Vorbereiding en toezicht en Administratie (VTA)

Bij de actualisatie is voor elke grondexploitatie beoordeeld of de geraamde kosten voor VTA nog in overeenstemming zijn met de uit te voeren werkzaamheden. Indien nodig heeft een aanpassing in de waardering plaatsgevonden bij de jaarrekening.

Rente

In de grondexploitatie wordt uitgegaan van de rentepercentages zoals deze zijn vastgesteld in de nota rentebeleid. Dat betekent dat voor het jaar 2015 een percentage is gehanteerd van 3,5% en voor de jaren daarna 3,0%.

Kostenstijgingspercentage

In de grondexploitaties is gerekend met een oplopend kostenstijgingspercentage. Voor de eerste jaren (2015 t/m 2016) is een percentage gehanteerd van 2%. Voor de periode daarna (t/m 2021) 3% en voor de verdere looptijd 3,5%.

Dit kostenstijgingspercentage is gerelateerd aan de prijsindexcijfers voor de weg- en waterbouw. Aangezien de meeste kosten betrekking hebben op civiele werken is een vergelijking met dit prijsindexcijfer het meest op zijn plaats. De hoogte van de cijfers is getoetst aan het (jaarlijks) door Metafoor uitgebrachte rapport over parameters.

Opbrengstenstijgingspercentage en grondprijzen

Voor de opbrengsten is er rekening mee gehouden dat op enig moment de grondprijzen weer zullen gaan stijgen. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen woningbouw en bedrijfsterreinen: Naar verwachting zal de woningmarkt weer eerder "in de lift" komen dan de markt voor bedrijfsterreinen.

Voor de eerste jaren (2015 t/m 2016) wordt het herstel nog niet verwacht en wordt daarom gerekend met een stijgingspercentage van 0%. Vanaf 2017 t/m 2021 wordt zowel bij de woningbouw als bij de bedrijfsterreinen gerekend met een stijgingspercentage van 1%. Dit percentage is ongeveer gelijk aan het

inflatiepercentage. Voor woningbouw wordt vanaf 2022 gerekend met een percentage van 2%. Voor bedrijfsterreinen blijft het percentage gelijk aan het inflatiepercentage van 1%.

Uitzettingen met een looptijd van ten hoogste één jaar

Tabel 4.2.2.15 Specificatie uitzettingen met een looptijd van één jaar of korter

bedragen x € 1.000

Uitzettingen met een looptijd ≤ 1 jaar	Boekwaarde 31-12-2015	Boekwaarde 31-12-2014
Vorderingen op openbare lichamen	859	7.444
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	49.234	
Overige vorderingen	2.894	2.991
Debiteuren Sociale Zaken	854	871
Totaal	53.840	11.305

Vanaf 2014 hebben wij ook voor de debiteuren Sociale Zaken een voorziening 'Oninbaar' gevormd om de mogelijke oninbaarheid van niet-kredietwaardige debiteuren te kunnen opvangen. De kredietwaardigheid wordt periodiek getoetst en dat vormt de onderbouwing van de voorziening. In lijn met de verslaggevingsrichtlijnen wordt de voorziening 'Oninbaar' als correctie op de balanspost 'Debiteuren' opgenomen.

Tabel 4.2.2.15a Opbouw boekwaarde debiteuren SoZa

bedragen x € 1.000

Opbouw Boekwaarde debiteuren SoZa	Boekwaarde 31-12-2015	Boekwaarde 31-12-2014
Nominaal	3.319	3.366
Voorziening dubieuze debiteuren	-2.117	-1.821
Rijksdeel BBZ 75%	-348	-675
	854	870

Liquide middelen

Tabel 4.2.2.16 Specificatie liquide middelen

bedragen x € 1.000

Liquide middelen	Boekwaarde 31-dec-15	Boekwaarde 31-dec-14
Kassaldi	1	1
Banksaldi	1.065	12
Totaal	1.067	14

Bij de begroting 2016 werd voor eind 2015 nog een liquiditeitsoverschot (inclusief uitzettingen in 's Rijks schatkist) verwacht van circa € 25 miljoen. Uiteindelijk bedraagt het overschot eind 2015 circa € 55 miljoen en is daarmee ongeveer € 30 miljoen hoger.

Op hoofdlijnen is dit overschot als volgt veroorzaakt:

- Lagere uitgaven voor investeringen (B&O en onderwijs) dan geraamd voor 2015 € 6 mio;
- Lagere uitgaven voor de grondexploitaties dan geraamd voor 2015 € 12 mio;
- Hogere ontvangsten voor de grondexploitaties dan geraamd voor 2015 € 9 mio;
- Per saldo hogere inkomende kasstroom exploitatieposten 2015 € 3 miljoen.

Gemeenten mogen hun overtollige financiën tot een bepaald bedrag buiten de schatkist van het Rijk aanhouden. Het overzicht van de benutting van het drempelbedrag schatkistbankieren kan als volgt worden weergegeven:

4.2.2.16a Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren

bedragen x €1.000

Verslagjaar					
(1)	Drempelbedrag	1.338			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	295	1.138	1.006	1.274
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder drempelbedrag	1.043	200	332	64
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	0	0	0	0
(1) Berekening drempelbedrag					
Verslagjaar					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	178.416			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	178.416			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat				
(1) = (4b)*0,0075 * (4c)*0,002 met een minimum van € 250.000	Drempelbedrag	1.338			
(2) Berekening kwartaalcijfers op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	26.582	103.595	92.578	117.168
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) = (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	295	1.138	1.006	1.274

Overlopende activa

Tabel 4.2.2.17 Specificatie overlopende activa

bedragen x € 1.000

Overlopende activa	Boekwaarde 31-dec-15	Boekwaarde 31-dec-14
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	743	58
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	9.587	2.551
Totaal	10.330	2.609

De nog te ontvangen bedragen voor specifieke bestedingsdoelen zijn als volgt gespecificeerd:

Tabel 4.2.2.17 b De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die zijn ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel.

bedragen x € 1.000

Overlopende activa	Boekwaarde 31-12-2014	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Boekwaarde 31-12-2015
Bijdrage project weg en land	58		58	
Bijdrage snelfietspad metropoolregio		438		438
Bijdrage hoogheemraadschap waterberging		184		184
SRR-subs.toegankelijk maken bushaltes		43		43
SRR-subs.Fietspad Park de Polder WZ		43		43
Bijdrage metropoolregio fietsvoorziening		35		35
Totaal	58	743	58	743

4.2.3 Toelichting op de balans: passiva

Vaste Passiva

Eigen vermogen

Tabel 4.2.3.1 Specificatie eigen vermogen

bedragen x € 1.000

Eigen vermogen	Boekwaarde 31-dec-15	Boekwaarde 31-dec-14
Algemene reserves	42.319	20.629
Bestemmingsreserves	8.345	10.512
Gerealiseerd resultaat	20.960	7.657
Totaal	71.624	38.798

Bij de jaarrekening 2014 heeft de Raad besloten om de volgende bestemmingsreserves in te stellen:

- Reserve Groen;
- Reserve Participatiebudget;
- Reserve resultaten NIEGG Wilderszijde.

Tabel 4.2.3.2 Verloop reserves

bedragen x € 1.000

Reserves	Boekwaarde 31-12-2014	Bestemming resultaat 2014	Rente 2015	Toevoeging 2015	Onttrekking 2015	Boekwaarde 31-dec-15
Algemene reserves	20.629	7.474		27.044	13.478	41.273
Res. resultaten NIEGG Wilderszijde				1.046		1.046
Algemene reserves	20.629	7.474		28.090	13.478	42.319
Reserve A.M.G. Schmidtpark	4.758				1.807	2.951
Reserve GO gemeentelijke gebouwen	1.613			408	363	1.658
Reserve opsporen/ruimen bommen	1.349					1.349
Reserve afronding Overbuurtsepolder	789					789
Reserve 1e inrichting OLP en meubilair	358			59	54	363
Reserve nieuwbouw gemeentehuis	281					281
Reserve Parkzoom	258					258
Reserve Groen		92		71		163
Reserve iav bhp begraafplaats onderhoud	125					125
Reserve nog te maken kosten GREX	119				4	115
Reserve Participatie budget		91				91
Reserve tijd. huisvesting primair onderwijs	650				577	73
Reserve personeel	150				91	59
Reserve combinatiefuncties	28			30		58
Reserve rekenkamer	27				21	7
Reserve opleidingskosten raad	6				1	5
Bestemmingsreserves	10.512	183		567	2.918	8.345
Resultaat na bestemming	7.657					20.960
Totaal Eigen Vermogen	38.798	7.657		28.657	16.396	71.624

In de kolom 'Bestemming resultaat 2014' staan de toevoegingen en onttrekkingen vermeld als gevolg van de bestemming van het jaarrekeningresultaat 2014.

Algemene reserve

Aard/reden:

1. Het opvangen van onvoorziene uitgaven, voortvloeiende uit opkomende verplichtingen die niet rechtstreeks verband houden met de lopende exploitatie en uit calamiteiten;
2. het opvangen van rekeningtekorten;
3. het afdekken van begrotingstekorten, voor zover op basis van een meerjarenbegroting blijkt dat deze niet van structurele aard is.

Reserve A.M.G. Schmidtpark

Aard/reden: De middelen in deze reserve worden ingezet voor de kwaliteitsoptimalisatie van het A.M.G. Schmidtpark.

Reserve A.M.G. Schmidtpark	In wijziging	Bedrag (in €)
Stand per 1 januari 2015		4.758.192
Gemaakte kosten 2015		-1.807.083
Stand per 31 december 2015		2.951.109

Reserve GO gemeentelijke gebouwen

Aard/reden: Dekking van cyclische onderhoudslasten van de gemeentelijke gebouwen.

Reserve GO gemeentelijke gebouwen	In wijziging	Bedrag (in €)
Stand per 1 januari 2015		1.613.298
Ontrekking wegens gemaakte kosten	2015 PR	-362.889
Ivm opheffing voorziening 2015144	2014-17 NJN	407.577
Stand per 31 december 2015		1.657.986

De storting wordt gevormd door het begrote bedrag van de toevoeging aan de (toen nog van toepassing zijnde) voorziening GO gemeentelijke gebouwen. Het restant van deze voorziening is omgezet naar een reserve op deze post toegevoegd.

Reserve opsporen/ruimen bommen

Aard/reden: Deze reserve dient ter dekking van de kosten voor opsporing en ruiming van explosieven uit de Tweede Wereldoorlog, zoals toegelicht in de Najaarsnota 2010.

Reserve opsporen/ruimen bommen	In wijziging	Bedrag (in €)
Stand per 1 januari 2015		1.349.200
Geen mutaties in 2015		
Stand per 31 december 2015		1.349.200

Reserve afronding Overbuurtse polder

Aard/reden: Deze reserve is gevormd vanuit de reserve Projecten (bestemd) om de nog te maken kosten van afronding van de Overbuurtse Polder te kunnen opvangen.

Reserve afronding Overbuurtsepolder	In wijziging	Bedrag (in €)
Stand per 1 januari 2015		788.895
Geen mutaties in 2015		
Stand per 31 december 2015		788.895

Reserve 1e inrichting OLP en meubilair

Aard/reden: De reserve is ingesteld voor de bekostiging van toekomstige aanvragen "eerste inrichting onderwijsleer-pakket en meubilair. Voor de toekomstige aanspraken op deze reserve wordt er jaarlijks, conform de begroting, € 59.000 gestort.

Reserve 1e inrichting OLP en meubilair	In wijziging	Bedrag (in €)
Stand per 1 januari 2015		358.000
Toevoeging	2015 PR	59.000
Huisvestingsprogramma	2015 PR	-54.128
Stand per 31 december 2015		362.872

Voor 2015 zijn er twee onttrekkingen geweest: € 31.218 voor de 1ste inrichting van 2 groepen van de basisschool De Klipper en € 22.910 voor 1 groep van de basisschool de Gouden Griffel.

Reserve nieuwbouw gemeentehuis

Aard/reden: Gedeeltelijke financiering van het nieuwe gemeentehuis.

Reserve nieuwbouw gemeentehuis	In wijziging	Bedrag (in €)
Stand per 1 januari 2015		280.866
Geen mutaties in 2015		
Stand per 31 december 2015		280.866

Reserve Parkzoom

Aard/reden: Bekostiging van de nog te realiseren toegangswegen vanuit Parkzoom naar de overgangen over de HSL.

Reserve Parkzoom	In wijziging	Bedrag (in €)
Stand per 1 januari 2015		257.583
Geen mutaties 2015		
Stand per 31 december 2015		257.583

Reserve Groen

Aard/reden: Het betreft hier een egalisatiereserve. In verband met de afschaffing van investeringsprojecten Groen komen alle werkzaamheden ten laste van de exploitatie. Deze lasten worden vervolgens vanuit deze reserve gedekt.

Reserve Groen	In wijziging	Bedrag (in €)
Stand per 1 januari 2015		0
Toevoeging uit JR resultaat 2014	2015-5	92.000
Toevoeging overschot exploitatie		71.093
Stand per 31 december 2015		163.093

Reserve in afwachting van begraafplaats onderhoudsplan

Aard/reden: Deze reserve wordt als startkapitaal gebruikt bij het instellen van de voorziening begraafplaats-onderhoud, zodra het beheerplan is vastgesteld.

Reserve in afwachting van begraafplaats onderhoud	In wijziging	Bedrag (in €)
Stand per 1 januari 2015		125.000
Geen mutaties in 2015		
Stand per 31 december 2015		125.000

Reserve nog te maken kosten GREX

Aard/reden: Dekking voor nog uit te voeren werkzaamheden na afsluiting van de grondexploitaties.

Reserve nog te maken kosten GREX	In wijziging	Bedrag (in €)
Stand per 1 januari 2015		119.160
kosten 2015 afgesloten grexen		-3.915
Stand per 31 december 2015		115.245

Reserve Participatie

Aard/reden: Deze reserve is gevormd voor participatie-activiteiten voor bijzondere doelgroepen.

Reserve Participatiebudget	In wijziging	Bedrag (in €)
Stand per 1 januari 2015		0
Toevoeging uit JR resultaat 2014	2015-5	91.000
Stand per 31 december 2015		91.000

De reserve is in 2015 niet aangesproken. In 2016 zal deze reserve worden ingezet voor participatie-activiteiten voor bijzondere doelgroepen zoals asielgerechtigden.

Reserve tijdelijke huisvesting primair onderwijs

Aard/reden: Dekking van kosten (o.a. sloop tijdelijke huisvesting) gerelateerd aan de realisatie van de scholen Westpolder 2 en Westpolder 3.

Reserve tijdelijke huisvesting primair onderwijs	In wijziging	Bedrag (in €)
Stand per 1 januari 2015		650.163
Onttrekking volgens begroting	2015 PR	-577.000
Stand per 31 december 2015		73.163

Er is, conform de begroting, € 577.000 aan deze reserve onttrokken door versnelde afschrijving op de investeringen voor tijdelijke huisvesting van de Westpolder.

Reserve personeel

Aard/reden: Bij de Najaarsnota 2009 is deze reserve gevormd voor het opvangen van knelpunten in de personele sfeer, in verband met de forse bezuinigingen die op bedrijfsvoering en personeel in de programma-begroting 2010-2013 zijn opgenomen.

Reserve personeel	In wijziging	Bedrag (in €)
Stand per 1 januari 2015		150.000
Gemaakte kosten Cursussen en opleidingen	2015-7 NJN	-49.000
Kosten werving en Selectie	2015-7 VJN	-42.000
Stand per 31 december 2015		59.000

Reserve combinatiefuncties

Aard/reden: Het verstrekken van subsidies aan stichtingen en organisaties voor combinatiefuncties. Deze functie zorgt voor ontwikkeling en uitbreiding van activiteiten gericht op meer cultuur, sport en bewegen.

Reserve combinatiefuncties	In wijziging	Bedrag (in €)
Stand per 1 januari 2015		27.976
Toevoeging		29.827
Stand per 31 december 2015		57.803

Voor het jaar 2015 was ten laste van deze reserve een budget beschikbaar gesteld van ruim € 240.000. Daarvan zijn aan instellingen subsidies ter hoogte van ongeveer € 210.000 verstrekt. Het verschil is 'teruggestort' in de reserve.

Reserve rekenkamer

Aard/reden: Deze reserve is ingesteld als onderzoeksreserve voor de Rekenkamer Lansingerland. Storting vindt plaats op grond van de verordening Rekenkamer Lansingerland.

Reserve rekenkamer	In wijziging	Bedrag (in €)
Stand per 1 januari 2015		27.385
Gemaakte kosten		-20.563
Stand per 31 december 2015		6.822

In 2015 heeft de rekenkamer 3 onderzoeken uitgevoerd. Het kosten van het onderzoek naar Inkoop en Aanbesteding zijn hoger uitgevallen dan voorzien. Dit onderzoek heeft een substantieel beslag op het jaarlijkse budget gelegd.

Reserve opleidingskosten raad

Aard/reden: Raadsleden voor hun raadswerk noodzakelijke algemene opleidingen te laten volgen.

Reserve opleidingskosten raad	In wijziging	Bedrag (in €)
Stand per 1 januari 2015		6.400
Gemaakte kosten		-1.297
Stand per 31 december 2015		5.103

Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen in 2015 wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

Tabel 4.2.3.3 Specificatie voorzieningen

bedragen x € 1.000

Eigen vermogen	Boekwaarde 31-dec-15	Boekwaarde 31-dec-14
Voorzieningen voor verplichtingen en risico's	10.156	8.787
Onderhoudsegalisatievoorzieningen		950
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden	11.012	9.505
Totaal	21.168	19.242

Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's

Tabel 4.2.3.4 Verloop voorzieningen

bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Boekwaarde 31-dec-14	Toevoeging 2015	Aanwending 2015	Vrijval	Boekwaarde 31-dec-15
Voorziening wethouders	4.347	839	203	5	4.978
Voorziening onderhoud gevel gemeentehuis		1.465			1.465
Voorziening Bovenwijkse voorzieningen	4.440	209	936		3.714
Voorz. Voor verplichtingen en risico's	8.787	2.514	1.139	5	10.156
Voorziening water baggeren	950	530	400	1.080	
Egalisatievoorzieningen	950	530	400	1.080	
Voorziening riolering met specifieke besteding	9.505	1.507			11.012
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden	9.505	1.507			11.012
Totaal voorzieningen	19.242	4.550	1.539	1.085	21.168

Voorziening wethouders

Aard/reden: Deze voorziening is gevormd vanwege de pensioen- en wachtgeldverplichtingen van (ex-) wethouders. Grondslagen zijn het huidige loon en werkverleden bij de overheid van de wethouders. De extra storting (van € 683.981,-) in de voorziening "wethouderspensioenen" is naar aanleiding van een naar beneden bijgestelde rekenrente van 1,6%.

Voorziening wethouders	In wijziging	Bedrag (in €)
Stand per 1 januari 2015		4.346.757
Actualisering toevoegingen	2015 PR	839.246
Actualisering onttrekkingen	2015 PR	-203.051
Vrijval		-5.265
Stand per 31 december 2015		4.977.687

Voorziening onderhoud gevel gemeentehuis

Aard / reden: Enige tijd geleden is geconstateerd dat de gevels van het gemeentehuis aan renovatie toe zijn. Dit is in het verleden getracht te verhalen op de aannemer, echter deze is inmiddels failliet. Aangezien deze renovatie noodzakelijk is, dienen wij deze kosten zelf te nemen. Hiervoor hebben wij bij deze jaarrekening een voorziening gevormd.

Voorziening onderhoud gevel gemeentehuis	In wijziging	Bedrag (in €)
Stand per 1 januari 2015		0
Dotatie aan voorziening		1.464.655
Onttrekking van voorziening		0
Stand per 31 december 2015		1.464.655

Voorziening Bovenwijkse voorzieningen

Aard/Reden: De voorziening Bovenwijkse voorzieningen is gevormd voor de (gedeeltelijke) financiering van publieke voorzieningen die een causaal verband hebben met en dienstbaar zijn aan meerdere exploitatiegebieden. Voorbeelden van dergelijke voorzieningen zijn rotondes, tunnels, fietspaden tussen projecten en overige infrastructurele maatregelen. De systematiek voor de voorziening en de wijze waarop de uitgaven verdeeld worden over de diverse exploitatiegebieden ligt vast in een beleidsnota 'Fonds bovenwijkse voorzieningen'. Jaarlijks wordt deze nota geactualiseerd en vastgesteld door de Raad. Onderdeel van de actualisatie is een update van de kostenramingen voor de nog uit te voeren werkzaamheden en een actualisatie van de opbrengstenraming inclusief bijstelling van het tarief. Storting in de voorziening geschiedt tegen een vast tarief naar rato van de verkoop van gronden. De laatste actualisatie heeft plaatsgevonden op 29 januari 2015.

Voorziening Bovenwijkse voorzieningen	Bedrag (in €)
Stand per 1 januari 2015	4.439.807
P&R Westpolder Bolwerk	-304.202
Bruggen en groen AMG Schmidtpark	-263.529
Snelfietspad Den Haag-Rotterdam (7210193; 30% FBW; 70% SRR)	-220.377
Speelvoorz.AMG Schmidtpark (6830990 Projecten)	-95.861
Kosten P+R Westpolder (7210838)	-51.634
Correctie Fietspad Hoeksepark (zie 2013 7210813)	50.000
Afdr.Ant.ov Hoefweg v Haluco	30.121
Afdracht voorziening WPBW dp5	30.093
Afdracht voorziening WPBW dp3	18.410
Afdr.Ant.ov Hoekeindseweg 119	12.610
Afdracht voorziening MP SOK	9.996
Afdracht voorziening MP MPN	7.921
Afdracht voorziening MP MWZ	6.864
Afdracht voorziening RZ	6.584
Afdracht voorziening PZ dp1	5.892
Afdracht voorziening PZ dp 2/3	5.009
Afdracht voorziening DTO	3.838
Afdr.Ant.ov Laan van Romen 25	3.059
Afdr.Ant.ov Wilgenlei 1	2.660
Afdracht voorziening Centrum Berkel	2.560
Afdracht voorziening Vluchtheuvel	2.524
Afdr.Ant.ov gemaal Bergweg-Z	2.345
Afdr.Ant.ov Anth.Lionweg 19	1.699
Afdr.Ant.ov achter Anjerdreef 31	1.689
Afdracht voorziening Rembrandtlaan 201	1.138
Afdracht voorziening Groenzoom	928
Afdracht voorziening WPBW dp2	879
Afdr.Ant.ov Zuidersingel 102	861
Afdracht voorziening scholen Boterdorp	833
Afdr.Ant.ov Noordeindseweg 4	790
Afdracht voorziening OL	115
Stand per 31 december 2015	3.713.622

Voorziening water baggeren

Aard/reden: Deze voorziening is gevormd om de onderhoudslasten ten behoeve van baggerwerkzaamheden evenredig over de tijd te kunnen verdelen.

Voorziening water baggeren	In wijziging	Bedrag (in €)
Stand per 1 januari 2015		950.261
Storting in voorziening	2015 PR	529.559
Kosten 2015	2015 PR	-400.288
Vrijval in 2015		-1.079.532
Stand per 31 december 2015		0

Op basis van het huidige baggerplan leiden de onderbouwing en toelichting ertoe dat er per 31-12-2015 geen sprake is van een egalisatievoorziening die aan de eisen van het BBV voldoet. De belangrijkste overwegingen daarbij zijn:

- Er is geen aansluiting meer op het baggerplan van 2013, omdat de werkwijze van de 2 hoogheemraadschappen is gewijzigd. Onderhandelingen met HH Schieland lopen momenteel. Er wordt niet meer planmatig gebaggerd maar risicogericht. Daarmee is de inschatting van de kosten voor komende jaren niet meer te maken.
- De geplande jaarlijkse dotatie is niet gelijkblijvend en sluit niet aan op de meerjarenbegroting.

De voorziening is in 2015 vrijgevallen ten gunste van het resultaat.

Voorziening Riolering

Aard/Reden: Deze voorziening is gevormd voor het egaliseren van onderhoud en vervangingsinvesteringen waarvoor een heffing wordt geheven, ter voorkoming van grote schommelingen in het tarief voor Rioolrecht.

Voorziening riolering met specifieke besteding	Bedrag (in €)
Stand per 1 januari 2015	9.504.773
Storting volgens begroting	2015 PR 901.590
Storting ivm egalisatie product	605.389
Stand per 31 december 2015	11.011.753

In het Wijzigingsbesluit van 25 juni 2013 is in artikel 44, lid d BBV een separate voorzieningscategorie geïntroduceerd voor vervangingsinvesteringen waarvoor een heffing wordt geheven. Deze werkwijze is vertaald in het GRP 2015-2020, welke door de raad medio november 2015 is vastgesteld.

Voor onze gemeente betekent dit een voorziening riolering met specifieke besteding. Deze middelen zijn beklemd omdat in de huidige systematiek sprake is van restitutieplicht aan de burgers doordat het saldo van het product riolering leidt tot een aanpassing van het tarief. Dit wordt betrokken bij de evaluatie van het GRP in 2018.

Vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar

De onderverdeling van de in de balans opgenomen langlopende schulden is als volgt:

Tabel 4.2.3.5 Specificatie vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar *bedragen x € 1.000*

Vaste schuld > 1 jaar	Boekwaarde 31-12-2015	Boekwaarde 31-12-2014
Onderhandse leningen van:		
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	326.690	267.001
Waarborgsommen	8	-
Verplichtingen uit hoofde van financial leaseovereenkomst		
Totaal	326.697	267.001

In de volgende tabel wordt het verloop in het boekjaar 2015 weergegeven van de vaste schulden:

Tabel 4.2.3.6 Verloop vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar *bedragen x € 1.000*

Vaste schuld > 1 jaar	Saldo 31-dec-14	Nieuwe leningen	Aflossingen	Saldo 31-dec-15
Onderhandse leningen	267.001	100.000	40.312	326.690
Waarborgsommen		8		8
Totaal	267.001	100.008	40.312	326.697

De totale rentelast voor het boekjaar 2015 voor de vaste schulden bedraagt € 8.618.196 (2014: € 9.148.256).

Vlottende passiva

Onder de vlottende passiva zijn de volgende posten opgenomen:

Tabel 4.2.3.7 Specificatie vlottende passiva *bedragen x € 1.000*

Vlottende passiva	Boekwaarde 31-12-2015	Boekwaarde 31-12-2014
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	9.748	30.611
Overlopende passiva	20.896	15.671
Totaal	30.643	46.282

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd van korter dan één jaar'

De balanspost 'Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd van korter dan één jaar' kan als volgt worden gespecificeerd:

Tabel 4.2.3.8 Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

bedragen x € 1.000

	Boekwaarde 31-12-2015	Boekwaarde 31-12-2014
Overige Kasgeldleningen		11.500
Banksaldi		9.459
Overige schulden	9.748	9.651
Totaal	9.748	30.611

De daling in deze post hangt samen met de wijze van financiering. Eind 2014 was onze liquiditeitsbehoefte maximaal met kort geld gedekt (kasgeldleningen en roodstand bij de bank). Financiering van grote bedragen met kort geld is maximaal 3 aaneengesloten kwartalen toegestaan. Toen deze termijn werd bereikt, zijn nieuwe langlopende leningen aangetrokken. Hierdoor is het saldo van de kortlopende schulden per einde 2015 fors lager dan 2014.

Overlopende passiva

De specificatie van de post 'Overlopende passiva' is als volgt:

Tabel 4.2.3.9 Specificatie overlopende passiva

bedragen x € 1.000

Overlopende passiva	Boekwaarde 31-12-2015	Boekwaarde 31-12-2014
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	13.148	11.347
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	7.328	3.977
Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	419	348
Totaal	20.896	15.672

Het verloop van de ontvangen voorschotbedragen van EU, Rijk en provincies voor specifieke uitkeringen met een vast bestedingsdoel gedurende het boekjaar 2015 is als volgt:

Tabel 4.2.3.10 De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een

bedragen x € 1.000

Uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	Boekwaarde 31- dec-14	Correctie voorgaand boekjaar	Ontvangen bedragen 2015	Vrijgevallen bedragen of terugbetalingen	Boekwaarde 31- dec-15
SRR-subs.Fietspad Triangelpark Wilderszijde	MRDH		3.171		3.171
PROV. bijdr. waterb. Voorafschepolder	Provincie	1.388		561	828
PROV. subs. Oudeland	Provincie	788			788
rijksbijdr. geluidschermen N209 voorb	Rijksoverheid	384	295	82	597
rijksbijdr. WSW werkvoorziening	Rijksoverheid	611	610	683	537
rijksbijdr. geluidschermen N209 Bwijk	Rijksoverheid		481		481
rijksbijdr. geluidschermen N209 Bhoek	Rijksoverheid		429		429
rijksbijdr. onderwijsachterstanden	Rijksoverheid	185	204	228	161
SRR-convenant jeugdwerkloosheid	MRDH	161			161
SRR-subs. fietsroute 7 OL	MRDH	46			46
Prov-subs. Stad- landverbinding LsL	Provincie		32		32
SRR-subs.Fietsvoorziening ZORO	MRDH		26		26
SRR-subs.Veilige schoolomgeving Wilde	MRDH		46	24	22
SRR-subs.Fietsparkeren WPBW, fase 3	MRDH		22		22
SRR-bijdr. proj. klimaatagenda	MRDH	15			15
SRR-subs.Belevenisverbinding Noordas	MRDH		110	104	6
SRR-subs. Molenstomp WPBW	MRDH	155		152	3
SRR-subs. eigenbouw	MRDH	5		2	3
SRR-subs. Hoekse Park	MRDH	50		50	
PROV. subs.ISV-3 geluid woningen	Provincie	17		17	
SRR-bijdr. herstruct. glastuinbouw	MRDH	2		2	
SRR-subs. Huijgensplants./Oranjebuurt	MRDH	42		42	
SRR-subs. Sportcorner PZ	MRDH	87		87	
PROV. subs. K6002	Provincie	42		42	
Totaal	3.977		5.426	2.075	7.328

5. Niet in de balans opgenomen belangrijke financiële verplichtingen

Waarborgen en garanties

Van de gemeentelijke garantstellingen kan het volgende overzicht worden gegeven.

Tabel 4.2.3.11 Specificatie waarborgsommen en garantieleningen

bedragen x € 1.000

Aard / Omschrijving garantieleningen	primaire zekerheid	secundaire zekerheid	tertiaire zekerheid	oorspronkelijk bedrag	restant 31-dec-14	restant 31-dec-15
Garantiefonds WSW	woningbouwver.	WSW	gem.(50%)	196.232	186.345	181.484
Garantiefonds SWS	sportver.	SWS	gem.(50%)	118	94	87
Hypotheek particulieren	particulier	WEW	gem.(50%)	16.198	11.085	9.510
Hypotheek personeel	personeel	gem.(100%)	-	747	652	608
Onderwijsinstellingen	instelling	gem.(100%)	-	33.600	30.160	29.520
Overige instellingen	instelling	gem.(100%)	-	3.346	1.836	1.484
Totaal				250.241	230.172	222.693

Dit totaalsaldo betreft de volledige garantstelling en komt niet geheel voor rekening van de gemeente. Voor het Garantiefonds WSW en SWS en de particuliere hypotheek is het gemeentelijk aandeel beperkt tot 50%.

Onder het Garantiefonds WSW vallen leningen voor meerdere corporaties, waarvan veruit de meeste betrekking hebben op Woningbouwvereniging 3B (€ 166.385.698). Ook hiervoor geldt dat de gemeente voor 50% van dit bedrag garant staat.

Het bedrag van de waarde van het garantiefonds SWS per 31-12-2014 is gewijzigd van € 85 naar € 94. Abusievelijk zijn in 2014 twee leningen bij het garantiefonds SWS niet correct verwerkt in de overzichten van gewaarborgde geldleningen. Eén lening betreft een onterechte opname omdat deze niet door de gemeente Lansingerland wordt gewaarborgd. Tegelijkertijd is een andere lening bij garantiefonds SWS onterecht niet opgenomen terwijl deze wel door de gemeente Lansingerland wordt gewaarborgd. De beginwaarde wijzigt daardoor van € 85 - € 44 (onttrekking onterechte opname) + € 54 (toevoeging lening) = € 94 (afgerond).

Toelichting juridische geschillen

De gemeente is betrokken bij diverse juridische geschillen. Zo is sprake van enkele geschillen met leveranciers over de kwaliteit van geleverde werken en diensten.

De uitkomsten van deze geschillen zijn nog niet bekend. Afhankelijk van de uitkomsten kunnen deze leiden tot een instroom of uitstroom van middelen naar of van de gemeente. Op basis van de huidige feiten en omstandigheden is niet bekend of en zoja met welke omvang dit plaatsvindt. Om deze reden geen voorziening en/of vordering in de jaarrekening opgenomen.

Langlopende financiële verplichtingen

De gemeente is voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijken financiële verplichtingen. Hieronder volgt een opsomming van de belangrijkste van deze verplichtingen:

Tabel 4.2.3.12 Specificatie langlopende financiële verplichtingen

Langlopende financiële verplichtingen			Jaarlijkse
Omschrijving	Looptijd	Einddatum	lasten (in €)
Leaseovereenkomsten automatisering:			
550 PC's en 500 beeldschermen	60 maanden	30-apr-2017 *	99.971
Div. printers/multifunctionals	36 maanden	31-mrt-2017	73.920
Huurovereenkomsten accommodaties:			
Dienstencentrum Smitshoek	20 jaar	15-dec-2019	65.895
Gezondheidscentrum De Tuinen	10 jaar	31-jan-2019	36.235
Centrum Jeugd en Gezin, Noorderparklaan	15 jaar en 4 maanden	31-okt-2025	33.254
Schoolwoningen Parkzoom, Groeneweg 81-810	10 jaar	1-jul-2017	316.114

* De originele looptijd bedroeg 48 maanden, met als einddatum 30 april 2016. De overeenkomst is eind 2015 met een jaar verlengd

De gemeente heeft op grond van een overeenkomst met de provincie Zuid-Holland nog een verplichting tot afname en betaling van ruimte voor ruimte rechten/grond tot een bedrag van circa € 4 miljoen. Deze ruimte voor ruimte rechten zijn onderdeel van de grondexploitatie ruimte voor ruimte Groenzoom.

Verplichtingen uit hoofde van de overeenkomsten voor doordecentralisatie

De gemeente heeft met twee stichtingen voor voortgezet onderwijs doordecentralisatie overeenkomsten gesloten. Uit hoofde van deze overeenkomsten is de gemeente verplicht jaarlijks een vergoeding aan de stichtingen te betalen voor de huisvesting.

Een deel van deze overeenkomsten gaat uit van een vast bedrag (€ 1.000) per leerling t/m 2019. Voor 2020 en verder vindt op grond van de overeenkomst bijstelling van de vergoeding plaats. Een ander deel van de overeenkomsten zorgt voor doorbetaling van het bedrag dat de gemeente per leerling krijgt voor huisvesting van het voortgezet onderwijs via de algemene uitkering.

Het jaarlijkse bedrag is dus afhankelijk van het aantal leerlingen VO. Op basis van de huidige prognoses van het aantal leerlingen VO gaat het t/m 2019 om circa € 3,1 miljoen per jaar. Dit bedrag is opgenomen in de meerjarenbegroting van de gemeente.

In de overeenkomsten zijn ook bepalingen opgenomen rondom de overgedragen scholen en onderliggende grond. Bij beëindiging van de onderwijsbestemming heeft de gemeente het eerste recht op terugkoop van de gebouwen en grond. Indien de gemeente besluit om niet van dit recht gebruik te maken heeft het schoolbestuur twee jaar de tijd om een andere koper te vinden. Lukt dit niet, dan is de gemeente op grond van de overeenkomst verplicht tot terugkoop van de gebouwen en grond. Terugkoop vindt plaats tegen de op het moment van terugkoop geldende WOZ-waarde van de betreffende objecten verminderd met de historische kostprijs van de door de gemeente gemaakte grondkosten.

6. Overzicht van baten en lasten en toelichting

STAAT VAN BATEN EN LASTEN

bedragen x €1.000

	Raming 2015 voor wijziging			Raming 2015 na wijziging			Realisatie 2015			Begrotings- resultaat
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	
1. Bestuur en dienstverlening	9.796	981	-8.816	9.571	2.108	-7.463	9.873	2.129	-7.744	-281
2. Sport, cultuur en onderwijs	17.263	1.674	-15.590	18.280	1.741	-16.539	17.056	1.641	-15.415	1.124
3. Maatschappelijke ondersteuning	34.794	8.754	-26.040	35.306	9.627	-25.679	33.398	9.827	-23.571	2.108
4. Lansingerland schoon, heel en veilig	29.213	14.206	-15.008	42.920	15.418	-27.502	41.038	15.385	-25.653	1.849
5. Lansingerland ontwikkelt	7.514	2.432	-5.082	8.588	1.835	-6.752	9.354	2.853	-6.501	252
6. Grondzaken	28.525	25.349	-3.176	26.299	50.159	23.859	37.565	71.228	33.663	9.804
Subtotaal programma's	127.105	53.395	-73.710	140.964	80.888	-60.076	-148.284	103.063	-45.221	14.856
Lokale heffingen	390	14.910	14.521	390	14.809	14.420	349	14.780	14.430	11
Algemene uitkeringen	-	40.321	40.321	-	40.014	40.014	0	40.168	40.167	153
Uitkering deelfonds sociaal domein	-	13.601	13.601	-	12.969	12.969	-	12.967	12.967	-2
Dividend	23	3.059	3.036	23	3.483	3.460	22	3.474	3.452	-8
Saldo financieringsfunctie	1	6.629	6.628	1	8.084	8.083	1	7.589	7.588	-495
Overige algemene dekkingsmiddelen	3.557	914	-2.642	3.163	3.219	56	5.005	4.447	-558	-614
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	3.970	79.434	75.464	3.577	82.579	79.002	5.378	83.424	78.046	-955
Post onvoorzien	250	-	-250	250	-	-250	-	-	-	250
Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten	131.325	132.829	1.504	144.791	163.467	18.676	153.662	186.487	32.826	14.150
Toevoegingen / onttrekkingen aan reserves:										
1. Bestuur en dienstverlening	-	-	-	-	-	-	-	22	22	22
2. Sport, cultuur en onderwijs	59	645	586	349	1.185	836	379	979	600	-236
3. Maatschappelijke ondersteuning	-	-	-	104	98	-6	104	101	-3	3
4. Lansingerland schoon, heel en veilig	715	-	-715	99	11.321	11.222	170	11.313	11.143	-79
5. Lansingerland ontwikkelt	-	-	-	78	156	78	78	-	-78	-156
6. Grondzaken	-	-	-	2.768	-	-2.768	2.768	1.811	-957	1.811
Algemene dekkingsmiddelen	978	-	-978	24.763	2.189	-22.574	24.763	2.169	-22.594	-20
Subtotaal mutaties reserves	1.752	645	-1.107	28.161	14.949	-13.212	28.262	16.396	-11.866	1.346
Gerealiseerde resultaat	133.077	133.474	396	172.952	178.416	5.464	181.923	202.883	20.960	15.496

6.2 Toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

6.2.1 Verschillenanalyse per programma

Belangrijke verschillen tussen de programmabegroting (na wijziging) en de realisatie worden systematisch toegelicht voor ieder afzonderlijk deel van de programmarekening. Voor de verschillen per programma worden toegelicht volgt eerst een analyse van de totale kosten bestuur, personeel & overhead.

Hieronder treft u een samenvatting aan van deze verschillen. In kolom “verschil 2015 na bestemming” ziet u het resultaat per product ten opzichte van de begroting. Daarachter in de volgende kolommen staat welk aandeel hiervan incidenteel en welk aandeel structureel is.

bedragen x €1.000

Programma	Verschil 2015 na bestemming	Incidenteel	Structureel
1. Bestuur en dienstverlening	-260	-260	0
2. Sport, cultuur en onderwijs	888	888	0
3. Maatschappelijke ondersteuning	2.111	2.051	60
4. Lansingerland schoon, heel en veilig	1.771	1.856	-85
5. Lansingerland ontwikkelt	96	96	0
6. Grondzaken	11.615	11.703	-88
7. Algemene dekkingsmiddelen	-975	-975	0
Post onvoorzien	250	250	0
Totaal	15.496	15.609	-113

In onderstaande verschillenanalyse lichten wij toe per programma hoe dit resultaat is samengesteld. De afwijkingen van die producten waar de werkelijke lasten en/of baten meer dan € 25.000,- afwijken van de laatst vastgestelde begroting worden nader toegelicht. De afwijking kan zowel incidenteel als structureel van aard zijn. Dit wordt bij de toelichting aangegeven.

Situaties waarbij afwijkingen op de lasten per product geheel of gedeeltelijk worden gecompenseerd door afwijkingen op de baten van datzelfde product worden toegelicht, ook als per saldo het verschil kleiner is dan € 25.000,-.

De overige afwijkingen minder dan € 25.000,- per product binnen het programma van producten worden als totaalbedrag vermeld, maar worden niet verder toegelicht.

Afwijkingen als gevolg van het meer of minder toerekenen van ambtelijke uren is opgenomen als totaalbedrag per programma (zie ook de toelichting hierboven).

Het is mogelijk dat een afwijking op productniveau gecompenseerd wordt door een hogere of lagere mutatie op een bestemmingsreserve bij het programma. Waar dit van toepassing is wordt dit in de verschillenanalyse aangegeven.

Personeel en overhead

De Kosten van de ambtelijke organisatie worden toegerekend aan de verschillende producten in de programma's. Die kostentoerekening wordt berekend op basis van het tijd registratiesysteem. Bij de verschillenanalyse per programma is dit opgenomen onder het kopje “doorbelasting apparaatskosten” De tabel op de volgende pagina biedt een totaaloverzicht van deze afwijkingen per programma:

bedragen x €1.000

Programma	Begroting	Rekening	Verschil
PG1 Bestuur en dienstverlening	6.290	6.103	187
PG2 Sport, cultuur en onderwijs	1.893	1.743	150
PG3 Maatschappelijke ondersteuning	5.074	5.674	-600
PG4 Lansingerland schoon, heel en veilig	19.938	19.619	319
PG5 Lansingerland ontwikkelt	6.380	5.971	409
PG6 Grondzaken	3.915	1.847	2.068
PG7 Algemene dekkingsmiddelen	-2.797	-1.237	-1.560
PG8 Kostenplaatsen	-26.292	-23.439	-2.853
Totaal	14.401	16.281	-1.880

Toelichting op tabel:

Ten opzichte van de geraamde doorbelasting bedraagt het nadelige verschil circa 30%. Voor een verdere uitsplitsing wordt verwezen naar de verschillenanalyse per programma.

WNT-norm

De WNT stelt een maximum aan de bezoldiging van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector. Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Gemeente Lansingerland van toepassing zijnde regelgeving: Het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2015 voor Gemeente Lansingerland is € 178.000,-. Het weergegeven individuele WNT-maximum is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

Functie(s)	Secretaris A.A. Eijkenaar	Griffier M.S. Walhout	Raadsadviseur/vm griffier (vml. Topfunctionaris) C.J. van 't Hart
Beloning	107.426	100.824	39.402
WG-bijdrage Pensioen en vrijw. Sociale verzekeringen	15.086	14.979	4.811
Belastbare onkostenvergoedingen	416	355	0
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-
Totaal beloning	122.928	116.158	44.212
Duur en omvang van het dienstverband in het verslagjaar	1/1 - 31/12 (1,0)	1/1 - 31/12 (1,0)	1/1 - 31/12 (0,5)
Motivering voor overschrijding van de maximale beloningsnorm	Nvt	Nvt	Nvt
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	Nvt	Nvt	Nvt

Programma 1: Bestuur en Burgers

Beleidsveld - Product	Afwijking (€)	Inc./ Str.
Beleidsveld Gemeenteraad, College en Griffier		
College van burgemeester en wethouders Jaarlijks wordt er € 150.000 aan deze voorziening voor het pensioen van (gewezen) wethouders en gepensioneerden en hun nabestaanden toegevoegd. Voor 2015 bedraagt de totale storting echter € 834.000. Hierin is inbegrepen een aanvullende incidentele storting van € 684.000. Deze extra dotatie is noodzakelijk door verlenging van de pensioenleeftijd en vanwege de neerwaartse bijstelling van de rekenrente voor de actuariële waardeberekeningen tot 1,6%. Het nadelig verschil van € 50.000 heeft te maken met: a. de in de loop van 2015 versnelde verhoging van de AOW-leeftijd. Hierdoor is aan een voormalig wethouder 3 maanden langer een wachtgelduitkering verstrekt. Daar staat tegenover dat er voor die 3 maanden geen aanspraak is gemaakt op de voorziening van (gewezen) wethouders; b. door de wisselende inkomsten van een voormalig wethouder is de hoogte van het wachtgeld op voorhand lastig in te schatten. Voor 2015 is er zodoende meer wachtgeld verstrekt dan geraamd.	797.000 N	Inc.
Bestuursondersteuning college van burgemeester wethouders Bij deze post is 'vooruitgelopen' op de bezuinigingsmaatregel die geëffectueerd is met de kadernota 2016.	51.000 V	Inc.
Raadsgriffie en rekenkamer Door vacatureruimte is er € 54.000 minder aan lonen en sociale premies uitgekeerd. Daartegenover staat een extra lasten van de rekenkamer Rotterdam, omdat er drie onderzoeken (review OHV, sportaccommodatie-beleid, inkoop & aanbesteding) zijn uitgevoerd.	30.000 V	Inc.
Beleidsveld Samenwerking		
Bestuurlijke samenwerking De bijdrage aan de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) valt lager uit. De MRDH bestaat nu 1 jaar. Een evaluatie van de MRDH is aanstaande. Het is daarom verstandig dit voorlopig als incidenteel voordeel te beschouwen.	28.000 V	Inc.
Beleidsveld Dienstverlening		
Communicatie en voorlichting Dit voordelige resultaat wordt veroorzaakt door enerzijds een prudente besteding van het materiële communicatiebudget en anderzijds door het budget burgerparticipatie ad € 19.000. Het budget t.b.v. burgerparticipatie is onderwerp van een motie die met de raad wordt uitgewerkt. Daarom is dit effect vooralsnog incidenteel van aard. Ten aanzien van het materiële communicatiebudget zijn er in 2016 meer communicatie-instrumenten voorzien en verwachten we zeker in de aanloop naar 2017 (10 jaar Langsingerland) hogere uitgaven. Dus ook dit effect is incidenteel.	41.000 V	Inc.
Dienstverlening Dit voordelige resultaat betreft 2 posten. Als gevolg van de kadernota 2015 is met ingang van 2016 een bezuiniging van € 75.000 doorgevoerd. Anticiperend hierop is dit bedrag ook in 2015 niet uitgegeven. De tweede post betreft een incidenteel budget van € 88.000 ten behoeve van de aanschaf van een zaakstelsel. Eind 2014 bleek uit navraag bij andere gemeenten dat invoering van een zaakstelsel niet eenvoudig was. Daarom is in 2015 eerst een uitgebreide marktorientatie gedaan en kan in 2016 een goed onderbouwde aanbesteding gaan plaatsvinden (op dit moment wordt een programma van eisen opgesteld). Omdat in 2016 het incidentele budget dus wel benut gaat worden, volgt hieruit het voorstel tot budgetoverheveling van 2015 naar 2016 voor de aanschaf van het zaakstelsel.	168.000 V	Inc.
Doorbelasting apparaatskosten De per saldo lagere doorbelasting van apparaatskosten wordt grotendeels veroorzaakt doordat er enerzijds vanuit de organisatie t.o.v. de begroting meer	183.000 V	Inc.

uren is toegeschreven aan de producten Bestuursondersteuning B&W en Bestuurlijke samenwerking (in totaal voor € 128.000) en anderzijds minder uren naar de producten die vallen onder het beleidsveld Dienstverlening (in totaal voor € 311.000). Dit voordeel wordt gecompenseerd door het saldo op overige algemene dekkingsmiddelen.		
Overige afwijkingen Niet nader toegelichte verschillen < € 25.000	15.000 V	Inc.
Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten	281.000 N	
Mutaties reserves Voor opleiding van de raad en onderzoek door de rekenkamer heeft er een niet begrote (aanvullende) onttrekking uit de reserves plaatsgevonden.	22.000 V	Inc.
Gerealiseerde resultaat	259.000 N	

Programma 2: Actief Meedoen

Beleidsveld - Product	Afwijking (€)	Inc. / Str.
Beleidsveld Sport		
Zwembad Er is minder onderhoud verricht dan voorzien. Groot onderhoud wordt onttrokken aan de reserve groot onderhoud gemeentelijke gebouwen.	31.000 V	Inc.
Sporthallen- en lokalen Er is minder onderhoud verricht dan voorzien. Groot onderhoud wordt onttrokken aan de reserve groot onderhoud gemeentelijke gebouwen.	86.000 V	Inc.
Beleidsveld Cultuur		
Openbaar bibliotheekwerk Er is minder onderhoud verricht dan voorzien. Groot onderhoud wordt onttrokken aan de reserve groot onderhoud gemeentelijke gebouwen.	69.000 V	Inc.
Beleidsveld Onderwijs en kinderopvang		
Onderwijshuisvesting openbaar basisonderwijs Het grootste deel bestaat uit een reservering voor de oplevering van aan schoolbesturen over te dragen gebouwen. Voorstel is om dit bedrag naar 2016 over te hevelen. Daarnaast is een reservering voor het inmiddels afgeronde project Brandveiligheid vrijgevallen. Kinderopvangorganisaties verkeren in moeilijke omstandigheden en hebben minder ruimte gehuurd in 2015. In 2016 verwachten we een aantrekkende markt.	607.000 V	Inc.
Leerlingenvervoer De kosten voor leerlingenvervoer zijn afhankelijk van het aantal leerlingen dat recht heeft op fiets-, ov-, of kilometervergoeding of op taxivervoer. De taxikosten zijn lager uitgevallen dan begroot, doordat er vanaf september minder leerlingen met de taxi zijn vervoerd.	41.000 V	Inc.
Locaal Educatie Agenda Primair Onderwijs (LEA) Scholen hebben geen aanspraak meer gemaakt op gereserveerde LEA-budget 2014, waardoor dit bedrag in 2015 is vrijgevallen.	45.000 V	Inc.
Kapitaallasten De lasten zijn lager uitgevallen door fasering in de investeringen.	127.000 V	Inc.
Doorbelasting apparaatskosten De per saldo lagere doorbelasting van apparaatskosten wordt grotendeels veroorzaakt doordat er enerzijds vanuit de organisatie t.o.v. de begroting meer uren is toegeschreven aan producten die onder de beleidsvelden Sport en Cultuur vallen (in totaal voor € 171.000) en anderzijds zijn er minder uren aan de producten die vallen onder het beleidsveld Dienstverlening toegeschreven (in totaal voor € 63.000). Dit voordeel wordt gecompenseerd door het saldo op overige algemene dekkingsmiddelen.	108.000 V	Inc.
Niet nader toegelichte verschillen < 25.000	9.000 V	Inc.
Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten	1.123.000 V	
Mutaties reserves Voor groot onderhoud is voor € 186.000 minder onttrokken aan de reserve groot onderhoud gemeentelijke gebouwen dan begroot. De storting in de reserves is hoger dan begroot.	235.000 N	Inc.
Gerealiseerde resultaat	888.000 V	

Programma 3: Maatschappelijke ondersteuning

Beleidsveld - Product	Afwijking (€)	Inc. / Str.
Beleidsveld Jeugd		
Preventief jeugd beleid CJG Drie oorzaken: 1) een factuur schoolmaatschappelijk (€ 18.000) werk is per abuis geboekt op 2016 i.p.v. 2015; 2) er is minder gebruik gemaakt van weerbaarheidstrainingen (€ 13.000) dan vooraf ingeschat 3) er was een incidentele baat vanwege het terugvorderen van een subsidie (€ 13.000) uit 2014. Overig € 7.412.	51.412 V	Inc.
PGB Jeugd De PGB kosten zijn opgenomen op de hoogte van de uitbetaalde bedragen door de SVB. De SVB komt nog met een definitieve eindafrekening.	635.599 V	Inc.
Jeugd met beperking Op basis van de cijfers tot en met periode 9 is er een doorrekening gemaakt voor de laatste 4 periodes van 4 weken van het jaar om de uitgaven van 2015 zo reëel mogelijk te benaderen. Op basis van de deze benadering lijken we in 2015 over te houden op de lokale inkoop jeugd met een beperking.	52.291 V	Inc.
Jeugd GGZ-zorg Begin 2015 bleek dat gemeenten ook verantwoordelijk zijn voor het vervoer van kinderen met psychische problematiek. Deze categorie was niet meegenomen in het verdeelmodel van budget naar gemeenten. Omdat we niet precies wisten om hoeveel kinderen het zou gaan en welk bedrag, is rekening gehouden met een ton aan uitgaven. Er hoefden minder kinderen vervoerd te worden dan vooraf ingeschat.	58.302 V	Str.
Jeugd en opvoedhulp Dit betreft 3% inleg van de gemeente Lansingerland in de GR Jeugdhulp. Aanvankelijk hebben we bij de start 97% van onze bijdrage in de GR gelegd. In de begroting 2016 is rekening gehouden met deze 3% inleg. Gedurende het jaar 2015 werd duidelijk dat de 3% van de inleg daadwerkelijk nodig was om de kosten voor 2015 van de GR te dekken. Het betalen van de factuur in 2015, levert in 2015 een nadeel op.	193.128 N	Inc.
Jeugdhulp algemeen In de voor- en najaarsnota 2015 is al aangekondigd dat er op jeugd een tekort verwacht wordt van € 746.639 (conform stelpost in de begroting). Zie toelichting 3 Decentralisaties. Daarnaast is er een extra korting opgelegd aan aanbieders van € 34.000 om in te zetten voor innovatie of calamiteiten. Dit bedrag levert een positieve baat op waardoor het verschil uitkomt op € 712.639.	712.639 N	Inc.
Invoeringskosten decentralisaties Betreft budget invoeringskosten decentralisaties. In de transformatie-agenda is een voorstel gedaan voor het overhevelen van dit budget naar 2016.	59.958 V	Inc.
Beleidsveld Maatschappelijke ondersteuning		
Vluchtelingenwerk Betreft niet begrote vergoeding Regeling Bijdrage Maatschappelijke Activiteiten(RBMA) (rijkbijdrage hergevestigde vluchtelingen)	39.000 V	Inc.
Woningaanpassingen Minder inwoners hebben gebruikt gemaakt van woningaanpassingen dan we vooraf hadden begroot. Dat leidt tot een overschot. Daarnaast houden we bij het maken van de begroting rekening met een dure uitgave (omdat het bijvoorbeeld gaat om een grote woningaanpassing). In 2015 is hiervoor geen aanvraag gedaan.	52.489 V	Inc.
WMO-begeleiding In de begroting was reeds rekening gehouden met een overschot op de nieuwe Wmo van € 425.815. Zie toelichting 3 Decentralisaties. Dat verklaart ongeveer de helft van het verschil. Daarnaast zijn we bij het maken van de begroting 2015 uitgegaan van de gegevens die we van het rijk hebben gekregen. Op basis	990.484 V	Inc.

daarvan is de begroting opgesteld. Deze gegevens bleken niet altijd te kloppen. Daarnaast zien we in dit soort transitie periodes dat bepaalde zaken moeten landen. We verwachten eind 2016 beter zicht te hebben op het daadwerkelijke verbruik en de vraag. Voor een deel van dit budget (circa € 42.000) is overheveling aangevraagd. Het gaat om het transformatiebudget wat in 2015 niet volledig is besteed.		
Huishoudelijke hulp Begin 2015 heeft het ministerie een subsidieregeling bekend gemaakt voor het inzetten van extra huishoudelijke taken, HHT genoemd, met name bedoeld voor de ondersteuning van mantelzorgers. Lansingerland heeft na aanvraag € 400.000 voor 2015 en € 400.000 voor 2016 toegekend gekregen. De daadwerkelijke inzet van het HHT budget kon medio 2015 van start gaan. Het aantal mantelzorgers dat van deze mogelijkheid gebruik maakt stond eind 2015 op ongeveer 55 gezinnen. Dit komt overeen met het landelijke beeld. We verwachten een gestage groei van het aantal gebruikers in 2016. We hebben voor het resterende bedrag van circa € 380.000 budgetoverheveling aangevraagd. Daarnaast is er in 2015 een nieuwe aanbesteding gedaan, waardoor de huishoudelijke ondersteuning goedkoper is geworden (€ 188.000). Overige verschillen € 17.293.	585.293 V	Inc.
Vervoer begeleiding Een deel van de kosten is in het eerste halfjaar op Wmo-begeleiding geboekt in plaats van deze post. Daarnaast zijn we bij het maken van de begroting 2015 uitgegaan van de gegevens die we van het rijk hebben gekregen. Op basis daarvan is de begroting opgesteld. Deze gegevens bleken niet altijd te kloppen. Dat verklaart dat de begroting niet strookt met de daadwerkelijke uitgaven. Daarnaast zien in dit soort transitieperiodes dat bepaalde zaken moeten landen. We verwachten eind 2016 beter zicht te hebben op het daadwerkelijke verbruik en de vraag. De tarieven voor 2016 gaan stijgen, waardoor de verwachting is dat de uitgaven in 2016 zullen oplopen.	153.388 V	Inc.
Individuele vervoersvoorzieningen Minder inwoners hebben gebruikt gemaakt van individuele vervoersvoorzieningen dan we vooraf hadden begroot. Dat leidt tot een overschot.	79.381 V	Str.
Ondersteuning mantelzorgcompliment Het mantelzorgcompliment is eind 2014 afgeschaft. Het bijbehorende budget is in 2015 overgeheveld naar de gemeente. Het college heeft besloten de financiële toelage op grond van een Centrum indicatiestelling zorg (CIZ) indicatie af te schaffen en het budget in te zetten op een meer op de mantelzorger toegesneden ondersteuning. Dit heeft in 2015 nog niet tot een concrete invulling geleid. De verwachting is dat dit in 2016 gerealiseerd gaat worden.	106.000 V	Inc.
Eigen bijdrage PGB WMO De bijdrage die wij vanuit CAK ontvangen is niet volledig bijgewerkt. Dat heeft te maken doordat dienstverleners nog niet allemaal hun gegevens hebben aangeleverd bij het CAK. De inkomsten ontvangen wij later in het jaar. Het is daarnaast lastig om de te verwachten inkomsten goed vooraf te begroten, omdat het een inkomensafhankelijke bijdrage betreft die door het CAK wordt vastgesteld.	41.000 N	Inc.
Eigen bijdrage maatwerkvoorzieningen natura WMO De bijdrage die wij vanuit CAK ontvangen is niet volledig bijgewerkt. Dat heeft te maken doordat dienstverleners nog niet allemaal hun gegevens hebben aangeleverd bij het CAK. De inkomsten ontvangen wij later in het jaar. Het is daarnaast lastig om de te verwachten inkomsten goed vooraf te begroten, omdat het een inkomensafhankelijke bijdrage betreft die door het CAK wordt vastgesteld.	94.114 N	Inc.
PGB WMO nieuw De PGB kosten zijn opgenomen op de hoogte van de uitbetaalde bedragen door de SVB. De Sociale Verzekeringsbank (SVB) komt nog met een definitieve rekening.	82.168 V	Inc.

Ontvangsten terugvordering WMO Deze inkomsten zijn het gevolg van de controles op de pgb's. Doordat we steeds meer gestuurd hebben aan de voorkant van het proces kunnen inwoners steeds beter verantwoorden. Niet correct bestede pgb's komen steeds minder voor en daardoor dus ook het aantal terugvorderingen i.v.m. onterechte besteding.	44.264 N	Str.
Beleidsveld Werk en inkomen		
Wet Werk en Bijstand (WWB) lasten We hebben in 2015, ondanks een stijging van het bestand, minder dan begroot uitgegeven aan bijstandsuitkeringen. We hadden een nog grotere stijging begroot.	344.339 V	Inc.
Wet Werk en Bijstand (WWB) baten De definitieve Rijksbijdrage voor het BUIG-budget (Bundeling van Uitkeringen Inkomensvoorziening aan Gemeenten) is hoger vastgesteld dan begroot (voordeel € 353.000). Daarnaast zijn de eigen inkomsten van uitkeringsontvangers lager dan begroot (nadeel € 95.000). Overige verschillen € 5.212 nadeel.	252.788 V	Inc.
Bijstandsbesluit Zelfstandigen (BBZ) lasten Lagere uitgaven op verstrekte BBZ-kredieten en onderzoekskosten leiden tot een voordeel van € 280.000. Herwaardering van de voorziening dubieuze debiteuren BBZ leidt tot een nadeel van € 376.000.	96.424 N	Inc.
Bijstandsbesluit Zelfstandigen (BBZ) baten De lagere waardering van de BBZ-debiteuren heeft als gevolg dat er ook minder hoeft te worden terugbetaald aan het rijk (voordeel € 326.000). Nadelen vloeien voort uit lagere aflossingen op BBZ-kredieten dan de norm aflossing (nadeel € 107.000), een lagere rijksbijdrage door lagere BBZ-verstrekkings (nadeel € 215.000) en de aanpassing van het bedrag aan openstaande BBZ debiteuren (nadeel € 60.000).	56.290 N	Inc.
Sociale werkvoorziening (WSW) Er zijn minder mensen aan het werk in de SW dan begroot. Zie toelichting 3 Decentralisaties.	128.380 V	Str.
Inkomensondersteuning (lasten) In 2015 maakten minder inwoners dan begroot gebruik van de collectieve zorgverzekering (voordeel € 31.000) en de individuele inkomensvoorziening (voordeel € 27.000). Tevens is de voorziening dubieuze debiteuren naar beneden bijgesteld (voordeel € 33.000). Hogere uitgaven voor de Rotterdampas geven een nadeel van € 46.000.	44.899 V	Inc.
Inkomensondersteuning (baten) We hebben in 2015 meer bijzondere bijstand teruggevorderd dan begroot (voordeel € 18.000). Daarnaast hebben we een hogere opbrengst van leges van de Rotterdampas (voordeel € 13.000), doordat we meer Rotterdampassen hebben verkocht. Tot slot hebben we na een herwaardering van onze vorderingen meer vorderingen (voordeel € 57.000). Overige verschillen geven een nadeel van € 9.524.	78.476 V	Inc.
Kwijtschelding Bij het opstellen van de begroting 2015 is onvoldoende/geen rekening gehouden met de toename van het aantal kwijtscheldingen in 2014. Hieruit wordt al € 97.000 van het verschil verklaard. In 2015 heeft deze stijging zich voortgezet (nadeel € 34.889).	131.889 N	Str.
Individuele bijzondere bijstand Er is een groter beroep gedaan op de individuele bijzondere bijstand voor inrichtingskosten als gevolg van de taakstelling asielgereguleerden. We onderzoeken hoe we deze kosten kunnen terugdringen in samenwerking met 3B Wonen. Tot die tijd structureel.	28.605 N	Str.
Participatie Door omstandigheden zoals in de Jaarrekening besproken, hebben we het afgelopen jaar niet maximaal kunnen inzetten op participatie. Daarnaast moesten onze consultants in 2015 nog ervaring opdoen met de nieuwe doelgroepen. Hierdoor zijn er bijvoorbeeld geen instrumenten ingezet uit de bestuurlijke aanbesteding. Zie toelichting 3 Decentralisaties.	306.221 V	Inc.

Doorbelasting apparaatskosten Aan de producten in dit programma zijn meer uren doorbelast. Dit wordt gecompenseerd door het saldo op algemene dekkingsmiddelen.	599.207 N	Inc.
Overige afwijkingen	4.502 V	Inc.
Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten	2.107.810 V	
Mutaties reserves Door een hogere uitgave aan groot onderhoud aan de welzijnsvoorziening aan de Leeuwerikstraat 2 te Bleiswijk heeft een hogere onttrekking aan de reserve plaatsgevonden.	2.908 voordelig	Inc.
Gerealiseerde resultaat	2.110.718 V	

Toelichting 3 Decentralisaties

“In de begroting 2015 is uitgegaan dat de drie decentralisaties de komende jaren door de gemeente zijn te realiseren binnen de budgetten die wij van het Rijk hiervoor ontvangen. De 3D's zijn in zekere zin echter open-einde regelingen. De aantallen cliënten en de te betalen prijzen zijn tijdens het opstellen van de begroting 2015 niet allemaal bekend. Budgetneutraliteit is absoluut het uitgangspunt, maar de kans op overschrijdingen is, gezien de huidige onduidelijkheid, aanwezig. Mocht blijken dat de 3D's per saldo niet budgettair neutraal zijn te realiseren, dan wordt dit tekort vanuit de algemene reserve gesuppleerd.”

(Bron Programmabegroting 2015-2018 (T14.11080) p. 9).

De opdracht was dus om binnen de ontvangen budgetten vanuit de Algemene Uitkering de nieuwe taken op het sociaal domein, de “3D”, te realiseren. Gedurende het jaar zijn diverse tussenstanden aan de raad gecommuniceerd. De doelstelling budgetneutraal is ruim gehaald. Het uiteindelijke resultaat op de 3D is € 1.477.172 positief.

Het verschil tussen de Rijksbijdrage en de realisatie over 2015 is:

Jeugd	€ 154.645 nadeel
Nieuwe WMO	€ 1.197.216 voordeel
Participatie	€ 434.601 voordeel (incl. € 200.000 KN2012)
Totaal	€ 1.477.172 voordeel (incl. € 200.000 KN2012)

Toelichting Jeugd

Voor de nieuwe jeugdzorg in het kader van de 3 Decentralisaties zijn de uitgaven-budgetten realistisch begroot. De begrote uitgaven-budgetten lagen € 746.639 hoger dan de inkomsten vanuit de Algemene Uitkering. Dit bedrag is boekhoudkundig als negatieve stelpost opgenomen in de begroting en geeft in deze verschillenanalyse een nadeel. De uiteindelijke realisatie levert een positief resultaat op ten opzichte van de begrote uitgaven van € 591.994. Het negatieve verschil met de inkomsten vanuit de algemene uitkering is daarmee gedaald naar € 154.645.

Positieve verschillen zitten op de PGB-jeugd (€ 635.599), op jeugd met beperking (€ 52.291), op jeugd GGZ-zorg (€ 58.301), op de korting RTA (€ 34.000) en op overige posten (€ 4.931). In totaal € 332.869. Daarnaast is er 3% meer uitgegeven dan begroot op de inleg voor de GR-jeugd (-€ 193.128). Oorspronkelijk was afgesproken dat er in 2015 97% van de bijdrage zou worden ingelegd en dat de resterende 3%, indien nodig, in 2016 zou worden betaald. Deze resterende 3% inleg voor 2015 is in 2016 in onze begroting opgenomen. Naar aanleiding van de tweede kwartaalrapportage van de GR is afgesproken dat de deelnemende gemeenten in 2015 ook de resterende 3% bijdrage inlegden. In 2016 hoeft deze 3% inleg niet meer te worden betaald, dit geeft een voordeel in de Voorjaarsnota 2016 van € 193.128.

Toelichting Wmo

Ook voor de nieuwe WMO zijn in het kader van de 3 Decentralisaties de uitgaven-budgetten realistisch begroot. Tussen de begrote uitgaven-budgetten en de inkomsten vanuit de Algemene Uitkering zat op begrotingsbasis een overschot van € 425.815. Dit bedrag is als positieve stelpost opgenomen in de begroting en geeft in deze verschillenanalyse een voordeel. Binnen de nieuwe WMO is in werkelijkheid minder uitgegeven dan begroot op de afzonderlijke budgetten. Positieve verschillen zitten op de WMO-begeleiding (€ 564.669), op vervoer begeleiding (€ 153.388), op ondersteuning mantelzorg-compliment (€ 106.000), op de PGB's (€ 82.168) en op preventie (€ 290). Totaal voordelen € 906.515. Daarnaast zijn er negatieve verschillen op de posten ontvangsten CAK (-€ 41.000) en zijn eigen bijdragen maatwerkvoorzieningen (-€ 94.114) lager uitgevallen. Totaal nadelen € 135.114. Per saldo is er een voordeel op de nieuwe WMO van € 1.197.216.

Een deel van de voordelen is ontstaan omdat het in 2015 nog niet gelukt is om voor alle vraagstukken nieuw aanbod op te zetten (bijv. mantelzorgondersteuning, inzet op huiselijk geweld en sluitende aanpak), terwijl de vraag naar bestaande voorzieningen minder bleek dan het aanbod (bijv. begeleiding). Vanaf 2016 zal daarom een verschuiving plaats vinden in het aanbod en zal het financieel resultaat op de WMO dus minder positief zijn.

Toelichting Participatie

Voor Participatie (inclusief sociale werkvoorziening) in het kader van de 3 Decentralisaties zijn de uitgavenbudgetten begroot op basis het ontvangen budget vanuit de Algemene Uitkering, plus structureel € 200.000 uit de Kadernota 2012. Binnen Participatie is in werkelijkheid minder uitgegeven dan begroot. Positieve verschillen zitten op de uitgaven WSW (€ 128.380) en op Participatie (€ 306.221). Totaal voordeel € 434.601. Er is minder uitgegeven omdat binnen participatie in de loop van 2015 de groepsaankpak is opgestart en vervolgtrajecten naar re-integratie pas daarna, dus eind 2015, konden worden ingezet. In 2016 wordt geen overschot verwacht omdat het participatiebudget van rijkswege reeds fors is afgenomen.

Programma 4: Lansingerland schoon, heel en veilig

Beleidsveld - Product	Afwijking (€)	Inc. / Str.
Beleidsveld Beheer openbare ruimte		
Kunstwerken De geplande onderhoudswerkzaamheden aan een duiker in Bergschenhoek centrum zijn door externe invloeden doorgeschoven naar 2017. De werkzaamheden aan de duiker in Bergschenhoek centrum worden in 2017 integraal opgepakt met reconstructie van de Dorpsstraat en de Julianalaan. Dit leidt niet tot extra kosten in het boekjaar 2017. Er zijn eindafrekeningen energiekosten oude jaren ontvangen, dit levert een incidenteel voordeel op. Hiernaast is in 2015 het eenheidsprijzenbestek kunstwerken aanbesteed. Door de aanbesteding zijn alle onderhoudswerkzaamheden voordeliger uitgevoerd.	184.000 V	Inc.
Wegen, straten en pleinen In 2015 zijn er langere tracélengten vergund dan vooraf is ingeschat. Het gevolg hiervan is een toename van de degeneratieopbrengsten.	46.000 V	Inc.
Waterkering, afvalwatering en landaanwinning De voorziening voor baggeren is in 2015 vrijgevalen. Op basis van het huidige baggerplan leiden de onderbouwing en toelichting ertoe dat er per 31-12-2015 geen sprake is van een egalisatievoorziening die aan de eisen van het BBV voldoet.	1.080.000 V	Inc.
Stof- en onkruidbestrijding De kosten zijn in het boekjaar 2015 lager uitgevallen dan begroot in verband met een korting op de aanneemsom.	36.000 V	Inc.
Gladheidsbestrijding Er zijn twee nieuwe sneeuwplougen aangeschaft terwijl in de begroting rekening is gehouden met de aanschaf van een sneeuwploug. Daarnaast was strooiseizoen begin 2015 erg wisselvallig, waardoor er veel zout is gestrooid.	28.000 N	Inc.
Openbare verlichting In verband met areaaluitbreidingen in de afgelopen jaren zijn de energiekosten toegenomen. Bij de voorjaarsnota 2016 zal een voorstel gedaan worden om te komen tot een structurele oplossing.	40.000 N	Str.
Waterkering, afwatering en landwinning Het Annie MG Schmidtpark is met ingang van eind 2015 in beheer genomen. In de begroting 2015 is rekening gehouden met het eerder in beheer nemen het park. Op basis hiervan zijn er minder kosten gemaakt ten aanzien van water en calamiteiten.	49.000 N	Inc.
Verkoop snippergroen Er is meer snippergroen verkocht dan verwacht. Het is vooraf niet in te schatten hoeveel snippergroen aanvragen er binnen zullen komen, hoeveel er gehonoreerd worden en hoeveel m ² het dan betreft. In 2015 zijn twee grotere percelen verkocht, waardoor de opbrengsten hoger zijn dan verwacht.	54.000 V	Inc.
Beleidsveld Veiligheid en leefbaarheid		
Beheer brandweerkazernes Budget is structureel te hoog. Bij de voorjaarsnota worden dit budget tegen het licht aan gehouden en bijgesteld.	68.000 V	Str.
Wijkgericht werken In 2015 heeft de focus gelegen op het opstellen en vaststellen van het actieprogramma wijkgericht werken. Begin 2016 is de coördinator wijkgericht werken met het actieprogramma van start gegaan. Op bescheiden schaal zijn buurtinitiatieven met financiële middelen ondersteund.	66.000 V	Inc.
Afval- en afvalwatermanagement		
Inzameling en verwerking van huishoudelijk afval Bij de najaarsnota 2015 is er een bedrag van € 500.000 afgeraamd in verband met het nieuwe afvalcontract. Een budget van € 200.000 is aangehouden voor	212.000 V	Inc.

de afhandeling van het meer- en minderwerk met Van Gansewinkel over het laatste kwartaal van 2015. Uiteindelijk is er een voordeel gerealiseerd van € 148.000. Er is voor € 64.000 meer baten gerealiseerd in 2015. De baten zijn gebaseerd op een vergoeding voor de ingezamelde hoeveelheid verpakkingen. Dit voordeel is te verklaren door de forse toename van de inzameling van kunststofverpakkingen.		
Baten afvalstoffenheffing De lagere opbrengst afvalstoffenheffing is met name te verklaren door een toename van het aantal eenpersoonshuishoudens ten opzichte van het totaal aantal huishoudens. In de begroting is hiermee onvoldoende rekening gehouden. Het tarief voor een eenpersoonshuishouden bedraagt 80% van het vastgestelde tarief.	274.000 N	Str.
Bestrijding zwerfvuil Het opruimen van zwerfvuil gebeurt voor een aanzienlijk deel in regie via een bestek. Overlappenden van werkgebieden tussen aannemer en gemeente zijn in 2015 opgelost. Hierdoor wordt er efficiënter gewerkt. Bij de voorjaarsnota 2016 zal de begroting structureel worden afgeraamd.	63.000 V	Str.
Lasten riolering De rioolheffing is een gesloten systeem. Lagere lasten en/of hogere baten, in vergelijking met de begroting, leidt tot een hogere dotatie in het boekjaar aan de voorziening riolering. Bij nadelige effecten volgt een hogere onttrekking aan de voorziening riolering dan begroot. Er heeft in 2015 een dotatie aan de voorziening riolering plaatsgevonden van € 1.467.000, dit is € 592.000 meer dan begroot. De hogere dotatie wordt veroorzaakt door lagere lasten alsmede door hogere baten. Voor de baten verwijzen wij naar het kopje 'Baten riolering'. De lagere lasten worden met name veroorzaakt door de volgende aspecten: - Op basis van het inspectieplan 2015 behoeften minder riolen te worden geïnspecteerd (voordeel € 150.000); - Lagere elektriciteitskosten rioolgemalen (voordeel € 150.000); - Lagere kosten in verband met aanpassing inspectieplan rioolgemalen (voordeel € 70.000). De overige afwijkingen worden veroorzaakt door meer kwijtscheldingen, meer doorbelaste apparaatskosten en minder kapitaallasten.	300.000 N	Inc.
Baten riolering De hogere baten worden veroorzaakt doordat in de begroting van de heffing voor niet-woningen uitgegaan is van een onjuiste grondslag om de baten van 2015 vast te stellen. In plaats van een indexatie van de realisatie over 2014 zijn in de begroting 2015 de geraamde baten 2014 geïndexeerd. Hierdoor ontstaat een verschil van € 98.000 positief.	98.000 V	Str.
Beleidsveld-overstijgend		
Doorbelaste apparaatskosten De doorbelaste apparaatskosten zijn in 2015 lager uitgevallen dan begroot. De positieve afwijking is slechts 1% en hierdoor niet direct toewijsbaar aan één onderdeel binnen het programma.	89.000 V	Inc.
Kapitaallasten De kapitaallasten ten aanzien van wegen en de riolering vallen in 2015 lager uit. In de begroting is rekening gehouden met het afsluiten van projecten (kredieten) per 1 januari 2015 die in werkelijkheid nog doorliepen in het boekjaar 2015 waardoor de afschrijvingen pas in het volgend boekjaar gerealiseerd worden.	438.000 V	Inc.
Overige afwijkingen Niet nader toegelichte verschillen < € 25.000	9.000 V	Inc.
Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten	1.850.000 V	
Mutaties reserves Er is meer toegevoegd aan de reserves dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt door het de reserve groen.	79.000 N	Inc.
Gerealiseerde resultaat	1.771.000 V	

Programma 5: Lansingerland ontwikkelt

Beleidsveld - Product	Afwijking (€)	Inc./ Str.
Beleidsveld Ruimtelijke ordening		
Onderhoud gemeentelijk vastgoed De kosten voor onderhoud van een aantal panden zijn lager geweest dan ingeschat. Het restant wordt toegevoegd aan de reserve onderhoud gebouwen.	171.000 V	Inc.
Milieu In voorgaande jaren is budget gereserveerd voor geluidsonderzoek i.v.m. geluidsoverlast van de HSL. De verwachting was dat dit voor 2015 niet meer nodig zou zijn. Niettemin bleek beperkt onderzoek noodzakelijk voor de geluidsbelasting op gevels van nog niet gebouwde maar wel geplande woningen. Ook t.b.v. A13-A16 bleek geluidsonderzoek noodzakelijk. In 2016 zijn worden gekeken of deze kosten kunnen worden verhaald bij de DCMR (29.000). Restantverschil van 5.000 bestaat uit een aantal kleinere plussen en minnen.	34.000 V	Inc.
Structuur en bestemmingsplannen Meevaller wordt veroorzaakt door scherpe aanbestedingsresultaten en het kunnen verhalen van kosten van bestemmingsplannen voor nieuwe ontwikkelingen. Ook is er een meevaller ontstaan door het kunnen verhalen van kosten van planschade.	115.000 V	Inc.
Grondzaken Meevaller wordt veroorzaakt door scherpere prijsstellingen voor de adviseringskosten en het minder extern zetten van adviesvragen dan verwacht.	29.000 V	Inc.
Bouw en woningtoezicht Dit verschil wordt verklaard omdat er geen noodzaak was tot agrarische onderzoeken (30.000), minder welstandtoetsen zijn geweest (16.000) en een aantal andere kleinere posten minder uitgaven hadden dan begroot.	60.000 V	Inc.
Woonwagencentra Er is op dit budget minder uitgegeven dan begroot. Bij de voorjaarsnota zal hier naar gekeken worden.	25.000 V	Str.
Anti-speculatiebeding Deze regeling is niet meer toepassing op de huidige systematiek van grondverkoop. Dit zal in de voorjaarsnota 2016 worden afgeraamd.	50.000 N	Str.
Leges Bouwvergunningen De bouwleges vallen in 2015 € 90.000 lager uit dan begroot na de najaarsnota. Dit komt doordat we de inkomsten van ± €100.000 van een bouwproject dat we in het najaar verwachtten te vergunnen, net in januari 2016 vallen.	90.000 N	Inc.
Overige verschillen De overige verschillen worden veroorzaakt door minder kosten op de budgetten van o.a. archeologie (12.000) en diverse andere kleinere budgetten.	28.000 V	Inc.
Beleidsveld Infrastructuur en mobiliteit		
Gemeentelijk Mobiliteitsplan Werkzaamheden zijn doorgeschoven naar 2016 en daardoor budget hiervoor niet besteedt.	21.000 V	Inc.
Overige verschillen De verschillen worden veroorzaakt door minder kosten op de diverse kleinere budgetten.	24.000 V	Inc.
Beleidsveld Economische ontwikkeling		
Overige verschillen De verschillen worden veroorzaakt door minder kosten op diverse kleinere budgetten.	8.000 V	Inc.
Beleidsveld Duurzaamheid		
Duurzaamheid Het programmteam duurzaamheid was vanaf de zomer operationeel. Tal van projecten zijn toen gestart en lopen, conform het actieprogramma, door in 2016. Binnen programmalijn 3 is daardoor € 34.400 niet uitgegeven in 2015.	34.000 V	Inc.

Een deel van dat resterende budget is contractueel verplicht aan een (samen met Pijnacker-Nootdorp, Zuidplas en Provincie) haalbaarheidsonderzoek naar de warmterotonde ad € 6.000,-. Ook het onderzoek naar de geschiktheid van lokaties voor windenergie rondom de A12 is contractueel verplicht ad € 9.000,-. Beide onderzoeken zijn gestart in 2015, maar worden opgeleverd in 2016. Het dan resterende budget ($€ 34.400 - € 6.000 - € 9.000 = € 19.400$) hebben wij gelabeld aan het stimuleren van elektrisch vervoer. Hiertoe zijn reeds gesprekken gestart, maar verwachten wij de resultaten in 2016.		
Kapitaallasten		
In de begroting is rekening gehouden met het afsluiten van projecten (kredieten) per 1 januari 2015 die in werkelijkheid nog doorliepen in het boekjaar 2015 waardoor de afschrijvingen pas in het volgend boekjaar gerealiseerd worden.	142.000 V	Inc.
Doorbelaste uren		
Aan de producten zijn meer uren doorbelast dan begroot.	298.000 N	Inc.
Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten	253.000 V	
Mutaties reserves Omdat er geen kosten zijn gemaakt voor groot onderhoud aan gemeentelijke gebouwen op programma 5 is er niets onttrokken uit de reserve onderhoud gebouwen.	157.000 N	Inc.
Gerealiseerde resultaat	96.000 V	

Programma 6: Grondzaken

Beleidsveld - Product	Afwijking (€)	Inc. / Str.
Beleidsveld Vastgoedbeleid		
De rente-inkomsten op de leningen aan woningbouwcorporaties bracht minder op dan begroot. Dit vanwege het aflossen en aflopen van een aantal leningen. Bijstelling op de inkomsten zal bij de voorjaarsnota 2016 plaatsvinden.	88.000 N	Str.
Beleidsveld Grondexploitaties		
Dit per saldo voordelig verschil kent de volgende oorzaken: - Effect actualisatie in exploitatie genomen grondexploitaties € 10,0 mio voordelig - Hogere waardering Wilderszijde NIEGG per 31/12/2015 € 1,6 mio voordelig - Niet in de begroting opgenomen uitgaven Landscheidingspark € 1,8 mio nadelig. De uitgaven voor het Landscheidingspark komen ten laste van de reserve Landscheidingspark. In de begroting zijn onterecht de uitgaven 2015 niet op het programma Grondzaken begroot en onterecht niet de onttrekking aan de reserve Grondzaken geraamd. Via de jaarlijkse actualisatie van de grondexploitaties heeft de Raad wel deze uitgaven geautoriseerd, ze zijn echter onterecht niet verwerkt in een begrotingswijziging.	9.892.000 V	Inc.
Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten	9.804.000 V	
Mutaties reserves Dit betreft de niet in de begroting opgenomen onttrekking aan de reserve Landscheidingspark. Zie ook toelichting hierboven bij de grondexploitaties.	1.811.000 V	Inc.
Gerealiseerde resultaat	11.615.000 V	

Programma 7: Algemene Dekkingsmiddelen

Beleidsveld - Product	Afwijking (€)	Inc. / Str.
Algemene Uitkeringen		
De afwijking in het gemeentefonds wordt verklaard door het vaststellen van een aantal maatstaven bij de decembercirculaire die voor 2015 een positief effect hebben.	151.000 V	Inc.
Beleidsveld Financieringsfunctie		
Het verschil wordt met name veroorzaakt door de lagere kapitaallasten op de programma's, waardoor er op de financieringsfunctie minder inkomsten terecht komen. Dit heeft verder geen effect op het resultaat.	495.000 N	Inc.
Algemene dekkingsmiddelen en saldo kostenplaatsen		
Het saldo wordt deels veroorzaakt door de verschillen tussen begrote uren en werkelijke uren afgerekend met de producten. Een voordeel op de uren op de saldo kostenplaats is een nadeel op de diverse producten en dus per saldo neutraal (+/- 851.000 voordelig). Daarnaast is een voorziening gevormd ten behoeve van het onderhoud en vervanging van de gevels van het gemeentehuis. Dit heeft een nadelig effect van 1.465.000.	614.000 N	Inc.
Overige afwijkingen		
Niet nader toegelichte verschillen < € 25.000	3.000 V	Inc.
Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten	955.000 N	
Mutaties reserves Per saldo toegevoegd aan de reserves.	20.000 N	Inc.
Gerealiseerde resultaat	975.000 N	

6.2.2 Verloop van de post 'Onvoorzien'

De post onvoorzien was in 2015 opgenomen voor € 250.000 en is niet bestemd.

Tabel 5.2.2 Verloop van de post onvoorzien

bedrag x € 1.000

Omschrijving	Datum raadsbesluit	Bedrag
Stand post onvoorzien per 1/1 (conform begroting)		250
Restant 31 december 2015 (voordeel)		250

6.2.3 Overzicht incidentele baten en lasten

Hieronder treft u het overzicht van incidentele baten en lasten.

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten	Begroting Primitief 2015	Begroting (na wijz) 2015	Rekening 2015
Programma 1 - Bestuur en dienstverlening			
Verkiezingen	126	66	39
Benoemingsprocedure burgemeester	20	20	21
Extra storting "voorziening wethouderspensioenen"	-	-	684
<u>Budgetoverheveling uit 2014:</u>			
Programma dienstverlening	-	88	-
Programma 2 - Sport, cultuur en onderwijs			
Tijdelijke huisvesting basisonderwijs	290	310	305
Renovatie honk- en softbalveld	-	35	27
Sloopkosten basisonderwijs	-	70	36
Juridische advisering voortgezet onderwijs	-	25	36
Sloopkosten voortgezet onderwijs	-	63	51
<u>Budgetoverheveling uit 2014:</u>			
Frictiebudget subsidiebeleid	-	15	15
Overdracht schoolgebouwen	-	325	3
Programma 3 - Maatschappelijke ondersteuning			
Transformatie sociaal domein	-	50	7
Huishoudelijke hulp toelage	-	400	21
<u>Budgetoverheveling uit 2014:</u>			
Invoeringskosten decentralisaties	-	36	36
Herindicaties 3D's	-	60	60
Invoeringskosten decentralisaties	-	209	148
Begeleiding vluchtelingen	-	23	23
Project Oostland heeft werk	-	13	13
Bijdrage Greenport Westland-Oostland	-	20	20
Budget voor afronding aanbestedingen Wmo	-	25	25
Informatievoorziening Eigen Bijdrage	-	5	5
Managementinformatie	-	20	20
Programma 4 - Lansingerland schoon, heel en veilig			
Opstellen beleids- beheerplan water	25	25	-
Leefbaarheidsmonitor Lemon	-	25	20
Projectkosten	-	32	32
Project Hartveilig wonen	-	13	6
Herijking beheerplannen	-	50	37
Tijdelijk beheer Groenzoom	-	125	125
<u>Budgetoverheveling uit 2014:</u>			
Onderhoudsvoorziening wegen	-	995	995
Beveiliging sportvelden	-	39	39
Controle en onderhoud brandkranen	-	32	32

Programma 5 - Lansingerland ontwikkelt			
Renovatie stroomkasten markt	-	25	25
Taxaties vastgoed i.v.m. verkoop	-	35	35
<u>Budgetoverheveling uit 2014:</u>			
Herziening mobiliteitsplan	-	60	57
Overzicht algemene dekkingsmiddelen			
Organisatie - ontwikkeling	200	200	-
Combinatiefuncties	240	240	210
Lagere lasten (WMO) vervoersvoorziening en rolstoelen	-634	-634	
<u>Budgetoverheveling uit 2014:</u>			
Software beheerssysteem	-	72	72
Implementatie e-facturering	-	41	41
Totaal incidentele lasten	267	3.253	3.321

bedragen x € 1.000

Incidentele baten	Begroting Primitief 2015	Begroting (na wijz) 2015	Rekening 2015
Programma 1 - Bestuur en dienstverlening			
Opheffing Stadsregio Rotterdam	-	1.127	1.127
Programma 4 - Lansingerland schoon, heel en veilig			
Afkoop groot onderhoud Zoro-busbaan	-	1.094	1.094
Overzicht algemene dekkingsmiddelen			
Combinatiefuncties (Algemene uitkering)	135	135	135
Negatieve suppletie groot onderhoud gemeentefonds	-82	-82	-82
Eneco	180	180	565
Totaal incidentele baten	233	2.454	2.839
Saldo incidentele baten en lasten	-34	-799	-481

6.2.4 Rechtmatigheid

De gemeente ontvangt en besteedt publieke gelden. Daarom moet het handelen van de gemeente rechtmatig zijn. De accountant geeft zijn oordeel over de rechtmatigheid en gaat bij de controle van de jaarrekening na of de lasten, baten en balansmutaties tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder verordeningen. Om over de rechtmatigheid te kunnen oordelen, stelt de accountant eisen aan het systeem van administratieve organisatie en de interne controle (ao/ic) en het interne systeem van risicoafwegingen.

De financiële rechtmatigheid wordt beoordeeld op basis van een tweetal onderdelen: Begrotingsrechtmatigheid (exploitatie en investeringen) en overige financiële beheershandelingen (werkprocessen). Per onderwerp zal hieronder worden toegelicht in hoeverre er sprake is van onrechtmatigheden in de jaarrekening 2015.

Begrotingsrechtmatigheid

Als blijkt dat de gerealiseerde lasten zoals weergegeven in de jaarrekening hoger zijn dan de geraamde bedragen met inbegrip van de laatste begrotingswijziging, is mogelijk sprake van onrechtmatige uitgaven. In het controleprotocol 2015 heeft de gemeenteraad aangegeven welke typen begrotingsoverschrijding verwijtbaar zijn en daarom meetellen in het oordeel van de accountant:

	Bij de toetsing van begrotingsafwijkingen kunnen de volgende "soorten" begrotingsafwijkingen worden onderkend:	Onrechtmatig, maar telt niet mee voor het oordeel	Onrechtmatig, en telt mee voor het oordeel
1	Kostenoverschrijdingen inzake activiteiten die niet passen binnen het bestaande beleid en waarvoor men tegen beter weten in geen voorstel tot begrotingsaanpassing heeft ingediend		X
2	Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar waarbij de accountant ondubbelzinnig vaststelt dat die: - In de Najaarsrapportage verwerkt hadden kunnen worden; - Niet in Najaarsrapportage verwerkt hadden kunnen worden.	X	X
3	Kostenoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten, bijvoorbeeld via subsidies of kostendekkende omzet	X	
4	Kostenoverschrijdingen bij open einde (subsidie)regelingen. Vaak blijkt vanwege dit open karakter in het kader van het opmaken van de jaarrekening een (niet eerder geconstateerde) overschrijding.	X	
5	Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door extra inkomsten die niet direct gerelateerd zijn. Over de aanwending van deze extra inkomsten heeft de raad nog geen besluiten genomen.		X
6	Kostenoverschrijdingen inzake activiteiten welke achteraf als onrechtmatig moeten worden beschouwd omdat dit bijvoorbeeld bij nader onderzoek van de subsidieverstrekker, belastingdienst of een toezichthouder blijkt (bijvoorbeeld een belastingnaheffing). - Geconstateerd tijdens het verantwoordingsjaar; - Geconstateerd na verantwoordingsjaar.	X	X
7	Kostenoverschrijdingen op activeerbare activiteiten (investeringen) waarvan de gevolgen voornamelijk zichtbaar worden via hogere afschrijving- en financieringslasten in het jaar zelf of pas in de volgende jaren. - Jaar van investeren; - Afschrijving- en financieringslasten in latere jaren.	X	X

8	Kostenoverschrijdingen inzake de grondexploitatie die leiden tot aanpassing van de in de laatst vastgestelde exploitatieopzet totale uitgaven of inkomsten: - In de Najaarsrapportage verwerkt hadden kunnen worden; - Niet in Najaarsrapportage verwerkt hadden kunnen worden.	X	X
---	---	---	---

Het bedrag van de begrotingsonrechtmatigheid kan nooit de totale overschrijding op programmaniveau overstijgen. In onderstaand overzicht wordt van die programma's waar een overschrijding heeft plaatsgevonden de grootte van deze overschrijding gemeld en aangegeven in hoeverre deze overschrijding rechtmatig was. Daarbij wordt tevens de aard van de overschrijding kort toegelicht.

Programma	Bedrag	Onrechtmatigheid telt wel mee	Onrechtmatigheid telt niet mee	Toelichting
1. Bestuur en dienstverlening	302		X	De overschrijding wordt veroorzaakt door een extra storting in de voorziening "wethouderspensioenen". Dit betreft kostendoverschrijdingen die passen in het bestaande beleid en die niet eerder gesignaleerd konden worden.
5. Lansingerland ontwikkelt	766		X	Overschrijding veroorzaakt door verantwoording van subsidies voor geluidsanering. Ook de lasten zijn overschreden. Per saldo telt deze onrechtmatigheid dus niet mee.
6. Grondzaken	11.266		X	De overschrijding wordt veroorzaakt door administratief technische boekingen in het kader van de grondexploitatie. Het totale voor 2015 geraamde lastenniveau voor de daadwerkelijke uitgaven binnen de grondexploitaties is niet overschreden.
Overige algemene dekkingsmiddelen	1.842		X	Overschrijding veroorzaakt door storting in voorziening gevels gemeentehuis. Betreft een kostenoverschrijding die niet beïnvloedbaar is en die niet eerder gesignaleerd konden worden.

Rechtmatigheid financiële beheers handelingen in processen

In 2015 zijn interne controles uitgevoerd die de werking van de financiële beheers handelingen (werkprocessen) onder de loep hebben genomen. Bij de interne controles zijn 'fouten' en 'onzekerheden' aan het licht gekomen. De rechtmatigheidcontroles 2015 hebben de volgende fouten en onzekerheden opgeleverd:

Proces	Aard tekortkoming/fout	Financiële omvang
Investeringskredieten	Uitgaven verantwoord op (nog) niet vrijgegeven jaar overschrijdende kredieten	Circa € 50.000
Participatiewet	Aantal fouten/tekortkomingen t.a.v. hoogte en recht op bijstand	Circa € 36.500
Totaal tekortkomingen		Circa € 86.500

Proces	Aard onzekerheid	Financiële omvang
Jeugdwet	Hoogte eigen bijdrage mogelijk niet juist bepaald.	Circa € 2.000
WMO	Hoogte eigen bijdrage mogelijk niet juist bepaald.	Circa € 6.000
Participatiewet	Aantal onzekerheden t.a.v. hoogte en recht op bijstand	Circa € 42.500
IOAW/IOAZ en Bbz	Aantal onzekerheden t.a.v. hoogte en recht op bijstand	Circa € 2.000
Totaal onzekerheden		Circa € 52.500

7 Single Information Single Audit (SiSa)

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2015 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking ssa - d.d. 11 januari 2016 DEFINITIEF							
OCW	D9	Onderwijsachterstanden beleid 2011-2015 (OAB) Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijk onderwijsachterstanden beleid 2011-2014 Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	
			Aard controle R Indicatornummer: D9 / 01	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 02	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 03	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 04	
			€ 222.388	€ 5.578	€ 0	€ 184.910	
I&M	E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaai (Inclusief bestrijding spoorweglawaaai) Subsidieregeling sanering verkeerslawaaai Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Besteding (jaar T) tot en in de kolommen ermaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt	Correctie over besteding (jaar T-1)
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 01	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 02	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 03	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 04	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 05
			1 57722502	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			2 57722402	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Kopie beschikkningsnummer	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen	Cumulatieve bestedingen ten laste van rijksmiddelen tot en met (jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T)	Cumulatieve Kosten ProRail tot en met (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 06	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 07	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 10
			1 57722502	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			2 57722402	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

OVERIGE GEGEVENS

8 Overheveling incidentele budgetten

In de Programmabegroting 2015 zijn, naast een groot aantal structurele jaarlijks terugkerende budgetten, ook budgetten opgenomen voor specifiek benoemde incidentele projecten naar aanleiding van opgelegd rijksbeleid en gemeentelijke politieke besluitvorming. Niet in alle gevallen worden deze incidentele budgetten geheel aangewend in het betreffende jaar. Bijvoorbeeld omdat de geplande activiteiten nog niet, of slechts gedeeltelijk, zijn gerealiseerd.

De geschetste situatie doet zich ieder begrotingsjaar in bepaalde mate voor. Het wordt van belang geacht om het niet bestede deel van de incidentele budgetten naar het volgende begrotingsjaar over te hevelen, zodat budget beschikbaar blijft om de noodzakelijk en urgent geachte activiteiten te kunnen uitvoeren. Hieronder volgt per verzoek een nadere toelichting.

Voorstel budgetoverheveling 2015

Programma	Nr. Omschrijving	Bedrag (€)	Geaccordeerd
1. Bestuur en dienstverlening	1 Aanschaf zaaksysteem	80.000	akkoord
2. Sport, cultuur en onderwijs	2 Renovatie honk- en softbalveld	8.000	akkoord
	3 Overdracht/ingebruikgeving schoolgebouwen	279.491	akkoord
	4 Sloopkosten	33.867	akkoord
3. Maatschappelijke ondersteuning	5 Huishoudelijke hulp dienstencheques	379.139	akkoord
	6 Implementatiebudget 3D	60.000	akkoord
	7 Subsidies en frictiebudget (A2015-11)	37.311	akkoord
	8 Projectkosten Onderzoek en ontwikkelen	42.561	akkoord
5. Lansingerland ontwikkelt	9 Budget voor programma duurzaamheid	34.400	akkoord
	10 Herziening mobiliteitsplan door Grontmij	10.750	akkoord
Kostenplaatsen	11 Implementatie informatiebeveiliging	30.000	akkoord
	12 Aanschaf zaaksysteem	60.000	akkoord
	13 Aanschaf en vervanging software	67.943	akkoord
	14 VpB en Financiën lange termijn	62.500	akkoord
Totaal voorstel budgetoverheveling 2015		1.185.962	
Totaal geaccordeerd budgetoverheveling		1.185.962	
Totaal niet geaccordeerd		0	

1 en 12. Aanschaf zaaksysteem

Eind 2014 bleek uit navraag bij andere gemeenten dat invoering van een zaaksysteem niet eenvoudig was. Daarom is in 2015 eerst een uitgebreide marktoriëntatie gedaan en kan in 2016 een goed onderbouwde aanbesteding gaan plaatsvinden (op dit moment wordt een programma van eisen opgesteld). Omdat in 2016 het incidentele budget dus wel benut gaat worden, volgt hieruit het voorstel tot budgetoverheveling van 2015 naar 2016 voor de aanschaf van het zaaksysteem.

Het budget bestaat uit twee delen: een incidenteel budget (€ 80.000) en een structureel budget (€ 60.000). Het incidentele budget wordt nu opnieuw overgeheveld. Dit is tegen de afspraken in, maar de noodzaak is nog steeds actueel. Overheveling van structurele budgetten is in principe ook tegen de afspraken in, maar gezien de onderbouwing en argumentatie bij dit specifieke geval te billijken.

2. Renovatie honk- en softbalveld

Bij de voorjaarsnota 2015 is deze incidentele post (totaalbedrag € 35.000) goedgekeurd voor het vervangen van de bestaande dug-outs inclusief het aanpassen van het omliggende hekwerk bij het honkbalveld. De werkzaamheden zijn in 2015 gestart, echter omdat het sportseizoen bij honkbal loopt van maart tot november zijn de werkzaamheden nog niet geheel afgerond. De afrondende werkzaamheden aan de hekwerken vinden plaats in 2016, zodat aan de eisen van de KNBSB (Honkbalbond) kan worden voldaan.

3. Overdracht/ingebruikgeving schoolgebouwen

In 2011 is een incidenteel budget van € 300.000 beschikbaar gesteld voor kosten voor de oplevering van nog over te dragen schoolgebouwen. Sindsdien hebben wij 3 schoolgebouwen met 5 overeenkomsten aan 4 schoolbesturen in gebruik gegeven. 2 schoolgebouwen hebben wij in eigendom overgedragen aan 3 schoolbesturen met een notariële overdracht. Het proces om te komen tot afspraken met de schoolbesturen is complex. Daarnaast vroegen 2 onvoorziene onderwerpen een groot deel van onze aandacht in 2015: de sluiting van basisschool De Kleine Kapitein en de fusie van basisschool Prins Maurits met Prins Johan Friso. Naar verwachting kunnen wij de formele overdracht van de overige 4 schoolgebouwen (Mozaïek, Startpunt, Westpolder 1 school en Meerpolder 1 school/Het Baken) in 2016 afronden met het formeel in gebruik geven van deze gebouwen aan 4 schoolbesturen en diverse organisaties voor kinderopvang en peuterspeelzaalwerk met diverse overeenkomsten. In 2013 is een incidenteel budget van € 435.000 beschikbaar gesteld voor maatregelen in het kader van de brandveiligheid van 6 schoolgebouwen. De feitelijke uitvoering van de werkzaamheden vond plaats in 2014. Daarom is het oorspronkelijke budget overgeheveld naar 2014. Deze werkzaamheden in het kader van de brandveiligheid hebben wij in 2015 afgerond. De opleverpunten van de 4 schoolgebouwen waarmee wij nu in onderhandeling zijn met de schoolbesturen, hangen hiermee nauw samen. Om de formele overdracht van de schoolgebouwen te kunnen realiseren, is in 2016 het resterende bedrag nodig.

4. Sloopkosten

In 2015 hebben wij de Westpolder 2 en 3 scholen (WP2 en WP3) opgeleverd. Basisscholen De Gouden Griffel en De Klipper zijn vanuit hun tijdelijke huisvesting aan de Stationssingel verhuisd naar deze nieuwe schoolgebouwen. Eind 2015 zijn wij gestart met het verwijderen van deze tijdelijke huisvesting. Voor de hiermee samenhangende kosten is een incidenteel budget beschikbaar gesteld. We verwachten in 2016 nog een aantal facturen en eindafrekeningen te ontvangen die te maken hebben met deze sloop.

5. Huishoudelijke hulp dienstencheques

De gemeente heeft voor 2015 en 2016 incidenteel € 400.000 per jaar gekregen via een decentralisatie uitkering binnen de algemene uitkering. Het geld is bedoeld om een stevige impuls te geven aan de werkgelegenheid voor mensen in de thuiszorg die ten gevolge van de korting van het Rijk in 2014 hun baan dreigen te verliezen. De gemeente heeft een plan ingediend met als doel om in te zetten op ondersteuning voor mantelzorgers en ondersteuning voor gezinnen in Lansingerland die jeugdhulp afnemen.

Resultaat van deze inzet:

- * Meer thuiszorgmedewerkers aan het werk
- * Respijtzorg voor mantelzorgers
- * Ondersteuning voor gezinnen met een intensieve hulpvraag

De inzet van deze middelen is halverwege 2015 opgestart. Voor zowel de gemeente als de samenwerkingspartners was er een aanlooptijd nodig om deze regeling bekendheid te geven. Helaas hebben slechts 50 inwoners gebruik gemaakt van de regeling. Het plan is afgestemd met de leveranciers van huishoudelijke hulp, het is in hun belang om de regeling in 2016 te continueren. Daarnaast weten we dat er bij veel meer inwoners overbelasting van mantelzorgers speelt dan de 50 inwoners die gebruik hebben gemaakt van de regeling. We willen hen ook in 2016 ontlasten. Verzocht wordt daarom om de niet benutte middelen uit 2015 te voegen bij het budget voor 2016. De verantwoording over de uitvoering van de HHT vindt aan de gemeenteraad plaats. Het Rijk gaat ervan uit dat middelen die niet aan het beoogde doel worden besteed zullen worden teruggestort.

6. Implementatiebudget 3D

Er is geen budget voor de transformatie. De meeste processen in de transformatie agenda kunnen budgetneutraal uitgevoerd worden, dat wil zeggen met eigen mensen en zonder budget of binnen de bestaande budgetten. Voor een aantal onderdelen zal het echter de resultaten bevorderen als er extra middelen ingezet kunnen worden. Dat betreft onder andere het stimuleren van innovatie, bijvoorbeeld voor pilots of bredere inspiratiesessies, de eigen kracht campagne en de ontwikkeling van kennis en

vaardigheden om integraal werken te stimuleren bij alle betrokkenen. Het voorstel is daarom om een restant van het implementatiebudget 3D uit 2014/2015 in te zetten als transformatiebudget in 2016.

7. Subsidies en frictiebudget (A2015-11)

In B&W advies BW1500315 is besloten om als gevolg van de vaststelling van de subsidies 2014 (in 2015) € 37.331 bij de jaarrekening 2015 over te hevelen naar 2016. Dit bedrag wordt in 2016 als volgt ingezet. € 30.000 wordt ingezet voor jeugd- en jongerenwerk. Hiermee wordt voldaan aan amendement A2015-11 besloten in de gemeenteraad van 3 november 2015. De resterende € 7.331 wordt ingezet als frictiebudget.

8. Projectkosten Onderzoek en ontwikkelen

De bedoeling was om in 2015 te starten met het project Onderzoeken en Ontwikkelen i.h.k.v. transformatie Wmo. Door alle drukte rondom de transitiefase is het project pas eind 2015 opgestart waardoor dit incidentele budget niet volledig is besteed. De uitvoering is urgent en maakt onderdeel uit van de transformatieagenda welke is vastgesteld door de raad op 18-2-2016. Ook zijn er al lopende afspraken met derden gemaakt.

9. Budget voor programma duurzaamheid

Het incidenteel toegekende budget van €110.000,- voor programma duurzaamheid is voor € 34.400 niet besteedt in 2015. Het programmateam was vanaf de zomer operationeel. Tal van projecten zijn toen gestart en lopen, conform het actieprogramma, door in 2016. Hierdoor is circa 2/3 deel van het budget in 2015 uitgegeven. Een deel van het resterende budget is contractueel verplicht aan een (samen met Pijnacker-Nootdorp, Zuidplas en Provincie) haalbaarheidsonderzoek naar de warmterotonde ad € 6.000,-. Ook het onderzoek naar de geschiktheid van locaties voor windenergie rondom de A12 is contractueel verplicht ad € 9.000,-. Beide onderzoeken zijn gestart in 2015, maar worden opgeleverd in 2016. Het resterende budget hebben wij gelabeld aan het stimuleren van elektrisch vervoer. Hiertoe zijn reeds gesprekken gestart, maar verwachten wij de resultaten in 2016.

10. Herziening mobiliteitsplan door Grontmij

De werkzaamheden voor de herziening van het mobiliteitsplan zijn grotendeels in 2015 uitgevoerd, op een paar afhandelingen na die in 2016 plaats vinden. Begin april wordt de eindfactuur van ca. € 10.000 verwacht. Daarnaast is er nog een aanvullende opdracht aan Goudappel Coffeng verleend ad € 750 om nog een aanvullende verkeersberekening te doen. Het betrof hier incidenteel budget voor 2015 en in 2016 is geen budget meer beschikbaar voor advies en onderzoek. Daarom verzoek tot overheveling voor afronding.

11. Implementatie informatiebeveiliging

Informatiebeveiliging staat fors in de schijnwerpers. Digitalisering maakt het noodzakelijk bij te blijven op het gebied van informatiebeveiliging. Via de VNG heeft onze gemeente zich ook verbonden aan de resolutie om in 2017 te voldoen aan de uitgangspunten van de 'baseline informatiebeveiliging gemeenten (de BIG)'. In 2015 was er budget beschikbaar gesteld voor de eerste stappen van het project informatiebeveiliging. Conform planning is een risicoanalyse uitgevoerd en een data classificatie. Op basis van deze documenten is een plan van aanpak gemaakt voor de realisatie van verbeteringen in 2015 en 2016 waarbij het accent van de werkzaamheden ligt in 2016. Het nog niet bestede budget van 2015 wordt daarom overgeheveld naar 2016 en wordt aangevuld met een budget in 2016 om de te realiseren verbeteringen uit het plan van aanpak te implementeren. Het budget zal worden aangewend voor formatieve ondersteuning in de vorm van een projectleider 'informatiebeveiliging', organiseren van workshops om de bewustwording rondom informatiebeveiliging in de organisatie verder te verhogen en benodigde aanpassingen in hardware, software en, waar nodig, fysieke beveiligingsmaatregelen.

13. Aanschaf en vervanging software

In 2013 is het implementatiecontract met ARCADIS betreffende nieuw beheersysteem ontbonden i.v.m. het niet kunnen leveren van een werkend product. Hierdoor hebben we het keuze-, aanschaf en implementatieproces opnieuw moeten starten en is eind 2015 opdracht gegeven tot uitbreiding van het systeem Geovisia. De werkzaamheden zijn gestart in 2015 en zullen 2e kwartaal 2016 worden afgerond. De eerste betaling voor levering is reeds geaccordeerd. Het huidige beschikbare budget overgezet te worden naar 2016.

14. VpB en Financiën lange termijn

Het toegekende incidentele budget t.b.v. inhuur VpB-problematiek van € 100.000 is ten dele in 2015 gebruikt. Voor 2016 wordt voorgesteld het restant van 2015 over te hevelen naar 2016 t.b.v. voortgang van het VpB-project en het project financiële positie Lansingerland op lange termijn.

9 Rapportage Interbestuurlijk Toezicht

Uitleg criteria en toezichtkader voor de Rapportage Interbestuurlijk Toezicht

FINANCIËN	GROEN / ORANJE / ROOD	TOELICHTING
Er is structureel en reëel begrotingsevenwicht	Beoordeling van deze indicator: Groen: de jaarbegroting is in evenwicht en het laatste jaar van de meerjarenraming is in evenwicht Oranje: of in de jaarbegroting of in de meerjarenraming ontbreekt evenwicht (dus bijvoorbeeld een tekort in 2016 of een tekort in 2019) Rood: zowel de jaarbegroting als het laatste jaar van de meerjarenraming sluiten met een structureel tekort	Het is de bedoeling dat u de begroting van het lopende jaar gebruikt. Dat betekent dat u in het jaarverslag 2015 de informatie voor dit onderdeel van de begroting 2016 en de meerjarenraming 2017 – 2019 gebruikt. Deze kolom kunt u gebruiken om een korte nadere duiding te geven van de door u ingevulde kleur.
Is er reden voor extra aandacht?	Hier kunt u aangegeven of er bijvoorbeeld sprake is van een bijzondere toezichtrelatie. Zo kan er bijvoorbeeld sprake zijn van "Arhi-toezicht".	
RUIMTELIJKE ORDENING	GROEN / ORANJE / ROOD	TOELICHTING
De gemeente voldoet aan de in de Wet ruimtelijke ordening opgenomen verplichtingen inzake bestemmingsplannen, beheersverordeningen en structuurvisies	Beoordeling van deze indicator: Groen: bij drie maal "ja" Oranje: één keer "nee" Rood: twee of drie keer "nee"	Graag de volgende vragen beantwoorden: 1. Heeft de gemeente voor het gehele grondgebied één of meer structuurvisies vastgesteld, waarin de hoofdzaken van het door de gemeente te voeren ruimtelijk beleid zijn vastgelegd? 2. Heeft de gemeente voor het gehele grondgebied één of meer bestemmingsplannen en/of beheersverordeningen vastgesteld? 3. Zijn deze bestemmingsplannen en/of beheersverordeningen actueel, dat wil zeggen minder dan tien jaar oud?
Is er reden voor extra aandacht?		
OMGEVINGSRECHT (VERGUNNINGVERLENING, TOEZICHT EN HANDHAVING MILIEU, BOUWEN EN WONEN)	GROEN / ORANJE / ROOD	TOELICHTING
De gemeente beschikt over een vastgestelde Verordening VTH	Beoordeling van deze indicator: Groen: Ja Oranje: Nee, maar de verordening is wel in voorbereiding Rood: Nee	Met de inwerkingtreding van het wetsvoorstel VTH (naar verwachting 1 april 2016) moet er conform het wetsvoorstel een gemeentelijke verordening kwaliteit zijn vastgesteld. Deze verordening vormt het juridisch kader voor het beoordelen, borgen en verbeteren van de kwaliteit van de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving. Wij verzoeken u omwille van de voortgang de meest actuele stand van zaken te rapporteren.
Is er reden voor extra aandacht?		
MONUMENTENZORG	GROEN / ORANJE / ROOD	TOELICHTING
De gemeente beschikt over een deskundige adviescommissie met betrekking tot de (rijks)monumenten	Beoordeling van deze indicator: 1. Groen: De gemeente heeft een adviescommissie die adviseert over uit te voeren werken aan rijksmonumenten op grond van de Monumentenwet en de samenstelling is deskundig 2. Oranje: De gemeente heeft een adviescommissie die adviseert over uit te voeren werken aan rijksmonumenten op grond van de Monumentenwet, maar de samenstelling is <u>niet</u> deskundig 3. Rood: De gemeente heeft <u>geen</u> adviescommissie die adviseert over uit te voeren werken aan rijksmonumenten op grond van de Monumentenwet	Vanwege de aanwezigheid van (rijks)monumenten dient de gemeente op grond van de Monumentenwet te beschikken over een adviescommissie met betrekking tot de (rijks)monumenten. Deze commissie moet deskundig zijn op het gebied van de monumentenzorg (betreffende bouwhistorische en bouwkundige opleiding en kennis, tenminste op het gebied van cultuurhistorie, bouw- en architectuurhistorie, restauratie en landschap/stedenbouw). Bij deze deskundigheid gaat het ook om deskundigheid op het gebied van de (brand)veiligheid.
Is er reden voor extra aandacht?		

ARCHIEF- EN INFORMATIEBEHEER	GROEN / ORANJE / ROOD	TOELICHTING
Het archief- en informatiebeheer zijn op orde	Beoordeling van deze indicator: Groen: Archief- en informatiebeheer zijn op orde Oranje: Archief- en informatiebeheer zijn op enkele aspecten niet op orde Rood: Archief- en informatiebeheer zijn op meerdere aspecten niet op orde.	Hier geeft het college aan waarop zij haar oordeel baseert. De onderbouwing van dit oordeel is te vinden in het door B&W op te stellen Verslag over het archief- en informatiebeheer . Dit verslag dient u als bijlage op te nemen bij de Rapportage IBT. Het verslag over het archief- en informatiebeheer kan worden opgesteld aan de hand van het model voor - de door de VNG opgestelde - kritische prestatieindicatoren voor de Archiefwet, te vinden op: http://www.vng.nl/onderwerpenindex/cultuur-en-sport/archieven-en-musea/publicaties/horizontale-verantwoording-archiefwet-1995-via-kritische-prestatie-indicatoren-kpis .
Is er reden voor extra aandacht?		

FORMAT RAPPORTAGE INTERBESTUURLIJK TOEZICHT

Financiën	Groen / Oranje / Rood (inkleuren)	TOELICHTING (<u>korte en bondige tekst</u>)
Er is structureel en reëel begrotingsevenwicht		De begroting 2016 is structureel en reëel in evenwicht. De begroting 2016 toont een begrotingsoverschot van circa € 3,2 miljoen. Ook de meerjarenraming 2017 – 2019 is structureel en reëel in evenwicht (2017 € 3,7 miljoen, 2018 € 3,7 miljoen, 2019 € 3,9 miljoen). Er zijn wel risico's die bij de realisatie dit beeld kunnen verstoren. Zo kent onze gemeente een hoog risicoprofiel ten aanzien van de grondexploitaties, de financiële consequenties van de voorgenomen wijzigingen van het BBV en de te betalen Vpb-heffing.
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>		Vanaf 1 januari 2016 staat de Gemeente Lansingerland onder repressief toezicht van de Provincie Zuid-Holland. Dit was preventief over de jaren 2014 en 2015.
Ruimtelijke ordening	Groen/Oranje / Rood	TOELICHTING
De gemeente voldoet aan de in de Wet ruimtelijke ordening opgenomen verplichtingen inzake bestemmingsplannen, beheersverordeningen en structuurvisies		1. Ja, de gemeente heeft voor het gehele grondgebied één of meer structuurvisies vastgesteld, waarin de hoofdzaken van het door de gemeente te voeren ruimtelijk beleid zijn vastgelegd. 2. Ja, de gemeente heeft voor het gehele grondgebied één of meer bestemmingsplannen en/of beheersverordeningen vastgesteld. 3. Nee, niet al deze bestemmingsplannen en/of beheersverordeningen zijn actueel, dat wil zeggen minder dan tien jaar oud. Het bestemmingsplan Hoefweg-Zuid is niet actueel, omdat dit in 2013 is vernietigd door de Raad van State, er is inmiddels een herziening in voorbereiding.
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>		Er is geen reden voor extra aandacht.
Omgevingsrecht	Groen/Oranje / Rood	TOELICHTING
(Toezicht, handhaving en vergunningverlening milieu, bouwen en wonen)		
De gemeente beschikt over een vastgestelde Verordening VTH		De raad krijgt de Verordening VTH in het 2e kwartaal van 2016 ter vaststelling.

<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>		De gemeente voldoet aan de kwaliteitscriteria VTH en voldoet aan de wettelijke eisen.	
Monumentenzorg	Groen/Oranje / Rood	TOELICHTING	
De gemeente beschikt over een deskundige adviescommissie m.b.t. de (rijks)monumenten		De gemeente heeft een adviescommissie die adviseert over uit te voeren werken aan rijksmonumenten op grond van de Monumentenwet en de samenstelling is deskundig.	
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>			
Archief- en informatiebeheer	Groen/Oranje / Rood	TOELICHTING	
Het archief- en informatiebeheer zijn op orde		"Het informatie- en archiefbeheer bij de gemeente Lansingerland is van goede kwaliteit en heeft sinds de vorige inspectie nog een hoger niveau bereikt", zo luidt de conclusie van de gemeentearchivaris in het laatste inspectieverslag (I15.16079). Met de gemeentearchivaris is, gezien deze conclusie, overeengekomen dat het verslag over het informatie- en archiefbeheer niet jaarlijks, maar 2-jaarlijks wordt opgesteld. Het tussenliggende jaar wordt gebruikt om de aanbevelingen, zoals gedaan in het verslag, uit te werken. In 2015 zijn o.a. de aanbevelingen over kwaliteitszorg verwerkt in het kwaliteitssysteem en is de basis gelegd voor de afspraken rondom het informatiebeheer binnen ketenprocessen.	
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>			
Huisvesting Verblijfsgerechtigden/ Vergunninghouders	Groen/Oranje / Rood	TOELICHTING	
Er is volledig en tijdig voldaan aan de halfjaartaakstelling en er is geen achterstand		Gevraagde informatie	Stand van zaken
		Voorsprong (+)/achterstand (-) per 1 januari van het verantwoordingsjaar	-4
		Fase interventieladder op 1 januari	signaleren
		Taakstelling eerste halfjaar van het verantwoordingsjaar	48
		In het eerste halfjaar gehuisveste vergunninghouders	22
		Voorsprong(+)/achterstand(-) per 1 juli van het verantwoordingsjaar	-30
		Fase interventieladder op 1 juli	signaleren

		Taakstelling tweede halfjaar van het verantwoordingsjaar	50
		In het tweede halfjaar gehuisveste vergunninghouders	78
		Voorsprong(+)/achterstand(-) per 31 december van het verantwoordingsjaar	-2
		Fase interventieladder op 31 december	informatie opvragen en valideren
		eventuele toelichting	
Is er reden voor extra aandacht?	Ja, voornemen is in 2016 versneld 60 asielgerechtigden te huisvesten bovenop de wettelijke taakstelling.		

10 Kasstroomoverzicht

Kasstroomoverzicht (x € 1.000)		2015
	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Exploitatieresultaat		20.960
Overige mutaties eigen vermogen	20.505	
Afschrijvingen	20.060	
Overige mutaties investeringen	-1.173	
Mutaties voorzieningen	1.926	
		41.318
<i>Mutaties in het werkkapitaal</i>		
- Vorderingen	-42.535	
- Overlopende activa	-7.515	
- Kortlopende schulden	97	
- Overlopende passiva	5.185	
		-44.768
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten		17.510
Kasstroom uit grondexploitatie		
- Investeringsactiviteiten	-24.731	
- Verkoop	25.897	
- Mutatie voorziening	-35.543	
		-34.377
Totaal kasstroom uit grondexploitatie		-34.377
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investeringsactiviteiten in materiële vaste activa	-10.525	
Desinvesteringen in materiële vaste activa	-	
Investeringsactiviteiten in financiële vaste activa	-1.679	
Desinvesteringen in financiële vaste activa	27	
		-12.177
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten		-12.177
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Opgenomen geldleningen - langlopende schulden	100.008	
Aflossing geldleningen - langlopende schulden	-40.312	
Opgenomen geldleningen - kortlopende schulden	-	
Aflossing geldleningen - kortlopende schulden	-11.500	
Ontvangen rente	164	
Betaalde rente	-8.804	
		39.556
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten		39.556
Mutatie liquide middelen		10.512
Beginstand liquide middelen		-9.447
Eindstand liquide middelen		1.065
Mutatie liquide middelen		10.512

11 Vaststellingsbesluit en ondertekening

Raadsbesluit

Datum Raad
7 juli 2016
Registratienummer
BR1600054

Onderwerp
Vaststellen Jaarstukken 2015

De raad van de gemeente Lansingerland;
gelezen het bijgaande voorstel van burgemeester en wethouders

Overwegende dat

- de gemeenteraad de Jaarstukken vaststelt en het resultaat van de jaarrekening bestemt.

Gelet op

- artikel 197 en 198 van de Gemeentewet;
- de verslaggevingsvoorschriften, zoals opgenomen in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- de interne regelgeving, zoals opgenomen in de beheers- en controleverordeningen 212, 213 en 213a van de Gemeentewet.

Besluit(en)

1. De programmarekening 2015, waarvan het resultaat na bestemming € 20.959.823 voordelig bedraagt vast te stellen, waarbij impliciet ook wordt ingestemd met de Rapportage Interbestuurlijk Toezicht (hoofdstuk 9), onder de voorwaarde dat in de twee weken hierna (waarbij de jaarstukken ter inzage worden gelegd) er geen bezwaren binnen komen.
2. In te stemmen met de volgende resultaatbestemming:
 - € 1.080.000 te doteren aan een nieuw te vormen reserve baggeren;
 - € 1.600.000 te doteren aan de reserve NIEGG Wilderszijde;
 - € 245.000 te doteren aan een nieuw te vormen egalisatiereserve afvalstoffenheffing;
 - € 16.848.861 te doteren aan de algemene reserve.
3. In 2016 € 1.185.962 uit de Algemene Reserve beschikbaar te stellen voor uitvoering van de projecten die zijn opgenomen in hoofdstuk 8 bij de jaarstukken (voorstel budgetoverheveling).

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Lansingerland in zijn openbare vergadering van 7 juli 2016,

de griffier,

drs. Marijke Walhout

12 Controleverklaring